

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

BIBLIOTEKA UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

INSTYTUT BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMACJI NAUKOWEJ UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

BIBLIOTHECA NOSTRA

RADA NAUKOWA

JAN MALICKI - przewodniczący (Uniwersytet Śląski), ANTONI BARCIAK (Uniwersytet Śląski), NADIA CAIDI (University of Toronto), GIUSEPPE CATALDI (Università degli Studi di Napoli „L'Orientale”), ELŻBIETA GONDEK (Uniwersytet Śląski), JANUSZ ISKRA (Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach), MARIA ANNA JANKOWSKA (University of Idaho), MILAN KONVIT (Slezská univerzita, Opava), DARIUSZ PAWELEC (Uniwersytet Śląski), MIRCEA REGNEALĂ (Universitatea din București), IRENA SOCHA (Uniwersytet Śląski), WOJCIECH ŚWIATKIEWICZ (Uniwersytet Śląski), JACEK WÓDZ (Uniwersytet Śląski)

REDAKCJA

JOLANTA GWIOŹDZIK – redaktor naczelny (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ), MARIA KYCLER – redaktor (Biblioteka UŚ), MARIUSZ PACHA – redaktor (Biblioteka Główna AWF), KATARZYNA BARAN – sekretarz (Biblioteka Główna AWF), JOANNA STARZAK, DAMIAN ZIÓLKOWSKI (Biblioteka Główna AWF), ANETA DRABEK (Biblioteka UŚ), AGATA MUC, BOGUMIŁA WARZACHOWSKA (Biblioteka Teologiczna UŚ), GRAŻYNA WILK (Biblioteka Wydziału Filologicznego UŚ), MARTA KUNICKA (Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji UŚ), HANNA LANGER, IZABELA SWOBODA (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ), MONIKA MOSZCZYŃSKA-GŁOWACKA (Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej), IZABELA JURCZAK (Biblioteka Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu), HANNA BATOROWSKA (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie), GRAŻYNA TETELA (UŚ), WESELINA GACIŃSKA (Universidad Autónoma de Madrid) – TŁUMACZENIE ABSTRAKTÓW

CZASOPISMO POWSTAJE PRZY WSPÓŁUDZIALE
SEKCJI BIBLIOTEK SZKÓŁ WYŻSZYCH STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH
PRZY ZARZĄDZIE OKRĘGU W KATOWICACH

CZASOPISMO UKAZUJE SIĘ W WERSJI DRUKOWANEJ (REFERENCYJNEJ) ORAZ ELEKTRONICZNEJ

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

BIBLIOTEKA UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

INSTYTUT BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMACJI NAUKOWEJ UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

BIBLIOTHECA NOSTRA

ŚLĄSKI KWARTALNIK NAUKOWY

Nr 2 (40) 2015

PRACOWNICY I UŻYTKOWNICY BIBLIOTEK

KATOWICE 2015

REDAKTOR TEMATYCZNY
ANETA DRABEK, IZABELA JURCZAK

REDAKCJA JĘZYKOWA
Grażyna Wilk (język polski), Paulina Popławska (język angielski)

KOREKTA
Monika Moszczyńska-Głowacka, Aneta Drabek

TŁUMACZENIE ABSTRAKTÓW
Weselina Gacińska

WYDAWCA
Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach
© Copyright by Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki
w Katowicach 2015

ADRES REDAKCJI
Biblioteka Główna Akademii Wychowania Fizycznego
im. Jerzego Kukuczki w Katowicach
ul. Mikołowska 72 A, 40-065 Katowice,
tel. 32 207 51 35

WERSJA ELEKTRONICZNA
<http://www.bibliothecanostra.awf.katowice.pl>

Czasopismo dostępne jest na licencji CC-BY-SA 3.0 Polska

REDAKCJA TECHNICZNA,
SKŁAD I ŁAMANIE
Firma Usługowa „VIOLETPRESS”

DRUK
Poligrafia AWF im. Jerzego Kukuczki,
ul. Mikołowska 72 C, 40-065 Katowice
Nakład: 210 egz.

Zapraszamy zainteresowane instytucje do zamieszczania informacji
o swojej ofercie na łamach Bibliotheca Nostra.
Kontakt: tel. 32 207 51 35, e-mail: bibliothecanostra@awf.katowice.pl

ISSN 1734-6576
e-ISSN 2084-5464

SPIS TREŚCI

PRACOWNICY I UŻYTKOWNICY BIBLIOTEK

O pracownikach i użytkownikach bibliotek... • 9

ARTYKUŁY • 14

Agata Walczak-Niewiadomska *Mobilność bibliotekarza = zadowolenie czytelnika?* • 14

Anna Konieczko *Społeczno-ekonomiczne korzyści dla użytkowników bibliotek wynikające z korzystania z usług informacyjno-bibliotecznych – zarys teoretyczny* • 26

Hanna Batorowska *Pracownicy i użytkownicy szkolnych multimedialnych centrów informacji w Polsce* • 34

Ewa Rudnicka *Proces przeprowadzania zmian w układzie zbiorów magazynowych Biblioteki Uniwersyteckiej UWM w Olsztynie* • 52

MATERIAŁY • 68

Magdalena Janas *Bibliotekarz a użytkownik: możliwości nakreślenia relacji na podstawie wypowiedzi uczestników forum internetowego* • 68

Agnieszka Tomasik *Nowoczesna biblioteka w społeczeństwie wiedzy* • 81

SPRAWOZDANIA • 92

Maria Kycler, Agata Muc, Bogumiła Warząchowska *Z wizytą w bibliotekach Zagrzebia. Pobyt szkoleniowy Erasmus+* • 92

Eliza Lubojańska, Ewa Olszowy *Wyjazd szkoleniowy do Biblioteki Uniwersytetu w Padwie w ramach programu Erasmus+* • 102

Barbara Kołodziej, Gabriela Łacka *Wyjazd szkoleniowy w ramach programu Erasmus+ (Uniwersytet Mateja Bela, Bańska Bystrzyca – Słowacja)* • 110

OMÓWIENIA I RECENZJE • 115

Dorota Pietrzkiewicz *Ciekawe przypadki z życia książki, czyli „Nie jest grzechem lubić książki dla nich samych...”* (Agnieszka Fluda-Krokos) • 115

Michael F. Bemis *Library and Information Science: A Guide to Key Literature and Sources* (Beata Żołędowska-Król) • 124

Zdzisław Gębołyś *Bolesław Ciepela. Monografia biobibliograficzna* (Bogumiła Warzachowska) • **127**

WYDARZENIA • 131

BIBLIOTEKA AWF W KATOWICACH
MATERIAŁY • ZBIORY • WYDARZENIA

OMÓWIENIA • 138

Henryk Kocój *Dyplomaci sascy o powstaniu listopadowym* (Adam Cichosz) • **138**

INFORMACJE • 143

Aktualny wykaz czasopism dostępnych w bibliotece głównej AWF im. Jerzego Kukuczki w Katowicach • **143**

Bazy danych dostępne w Bibliotece Głównej AWF im. Jerzego Kukuczki w Katowicach • **147**

NOWOŚCI W ZBIORACH • 148

Wykaz książek zarejestrowanych w Bibliotece Głównej AWF w Katowicach w II kwartale 2015 roku • **148**

WYDAWNICTWA AWF • 168

CONTENTS

WORKERS AND USERS OF THE LIBRARIES

About the employees and users of libraries... • 9

ARTICLES • 14

Agata Walczak-Niewiadomska *Librarian's mobility = reader's satisfaction?* • 14

Anna Konieczko *Socio-economic benefits for the library user resulting from the information-library services* • 26

Hanna Batorowska *Workers and users of the multimedia school information centers in Poland* • 34

Ewa Rudnicka *The process of carrying out changes in the inventory collection of the University Library UWM in Olsztyn* • 52

MATERIALS • 68

Magdalena Janas *Librarian and user: the possibilities of defining the relationship based on the internet forum statements* • 68

Agnieszka Tomasik *Modern library in the knowledge society* • 81

REPORTS • 92

Maria Kycler, Agata Muc, Bogumiła Warząchowska *Visiting Zagreb's libraries. Erasmus+ training* • 92

Eliza Lubojańska, Ewa Olszowy *Erasmus+ training trip to the University Library in Padua* • 102

Barbara Kołodziej, Gabriela Łacka *Erasmus+ training trip (Matej Bel University, Banská Bystrica - Slovakia)* • 110

DISCUSSIONS AND REVIEWS • 115

Dorota Pietrzkiewicz *Interesting cases from the book's life, or "It's not a sin to be fond of books just for themselves..."* (Agnieszka Fluda-Krokos) • 115

Michael F. Bemis *Library and Information Science: A Guide to Key Literature and Sources* (Beata Żołędowska-Król) • 124

Zdzisław Gębołyś *Bolesław Ciepela. Monografia biobibliograficzna* (Bogumiła Warząchowska) • **127**

EVENTS • 131

LIBRARY OF THE ACADEMY OF PHYSICAL EDUCATION (AWF) IN KATOWICE

MATERIALS • COLLECTIONS • EVENTS

DISCUSSIONS • 138

Henryk Kocój *Saxon diplomats on the November Uprising* (Adam Cichosz) • **138**

INFORMATION • 143

A current register of periodicals available at the Main Library of The Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice • **143**

Data bases available at the Main Library of The Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice • **147**

NEWS IN THE COLLECTION • 148

Books registered in the Main Library of The Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice (Biblioteka Główna AWF) in the second quarter of 2015 • **148**

AWF'S PUBLISHING NEWS • 168

O PRACOWNIKACH I UŻYTKOWNIKACH BIBLIOTEK...

Relacje pracowników i użytkowników bibliotek są oczywiste: bibliotekarz towarzyszy czytelnikom i pomaga im w dotarciu do odpowiednich materiałów, źródeł czy informacji, sprawia, że pobyt w bibliotece staje się nie tylko obowiązkiem (ucznia, studenta, czy badacza), ale przyjemnością. Dla użytkowników zaś są przeznaczone biblioteki, należy dbać o jak najwyższą jakość usług, aby zawsze mieli pewność, że to miejsce jest dla nich. Na te zależności zwrócili uwagę autorzy prezentowanego numeru.

Agnieszka Tomasik ukazuje miejsce nowoczesnej biblioteki w kontekście społeczeństwa informacyjnego. Zwraca uwagę na rozwój narzędzi informatycznych, które zrewolucjonizowały rynek usług bibliotecznych i podkreśla, że współczesne biblioteki to nie tylko książki w tradycyjnym rozumieniu, ale także zasoby cyfrowe, bazy danych oraz specjalne narzędzia ułatwiające prace i przyspieszające dotarcie do informacji. Na znaczenie roli biblioteki jako centrum informacji wskazują też nowe nazwy bibliotek, które realizują ten rodzaj usług. Obecnie dzięki możliwościom technicznym wielu aktywnych czytelników w ogóle nie odwiedza murów biblioteki, a może z niej korzystać praktycznie w każdym miejscu z dostępem do sieci.

Biblioteka odgrywa ważną rolę w społeczeństwie informacyjnym. Wychodzi naprzeciw oczekiwaniom swoich użytkowników, ale także aktywnie włącza się w życie naukowe i kulturalne. Anna Konieczko pisze o ekonomicznym i pozaekonomicznym wpływie biblioteki na społeczność oraz wskazuje na konkretne rezultaty tej działalności. Obejmują one nie tylko „bezpośrednie” efekty, takie jak uzyskanie konkretnej informacji, czy wypożyczenie poszukiwanej książki, ale także udział społeczeństwa w kształceniu ustawicznym, wzrost uczestnictwa w życiu społecznym czy rozwój zainteresowań kulturalnych. Istnienie bibliotek wiąże się także z korzyściami dla gospodarki. Wśród

nich Konieczko wymienia różne funkcje, jakie pełni biblioteka (kontrahenta, pracodawcy, partnera lokalnych przedsiębiorstw itp.).

Dzięki tym wszystkim działaniom być może poprawi się nieco wizerunek pracowników biblioteki, którzy – jak wskazują badania Magdaleny Janas – nie zawsze są dobrze oceniani. Autorka przeanalizowała wpisy dotyczące bibliotekarzy, zamieszczone na forum internetowym „Książki” w serwisie Gazeta.pl. W niektórych wciąż obecne jest stereotypowe (niezbyt pochlebne) postrzeganie zawodu i osób pracujących w bibliotekach.

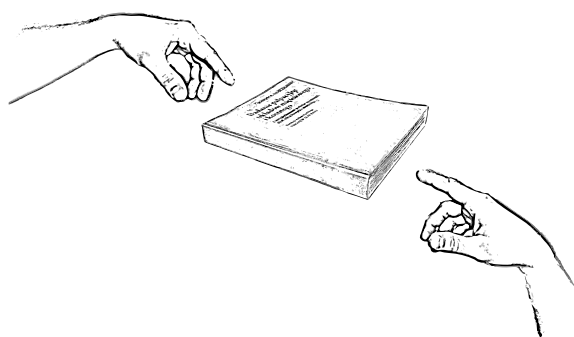
Biblioteki zmieniają swoje oblicza i zakres usług. Pomimo problemów finansowych starają się nadażyć za potrzebami i oczekiwaniami swoich użytkowników. W 1999 r. bibliotekom szkolnym przypisano rolę multimedialnych centrów informacji (MCI), które miały wspomóc działania dydaktyczno-wychowawcze szkoły. Szesnastoletnie już działanie MCI przedstawia Hanna Batorowska. Autorka zwróciła uwagę na degradację roli bibliotekarza szkolnego, którego nie postrzega się jako „prawdziwego” nauczyciela, a tylko jako pomoc w procesie dydaktycznym. W większości bibliotekarze szkolni są wykształconymi fachowcami, a jednak ich umiejętności i wiedza nie zawsze są znane i doceniane. Batorowska opisuje użytkowników MCI jako coraz bardziej wymagających konsumentów świadomych usługodawczej roli biblioteki. Autorka z niepokojem postrzega współczesne biblioteki szkolne.

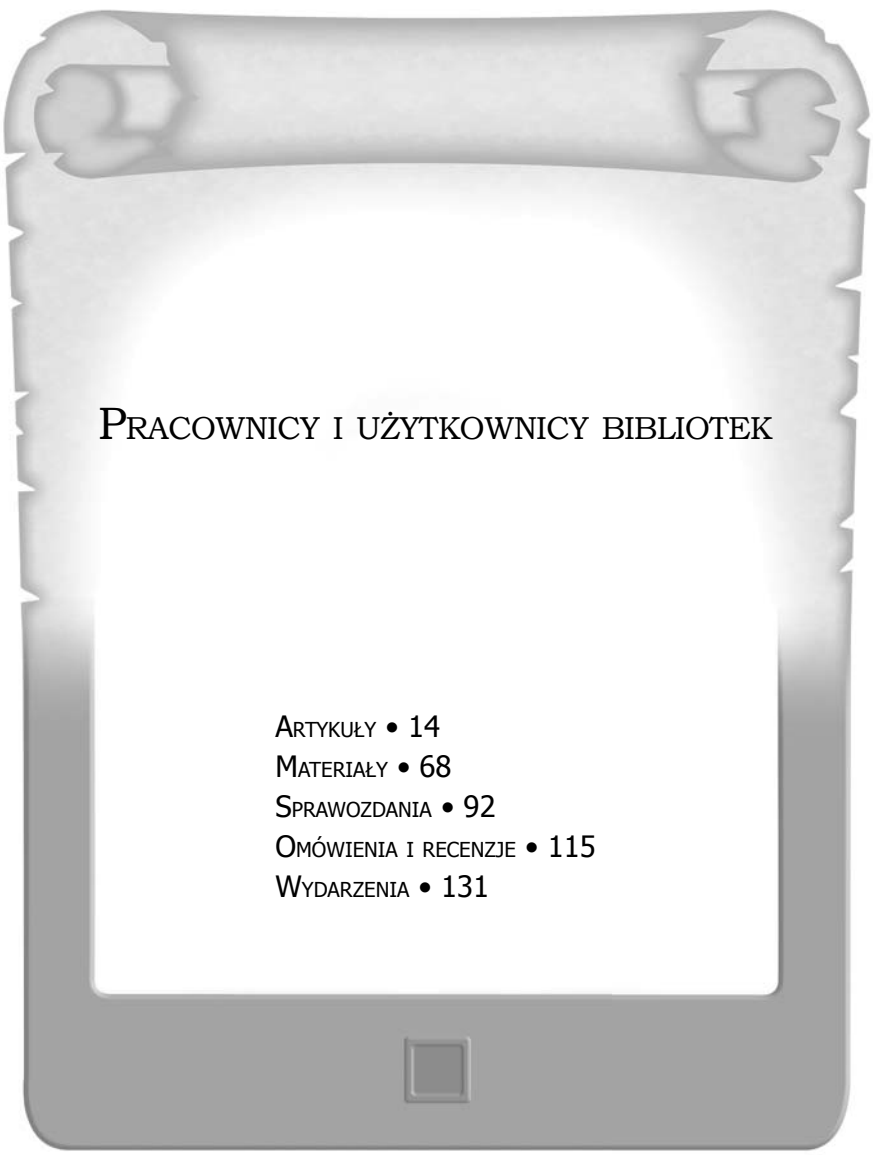
Wbrew niekoniecznie przyjaznym okolicznościom, bibliotekarze nie ustają w działaniach, które mają na celu podnoszenie własnych kwalifikacji oraz poszukiwanie dobrych praktyk w zakresie obsługi czytelników i funkcjonowania bibliotek. Jednym z takich sposobów jest współpraca z ośrodkami zagranicznymi. Agata Walczak-Niewiadomska pisze o mobilności bibliotekarzy, którą można rozpatrywać nie tylko jako fizyczne przekroczenie granic, ale także przekraczanie granic własnych uprzedzeń i kompleksów. Opisuje szczegółowo programy Erasmus, eTwinning i Comenius, dzięki którym bibliotekarze wyjeżdżają do innych ośrodków i mają okazję do wymiany doświadczeń. Biblioteki publiczne nawiązują współpracę z „siostrzanymi” bibliotekami, a bibliotekarze zyskują szansę na konfrontację poglądów i doświadczeń. Artykuł Walczak-Niewiadomskiej to nie tylko źródło wiedzy na temat różnych możliwości i programów służących nawiązaniu współpracy. To także znakomita zachęta dla tych, którzy jeszcze nie spróbowali. A jeśli jeszcze się wahają, powinni koniecznie przeczytać sprawozdania z pobytu w bibliotekach Zagrzebia, Padwy i Bańskiej Bystrzycy bibliotekarek z Uniwersytetu Śląskiego: Marii Kycler, Agaty Muc, Bogumiły Warzachowskiej (Chorwacja), Elizy Lubojańskiej i Ewy Olszowy (Włochy) oraz Barbary Kołodziej i Gabrieli Łackiej (Słowacja). Autorki dzielą się swymi doświadczeniami oraz obserwacjami z zagranicznych bibliotek.

Bibliotekarze starają się poprawić jakość usług także organizując księgozbiór w sposób, który umożliwi jak najszybsze dostarczenie książki do czytelnika. Ewa Rudnicka omawia nową organizację zbiorów w Bibliotece

Uniwersyteckiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego i wskazuje korzyści, które przyniosły użytkownikom działania. Doświadczenia bibliotekarzy z Olsztyna mogą posłużyć także innym bibliotekom, które zmagają się z problemem braku miejsc w magazynach.

Aneta Drabek, Izabela Jurczak

PRACOWNICY I UŻYTKOWNICY BIBLIOTEK

ARTYKUŁY • 14

MATERIAŁY • 68

SPRAWOZDANIA • 92

OMÓWIENIA I RECENZJE • 115

WYDARZENIA • 131

MOBILNOŚĆ BIBLIOTEKARZA = ZADOWOLENIE CZYTELNIKA?¹

Po 1989 r. możliwości polskich bibliotek w zakresie nawiązywania kontaktów z zagranicą zauważalnie wzrosły, przy czym szczególnie popularnym kierunkiem wojaży stały się kraje spoza byłego bloku socjalistycznego – ze względu na łatwiejsze niż dotychczas warunki wyjazdów. Nie bez znaczenia pozostawało też poszerzenie oferty pozyskiwania funduszy na realizację przedsięwzięć. Bibliotekarze zaczęli skwapliwie wykorzystywać szansę uzyskania nowych doświadczeń, obserwacji i przenoszenia na grunt polski wzorców z najlepszych europejskich (i nie tylko) bibliotek. Pomimo upływu dwudziestu paru lat od otwarcia granic i aktywnego uczestnictwa przedstawicieli naszej grupy zawodowej w wymianie zagranicznej, nadal jednak wiele osób ma problem z dotarciem do informacji na temat możliwości wyjazdów, grantów i staży finansowanych ze środków europejskich i innych funduszy.

Mobilność, jakiej poświęcono niniejszy artykuł, oznacza nie tylko fizyczne przekraczanie granic. Istotniejsze jest bowiem rozwijanie własnych umiejętności i zainteresowań, by osiągnąć zdolność pokonywania granic uprzedzeń, nieśmiałości i niejednokrotnie zniechęcenia. Chociaż za niezwykle ważną uważa się mobilność realizowaną na terenie Polski, wyrażaną m.in. poprzez uczestnictwo w konferencjach, seminariach i wszelkich formach wymiany informacji w ramach grupy zawodowej, w artykule skupiono się na kontaktach z placówkami zagranicznymi i przedstawieniu metod sprzyjających współpracy z nimi.

Dostępne aktualnie środki wspomagające rozwój kompetencji zawodowych studentów i pracowników bibliotek można podzielić – uwzględniając adresatów i metody pracy – na:

¹ Artykuł stanowi zaktualizowaną wersję referatu wygłoszonego podczas Forum Młodych Bibliotekarzy w Olsztynie w 2013 r.

1. Beneficjenta: studenta kierunku bibliologiczno-informatologicznego, pracownika biblioteki naukowej, szkolnej, pedagogicznej i publicznej.

2. Metody działania i pozyskiwania informacji: pośrednie (poprzez oficjalnie ogłaszane programy) i bezpośrednie (działanie „na własną rękę”).

W pierwszym przypadku przyjmując za kryterium projekty badawcze, kierowane do konkretnego odbiorcy, należy wyróżnić źródła skierowane do poszczególnych typów bibliotek. Źródła funduszy poniekąd determinują przeznaczenie środków finansowych, ofert staży i grantów, należy więc szukać danych przede wszystkim w biuletynach informacyjnych odpowiednich ministerstw i instytucji obsługujących poszczególne mechanizmy finansowania.

Od wielu lat jednym z najważniejszych i najbardziej powszechnie wykorzystywanych w Europie źródeł finansowania mobilności nauczycieli, naukowców, studentów i innych osób związanych z edukacją pozostaje program Unii Europejskiej, w latach 2007–2013 znany pod nazwą „Uczenie się przez całe życie” (*Lifelong Learning Programme*), w połowie 2013 r. przekształcony w program Erasmus+ (Erasmus+, 2014). Przewidzianą na lata 2014–2020 strukturę definiują trzy segmenty: mobilność edukacyjna (dla uczniów, studentów i pracowników naukowych), współpraca na rzecz innowacji i wymiany dobrych praktyk (m.in. pomiędzy instytucjami edukacyjnymi a przedsiębiorstwami) oraz wsparcie reform polityki edukacyjnej (związane głównie z wdrażaniem kolejnych elementów polityki jakości kształcenia). Co ważne, celem programu Erasmus+ jest „wspieranie wszystkich sektorów kształcenia i szkolenia, w tym zwłaszcza kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego, **uczenia się dorosłych** oraz **pozaformalnego kształcenia się młodzieży** [podkreślenie A. W-N]” (Trzy resorty, 2014). Według przyjętych założeń w latach 2014–2020 został on podzielony na 6 akcji w pewnym stopniu odpowiadających poprzednio realizowanym częściom LLP: Edukacja szkolna (wcześniej Comenius), Kształcenie i szkolenia zawodowe (wcześniej Leonardo da Vinci), Szkolnictwo wyższe (Erasmus), Edukacja dorosłych (wcześniej Grundtvig), Młodzież (wcześniej Młodzież w działaniu), Projekty centralne i sport.

Zgodnie z powiedzeniem „dobrych nawyków należy uczyć się w młodości”, należy zachęcać **studentów** do udziału w programie wymiany zagranicznej Erasmus. Młodzież ta ma do wyboru dodatkowo program Campus Europae, zakładający roczny lub dwuletni pobyt na uczelni zagranicznej. Wyjazd jest możliwy, jeśli instytucja macierzysta dysponuje umową dwustronną z jednostką z innego kraju Unii Europejskiej posiadającą w swojej ofercie podobny kierunek nauczania. Nowością od 2014 r. jest możliwość odbycia praktyk i stażu w wybranej zagranicznej jednostce, a także specjalna oferta skierowana do absolwentów uczelni. Aktualnie na stronach prawie wszystkich instytutów bibliotekoznawczych w Polsce można znaleźć dane na temat kształcenia w programie Erasmus. Z funduszy Erasmus korzystać mogą oczywiście pracownicy administracyjni uczelni (tzw. niedy-

daktyczni), w tym **bibliotekarze naukowci** chcący podnosić swoje kwalifikacje zawodowe (Erasmus, 2014). Ułatwieniem dla nich jest łatwy dostęp do informacji zapewniony przez biura współpracy z zagranicą w obrębie danej uczelni, niemniej jednak podstawowe czynności, takie jak wybór instytucji odpowiedniej na staż i nawiązanie z nią kontaktu (w tym zdobycie zaproszenia), należy najczęściej do obowiązków osoby aplikującej.

Biblioteki szkolne i pedagogiczne mogły w ramach unijnych funduszy strukturalnych na lata 2007–2013 korzystać m.in. z programów unijnych eTwinning i Comenius. W drugim z wymienionych programów realizowana była akcja „Mobilność szkolnej kadry edukacyjnej”, której celem było podnoszenie kwalifikacji kadry oświatowej poprzez dofinansowanie wyjazdów do krajów europejskich. Pobyt za granicą polegał na udziale w szkoleniu, konferencji, seminarium oraz praktykach. Do 2012 r. dostępna była także możliwość skorzystania z innej akcji Comeniusa „Wizyty przygotowawcze i seminaria kontaktowe” zakładającej spotkania nauczycieli oraz przedstawicieli samorządów i kuratoriów oświaty z partnerami z zagranicy w celu opracowania wspólnego projektu. Obecnie założenia programu przejął podprogram Edukacja szkolna z podziałem na dwie akcje: Mobilność edukacyjna (Wyjazdy kadry edukacyjnej) oraz Partnerstwa strategiczne (Projekty wielostronne realizowane z udziałem polskich instytucji) (Erasmus+. Edukacja szkolna, 2014).

Stworzona w 2005 r. platforma wymiany informacji i doświadczeń między jednostkami edukacji formalnej eTwinning obecnie włączona została w ramy unijnego programu Erasmus+. Zasoby Internetu kryją w sobie bogate źródła informacji na temat udziału bibliotek i bibliotekarzy szkolnych w konkursach eTwinning, skierowanych do nauczycieli i uczniów szkół europejskich, opartych na wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych i promujących współpracę szkół z terenu Unii Europejskiej (i kilku dodatkowych państw) (eTwinning. Europejska współpraca szkół, 2014). Osoby zainteresowane udziałem w programie wybierają spośród wielu publikacji wyjaśniających warunki uczestnictwa oraz przedstawiających przykłady wdrażanych wcześniej projektów (zob. Boryczka, 2009), ale przede wszystkim mogą też z powodzeniem korzystać z głównej platformy wymiany informacji, jaką jest portal etwinning.net dostępny w 25 wersjach językowych, rejestrujący ponad 125 tys. szkół i ponad 250 tys. nauczycieli, z bazą około 34 tys. projektów (eTwinning, 2014).

Biblioteki publiczne, ze względu na szeroki zakres swojej działalności i ukierunkowanie na różne grupy odbiorców, mają do wyboru wiele możliwości pozyskania dofinansowania na projekty, w tym też wymianę pracowników. Jedną z interesujących możliwości jest nawiązanie współpracy z bibliotekami europejskimi w ramach programu Sister Libraries prowadzonego przez międzynarodową pozarządową organizację europejskich bibliotek publicznych NAPLE Forum (*National Authorities on Public Libra-*

ries in Europe). Program może być realizowany przez placówki z krajów członkowskich NAPLE (Belgia, Chorwacja, Czechy, Finlandia, Hiszpania, Irlandia, Litwa, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowenia i Szkocja) i polega na ułatwieniu nawiązywania kontaktu oraz ustaleniu wspólnych celów, ale bez narzucania jakichkolwiek barier. Polska przyłączyła się do programu w 2011 r., a efekty dotychczasowej współpracy można oglądać m.in. na stronie organizacji (NAPLE, 2014). Wśród rodzimych bibliotek pod względem aktywności najbardziej wyróżniają się Miejska Biblioteka Publiczna w Piekarach Śląskich oraz Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie; na liście zawartych porozumień znaleźć też można Bibliotekę Publiczną w Aleksandrowie, której „siostrą” została Biblioteka Publiczna w Allo w Hiszpanii. Wspólne pomysły i projekty, jakie powstały dzięki uczestnictwu w Sister Libraries, to m.in. omawianie wybranych pozycji z literatury kraju partnerskiego w ramach spotkań klubów książki, a także opracowanie ilustrowanej książki przez młodych czytelników (biblioteki w Arucas w Hiszpanii i Piekarach Śląskich w Polsce).

Inspiracją do podejmowania działań związanych z mobilnością są dotychczas przeprowadzone projekty innych bibliotek polskich. Tak było w przypadku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łęborku, która w ramach otrzymanego grantu z Funduszu Partnerskiego Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy (Szwajcarski Grant Blokowy, 2014) w okresie kwiecień 2012 – marzec 2013 realizowała projekt pod nazwą „Mamo, tato, zabierz mnie do biblioteki” (Miejska Biblioteka Publiczna w Łęborku, 2014). Zakładał on wymianę najlepszych praktyk oraz przekazanie wiedzy i doświadczeń w zakresie popularyzacji książki i czytelnictwa wśród dzieci do 7 lat pomiędzy Miejską Biblioteką Publiczną w Łęborku a Bibliomedia Suisse w Lozannie. Program przewidywał wizytę bibliotekarzy szwajcarskich w Polsce, wyjazd studyjny bibliotekarzy z woj. pomorskiego do wybranych placówek bibliotecznych w kraju partnerskim, warsztaty metodyczne dla bibliotekarzy polskich, a także organizację działań promujących czytelnictwo w grupie najmłodszych użytkowników (m.in. wprowadzenie cyklu spotkań dla dzieci z rodzicami, przygotowanie *Wyprawki dla Maluszka* – zestawu rozdawanego przez pracowników Urzędu Stanu Cywilnego rodzicom rejestrującym nowo narodzone pociechy, opracowanie konkursów dla dzieci).

Istotnym źródłem informacji dla bibliotek publicznych pozostaje serwis internetowy Programu Rozwoju Bibliotek, za pośrednictwem którego regularnie otrzymujemy ciekawe propozycje projektów i współpracy. Jednym z wielu ogłoszonych na jego stronach był projekt „Biblioteka miejscem spotkań wielu kultur” realizowany w okresie maj 2013 – grudzień 2014, polegający na nawiązaniu współpracy z sześcioma bibliotekami norweskimi w celu „wypracowania modelu biblioteki integrującej lokalną, różnorodną społeczność”, a także opracowania planu działań dla placówek planujących aktywizację lokalnej społeczności wielokulturowej (Program Rozwoju

Bibliotek, 2014). W wyniku konkursu do projektu przystąpiły 4 biblioteki wojewódzkie, 9 powiatowych oraz 36 bibliotek miejskich i gminnych usytuowanych na terenie 4 województw: małopolskiego, opolskiego, pomorskiego i warmińsko-mazurskiego.

Pozostałe, nieomówione dotąd szerzej elementy tworzące zakończony już program unijny Uczenie się przez całe życie (*Lifelong Learning Programme*), po przekształceniu w podprogramy Erasmus+ również mogą być potencjalnymi źródłami funduszy dla mobilności zawodowej bibliotekarzy. Biblioteki pracujące z młodszymi grupami czytelników powinny pamiętać o programie Młodzież w działaniu (dziś pod nazwą Młodzież), którego celem jest rozwój współpracy młodych ludzi w Unii Europejskiej. Jego akcje dają szansę wybrania odpowiedniej dla bibliotek aktywności i ubiegania się o środki finansowe: Mobilność edukacyjna (wymiany młodzieży, Wolontariat Europejski – EVS i wyjazdy osób pracujących z młodzieżą), Współpraca na rzecz innowacji i wymiany dobrych praktyk (partnerstwa strategiczne i międzynarodowe inicjatywy młodzieżowe) oraz Wsparcie reform w edukacji (rozwój polityki młodzieżowej) (Erasmus+. Młodzież, 2014). Na stronie głównej zakończonego już programu Młodzież w działaniu można znaleźć informacje na temat udziału bibliotek, między nimi znajduje się projekt Miejskiej Biblioteki Publicznej w Piekarach Śląskich „Biblioteki siostrzane w działaniu dla młodzieży” (Program „Młodzież w działaniu”, 2014). Z najnowszych naborów wniosków w programie Młodzież zdażyła już skorzystać kolejna biblioteka – Miejska Biblioteka Publiczna w Jasle (z dofinansowaniem 7,5 tys. euro) (Komunikat, 2014). W celu wsparcia uczestników i podnoszenia jakości projektów w programie powołano do życia Centrum SALTO, którego oddział znajduje się także w Polsce – obsługuje on obszar Europy Wschodniej i krajów Kaukazu (koordynowany od 2003 r. przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji) (SALTO-YOUTH Eastern Europe, 2014). W bazie szkoleń znajdziemy kilkaset (najczęściej bezpłatnych) kursów w całej Europie w niemal każdej tematyce, choć będą one nastawione głównie na osoby pracujące z młodzieżą w środowisku międzynarodowym (SALTO-YOUTH European Training Network, 2014).

Duże możliwości dał program Grundtvig (w nowym programie pod nazwą Edukacja dorosłych). Przykładów placówek biorących w nim udział jest wiele, m.in. przywoływana już kilkakrotnie Miejska Biblioteka Publiczna w Piekarach Śląskich (w ramach podprogramu Wizyty i wymiana kadry) z projektem Library. I love it! (Biblioteka. Kocham to! 2014), a także Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu z projektem WORD (SŁOWO) (Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu, 2014). Szczególnie ciekawe w kontekście mobilności bibliotekarzy były kursy doskonalące, wizyty i warsztaty oferowane w programie Grundtvig skierowane do osób związanych z edukacją formalną bądź nieformalną głównie dorosłych. Kursy doskonalenia kadry mogły dotyczyć np. aspektów systemowych/politycz-

nych dotyczących edukacji dorosłych, zarządzania w edukacji z uwzględnieniem zarządzania na poziomie lokalnym i regionalnym, a także usług wspierających, jak poradnictwo i doradztwo. Zakres wizyt obejmuje też mniej formalne typy szkoleń, jak np. *job-shadowing* (obserwacje) w organizacjach edukacji dorosłych, w instytucjach publicznych lub pozarządowych zaangażowanych w edukację dorosłych, jak również uczestnictwo w konferencji lub seminarium. Warto pamiętać, że w przeciwieństwie do wytycznych poprzedniego programu, obecnie o dofinansowanie wyjazdu/kursu/szkolenia nie można starać się indywidualnie, a jedynie za pośrednictwem swojej instytucji. Wnioski mogą składać jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną, a po otrzymaniu grantu wysyłają swoich pracowników do podanych w projektach destinacji. Wskazówek można szukać na stronie internetowej nowego programu (Erasmus+. Edukacja dorosłych, 2014).

Ze względu na przekształcenia wprowadzane w trakcie konsultacji nad założeniami i budżetem funduszy strukturalnych na lata 2014–2020, a także na istotne dla „grantobiorców” zmiany w organizacji konkursów należy pamiętać o regularnym monitorowaniu serwisów fundacji obsługujących w Polsce najważniejsze dla nas programy – mowa głównie o Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji, aktualnie pełniącej obowiązki Narodowej Agencji Programu Erasmus+ (Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji [FRSE], 2014). Powstała w 1993 r. i od 20 lat zarządza europejskimi programami wspierającymi modernizację systemu oświaty w Polsce.

Dodatkowe, niebagatelne pod względem wielkości środków finansowych, możliwości daje Fundusz Stypendialno-Szkoleniowy, który pozwala na nawiązanie współpracy instytucji zajmujących się edukacją formalną w Polsce z krajami obszaru EFTA (Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu) – Norwegią, Islandią i Liechtensteinem – w ramach powołanych do tego celu instrumentów pod nazwą: Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy. Pracę Funduszu podzielono na cztery programy: Mobilność Studentów i Pracowników Uczelni, Wizyty Przygotowawcze, Współpracę Instytucjonalną i Rozwój Polskich Uczelni. Jednym z najważniejszych jego celów jest rozszerzenie oraz pogłębienie współpracy instytucjonalnej i partnerstw pomiędzy instytucjami działającymi w sferze edukacji (na poziomie szkolnictwa: podstawowego, wyższego, zawodowego oraz kształcenia osób dorosłych) w Polsce oraz na obszarze Państw Darczyńców. Dzięki temu bibliotekarze naukowci i szkolni mogą upatrywać szansę na wspólne projekty z Norwegią i pozostałymi uprawnionymi krajami (Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy, 2014).

Podział środków wspierających mobilność zawodową według drugiego zaproponowanego przez Autorkę podziału na metody pośrednie i bezpośrednie wynika ze sposobu docierania do niezbędnych informacji. **Metody pośrednie** zakładają wykorzystanie istniejących już serwisów, portali,

poradników i literatury przy przeglądaniu katalogów fundacji, konkursów o granty lub ofert zorganizowanych wycieczek, natomiast **metody bezpośrednie** wymagają użycia innych form pozyskiwania danych, kontaktów i dostępu do konkretnych osób i instytucji. Ten sposób uważa się za nie mniej ważny od korzystania z oficjalnych programów, a czasami okazuje się równie cenny i daje wymierne korzyści. Niektóre z pomysłów wydać się mogą oczywiste, ale nie zmienia to faktu, że wielu z nas czasami boi się napisać list bezpośrednio do nieznanej nam osoby, niesłusznie zakładając, że nasz poziom języka obcego wywoła zażenowanie adresata. Korespondencja mailowa jest jednym z filarów nawiązywania współpracy z zagranicą i jest nieoceniona w procesie pozyskiwania wymaganych w rekrutacji zaproszeń instytucjonalnych, czy zaproszeń na staże i praktyki. Przy staraniach o pobyt w zagranicznej placówce warto jest się nauczyć pisanie listów motywacyjnych oraz sztuki logicznego uzasadnienia celów wyjazdu. Samodzielne wyszukiwanie informacji obejmuje też przeglądanie stron internetowych w poszukiwaniu ciekawych materiałów pochowanych nierzadko głęboko w serwisach placówek bibliotecznych na świecie. Warto pamiętać o szerokiej ofercie warsztatów i kursów online proponujących poszerzenie wiedzy zawodowej o elementy nauk pokrewnych, ale też rozwijających umiejętności i kompetencje społeczne. Przykładem jest, znana z pewnością wielu bibliotekarzom, Coursera (Coursera, 2014), zapewniająca dostęp do ponad 400 kursów opracowywanych we współpracy z kilkudziesięcioma uniwersytetami i instytucjami edukacyjnymi z całego świata². Do jednej z metod bezpośrednich zaliczyć można zwiedzanie bibliotek podczas wakacyjnego odpoczynku (w przypadku Autorki zupełnie nieformalne zapytanie zaowocowało w 1999 r. odbyciem dwóch staży wolontariackich w bibliotekach publicznych stanu Washington w USA).

Jednym z najbardziej popularnych wśród bibliotekarzy sposobów zwiedzania placówek za granicą jest udział w organizowanych przez m.in. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich **wyjazdach studyjnych**, których celem jest zapoznanie z metodami pracy księżnic różnego typu na terenie Europy oraz nawiązanie cennych kontaktów. W 2013 r. taki wyjazd proponował Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie wspólnie z Unią Europejskich Federalistów w Łodzi. Instytucje zaplanowały dwie wycieczki objazdowe: „Biblioteki Holandii i Niemiec – nowoczesne centra multimedialne” oraz „Biblioteki jako centra informacyjne i multimedialne na Węgrzech”, w 2014 r. zaproponowano wycieczkę do bibliotek rumuńskich (Ośrodek Edukacji Informatycznej, 2014). Na przełomie czerwca i lipca 2013 r. bibliotekarze mieli okazję zwiedzić biblioteki francuskie, korzystając z propozycji Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych przy Zarzą-

² Inne serwisy z darmowymi kursami online: MIT OpenCourseWare, Harvard Open Courses: Open Learning Initiative, Stanford University Online, ALISON, Open Culture.

dzie Okręgu SBP w Katowicach (Wizyta studyjna do Normandii i Bretanii, zwiedzano 3 biblioteki uniwersyteckie) (Ogólnopolski Portal Bibliotekarski, 2014). Niestety, największym mankamentem tego typu oferty jest konieczność uiszczenia wysokiej opłaty, co przy braku dofinansowania ze środków miejsca pracy osoby chętnej, stanowi sporą przeszkodę.

Pokłosem wyjazdów są sprawozdania i artykuły publikowane przez bibliotekarzy na łamach najpopularniejszych czasopism fachowych. Bibliografie ich zawartości często wskazują nawet na okresowe tendencje kierunków wycieczek, tak jak to miało miejsce np. na początku XXI w. Działy sprawozdań periodyków obfitowały wówczas w relacje z wizyt przedstawicieli polskich bibliotek u kolegów z krajów skandynawskich (Rzeszutko, 2004/2005; Konieczna, 2005). Wiele cennych informacji odnaleźć też można w zasobach Internetu, najczęściej poprzez strony placówek bibliotecznych lub inne wyspecjalizowane serwisy (Urban, Szołtysik, 2011).

Często zapominanym, a niezwykle cennym środkiem pozyskania nowych kontaktów z zagranicą, jest współpraca z **wolontariuszami**. Dzięki programom unijnym łatwo jest obecnie zaprosić młodzież z wybranego kraju europejskiego w celu pomocy w prowadzeniu zajęć bibliotecznych (np. lekcji języka obcego), projektów, czy też aktywizacji lokalnej społeczności. Biblioteki publiczne dysponując zróżnicowaną ofertą dla grup użytkowników, są idealnym miejscem wspierającym realizację celów wolontariatu młodych ludzi. Dobrym miejscem do rozpoczęcia poszukiwań osób chętnych na wolontariat jest Europejski Portal Młodzieżowy (Europejski Portal Młodzieżowy, 2014), przydatne są też organizacje regionalne, koordynujące akcje wolontariuszy w poszczególnych miastach (w Łodzi jest to np. Fundacja Edukacji i Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego). Jedną z wielu bibliotek polskich, które dostrzegły potencjał Wolontariatu Europejskiego, jest MBP w Piekarach Śląskich. Dzięki grantowi zdobytemu na projekt „Europejskie Forum Kreatywności Kulturalnej” (wrzesień 2013 – sierpień 2014) mogła ona gościć kilka osób z Danii, Hiszpanii, Ukrainy i Włoch (Europejskie Forum Kreatywności Kulturalnej, 2014).

Nie sposób nie zauważyć też korzyści, jakie biblioteka może czerpać ze **współpracy** prowadzonej z zaprzyjaźnioną placówką zagraniczną. Najlepszymi przykładami są księżnice umiejscowione w rejonach zachodniej i południowo-zachodniej Polski, gdzie umowa podpisywana była z partnerem z terenu Niemiec, Słowacji lub Czech, znajdującym się w niedalekiej odległości od granicy kraju. Tak było w przypadku Książnicy Pomorskiej w Szczecinie, która od wielu lat prowadzi wspólne projekty z pięcioma niemieckimi bibliotekami; podobną współpracę wprowadzono m.in. w Krośnieńskiej Bibliotece Publicznej i Żywieckiej Bibliotece Samorządowej. W zakres wspólnych działań wchodzi zwykle organizacja wystaw, wymiana dubletów i wydawnictw informacyjnych, a także organizacja wyjazdów studyjnych bibliotekarzy obu instytucji. Jeśli miejscowość, na terenie której działa biblioteka, ma swoje

„miasto bliźniacze” w Europie, warto wykorzystać dotychczas zrealizowane projekty i zaproponować zakres swojego udziału w partnerstwie. Jeden z ciekawszych pomysłów na poznanie bibliotekarzy z zagranicy prezentuje międzynarodowy program mentorski „International Librarians Network” (ILN), umożliwiający praktykom i teoretykom bibliotekarstwa nawiązanie kontaktów z ekspertami z innych krajów (International Librarians Network [ILN], 2014)³. Współpraca polega na dobraniu w pary ludzi zajmujących się zawodowo podobnym tematem i kontynuowanie znajomości z wykorzystaniem komunikacji elektronicznej (e-mail, Skype, Facebook, Twitter i inne).

Trudno w niniejszym artykule wymienić wszystkie dostępne formy współpracy z zagranicą, składające się na rozwijanie mobilności bibliotekarzy, zresztą kolejne oferty pojawiają się często niemal z dnia na dzień. Ponadto kwestia znajomości języka obcego jest niezmiennie jedną z najbardziej pożądanых cech „dobrego” bibliotekarza (niezależnie od typu biblioteki, w której pracuje) – nie tylko ze względu na przydatność umiejętności porozumienia się podczas wyjazdów zagranicznych. Znajomość co najmniej jednego języka obcego (najczęściej jest to angielski) jest podstawą i gwarantem sprawnego poruszania się po stronach internetowych – bazach danych, wyszukiwarkach, stronach innych instytucji. Relacje organizatorów wyjazdów szkoleniowych dla naszej grupy zawodowej zwracały niekiedy uwagę na zbyt niski poziom opanowania języka obcego wśród polskich pracowników bibliotek, co stało zwykle w kontraście do kompetencji językowych bibliotekarzy zagranicznych (zwłaszcza z krajów Europy Zachodniej) (Urban, Szołtysik, 2011).

Warto w tym miejscu wymienić kilka elementów i postaw, wspomagających współpracę z zagranicą i mobilność bibliotekarzy. Należy do nich:

- „zaprzyjaźnienie się” z biurem współpracy z zagranicą w swojej jednostce, należy regularnie przeglądać ogłoszenia na jego stronie, ewentualnie powiadomić pracownika biura o naszej dyspozycyjności w kwestii wyjazdu;
- każda znajomość z osobą z zagranicy, którą można traktować jako potencjalny kontakt służący dalszej współpracy;
- monitorowanie stron internetowych programów umożliwiających aplikowanie o staż i granty, a także zasobów serwisów społecznościowych, nierzadko najszybciej dostarczających poszukiwane informacje (zob. otwarta grupa w serwisie Facebook – Erasmus+ partner search, służąca pomocą organizacjom w odnalezieniu partnerów do współpracy w programie Erasmus+) (Facebook, 2014);
- korzystanie z „podręczników” opracowywanych specjalnie dla potencjalnych „grantobiorców” (np. na stronie programu Erasmus+);

³ Polskim koordynatorem projektu jest Magdalena Gomułka (Biblioteka Śląska), e-mail: mgomułka@gmail.com; gomulkam@bs.katowice.pl.

- doskonalenie umiejętności językowych;
- przekonanie samego siebie (co może jest najważniejsze) odnośnie do wartości i korzyści, jakie niosą ze sobą kontakty i współpraca z zagranicznymi ośrodkami.

Mobilność bibliotekarzy przekłada się na wiele wartościowych inicjatyw, postaw i czynności wprowadzanych do rodzimych placówek. Wychođenje poza ramy krajowej działalności bibliotek jest integralną częścią szerszego dyskursu na temat organizacji i form pracy bibliotecznej, będącego elementem bibliotekarstwa porównawczego. Zdobywana w taki sposób wiedza, kontakty i doświadczenie przyczyniają się do podnoszenia innowacyjności i atrakcyjności usług, a co za tym idzie – także poziomu satysfakcji samego użytkownika biblioteki. Otwartość na zmiany, entuzjazm oraz potrzeba podwyższania własnych kompetencji zawodowych to cechy wspierające odkrywanie nowych pomysłów i rozwiązań, przyczyniające się do promocji zarówno placówki w regionie, jak i zawodu bibliotekarza.

Bibliografia

- ALISON: a new world of free certified learning. (2014). Pobrane 5 sierpnia 2014, z: <http://alison.com/>
- Biblioteka. Kocham to! (2014). W: *Miejska Biblioteka Publiczna w Piekarach Śląskich*. Pobrane 21 listopada 2014, z: <http://www.biblioteka.piekary.pl/projekty/biblioteka-kocham-to>
- Boryczka, B. (2009). Biblioteka szkolna – dobre miejsce na projekt eTwinning. W: *eTwinning drogą do edukacji przyszłości, Warszawa, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji* (s. 142–145). Pobrane 2 sierpnia 2014, z: http://www.etwinning.pl/sites/etwinning.pl/files/page/2012/10/droga_do_przyszlosci.pdf
- Coursera. (2014). Pobrane 5 sierpnia 2014, z: <http://www.coursera.org/>
- Erasmus. Pracownicy niedydaktyczni. (2014). Pobrane 2 sierpnia 2014, z: <http://www.erasmus.org.pl/stre-fa-pracownika-uczelni/pracownicy-niedydaktyczni/>
- Erasmus+. (2014). Pobrane 2 sierpnia 2014, z: <http://erasmusplus.org.pl/>
- Erasmus+. Edukacja dorosłych. (2014). Pobrane 5 sierpnia 2014, z: <http://erasmusplus.org.pl/edukacja-doroslych/>
- Erasmus+. Edukacja szkolna. (2014). Pobrane 2 sierpnia 2014, z: <http://erasmusplus.org.pl/edukacja-szkolna/>
- Erasmus+. Młodzież. (2014). Pobrane 2 sierpnia 2014, z: <http://erasmusplus.org.pl/mlodziez/>
- eTwinning. (2014). Pobrane 2 sierpnia 2014, z: <http://www.etwinning.net/pl/pub/index.htm/>
- eTwinning. Europejska współpraca szkół. (2014). Pobrane 2 sierpnia 2014, z: <http://www.etwinning.pl/>

- Europejskie Forum Kreatywności Kultu-
ralnej (EVS) (2014). W: *Miejska Biblio-
teka Publiczna w Piekarach Śląskich*.
Pobrane 5 sierpnia 2014, z: [http://
www.biblioteka.piekary.pl/projekty/
europejskie-forum-kreatywnosci-kultu-
ralnej-evs](http://www.biblioteka.piekary.pl/projekty/europejskie-forum-kreatywnosci-kulturalnej-evs)
- Europejski Portal Młodzieżowy. (2014). Po-
brane 5 sierpnia 2014, z: [http://europa.
eu/youth/pl/](http://europa.eu/youth/pl/)
- Facebook. Erasmus+ partner search.
(2014). Pobrane 5 sierpnia 2014,
z: [https://www.facebook.com/groups/
erasmus.plus/](https://www.facebook.com/groups/erasmus.plus/)
- Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Edu-
kacyjnego. (2014). Pobrane 5 sierpnia
2014, z: <http://www.frse.org.pl/>
- Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy.
(2014). Pobrane 5 sierpnia 2014,
z: <http://www.fss.org.pl/>
- Harvard Open Courses: Open Learning Ini-
tiative. (2014). Pobrane 5 sierpnia 2014,
z: [http://www.extension.harvard.edu/
open-learning-initiative/](http://www.extension.harvard.edu/open-learning-initiative/)
- International Librarians Network. (2014). Po-
brane 5 sierpnia 2014, z: [http://ilnetwork.
wordpress.com/](http://ilnetwork.wordpress.com/)
- Komunikat Narodowej Agencji Programu
Erasmus+. Erasmus+ Młodzież. Wyniki
konkursu wniosków złożonych w ramach
akcji 1. – „Mobilność edukacyjna” (ter-
min składania wniosków: 30.04.2014).
(2014). Pobrane 2 sierpnia 2014, z: [http://
erasmusplus.org.pl/wp-content/uploads/
2014/07/2014-07-22_komunikat_wyniki_
konkursu_105.pdf/](http://erasmusplus.org.pl/wp-content/uploads/2014/07/2014-07-22_komunikat_wyniki_konkursu_105.pdf)
- Konieczna, J. (2005). Oświata i biblioteki
w Danii. *Poradnik Bibliotekarza*, 4, 6–10.
- Massachusetts Institute of Technology
(MIT) OpenCourseWare. (2014). Pobra-
ne 5 sierpnia 2014, z: [http://ocw.mit.
edu/index.htm/](http://ocw.mit.edu/index.htm/)
- Miejska Biblioteka Publiczna im. J. Iwaszkie-
wicza w Łęborku. (2014). Pobrane 2 sierp-
nia 2014, z: [http://www.biblioteka.lebork.
pl/page,73,Projekt_szwajcarski/](http://www.biblioteka.lebork.pl/page,73,Projekt_szwajcarski/)
- Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu.
(2014). Pobrane 5 sierpnia 2014, z: [http://
www.biblioteka.wroc.pl/home/2013-10-
17-10-18-39/projekt-word-slowo/](http://www.biblioteka.wroc.pl/home/2013-10-17-10-18-39/projekt-word-slowo/)
- NAPLE Sister Libraries. (2014). Pobrane
2 sierpnia 2014, z: [http://sisterlibra-
riesnaple.wordpress.com/category/
poland/](http://sisterlibrariesnaple.wordpress.com/category/poland/)
- Ogólnopolski Portal Bibliotekarski SBP.
(2014). Pobrane 5 sierpnia 2014, z: [http://
www.sbp.pl/artukul/?cid=6987&prev=1/](http://www.sbp.pl/artukul/?cid=6987&prev=1/)
- Open Culture: the best free cultural & ed-
ucational media on the web. (2014). Po-
brane 5 sierpnia 2014, z: [http://www.
openculture.com/freeonlinecourses/](http://www.openculture.com/freeonlinecourses/)
- Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zasto-
sowań Komputerów. (2014). Pobrane
5 sierpnia 2014, z: [http://www.oeiizk.
waw.pl/joomla/index.php/przeglady-
artykulow/35-wspolpraca/86-uef-2012/](http://www.oeiizk.waw.pl/joomla/index.php/przeglady-artykulow/35-wspolpraca/86-uef-2012/)
- Program „Młodzież w działaniu”. Bibliote-
ki Siostrzane w działaniu dla młodzieży.
(2014). Pobrane 5 sierpnia 2014, z: [http://
www.mlodziej.org.pl/dofinansowalismy/
biblioteki-siostrzane-w-dzialaniu-
dla-mlodziezy/](http://www.mlodziej.org.pl/dofinansowalismy/biblioteki-siostrzane-w-dzialaniu-dla-mlodziezy/)
- Program Rozwoju Bibliotek. (2014). Po-
brane 2 sierpnia 2014, z: [http://www.
biblioteki.org.pl/wielokulturowa_
biblioteka/o_projekcie/](http://www.biblioteki.org.pl/wielokulturowa-biblioteka/o_projekcie/)
- Rzeszutko, B. (2004/2005). Placówki
oświatowe i biblioteki szkolne w Danii
– relacja z wyjazdu studyjnego. *Ad Rem*,
2, 33–34. Pobrane 5 sierpnia 2014,

- z: http://ken.pbw.lublin.pl/pbw/pliki/file/publikacje/publ_placowki_osw.pdf/
- SALTO-YOUTH Eastern Europe and Caucasus Resource Center. (2014). Pobrane 2 sierpnia 2014, z: <https://www.salto-youth.net/rc/eeca/>
- SALTO-YOUTH European Training Calendar. (2014). Pobrane 2 sierpnia 2014, z: <https://www.salto-youth.net/tools/european-training-calendar/search/>
- Stanford University Online. (2014). Pobrane 5 sierpnia 2014, z: <http://online.stanford.edu/courses/>
- Szwajcarski Grant Blokowy. (2014). Pobrane 2 sierpnia 2014, z: <http://swissgrant.pl/fundusz-partnerski/o-grancie/>
- Trzy resorty będą realizować nowy unijny program Erasmus+. (2014). Pobrane 2 sierpnia 2014, z: <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,396174,trzy-resorty-beda-realizowac-nowy-unijny-program-erasmus-.html/>
- Urban, B., Szoltysik, K. (2011). *Biblioteka podróży: wyjazdy edukacyjne bibliotekarzy do bibliotek europejskich*. Pobrane 5 sierpnia 2014, z: <http://www.slideshare.net/bibliotekawsb/wyjazdy-studyjne-bibliotekarzy/>

Agata Walczak-Niewiadomska

Librarian's mobility = reader's satisfaction?

Summary

The article discusses the issues related to the mobility of librarians and the cooperation opportunities with foreign centers. The author's aim is to present a wide range of both formal and informal means of supporting the development of students' and library staff's professional competences (including grants, trainings, internships, and resources available on the Internet).

Keywords: mobility of librarians, librarians' lifelong learning, international cooperation, professional development

**SPOŁECZNO-EKONOMICZNE KORZYŚCI
DLA UŻYTKOWNIKÓW BIBLIOTEK WYNIKAJĄCE
Z KORZYSTANIA Z USŁUG INFORMACYJNO-BIBLIOTECZNYCH
– ZARYS TEORETYCZNY¹**

W obecnych warunkach społeczno-gospodarczych ważnymi czynnikami sukcesu w działalności organizacji w różnych sektorach gospodarki są: jakość, informacja, wiedza i kapitał intelektualny. Podmioty rynkowe i pojedyncze osoby coraz częściej traktują wiedzę jako czynnik kreowania i doskonalenia swoich kompetencji, tworzenia wartości dodanej oraz determinantę powodzenia w działalności biznesowej (Ziemba, 2010, s. 73–74). Udział w procesie budowania gospodarki opartej na wiedzy, czy idąc dalej – gospodarki kreatywnej – wymaga od wielu instytucji publicznych intensywnych interakcji społecznych oraz łączenia zróżnicowanych zasobów, w tym informacyjnych. Celem artykułu jest zwrócenie uwagi na funkcje bibliotek akademickich i publicznych w społeczeństwie oraz określenie korzyści dla użytkowników ich usług. Jako metodę badawczą zastosowano analizę literatury przedmiotu.

Zadaniem bibliotek, zwłaszcza tych akademickich, jest lub też powinno być rozpoznawanie i wykorzystanie potencjału wiedzy, która jest strategicznym czynnikiem rozwoju społeczeństwa i gospodarki. Biblioteki odgrywają szczególną rolę w zakresie kodyfikacji i udostępniania informacji oraz stworzenia warunków do ich pozyskania przez różnych użytkowników, a zwłaszcza wspomniane podmioty rynkowe, przekształcające informacje w adekwatną dla nich wiedzę. Instytucje te tworzą ofertę usług informacyjno-bibliotecznych, która odpowiada trendom wyznaczanym przez społeczeństwo i gospodarkę. Pośredniczą one w relacjach między informacją, księgozbiorem, wiedzą, kulturą a odbiorcami, przyczyniając się w rezultacie do wzrostu społecznej świadomości w różnych dziedzinach życia.

¹ Artykuł stanowi część rozprawy doktorskiej *Rynek usług bibliotek akademickich w województwie śląskim*. Wydział Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, czerwiec 2015.

Biorąc pod uwagę powyższe refleksje, można wskazać wiele funkcji, jakie biblioteka spełnia w środowisku, w którym działa². Zalicza się do nich następujące (Boguski, 2010, s. 98):

- usługową, w zakresie zapewnienia zaplecza podręcznikowego i literatury specjalistycznej oraz ich udostępniania studentom i pracownikom, wynajmu sal oraz organizowania imprez kulturalnych i naukowych;
- edukacyjną, polegającą na kształceniu umiejętności informacyjnych, niezbędnych do sprawnego posługiwania się źródłami informacji tradycyjnymi i elektronicznymi podczas wyszukiwania literatury;
- informacyjną, związaną z zapewnieniem profesjonalnej pomocy dla użytkowników w pozyskaniu informacji oraz wiedzy potrzebnej do przygotowania odpowiedniej pracy naukowej, dyplomowej, egzaminów, znalezienia pracy;
- promocyjną, sprowadzającą się do kreowania odpowiedniego wizerunku biblioteki jako miejsca zespołowego uczenia się, zdobywania informacji i wiedzy, korzystania z kultury;
- intelektualną, polegającą na wspieraniu rozwoju intelektualnego użytkowników;
- rozrywkową, związaną z udostępnianiem literatury beletrystycznej dla dorosłych oraz dzieci i młodzieży, organizacją spotkań autorskich czy też dyskusyjnych dla użytkowników;
- motywacyjno-inspirującą – polegającą na motywowaniu użytkowników do właściwych zachowań informacyjnych i edukacyjnych oraz zachęcaniu do różnych działań społecznych w obszarze edukacji i kultury.

Wskazując na profity wykorzystania usług biblioteczno-informacyjnych w aspekcie ekonomicznym i pozaekonomicznym, należy określić kilka rodzajów wpływu bibliotek na funkcjonowanie odbiorców ich usług.

W literaturze z zakresu bibliologii i informatologii wskazuje się na oddziaływanie bibliotek w następujących aspektach (Bertot, McClure, 2003, s. 599–600, cyt. za: Głowacka, 2009, s. 18; Cisek, 2009, s. 5):

- ekonomicznym – wpływ usług i produktów biblioteki na kondycję finansową użytkowników, umiejętności poszukiwania pracy, prowadzenia własnych firm; biblioteka jako instytucja zatrudniająca, itp.;
- pozaekonomicznym, obejmującym swym zakresem wpływ:
 - dydaktyczny – wpływ na zdolności użytkownika do pogłębiania wiedzy, ustawiczne kształcenie, rozwój umiejętności informacyjnych;
 - badawczy – wpływ na proces badawczy pracowników naukowych, studentów i doktorantów;
 - wymiany informacji – wpływ na funkcjonowanie użytkownika w społeczeństwie i jego umiejętności pozyskiwania informacji i reago-

² Artykuł w całości odnosi się do bibliotek akademickich i/lub publicznych, stąd wymienione funkcje dotyczą tych typów bibliotek.

wania na nią (tj. poszukiwanie kolejnej informacji, rozpowszechnianie jej, ignorowanie lub wykorzystanie, itp.);

- kulturalny – wpływ usług biblioteki na rozwój zainteresowań i aspiracji kulturalnych użytkowników;
- środowiskowy – wpływ na społeczność lokalną (ograniczanie wykluczenia różnych grup społecznych, miejsce spotkań i inicjatyw społecznych).

Wśród pozaekonomicznych rezultatów wpływu bibliotek na otoczenie społeczne można wskazać (Głowacka, 2009, s. 19; Pazderski, 2014, s. 160, 163–164):

- uzyskanie konkretnej informacji (bibliograficznej, faktograficznej, bibliometrycznej, technicznej) pomocnej w kreowaniu innowacji, nowej wiedzy;
- zaoszczędzenie czasu w procesie edukacji, badań naukowych;
- edukację informacyjno-komunikacyjną, a co za tym idzie – podwyższenie kompetencji informacyjnych (*information literacy*) oraz z zakresu korzystania z nowoczesnych technologii (*information technology*); dotyczy to osób w każdym wieku;
- zmiany w zachowaniach i nawykach – częstsze sięganie po lekturę, łatwość pozyskiwania i wykorzystania informacji;
- wzrost inkluzji społecznej, czyli wzrost uczestnictwa w życiu społecznym i tworzenie więzi społecznych – biblioteki jako inspiratorzy działań z zakresu edukacji obywatelskiej, angażowanie w swoją działalność przedstawicieli lokalnej społeczności, proponowanie przestrzeni bibliotecznej do działania dla osób o różnych potrzebach i pomysłach skierowanych na rozwój wspólnoty lokalnej, dostęp do ofert pracy, do oferty kulturalno-rozrywkowej;
- efektywniejsze badania – wykorzystanie badań naukowych i publikacji, pozyskiwanie grantów;
- udział w kształceniu ustawicznym społeczeństwa, wspomaganie procesów edukacyjnych użytkowników na każdym etapie nauki;
- akredytacje dla uczelni (w przypadku bibliotek akademickich), jej prestiż i ranga oraz znaczenie dla całego regionu (odnosi się zarówno do bibliotek akademickich jak i publicznych).

Jedną z ważniejszych ról biblioteki jako instytucji (bez względu na typ) jest zachowanie dokumentów, aby każdy zainteresowany mógł z nich korzystać. Tworzenie i uporządkowanie zasobów wiedzy ma istotne znaczenie dla edukacji i kultury, ale również dla badań i innowacji, które mają zasadniczy wpływ na rozwój gospodarki. W parze z kodyfikowaniem i udostępnianiem wiedzy powinno iść wychowanie informacyjne (obejmujące np.: świadome korzystanie z informacji, krytyczne poszerzanie wiedzy na podstawie różnych źródeł, walkę z wykluczeniem informacyjnym/cyfrowym) (Batorowska, 2014, s. 16–17). Pomimo, że współcześni użytkownicy

informacji (zwłaszcza młode pokolenie zwane pokoleniem Y, C, M)³ potrafią korzystać z nowoczesnych technologii, potrzebują oni wsparcia biblioteki w zakresie kształcenia dojrzałości informacyjnej.

Korzyści ekonomiczne dla społeczeństwa i gospodarki z funkcjonowania biblioteki można rozpatrywać z różnej perspektywy:

- biblioteki jako pracodawcy;
- biblioteki jako kontrahenta, a pośrednio – kreatora nowych miejsc pracy;
- biblioteki jako partnera dla lokalnych przedsiębiorstw i instytucji w postaci dostępu do baz danych z dziedziny prawa i podatków, udostępnianie miejsca (Głowacka, 2011, s. 221);
- biblioteki jako wsparcia dla turystyki w mieście;
- biblioteki jako instytucji pomagającej osiągnąć korzyści indywidualne – oszczędności z tytułu wypożyczenia lub skorzystania z materiałów, które w innym wypadku trzeba by było kupić, dostęp do bezpłatnego kształcenia informacyjnego, informacji, Internetu.

Biblioteka jako miejsce pracy dla zatrudnionej w niej osoby odgrywa rolę „aktywizatora” społecznego oraz świadczeniodawcy. Rola „aktywizatora” wzmacnia w pracowniku biblioteki świadomość potrzeby jego pracy dla społeczności (akademickiej, lokalnej) oraz regionu. Wynagrodzenie, stabilność zatrudnienia, wszelkie świadczenia socjalne stanowią pakiet poczucia bezpieczeństwa dla personelu każdej instytucji. Wynagrodzenie służy zaspokajaniu potrzeb pracownika. Płaca przeznaczana jest m.in. na zakup poszczególnych produktów i usług proponowanych na rynku, co ma wpływ na zgłaszany popyt, idąc dalej – na rozwój gospodarki.

Biblioteka, aby spełniać swoje funkcje, powinna zapewniać odpowiednią obsługę, usługi oraz warunki infrastrukturalne. Jej działalność związana jest także z działalnością innych przedsiębiorstw, np.: wydawnictw, księgarni, dostawców Internetu i baz danych oraz sprzętu komputerowego i urządzeń biurowych, mebli, dokumentów bibliotecznych, firm ochroniarskich i sprzątających wnętrza, itp. W ten sposób biblioteka działa w otoczeniu zewnętrznym jako kontrahent i pośrednio uczestniczy w kreowaniu miejsc pracy (zob. Sawyer 1996, s. 21). Jako przedsiębiorstwo usługowe

³ Pokolenie Y (urodzeni w latach 80. do późnych lat 90. XX wieku) potrafi wykonywać jednocześnie wiele czynności, czerpiąc korzyści z technologii – większość zadań jest w stanie wykonać, korzystając tylko z komputera, ponieważ działanie *online* jest dla nich naturalne, ułatwia im życie i pozwala skutecznie zaoszczędzić czas. Pokolenie C to osoby urodzone po 90. roku minionego wieku, które nie znają świata bez Internetu. Nowoczesne technologie to dla nich coś powszechnego i oczywistego. Innym określeniem pokolenia C jest pokolenie M. Termin ten wywodzi się od zjawiska *multitasking* czyli wykonywania wielorakich czynności w określonym przedziale czasowym. Pokolenie M jest wychowane przed ekranem komputera i telefonu, a wyszukiwanie informacji nie stanowi dla jego przedstawicieli problemu. Niestety odbiór informacji i ich selekcja cechują się brakiem krytycyzmu. (Doraczyńska, 2012, s. 58–62; Cewińska, Striker, Wojtaszczyk, 2009, s. 118–121; Cywińska, 2012, s. 112, 115).

może: negocjować ceny zakupu wymienionych usług, dokonywać wyboru poszczególnych dostawców, wzmagając ich konkutowanie ze sobą czy też uczestniczyć w promowaniu ich działalności w zamian za darmowe udostępnianie produktów (np. testowanie baz danych przynosi obopólne korzyści – dostarcza produkt bibliotece bez konieczności jego kupna z jednej strony, zaś z drugiej – reklamuje ten produkt na stronie internetowej, a tym samym zwraca uwagę na firmę go udostępniającą).

Działając na lokalnym rynku, biblioteki stają się partnerem dla podmiotów gospodarczych i instytucji. Biblioteka udostępnia bezpłatnie bogate zasoby wiedzy, z których mogą korzystać regionalni przedsiębiorcy. Może ona pełnić funkcję ośrodka informacyjnego dla strefy biznesu, która w szybki sposób ma zapewniony dostęp do baz danych z zakresu prawa (szeroko pojętego), kumulujących w sposób zorganizowany różne przepisy związane z działalnością przedsiębiorstwa czy instytucji, oraz do zbiorów patentów, norm, literatury branżowej (zob. Sawyer, 1996, s. 14–17). Świadomość istnienia i umiejętne korzystanie z właściwych źródeł informacji jest podstawowym elementem w procesie podejmowania decyzji (zob. Dubik, 2005, s. 18–22). Właściwie funkcjonujący system informacyjny w przedsiębiorstwie czy instytucji ogranicza lub eliminuje stopień niepewności. Źródła informacji udostępniane przez bibliotekę mogą przyczyniać się do pozyskania przez decydenta dokładnych, aktualnych i użytecznych danych, aby później podjąć właściwe decyzje. Ponadto współpraca z różnymi podmiotami (np. inkubatorami przedsiębiorczości) dotyczy również wynajmu sal konferencyjnych (odpłatnie lub nie), organizacji wspólnych imprez mających znaczenie dla regionu, jak i pojedynczych członków społeczeństwa, np. targów pracy, pogadanek biznesowych dla młodych przedsiębiorców, spotkań zachęcających do inicjatyw osobistych, akademickich, lokalnych, seminariów, wykładów. Celem jest wspieranie nie tylko kultury, ale badań i innowacji, które mają zasadnicze znaczenie dla gospodarki (Pung, Clarke, Patten, 2004, s. 90). Wraz np. z agencjami zatrudnienia czy też urzędami pracy biblioteka może organizować kursy i spotkania informacyjne związane z sytuacją na lokalnym rynku pracy. Istotne znaczenie ma również kooperacja bibliotek z lokalnymi ośrodkami zdrowia, która powinna skutkować rozwojem kompetencji informacyjnych w zakresie szeroko pojętego zdrowia. Informacja zdrowotna, rozumiana jako wszelka informacja dotycząca problemów zdrowia lub choroby, o profilaktyce, badaniach, zdrowym stylu życia, o systemie opieki zdrowotnej i dostępnych usługach oraz o zdrowiu publicznym (Kisiłowska, Jasiewicz, 2013, s. 47) jest niezwykle ważna dla każdego człowieka, pacjenta (również potencjalnego), jak również dla pracowników służby medycznej, którzy w bibliotekach akademickich (zwłaszcza medycznych) mogą korzystać ze specjalistycznych serwisów i baz danych.

Biblioteka może być również wsparciem dla lokalnej turystyki poprzez organizowanie wystaw dotyczących regionu i ciekawych miejsc lub też punk-

tem na mapie zwiedzania miejscowości (nowoczesna biblioteka budzi zainteresowanie, np. architektów) (zob. Miedzińska, Tanaś, 2009, s. 72). Biblioteki należą do sektora kultury, który z kolei jest częścią przemysłów kreatywnych. Poprzez działania w strefie kultury, których celem jest zapewnienie dostępu do informacji, twórczości, kultury, biblioteki mają wymierny udział w budowaniu gospodarki opartej na wiedzy, a co za tym idzie – pośrednio w tworzeniu PKB.

Wskazując na korzyści ekonomiczne z funkcjonowania biblioteki w danym regionie, nie można zapomnieć o profitach dla osób indywidualnych korzystających z jej usług. Wypożyczanie książek i filmów, korzystanie ze zbiorów na miejscu zarówno tych drukowanych, jak i z elektronicznych, z komputera i programów edytorskich, obliczeniowych, Internetu i wielu innych usług przynosi wymierne korzyści finansowe dla interesariuszy. Nieodpłatność za większość standardowych (zgodnych z podstawowym celem funkcjonowania biblioteki) usług pozwala zaoszczędzić beneficjentowi środki finansowe wydawane z własnych funduszy na te usługi. Zakup np. książek lub artykułów u wydawcy kosztuje znacznie więcej niż podatki przeznaczone na funkcjonowanie biblioteki, która te zbiory gromadzi. Oprócz tego biblioteka, zwłaszcza akademicka, kształci umiejętności informacyjne użytkowników, niezbędne w dzisiejszej przestrzeni cyfrowej. Ponadto osoby niezainteresowane korzystaniem z biblioteki akademickiej również odczuwają korzyści z jej istnienia. Jako przykład można podać profity płynące z rozwoju leków i terapii produkowanych przez firmy farmaceutyczne, których naukowcy otrzymują materiały badawcze z bibliotek (Pung i in., 2004, s. 83).

Wszelkie usługi świadczone przez bibliotekę cechujące się wysokim profesjonalizmem, a tym samym jakością, mają wymierne skutki dla regionu, w którym ta biblioteka działa. Zadowoleni użytkownicy kreują pozytywny wizerunek biblioteki, a tym samym przyczyniają się do zasadności decyzji o utrzymywaniu tej instytucji przez państwo lub innych organizatorów, a nawet zwiększaniu środków finansowych na rozwój usług.

Podsumowując powyższe rozważania, należy podkreślić przede wszystkim, że to przy udziale bibliotek i z wykorzystaniem zasobów gromadzonych przez te jednostki oraz poprzez realizowane usługi informacyjno-naukowe możliwe jest kreowanie nowej wiedzy i rozwiązań praktycznych, wymiana myśli, zainteresowań, a także doświadczeń zawodowych w środowisku akademickim i lokalnym. Niezwykle ważne jest przy tym zachowanie wysokiego poziomu jakości usług i obsługi użytkowników biblioteki, gdyż rzutuje on na aktualność i kompletność pozyskiwanej przez nich wiedzy, niezbędnej m.in. w rozwiązywaniu problemów naukowych i zawodowych. Świadczenie przez bibliotekę usług informacyjnych wysokiej jakości zależy w znacznej mierze od postawy personelu, od jego zaangażowania oraz przekonania, że wysoka jakość funkcjonowania biblioteki ma związek z jego pracą.

Profity wynikające z korzystania z usług świadczonych przez biblioteki, osiągane przez ich użytkowników, mogą i powinny przekładać się na ich funkcjonowanie w społeczeństwie oraz generowanie wartości dla gospodarki.

Potencjał współczesnych bibliotek powinien być wykorzystywany na każdym etapie edukacji społeczeństwa oraz do przeprowadzania zmian w szkolnictwie i kulturze.

Bibliografia

- Batorowska, H. (2014). Biblioteka ośrodkiem pedagogiki informacyjnej. W: A. Fluda-Krokos, W. Dudek, A. Piotrowska (red.), *Miejsce biblioteki pedagogicznej w zmieniającej się przestrzeni edukacji i informacji* (s. 9–19). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Bertot, J.C., McClure, Ch. R. (2003). Outcomes assessment in the networked environment: research questions, issues, considerations, and moving forward. *Library Trends/Spring* 2003, 590–613.
- Boguski J. (2010). Rola i miejsce biblioteki uniwersyteckiej we współczesnym świecie. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, 1–2(35–36), 95–102.
- Cewińska, J., Striker, M., Wojtaszczyk, K. (2009). Zrozumieć pokolenie Y – wyzwanie dla zarządzania zasobami ludzkimi. W: M. Juchnowicz (red.), *Kulturowe uwarunkowania zarządzania kapitałem ludzkim* (s. 118–134). Kraków: Oficyna Wolters Kluwer Business.
- Cisek, S. (2009). Metodologia badań użytkowników informacji w XXI wieku w świetle anglojęzycznej literatury przedmiotu. *Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej*, 17(4), 3–11.
- Cywińska, E.A. (2012). Pokolenie M – rola bibliotekarza w procesie obsługi i budowaniu relacji. W: L. Lewicka (red.), *Polskie biblioteki ekonomiczne – wczoraj, dziś i jutro* (s. 112–123). Szczecin: Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica.
- Doraczyńska, N. (2012). Generacje X, Y, C Jak zarządzać reprezentantami różnych pokoleń? *Personel i Zarządzanie*, 12, 58–62.
- Dubik, B.M. (2005). *Problemy informacyjne i decyzyjne w działalności inwestycyjnej*. Katowice: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego.
- Głowacka, E. (2009). Ocena wpływu usług biblioteczno-informacyjnych na środowisko społeczne w badaniach jakości bibliotek. W: J. Kamińska, B. Żołędowska-Król (red.), *Jakość usług bibliotecznych w społeczeństwie informacyjnym* (s. 13–22). Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.
- Głowacka, E. (2011). Badania wartości ekonomicznej usług biblioteczno-informacyjnych i ich wpływu na otoczenie. *Biblioteka*, 15(24), 217–230.
- Kisilowska, M., Jasiewicz, J. (2013). *Informacja zdrowotna: oczekiwania i kompetencje polskich użytkowników. Raport z badań eksploracyjnych*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Miedzińska, M., Tanaś, S. (2009). The tourism attractiveness of Polish libraries. *Tourism*, 19(1–2), 69–75. DOI: 10.2478/V10106-009-0009-6

- Pazderski, F. (2014). Biblioteka publiczna jako przestrzeń nieformalnej edukacji obywatelskiej i kształtowania wspólnotowych postaw. W: J. Jasiewicz, E.B. Zybert (red.), *Czas przemian – czas wyzwań: rola bibliotek i ośrodków informacji w procesie kształtowania kompetencji współczesnego człowieka* (s. 144–176). Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.
- Pung, C., Clarke, A., Patten, L. (2004). Measuring the economic impact of the British Library. *New Review of Academic Librarianship*, 10(1), 79–102. DOI: 10.1080/13614530412331296826
- Sawyer, R. (1996). The economic and job creation benefits of Ontario public Libraries. *The Bottom Line: Managing Library Finances*, 9(4), 14–26.
- Ziomba, E. (2010). Organizacja wobec wyzwań społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy. W: C.M. Olszak, E. Ziomba (red.), *Kierunki rozwoju społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy w świetle śląskich uwarunkowań regionalnych* (s. 73–108). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Anna Konieczko

Socio-economic benefits for the library user resulting from the information-library services – theoretical outline

Summary

The article proposes a reflection on the role of academic and public libraries in the society and economy. The paper aims to show that the actions of these institutions support the development of various human competences, and thus, contribute to the creation of the information society. As a consequence, they mark their place in the process of building a knowledge-based economy. The author focuses on the social and economic benefits that the library and information services user can obtain.

Keywords: academic library, public library, functions of the library, economic benefits, social benefits, information-library services

PRACOWNICY I UŻYTKOWNICY SZKOLNYCH MULTIMEDIALNYCH CENTRÓW INFORMACJI W POLSCE

Biblioteka – centrum informacji i jej interesariusze

Wraz z reformą oświaty z 1999 r. MEN przypisało bibliotekom szkolnym w Polsce funkcję centrów informacyjnych (MCI) zdefiniowanych jako ogólnoszkolne placówki wspomagające działania dydaktyczno-wychowawcze szkoły, przygotowujące do racjonalnego i etycznego funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym, rozwijające kulturę informacyjną ucznia i osób z jego środowiska wychowawczego (MEN o bibliotekach 2000, s. 3). Przygotowując jednostkę do procesu kształcenia permanentnego, zakładano, że MCI skupi wokół siebie społeczność szkolną, którą następnie przekształci we wspólnotę wiedzy. Planowano jednak, że będzie pełnić te funkcje także na potrzeby całej społeczności lokalnej. Jako biblioteczne centrum informacji zapewniające dostęp do Internetu i multimedialnych źródeł informacji podlegało ono od 2000 r. ewolucji i obecnie przypisuje mu się status ośrodka uczenia się, innowacji, odkrywania, eksperymentowania i kreatywnych spotkań. Taki model szkolnego centrum promują między innymi redaktorzy kwartalnika „Biblioteka Centrum Informacji” wydawanego przez Agencję SUKURS (Batorowska, 2014, Batorowska, 2015).

Uwzględniając powyższe założenia, do interesariuszy nowej biblioteki szkolnej zaliczono zarówno osoby jak i instytucje, których aktywność wpływa na zapewnienie jej prawidłowego działania i na charakter podejmowanych przez nią przedsięwzięć. Należą do nich: organ prowadzący szkołę, władze samorządu lokalnego, dyrekcja szkoły, grono pedagogiczne, pracownicy biblioteki, czytelnicy, rodzice jak i cała społeczność lokalna tworząca środowisko wychowawcze ucznia.

Celem artykułu jest refleksja nad znaczeniem MCI w praktyce szkolnej po 16 latach ich funkcjonowania, w kontekście zaangażowania środowiska

nauczycieli bibliotekarzy w działania związane z procesem ich tworzenia i rozwoju oraz satysfakcji użytkowników usług tych centrów. Dostrzeżono problemy wynikające m.in. z braku odrębnych standardów oceny pracy dla MCI, odróżniających je od standardów przygotowanych dla bibliotek szkolnych, z niewykorzystywania przez dyrekcje szkół wszystkich kompetencji nabytych przez bibliotekarzy w trakcie studiów akademickich, a także wynikające z braku przeciwdziałania zjawisku wypalenia zawodowego tej grupy pracowników¹.

Pracownicy multimedialnych centrów informacji

Grono pracowników MCI stanowią w głównej mierze nauczyciele bibliotekarze, ale zgodnie z polityką kadrową zespół ten zasilany jest najczęściej przez nauczycieli języka polskiego, a także nauczycieli innych przedmiotów, którym umożliwiono, po uzyskaniu wymaganych certyfikatów, dopełnienie etatu w bibliotece. Reforma oświaty z 1999 r. w swojej części odnoszącej się do reorganizacji biblioteki szkolnej i konieczności edukacji informacyjno-medialnej młodych ludzi, pozwoliła dostrzec znaczenie współpracy nauczycieli bibliotekarzy przy tworzeniu MCI z tzw. szkolnymi koordynatorami technologii informacyjnej, opiekunami szkolnych centrów kariery i doradztwa zawodowego, opiekunami szkolnych klubów europejskich, nauczycielami realizującymi ścieżkę edukacyjną „edukacja czytelnicza i medialna”, a także z wolontariuszami wywodzącymi się z grona uczniów, emerytowanych nauczycieli i dyspozycyjnych rodziców. Po raz pierwszy w historii bibliotekarstwa szkolnego pracownik nowoczesnej biblioteki szkolnej wspierany był etatowo w swoich poczynaniach przez media-specjalistów, nauczycieli technologii informacyjnej, nauczycieli języków obcych i innych nauczycieli współrealizujących zajęcia z edukacji czytelniczej i medialnej w bibliotece. Uzyskanie dodatkowych etatów dla MCI zależało od kompetencji organizacyjnych i menedżerskich dyrektora, jego dobrej znajomości prawa oświatowego, korzystnych układów z władzami, wiedzy dyscyplinarnej, a przede wszystkim od świadomości roli biblioteki szkolnej w realizacji procesu nauczania i wychowania, jaką charakteryzowali się wszyscy dysponenti szkoły. Najczęściej brakowało zrozumienia dla idei MCI, w związku z czym utożsamiano je z kolejną pracownią komputerową zapewniającą młodzieży swobodny dostęp do Internetu, a bibliotekarzy z personelem pomocniczym nadzorującym powierzony mu sprzęt i zarządzającym księgozbiorem.

¹ W bibliografii wymieniono informacje odnośnie do prowadzonych w Polsce badań nad funkcjonowaniem MCI, nad kierunkami rozważań teoretycznych poświęconych bibliotekom szkolnym, a także na temat aktów prawnych normujących działalność tych placówek oraz dotyczących modeli i typów bibliotek szkolnych, ich kultur organizacyjnych i poziomu kultury informacyjnej jej użytkowników.

Między euforią a wypaleniem zawodowym

Możliwość organizowania w szkołach MCI lub przekształcania bibliotek w takie centra pozwoliło ambitnym bibliotekarzom na realizację aspiracji zawodowych i wykorzystanie w większym stopniu własnego potencjału pedagogicznego. Powszechna w szkołach euforia związana z komputerowym wspomaganie procesu nauczania (wzmacniana programami Komputer w każdej gminie, Komputer w każdej szkole, Internetowe Centrum Informacji Multimedialnej itd.), fetyszyzowanie komputerów i informacji, nadzieje łączone z eksponowaniem edukacji w zakresie technologii informacyjnej jako priorytetowym zadaniem państwa w realizacji budowy społeczeństwa informacyjnego, przyczyniło się do zmiany metod i form pracy z uczniami. W tej sytuacji komputer jako symbol nowoczesności usytuowany w bibliotece szkolnej mógł podnieść jej rangę. Wykorzystali ten fakt bibliotekarze, którzy zdefiniowali MCI jako centrum samokształcenia, kształtowania kultury informacyjnej i medialnej, centrum oświatowe środowiska lokalnego, a nawet centrum kształtowania postaw demokratycznych w tym środowisku. Żeby zrealizować te cele bibliotekarze potrzebowali wsparcia finansowego, etatowego, lokalowego, organizacyjnego, ale przede wszystkim musieli dysponować wieloma kompetencjami. Zainspirowani projektem Biblioteka Interkl@sy udostępniali środowisku szkolnemu tzw. dydaktyczne laboratoria biblioteczne. W Polsce opisy różnego typu wzorcowych placówek bibliotecznych zamieszczane są sukcesywnie na łamach kwartalnika „Biblioteka Centrum Informacji”. Wyszczególniono wśród nich szkolne centra informacji (przyjmujące też nazwę: centrum edukacyjno-informacyjne, biblioteczne centrum informacyjne i multimedialne, szkolne centrum edukacji medialnej, gimnazjalne centrum informacji, szkolne centrum dydaktyczno-informacyjne) działające w Suchej Beskidzkiej, Warszawie, Rybniku, Myślenicach, Bielsku-Białej, Lublinie, Opatowie, Jastrzębiu Zdroju, Sokółce, Wiśniewie, Krakowie, Inowrocławiu, Toruniu, Kwidzynie, Sochaczewie, Bolesławcu, Węgerskiej Górze, Zabłudowie, Nowym Tomysłu (Batorowska, 2015, s. 305). Tworzenie sprawnie funkcjonujących MCI było procesem długotrwałym, wymagającym zaangażowania i ciężkiej pracy. Dzięki nim zaczęto postrzegać bibliotekarzy jako nauczycieli edukacji czytelniczej, informacyjnej, medialnej a nawet technologii informacyjnej. Po odebraniu bibliotekarzom „przywileju” nauczania (usunięcie z Podstawy programowej z 2008 r. ścieżki międzyprzedmiotowej „edukacja czytelnicza i medialna”), o czym bardzo szczegółowo pisze Mariola Antczak (2010, s. 280–281) i sprowadzeniu wszystkich bibliotek szkolnych (w tym MCI) do wspólnej formuły warsztatu pracy dla nauczycieli przedmiotowych i uczniów (brak odrębnych standardów pracy dla MCI), bibliotekarze zostali zdegradowani do pracowników obsługujących dydaktykę szkolną, a nie czynnie ją uprawiających w ramach przewidzianych w programie naucza-

nia przedmiotów. Niemniej rola biblioteki szkolnej w procesie dydaktycznym nie uległa zmianie, została wyeksponowana zarówno w podstawach programowych kształcenia ogólnego z 2010 i 2012 r., jak również w rozporządzeniu MEN w sprawie podstawy programowej z 2014 r. (Rozporządzenie, 2014, s. 9, 20–21). W tym ostatnim dokumencie podkreśla się, że zadaniem szkoły, szczególnie w odniesieniu do najmłodszych uczniów, jest przygotowanie ich „do życia w społeczeństwie informacyjnym. Nauczyciele powinni stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, na zajęciach z różnych przedmiotów. Realizację wymienionych celów powinna wspomagać dobrze wyposażona biblioteka szkolna, dysponująca aktualnymi zbiorami, zarówno w postaci księgozbioru, jak i w postaci zasobów multimedialnych. Nauczyciele wszystkich przedmiotów powinni odwoływać się do zasobów biblioteki i współpracować z nauczycielami bibliotekarzami w celu wszechstronnego przygotowania uczniów do samokształcenia i świadomego wyszukiwania, selekcjonowania i wykorzystywania informacji” (Rozporządzenie, 2014, s. 9). W rozporządzeniu nie wspomina się jednak o prowadzeniu przez bibliotekarzy lekcji z obszaru edukacji medialnej, kultury czytelniczej czy informacyjnej, chociaż zobowiązuje się ich do wspierania takich działań podejmowanych przez nauczycieli różnych przedmiotów. W ten sposób ponownie nawiązano do funkcjonującego w środowisku szkolnym przekonania, że bibliotekarz to nie taki sam nauczyciel w szkole jak pozostali przedstawiciele grona pedagogicznego i dlatego w strukturze kadry nauczycielskiej nadal można dostrzec podział na trzy grupy określone jako „my” (prawdziwi nauczyciele wychowawcy), „ci inni” (nauczyciele angielskiego i informatyki), „ci spoza strefy” (bibliotekarze, wychowawcy świetlicy) (Batorowska, 2009, s. 432; Dudzikowa, 2001, s. 220). Uwolnienie zawodu bibliotekarza, chociaż nie odnoszące się do bibliotekarzy zatrudnionych w szkołach, umocniło tylko decydentów w przekonaniu, że na tym stanowisku może pracować każdy, także bez kompetencji pedagogicznych. A więc zapał bibliotekarzy, przez lata kształtujących świadomość informacyjną środowiska edukacyjnego ucznia, został wystawiony na próbę, podobnie jak ich entuzjazm do tworzenia nowych MCI czy przekształcania ich w szkolne centra uczenia się promujące nową kulturę uczenia się.

Przypisani do „obrzeża sieci”

Grupa zawodowa nauczycieli bibliotekarzy, pomimo wysokich kompetencji i powszechnej opinii o przydatności bibliotek szkolnych, w naszych polskich warunkach plasuje się na bardzo odległych miejscach od środka „pajęczej sieci”, która w sposób metaforyczny może obrazować kulturę organizacyjną szkoły. Badacze kultur organizacyjnych często korzystają

z metafor ułatwiających opisanie i zrozumienie ich istoty, takich właśnie jak: sieć, grono, więzienie, orkiestra, fabryka, ogród itp. (Hofstede, 2000; Zbiegień-Maciąg 1999; Tuohy, 2002; Zybert, 2004; Fazlagić, 2007). W kulturze organizacyjnej szkoły, która najczęściej przybiera formę kultury biurokratycznej o strukturze hierarchicznej, jej centralne miejsce zajmuje dyrektor, a kolejne miejsca, oddalone coraz bardziej od centrum, przypadają kierownikom poszczególnych jednostek, nauczycielom, pracownikom administracji, pracownikom technicznym, bibliotekarzom, pracownikom fizycznym itd. Przedstawiciele „obrzeża sieci” w wizualizowanej w ten sposób kulturze władzy (w rozumieniu ekonomicznym) są nie tylko słabo opłacani, mają niski status społeczny, a ponadto borykają się z brakiem poczucia stabilności. Biblioteki szkolne umieszczone na granicznych kręgach sieci (kręgach, które łatwo uszkodzić i których strata nie wywiera bezpośredniego wpływu na stabilność całej sieci) mogą być w każdej chwili zlikwidowane, zastąpione innego typu bibliotekami, zredukowane, „uwolnione”, a wykwalifikowana kadra wymieniona na „przysposobionych” do pracy. Nie sprzyja to poczuciu stabilizacji zawodowej i planowaniu perspektywicznemu umożliwiającemu stały rozwój placówki. Niemniej jednak akcja Stop likwidacji bibliotek szkolnych z 2013 r., ukazała, że postawa aktywna środowiska bibliotekarskiego jest w stanie przynieść wymierne efekty. Na temat akcji „wymierzonej w projekt założeń ustawy, który pozwalał na łączenie bibliotek szkolnych z publicznymi, czyli w praktyce likwidację części bibliotek w szkołach i pozorne przeniesienie ich kompetencji do bibliotek publicznych, do których uczniowie, będąc w szkole, nie mieliby dostępu” można przeczytać na stronie organizatora przedsięwzięcia jakim była „Biblioteka w Szkole” (Stop likwidacji bibliotek).

Eksperci nieposzukiwani

Nauczyciele podejmujący pracę w bibliotekach szkolnych muszą legitymować się wysokimi kwalifikacjami zawodowymi, które umożliwiają im realizację m.in. takich zadań, jak: tworzenie warsztatu pracy biblioteki szkolnej, kształcenie umiejętności informacyjnych i samokształceniowych uczniów, rozwijanie ich wyobraźni i kreatywności, rozwijanie aktywności kulturalnej w środowisku szkolnym, wspomaganie programów profilaktycznych, przygotowanie wychowanków do odpowiedzialnego obywatelstwa, budowanie jakości pracy szkoły (Staniów, 2012, s. 62; Saniewska, 2011, s. 25). Wielozadaniowość tej grupy zawodowej, nieodzowna w realizacji funkcji edukacyjnej, wychowawczej, kulturalnej, rekreacyjno-relaksacyjnej, ochronnej, diagnostycznej, usługowej i propagandowej biblioteki, szczegółowo scharakteryzowała Mariola Antczak, odnosząc zagadnienie do placówki mającej wspierać rozwój społeczeństwa informacyjnego (2010, s. 36–42).

Nauczyciele bibliotekarze należą do specjalistów wysokiej klasy, których kompetencje często są nie do końca znane kadrze kierowniczej, więc nie są przez nią ani doceniane, ani wykorzystywane w pracy pedagogicznej i zarządzaniu oświatą. Absolwenci studiów bibliotekoznawczych zostają wyposażeni w wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne umożliwiające im (zgodnie z programem kształcenia w IINiB UJ): rozpoznawanie i interpretację różnych zjawisk towarzyszących funkcjonowaniu informacji w społeczeństwie (takich jak: zniekształcenia informacji, manipulowanie informacją, uwarunkowania potrzeb informacyjnych, zachowania informacyjne), a także rozumienie mechanizmów funkcjonowania środowiska informacyjnego człowieka; efektywne korzystanie z informacji, dzięki znajomości zasad i narzędzi jej skutecznego wyszukiwania, gromadzenia, opracowania, przetwarzania, przechowywania i udostępniania; sprawne zdobywanie, analizowanie, organizowanie i dostarczanie odpowiednich informacji, we właściwym miejscu, wymaganej formie, o odpowiednim poziomie jakości, które zaspokoją potrzeby informacyjne konkretnych użytkowników informacji. Jako specjaliści od zarządzania informacją w różnych instytucjach, potrafią projektować rozwiązania informacyjne usprawniające działalność człowieka, zarządzać zasobami danych w wymiarze indywidualnym i społecznym oraz projektami w sektorze informacyjnym w różnych uwarunkowaniach zawodowych i kulturowych, znają się na brokerstwie informacji, zarządzaniu kolekcjami cyfrowymi i ich tworzeniu oraz na transferze informacji między różnymi obszarami ludzkiej aktywności, szczególnie w dydaktyce informacyjnej (Zarządzanie informacją, 2015). Jednak tylko niewielka część tych kompetencji jest wykorzystywana przez kadre kierowniczą szkół. Specjalistyczna wiedza i umiejętności zdobyte podczas studiów przez absolwentów instytutów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa niezagospodarowane w praktyce szkolnej przekładają się z jednej strony na rozczarowanie młodych bibliotekarzy stanowiskiem pracy, zastanym statusem zawodowym, perspektywami rozwoju, a z drugiej strony na zaprzepaszczenie przez szkołę szansy na podniesienie jakości pracy w obszarze edukacji informacyjnej, medialnej i czytelniczej całej społeczności uczącej się.

Nieustająca misja

Profesjonalizm nauczyciela bibliotekarza w zakresie pracy z uczniem, mediacji między światem informacji, mediów a młodym czytelnikiem, wychowaniem informacyjnym pokolenia cyfrowych tubylców mających problemy z zachowaniem równowagi pomiędzy zdobyczami techniki a kulturą, wynika z dogłębnych studiów kierunkowych, praktyki pedagogicznej, znajomości metodologii pracy z czytelnikiem, własnej osobowości mogącej być wzorem dla wychowanków. Nie bez powodu Jacek Wojciechowski porównał misję bibliotekarza do pracy duszpasterza w konfesjonale.

Natomiast Bogumiła Staniów ukazuje sylwetkę nauczyciela bibliotekarza poprzez przypisanie mu następujących właściwości: życzliwość, taktowność, uprzejmość, komunikatywność, otwartość, cierpliwość, wyrozumiałość, asertywność, przedsiębiorczość, twórczość, kreatywność, pomysłowość, pracowitość, obowiązkowość, dyspozycyjność, aktywność, zaangażowanie, zaradność, skuteczność, innowacyjność, systematyczność, profesjonalizm, kompetentność. Powinien także charakteryzować się szerokimi zainteresowaniami, być organizatorem życia kulturalnego szkoły i posiadać autorytet w środowisku szkolnym, szczególnie wśród kadry kierowniczej (Staniów, 2012, s. 65–66). Taka osoba ma do spełnienia szczególną misję, bowiem pracuje w miejscu postrzeganym przez czytelników jako skarbnica mądrości, świątynia nauki, zbiór wszelkich informacji, miejsce pełne wiedzy, sanktuarium książek, skarbiec wiedzy, róg obfitości, drugi dom, zaczarowany świat, podpora człowieczeństwa, pokój zwierzeń, magnes, który przyciąga swoją wiedzą, lokalne serce kultury itd. (Batorowska, 2009, s. 412–413). Misją tą jest wszechstronny rozwój ucznia, rozwój jego wyobraźni, przygotowanie do procesu uczenia się przez całe życie, przekaz wartości na których można budować człowieczeństwo w technokratycznym świecie, a także przygotowanie młodych ludzi do roli odpowiedzialnych obywateli (Sætre, Willars, oprac., 2003, s. 13; Staniów 2013; Yeomans 2015). Dlatego miejsce pracy bibliotekarza powinno być miejscem uprzywilejowanym, miejscem, gdzie spotyka się cała społeczność szkolna, miejscem sprzyjającym do kształtowania relacji partnerstwa, współpracy i zrozumienia.

Użytkownicy szkolnych multimedialnych centrów informacji Czasy prosumentów usług bibliotecznych

Uczeń – czytelnik biblioteki szkolnej staje się coraz bardziej wymagającym konsumentem usług bibliotecznych, a zarazem uczestnikiem (nie tylko z obowiązku) i współtwórcą różnych przedsięwzięć przez nią inicjowanych. Jest klientem w większym stopniu roszczeniowym, świadomym usługodawczej funkcji biblioteki, klientem, który coraz częściej podejmuje współpracę wirtualną z nauczycielem bibliotekarzem i oczekuje od niego kompetencji pozwalających na dialog w sieci. Młodzież szkolna chętniej uczestniczy w życiu biblioteki na Facebooku, niż w rzeczywistej przestrzeni MCI. Biblioteki szkolne na Facebooku są także coraz częstszą formą aktywności tych placówek. Dotychczasowe formy pracy z czytelnikiem zyskują wymiar bardziej wysublimowany, w niczym nieprzypominający szkolnego zespołu bibliotecznego ślęczącego nad oprawianiem książek, odkurzającego woluminy, dbającego w wysoki współczynnik wypożyczeń, udzielającego korepetycji. Wielość, różnorodność i atrakcyjność zajęć w MCI opisana jest szczegółowo w numerach czasopisma „Biblioteka Centrum Informacji”. Ukazano w nich jak MCI

zmienia szkolną edukację poprzez promocję nowych dróg uczenia się. Młodzi użytkownicy tych centrów szczególnie wysoko cenią sobie komunikację z pracownikami szkolnych centrów informacji za pośrednictwem Facebooka i na blogach bibliotecznych. Centrum stało się dla nich inspiracją do tworzenia e-gazet, newslettera, blogów, blogospotów, powstawania fanpage'ów, tworzenia własnych kodów QR (qr-online.pl) itp. Umiejętności uczniów w zakresie nowych technologii rozwijane są często na platformie Twinspace w ramach programu eTwinning w bibliotece szkolnej. Uczestniczą oni w organizowanych przez MCI warsztatach filmowych i fotograficznych oraz w realizacji projektów edukacyjnych w tym zakresie. Działania kreatywne podejmowane są często w ramach działalności klubów medialnych, dyskusyjnych klubów filmowych, klubów recenzenta, kół promocji szkoły lub zajęć z edukacji medialnej. Jedną z podstawowych form pracy z czytelnikiem jest kierowanie procesem wyszukiwania dokumentów w Internecie, takich jak grafika, akty prawne, muzyka, lektury, wyszukiwarki ludzi, przeglądarki cenowe, informacje dotyczące organizacji wycieczek szkolnych. Dużo inspirujących pomysłów realizowanych w MCI wynikało z udziału nauczycieli bibliotekarzy w warsztatach Akademii Liderów Integracji Cyfrowej i Edukacji, z wyjazdów studyjnych do MCI w różnych krajach na całym świecie².

Spersonalizowany usługobiorca

Uczeń w bibliotece szkolnej jest podmiotem wszelkich działań edukacyjnych i wychowawczych. Podmiotowe podejście do każdego ucznia sprzyja personalizacji usług bibliotecznych i większej satysfakcji jej klientów. Przejawia się to w okazywanej uczniowi pomocy niezbędnej do utworzenia spersonalizowanego środowiska uczenia się, dostosowaniu go do potrzeb, preferencji oraz posiadanej wiedzy i doświadczenia osoby uczącej się. Bibliotekarz zapoznaje młodzież ze źródłami informacji, narzędziami, technologiami, metodami pracy intelektualnej, pomaga wypracować własne strategie zarządzania informacją. Zachęca do korzystania z oprogramowania ułatwiającego ten proces. Do takiego oprogramowania zalicza się m.in.: domowa Biblioteczka, book Tome, przeglądarka BeSt, Google Street View, Google Wonder Wheel, Google Timeline, Google Squared, Google Similar Images, Wolfram Alpha, IrfanView, Easy Thumbnails, Microsoft Windows Movie Maker, PhotoStory 3, Windows Media Player, SubEdit Player, VLC Media Player, PicPic, CD BurnerXP, PDFCreator itd. Te i wiele innych programów (głównie darmowych) jest przez redakcję kwartalnika „Biblioteka Centrum Informacji” zalecanych bibliotekarzom do wykorzystania podczas pracy z indywidualnym czytelnikiem w MCI, jak i podczas zajęć grupowych.

² Szczegółowo pisałam na ten temat w artykule pt.: „Biblioteka Centrum Informacji” – kwartalnik dla innowacyjnych nauczycieli bibliotekarzy (Batorowska, 2015).

Konsument cywilizacji medialnej

Zapominamy w edukacji szkolnej o przedkładaniu wychowania nad rozwojem wiedzy, a to często prowadzi do kształcenia sprawnych technokratów i bezrefleksyjnych konsumentów. Marginalizowanie wychowania do informacji powoduje niezamierzone produkowanie rzeszy spinegliwych konsumentów, nie chcących dostrzegać ani rozumieć mechanizmów manipulacji informacją przez media i inne podmioty. Ale czy bibliotekarz szkolny może przeciwdziałać konsumenciemu pragnieniu ucznia, aby bardziej niż mieć, chciał być? Tak, może osiągnąć ten cel, podejmując działalność wychowawczą z czytelnikiem od jego najmłodszych lat. Uświadczenie mechanizmu powstawania chęci posiadania i kontrola nad nią w zglobalizowanym społeczeństwie konsumpcyjnym należeć powinna do jednych z zadań wychowania do informacji, któremu Leszek Korporowicz i Sylwia Jaskuła przypisują funkcje ochronne, wyjaśniające, analityczne, poszukujące, tożsamościowe, partycypacyjne, prognostyczne, animacyjne, techniczne i teleologiczne (Jaskuła, Korporowicz, 2008, s.101–102). Bibliotekarz może je realizować w kontekście siedmiu filarów i aspektów *information literacy* przedstawionych przez Christine Susan Bruce w modelu kształcenia kompetencji informacyjnych SCONUL (Batorowska, 2013, s. 51–54).

Niestety w czasach nieustającego pędu do podnoszenia jakości kształcenia, w myśl wąsko rozumianej idei ewaluacji procesu kształcenia, oceniamy wszystko i wszystkich według ilości punktów uzyskanych w wyścigu po sukces. W punktacji tej jest głównie miejsce na efekty przynoszące konkretne i natychmiastowe korzyści. Wychowanie mądrego i dojrzałego informacyjnie człowieka wymaga czasu i nie zawsze kończy się zwycięstwem pedagoga.

Uczeń szukający mistrza

Nie odpowiada prawdzie teza, że młodzież w cywilizacji cyfrowej musi być wchłonięta przez społeczeństwo konsumpcyjne, że światopogląd technokratyczny przesłoni możliwość dostrzegania wagi kultury i tradycji, usankcjonuje zwyczaj dostosowania tożsamości do zadań i stawianych sobie celów. Kultura instant, rywalizacja, parametryzacja, fragmentaryzacja, pośpiech, natychmiastowość itp. jest zmorą naszych czasów, ale człowiek zawsze pragnął dążyć do prawdy, sprawiedliwości, równowagi. Młodzi ludzie, kształtując swoją osobowość, potrzebują wsparcia w dążeniu do ideałów. Jeżeli nie uzyskają go od swoich nauczycieli i wychowawców, dorosłe życie może dostarczyć im innych wzorów. Młodzi poszukują mistrzów, ale jakże często nie mają szczęścia spotkać ich na swojej drodze. Podmiotowe podejście do indywidualnego czytelnika w bibliotece pozwala na nawiązanie bliższej więzi pomiędzy młodym człowiekiem a bibliotekarzem. Mistrz w bibliotece

to nauczyciel bibliotekarz posiadający wiele przymiotów charakterystycznych dla osobowości dojrzałej, tj. wewnętrzne bogactwo, poczucie szczęścia, wybór celów i dążeń, giętkość reagowania, odporność na frustrację, poczucie hierarchii wartości, zaangażowanie na rzecz innych, transgresja, szacunek dla innych, odpowiedzialność, autonomia (Oleś, 2011, s. 255). Także nauczyciel – potencjalny mistrz dla ucznia, powinien znaleźć wsparcie w bibliotece. Wspólnie odpowiedzialni są za kreowanie aksjologicznego modelu edukacji, który według Anny Śniegulskiej „w całej swej strukturze opiera się na realizowaniu wartości etycznych” (2013, s. 51) także poprzez kształtowanie dojrzałości informacyjnej młodego człowieka, nieodzownej w odpowiedzialnym dążeniu do samorozwoju i samorealizacji.

Powrót do modelu biblioteki szkolnej

Przekształcanie bibliotek szkolnych w multimedialne centra informacji, nadzorowane i wspomagane przez program Interkl@sa i Biblioteka Interkl@sy, następnie rozwijane w ramach projektu Ministerstwo Edukacji Narodowej współfinansowanego z funduszy unijnych pod nazwą Interenetowe Centrum Informacji Mutimedialnej miało na celu nie tylko zapewnienie uczniom dostępu do technologii informacyjnych, przeciwdziałanie ich wykluczeniu cyfrowemu, ale też zwiększenie potencjału edukacyjnego biblioteki szkolnej. Niestety pomysłodawcy reformy z 2008 r., jak pisze Mariola Antczak, „ograniczyli zapisami w *Podstawach*, [...] znaczenie edukacji informacyjnej, rozbijając treści charakterystyczne dla niej do realizacji w ramach różnych przedmiotów. Historia zatem zatoczyła koło. Ponad 30 lat doświadczeń obrócono wniwecz, proponując niemalże te same rozwiązania co na początku lat 70. XX w.” (Antczak, 2010, s. 280). Rolę nauczyciela bibliotekarza ponownie sprowadzono do roli współpracownika nauczycieli przedmiotowych oraz administrowania zapleczem informacyjnym (Antczak, 2010, s. 279). Nie bez przyczyny, tuż przed wprowadzeniem reformy z 2008 r., pisałam o błędnym pojmowaniu funkcji biblioteki szkolnej przez osoby odpowiedzialne za zarządzanie oświatą, szkołą i biblioteką i udowadniałam, że bez prężnie działającego szkolnego centrum informacji, kształcenie kultury informacyjnej uczniów staje się bezowocne, gdyż droga, którą podąża edukacja informacyjna, musi prowadzić przez nowoczesną bibliotekę szkolną. W przypadku jej braku droga ta zamienia się w ślepy zaułek (Batorowska, 2009, s. 144). Kryzys bibliotekarstwa szkolnego, z jakim mamy permanentnie do czynienia, nie jest związany wyłącznie z trudnościami ekonomicznymi, ale z brakiem wspólnej wizji MCI i odwagi przeciwstawienia się stereotypom uniemożliwiającym rozwój tego typu placówek. Entuzjazm młodych bibliotekarzy do tworzenia MCI opadł w wielu przypadkach po konfrontacji ze środowiskiem szkolnym, oświatowym czy lokalnym postrzegającym bibliotekę nadal jako wypożyczalnię lektur, chociaż skomputeryzowaną. Do tego ewidentny

brak wystarczająco mocnego nacisku społecznego (poza akcją STOP likwidacji bibliotek szkolnych z 2013 r.), który konsolidowałby społeczność przeciwko likwidacji infrastruktury informacyjnej, głównie małych miejscowości i marginalizacji znaczenia pracy bibliotekarzy szkolnych, pogłębił frustrację tych drugich. Świadczą o tym wpisy bibliotekarzy na blogach, odnoszące się do poczucia ich wypalenia zawodowego, rozczarowania i braku nadziei na satysfakcjonującą przyszłość (Renata, 2008).

Na szczęście nie wszyscy są aż tak pesymistycznie nastawieni. Większość środowiska nauczycieli bibliotekarzy, mając świadomość istniejących w oświacie problemów ekonomicznych, kadrowych, lokalowych oraz ograniczeń narzucanych przez system kształcenia, podejmuje działania edukacyjne przynoszące zadowolenie im samym i satysfakcje czytelników z podjętych przez bibliotekę przedsięwzięć. Bibliotekarze zawsze pozostaną grupą zawodową, która poczuwa się do pełnienia misji pracy pedagogicznej, bez względu na warunki ekonomiczne i politykę.

Przyszłość bez bibliotekarzy szkolnych

W latach 80. wizytowałam w Krakowie szkoły średnie, które funkcjonowały bez własnych bibliotek lub etatu bibliotekarza. Szkoły te posiadały wydzielone pomieszczenie przeznaczone na magazyn książek, do którego klucz na życzenie otrzymywał nauczyciel w sekretariacie albo było zamknięte przez większość dni w tygodniu i otwierane na kilka godzin przez pracownika technicznego w celu „wypożyczenia” potrzebnych materiałów. Zdawało się, że to przeszłość. Tymczasem z badań Grażyny Walczewskiej-Klimczak z Instytutu Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej, zaprezentowanych w marcu 2015 r., wynika, że „biblioteki lub dostępu do biblioteki nie posiada 64% szkół dla dorosłych, 38,4% szkół policealnych dla młodzieży, 7,3% szkół dla dzieci i młodzieży, 9,9% gimnazjów dla młodzieży, 8,9% liceów ogólnokształcących dla młodzieży, 28,8% szkół dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez organizacje społeczne i stowarzyszenia; 27,4% szkół dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez organizacje wyznaniowe i tylko 3,5% szkół dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez JST” (2015, slajd 10).

Zainicjowany przez reformę oświaty z 1999 r. kierunek przemian bibliotek szkolnych pozwalał na optymizm, gdyż z modelu rezerwuaru lektur przekształcały się one w multimedialne centra informacji, biblioteki jakości („uczące się”), lokalne centra oświatowe lub centra kultury informacyjnej (Batorowska, 2009, s. 219). Rzeczywistość bibliotekarstwa szkolnego, po 16 latach od czasu reformy, łączona jest przez Walczewską-Klimczak z modelem biblioteki centralnej, klasowej, ośrodka metodycznego, szkolno-publicznej i z modelem biblioteki-bibliobusu (2015, slajd 13). Przyjęta hierarchia modeli bibliotek szkolnych pozwoliła na wydzielenie następujących jej typów: biblioteki integralnie wpisujące się w misję i życie szkoły, biblio-

teki wycofane na obrzeża życia szkolnego, biblioteki ukrytego potencjału, biblioteki ograniczanych czytelnikom szans i biblioteki zredukowane (Walczewska-Klimczak 2015, slajd 17).

Podsumowując, należy stwierdzić, że sytuacja bibliotek w polskich szkołach jest zróżnicowana. Tendencja do likwidacji bibliotek (co dziesiąte gimnazjum i co dziewiąte liceum nie ma biblioteki szkolnej ani dostępu do niej) i akceptacja modelu biblioteki-bibliobusu, przemieszczającego się po kraju z „kagankiem oświaty” jest zaprzeczeniem idei MCI. Chociaż dzięki sfinansowaniu „obwoźnych bibliotek” wielu mieszkańców kraju ma możliwość regularnych kontaktów z książką. Bibliobusy docierając do małych miejscowości, pozwalają bibliotekarzom szerzyć nie tylko kulturę czytelnictwa, ale też informacyjną i medialną.

Wszystkie grupy zawodowe zmuszane są do ciągłej walki o swoją pozycję. Nic nie jest stałe, a elastyczność w dostosowaniu się do zmiany jest podstawą przetrwania. Komputery już nie przyciągną do biblioteki nowych czytelników, a rozwój technologii mobilnych wskazuje, że biblioteka szkolna musi istnieć równolegle w przestrzeni wirtualnej. Tam odnajdzie swoich młodych czytelników. Tam też może oddziaływać wychowawczo. Ale to już będzie zupełnie inne MCI obsługiwane przez nowe pokolenie nauczycieli bibliotekarzy promujących nową kulturę uczenia się. Nowa kultura uczenia się opiera się bowiem na trzech zasadach, według których w płynnej edukacji i zmieniającym się świecie stare metody i techniki uczenia się okazują się nieprzydatne, natomiast nowe formy medialne czynią proces uczenia się łatwiejszym i bardziej naturalnym, szczególnie dla młodego pokolenia (Kwiatkowska, Majewska, Skibińska, 2015, s.198). Ponadto wspólne uczenie się wspomagane przez technologie Web 2.0 umożliwia zbiorowe uczestnictwo w procesie edukacji, współpracę podmiotów uczących się, rozwój ich aktywności, osobistych pasji poznawczych i sprawność w tworzeniu wiedzy. Należy zatem stwierdzić, że nauczyciele bibliotekarze, którzy nie dostosują swoich metod oddziaływania edukacyjnego do rzeczywistości, w której funkcjonują ich uczniowie, nie będą w stanie zapewnić młodym czytelnikom i użytkownikom informacji warunków do wykształcenia kompetencji pozwalających na sprawne, racjonalne i etyczne funkcjonowanie w społeczeństwie informacyjnym.

Bibliografia

- Antczak, M. (2010). *Rola bibliotek i bibliotekarzy szkolnych w edukacji społeczeństwa informacyjnego na tle przeobrażeń oświatowych w Polsce w latach 1989-2007*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Batorowska, H. (2009). *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji*. Warszawa: Wydawnictwo SBP.
- Batorowska, H. (2013). *Od alfabetyzacji informacyjnej do kultury informacyjnej*.

- Rozważania o dojrzałości informacyjnej.* Warszawa: Wydawnictwo SBP.
- Batorowska, H. (2014). Centrum uczenia się i kreatywnych spotkań w cyfrowej szkole. Model BCI proponowany przez wydawnictwo SUKURS. W: J. Morbitzer, E. Musiał (red.), *Człowiek, media, edukacja* (s. 28–37). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Batorowska, H. (2015). „Biblioteka Centrum Informacji” – kwartalnik dla innowacyjnych nauczycieli bibliotekarzy. W: N. Starik, T. Węglarz (red.), *Podmioty, środowiska i obszary edukacyjne: wyzwania i zagrożenia połowy XXI wieku*. T. 3 (s. 299–311). Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa.
- Dudzikowa, M. (2001). *Mit o szkole jako miejscu wszechstronnego rozwoju ucznia. Eseje etnopedagogiczne.* Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Fazlagić, J.A. (2007). *Zarządzanie wiedzą w szkole.* Warszawa: Wydawnictwa CODN.
- Hofstede, G. (2000). *Kultury i organizacje: zaprogramowanie umysłu.* Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Jaskuła, S., Korporowicz, L. (2008). Wychowanie do informacji: wyzwania i nadzieje. *Pedagogika Społeczna*, 1, 83–105.
- Kwiatkowska, W. Majewska, K. Skibińska, M. (2015). Umiejętności informacyjne w kontekście nowej kultury uczenia się. W: H. Batorowska (red.), *Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym. Teoria i praktyka*. T. 1 (s. 195–206). Kraków: Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie.
- Ministerstwo Edukacji Narodowej o bibliotekach, (2000). Warszawa: MEN. Biuro Organizacyjno-Gospodarcze
- Oleś, P.K. (2011). *Psychologia człowieka dorosłego.* Warszawa: PWN.
- Renata (2008), Zawód bibliotekarz? – gorąco odradzam! W: *Skorpion nie do pary* [blog]. Pobrane 24 października 2015, z: <http://skorpiorena.blog.onet.pl/2008/11/26/zawod-bibliotekarz-goraco-odradzam/>
- (Rozporządzenie, 2008). *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz.U. 2008, nr 4, poz.17).
- (Rozporządzenie, 2012). *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz. U. 2012, poz. 977).
- (Rozporządzenie, 2014). *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.* (Dz. U. 2014, poz. 803).
- Sætre, T.P., Willars, G. (oprac.). (2003). *Biblioteki szkolne. Wytyczne IFLA-UNESCO.* Warszawa: Wydawnictwo SBP.
- Saniewska, D. (2011). *Vademecum wspólnego nauczyciela bibliotekarza.* Warszawa: Agencja Sukurs.
- Staniów, B. (2012). *Biblioteka szkolna dzisiaj.* Warszawa: Wydawnictwo SBP.
- Staniów, B. (2013). Biblioteka szkolna w dokumentach międzynarodowych. *Biuletyn EBIB*, 7(143). Pobrane 21 listopada 2015, z: <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/106>

- Stop likwidacji bibliotek. Obywatelski, niepolityczny protest przeciwko likwidacji bibliotek.* Pobrane 24 października 2015, z: <http://www.stoplikwidacjibibliotek.pl>
- Śniegulska, A. (2013). *Refleksje nad współczesnym wychowaniem.* Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Tuohy, D. (2002). *Dusza szkoły.* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Yeomans, J. (2015). *New standard: IFLA School Library Guidelines, 2nd edition.* Pobrane 18 listopada 2015, z: <http://www.ifla.org/DE/node/9744?og=8708>
- Walczevska-Klimczak, G. (2015). *Bibliotek szkolnych portret własny.* Pobrane 24 października 2015, z: http://www.doskonaleniewsieci.pl/Upload/Files/1/samouczki/poradnik-biblioteki/modul_IV/ekran2/Bibliotek%20szkolnych%20portret%20wlasny_%20informacja%20o%20zasobach%20bibliotek.%20G.Walczevska-Klimczak.pdf
- Zarządzanie informacją – studia.* Strona IINiB UJ. Pobrane 24 października 2015, z: <http://www.inib.uj.edu.pl/zarządzanie-informacja-studia>
- Zbiegień-Maciąg, L. (1999). *Kultura w organizacji. Identyfikacja kultur znanych firm.* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Zybert, E. B. (2004). *Kultura organizacyjna w bibliotekach.* Warszawa: Wydawnictwo SBP.

Szkolne multimedialne centrum informacji.

Zestawienie tematyczne publikacji autorstwa Hanny Batorowskiej

- Batorowska, H. (1999). Reforma systemu edukacji dla potrzeb społeczeństwa informacyjnego. *PTINT Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej*, 3, 4–9.
- Batorowska, H. (1999). Informatyczne kwalifikacje nauczyciela bibliotekarza. W: M.M. Sysło (red.), *Informatyka w szkole: XV [konferencja] IwS, Katowice, 24–27 września 1999* (s. 328–333). Wrocław: Instytut Informatyki Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Batorowska, H. (2000). Formy kształcenia nauczycieli edukacji czytelniczej i medialnej. W: W. Strykowski (red.), *Media a edukacja* (s. 633–647). Poznań: Wydawnictwo eMPI².
- Batorowska, H. (2001). Równoległe kształcenie w zawodach technik informatyk i technik informacji naukowej dla potrzeb szkolnych centrów informacji. W: M.M. Sysło (red.), *Informatyka w szkole XVII: konferencja IwS, Mielec, 19–22 września 2001.* Cz. 1 (s. 319–324). Wrocław: Instytut Informatyki Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Batorowska, H. (2001). Informatyczna rzeczywistość nauczycieli bibliotekarzy. W: B. Kędzierska, J. Migdałek (red.), *Informatyczne przygotowanie nauczycieli: dylematy kształcenia ustawicznego* (s. 185–198). Kraków: Rabid.
- Batorowska, H. (2001). Nowe możliwości przekazu informacji w szkołach uczestniczących w programie Interkl@sa.

- W: J. Morbitzer (red.), *Techniki komputerowe w przekazie edukacyjnym: XI ogólnopolskie sympozjum naukowe, Kraków, 28–29 września 2001* (s. 22–27). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.
- Batorowska, H. (2002). Centrum informacji multimedialnej i internetowej czy skomputeryzowana biblioteka szkolna? W: W. Strykowski, W. Skrzydlewski (red.), *Media i edukacja w dobie integracji* (s. 419–426). Poznań: Wydawnictwo eMPI².
- Batorowska, H. (2002). Centrum informacji multimedialnej i internetowej w projektach dyrektorów szkół. W: J. Migdałek, B. Kędzierska (red.), *Informatyczne przygotowanie nauczycieli: konkurencja edukacji informatycznej* (s. 241–254). Kraków: Rabid.
- Batorowska, H. (2002). Dyrektorski stereotyp biblioteki szkolnej i jego rola w umacnianiu barier informacyjnych w edukacji. W: J. Migdałek, B. Kędzierska (red.), *Informatyczne przygotowanie nauczycieli w okresie zmian i transformacji* (s. 293–302). Kraków: Rabid.
- Batorowska, H. (2002). Kierunki rozwoju skomputeryzowanych centrów informacji w szkolnictwie polskim. W: J. Morbitzer (red.), *Techniki komputerowe w przekazie edukacyjnym: XII ogólnopolskie sympozjum naukowe, Kraków, 27–28 września 2002* (s. 15–19). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.
- Batorowska, H.. (2002). Nowa rola biblioteki szkolnej w realizacji programu „Nauczanie ku przyszłości”. W: H. Kosętko, H. Batorowska, B. Kamińska-Czubala (red.), *„Nauczanie ku przyszłości” w szkolnym centrum informacji* (s. 32–39). Kraków: Wydawnictwo Zakonu Piłjarów.
- Batorowska, H. (2002). Umiejętności informacyjne pracowników i użytkowników szkolnych centrów informacyjno-dydaktycznych. W: H. Kosętko, B. Pietrzyk (red.), *W kręgu biblioteki szkolnej: edukacja akademicka nauczycieli bibliotekarzy dla potrzeb zreformowanej szkoły* (s. 33–48). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.
- Batorowska, H., (2002), Założenia metodyczne i organizacyjne dydaktycznych centrów informacji. W: *Informatyka w szkole: XVIII konferencja Informatyka w Szkole: Toruń, 18–21 września 2002*. Cz. 2 (s. 440–445). Wrocław: Instytut Informatyki Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Batorowska, H., Kamińska-Czubala B. (2002). *Szkolne Centrum Informacji*. Kraków: Wydawnictwo Zakonu Piłjarów.
- Batorowska, H. (2002). Słuchacze studiów podyplomowych prowadzonych przez Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej AP im. KEN w Krakowie jako propagatorzy technologii informacyjnej. W: T. Lewowicki, B. Siemieniecki (red.), *Rola i miejsce technologii informacyjnej w okresie reform edukacyjnych w Polsce* (s. 315–323). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Batorowska, H. (2003). Projektowanie szkolnych centrów informacyjno-dydaktycznych dla potrzeb programu Interkl@sa. *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia*, 2, 77–104.
- Batorowska, H. (2003). *W obronie idei szkolnych centrów informacji*. W: M.M. Sysło (red.), *Informatyka w szkole: XIX konferencja Informatyka w Szkole: Szczecin, 10–13 września 2003* (s. 433–437). Szczecin: Oficyna Wydawnicza Zachodniopomorskiego Centrum Edukacyjnego.

- Batorowska, H. (2003). Centrum informacyjne i telecentrum w środowisku lokalnym. *Ziemia Suska*, 2-3, 3-5 [wkładka konferencyjna: *Centrum informacyjne dla potrzeb środowiska lokalnego*].
- Batorowska, H. (2004). Szkolne Centra Informacji w świetle badań pilotażowych. W: J. Morbitzer (red.), *Komputer w edukacji: 14 ogólnopolskie sympozjum naukowe, Kraków 1-2 października 2004* (s. 11-16). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.
- Batorowska, H. (2004). Szkolne centrum informacji jako przedmiot badań ogólnopolskich. W: B. Kędzińska, J. Migdałek (red.), *Informatyczne przygotowanie nauczycieli: Internet w procesie kształcenia* (s. 379-389). Kraków: Rabid.
- Batorowska, H. (2004). Centrum informacyjne – miejscem propagowania i rozwoju kultury informacyjnej w szkole. *Biblioteka w Szkole*, 5, 6-10.
- Batorowska, H. (2004). Kultura informacyjna czy tylko edukacja informacyjna. W: T. Lewowicki, B. Siemieniecki (red.), *Współczesna technologia informacyjna i edukacja medialna* (s. 50-59). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Batorowska, H. (2005). Kultura informacyjna w szkole. *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia*, 3, 51-62.
- Batorowska, H. (2006). Poszukiwanie kultury informacyjnej w edukacji. W: D. Pietruch-Reizes, W. Babik (red.), *Kierunki i priorytety rozwoju informacji naukowej w kontekście budowania społeczeństwa wiedzy* (s. 177-180). Katowice: Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej.
- Batorowska, H. (2007). Czy istnieje zapotrzebowanie na duński model organizacji przestrzennej i funkcjonalnej w bibliotece szkolnej? W: M. Gwoździcka-Piotrowska, A. Zduniak (red.), *Edukacja w społeczeństwie „ryzyka”. Bezpieczeństwo jako wartość*. T. 2 (s. 83-93). Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa.
- Batorowska, H. (2008). Szkolne Centrum Kultury Informacyjnej ośrodkiem alfabetyzacji informacyjnej środowiska wychowawczego ucznia. W: J. Sadowska (red.), *Przyszłość bibliotek w Polsce* (s. 206-212). Warszawa: Wydawnictwo SBP.
- Batorowska, H. (2009). *Modele kultury informacyjnej upowszechniane przez biblioteki szkolne*. W: D. Pietruch-Reizes, W. Babik (red.), *Wymiana informacji i rozwój profesjonalnych usług informacyjnych w edukacji, nauce o kulturze na rzecz społeczeństwa opartego na wiedzy* (s. 351-356). Katowice: Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej.
- Batorowska, H. (2009). Z biblioteki szkolnej do mediateki – nowe tendencje w bibliotekarstwie szkolnym. W: L. Ippoldt, H. Kosętka, I. Pietrzkiewicz (red.), *Biblioteka szkolna – tendencje rozwoju: teoria i praktyka* (s. 34-39). Kraków: Wydawnictwo Naukowe UP.
- Batorowska, H. (2011). Szkolne centrum informacji w Zespole Szkół im. Walerego Goetla w Suchej Beskidzkiej. Realizacja projektu i charakterystyka oferty usług przeznaczonych dla środowiska lokalnego. *Biblioteka w Szkole – Biblioteka Centrum Informacji*, 2, 18-21.
- Batorowska, H., Drzewiecki M. (2012). Biblioteka jako placówka oświaty pozaszkolnej w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego. Nienapisany artykuł Profesora Marcina Drzewieckiego. *Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy*, 2(28), 41-50.

- Batorowska, H. (2013). Biblioteka „zamiast edukacji” w koncepcji Johna Holta. W: S. Skórka (red.), *Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej. Funkcje i wyzwania w XXI wieku* (s. 9–21). Kraków: Wydawnictwo Naukowe.
- Batorowska, H. (2013). Jak stworzyć nowoczesne centrum informacji w regionie przy współpracy z ośrodkiem akademickim? (na przykładzie współpracy pomiędzy IINiB Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie i ZS im. W. Goetla w Suchej Beskidzkiej). *Konspekt*, 2(47), 98–106.
- Batorowska, H. (2013). Pierwsza Giełda Współpracy bibliotek publicznych i szkolnych. Gliwice, 15 marca 2013 r. *Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy*, 1(31), 120–122.
- Batorowska, H. (2013). Biblioteka w świecie cyfrowym. Kultura – edukacja – wychowanie informacyjne. Sucha Beskidzka, 17 maja 2013 r. *Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy*, 2(32), 96–99.
- Batorowska, H. (2014). Biblioteka ośrodkiem pedagogiki informacyjnej. W: A. Fluda-Krokos, W. Dudek, A. Piotrowska (red.), *Miejsce Biblioteki Pedagogicznej w zmieniającej się przestrzeni edukacji i informacji* (s. 9–19). Kraków: Wydawnictwo Naukowe UP.
- Batorowska, H. (2014). Kultura organizacyjna biblioteki i jej funkcja biblioterapeutyczna. *Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy*, 1(35), s. 80–91.
- Batorowska, H. (2014). Centrum uczenia się i kreatywnych spotkań w cyfrowej szkole. Model BCI proponowany przez wydawnictwo SUKURS. W: J. Morbitzer, E. Musiał (red.), *Człowiek, media, edukacja* (s. 28–37). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Batorowska, H. (2015). „Biblioteka Centrum Informacji” – kwartalnik dla innowacyjnych nauczycieli bibliotekarzy. W: N. Starik, T. Węglarz (red.), *Podmioty, środowiska i obszary edukacyjne: wyzwania i zagrożenia połowy XXI wieku*. 3 (s. 299–311). Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa.

Hanna Batorowska

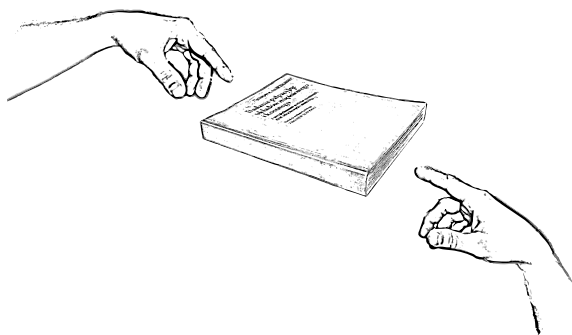
Workers and users of the multimedia school information centers in Poland

Summary

The article reflects on the phenomenon of school multimedia information centers (MIC) in the context of their creators, employees and potential users. It presents Polish school librarians as pioneers of new ideas, their enthusiasm during the MIC creation and opinion on the project after 16 years after its inception. Despite unfavorable conditions for school libraries, their importance for rational education and upbringing of the young generation has been demonstrated. The MIC users have been characterized as, on one hand, people prone to being influenced by technology and media civilization, and on the other, as individuals seeking support in teachers' figures.

It was found that abandoning the idea of multimedia information centers to return to the previous model of school library or school without a library, will imply further educational problems. The text is complemented with an attachment containing the author's publications reflecting the efforts undertaken by the school and academic environments to develop the idea of MIC in the country. They indicate the occurring difficulties and ways of overcoming them, and promote examples of good practice in this area.

Keywords: school library, multimedia information centre, librarian teacher, bibliography, information technology, new study culture, information competence, information culture.

PROCES PRZEPROWADZANIA ZMIAN W UKŁADZIE ZBIORÓW MAGAZYNOWYCH BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ UWM W OLSZTYNIE

Organizacja zbiorów w przestrzeni bibliotecznej jest tym aspektem zarządzania organizacją, któremu biblioteki poświęcają dużo uwagi. Użytkownicy oczekują szybszego dostępu do zbiorów, większej swobody w poszukiwaniach naukowych, czy też uproszczonego sposobu opracowania rzeczowego zbiorów. Otwieranie zasobów w postaci wolnego dostępu do półek, dostosowywanie klasyfikacji bibliotecznych do potrzeb klientów, czy przekształcanie bibliotek akademickich w centra informacyjno-biblioteczne z zapleczem technicznym do powielania i drukowania materiałów, to jedne z kilku z innowacji wprowadzanych w bibliotekach akademickich w ostatnich latach.

Niezwykle pomocne w tworzeniu odmiennej jakości prezentacji zbiorów okazały się budynki bibliotek akademickich, powstające licznie po 1990 r. Współczesna architektura biblioteczna uwzględnia panujące trendy, oczekiwania bibliotekarzy oraz czytelników. W polskich bibliotekach uczelniowych, wykorzystano doświadczenia bibliotek zachodnich – zastosowano np. sprawdzony już i dobrze oceniony wolny dostęp (*open stacks*). Filozofia ta jest zgodna ze współczesnym pojmowaniem studiów akademickich – usamodzielnianie studenta w poszukiwaniach i wyborze materiałów do nauki. Każda z bibliotek akademickich ma inne możliwości zarządzania przestrzenią, a tym samym inne doświadczenia w tej kwestii¹.

Biblioteki starają się zminimalizować zamknięte magazyny biblioteczne powiększając obszary wolnej przestrzeni. Bibliotekarze nie wykazują większego zainteresowania problematyką przechowywania zbiorów magazynowych, chyba że dotyczy to ich selekcji czy ewentualnej digitalizacji. Kwe-

¹ *Open stacks*, jako sposób organizacji zbiorów bibliotecznych jest przedmiotem licznych konferencji naukowych i publikacji (Wojciechowska, red., 2013).

stia zamkniętych przed użytkownikami przestrzeni bibliotecznych rzadko występuje jako samodzielny temat rozważań praktyków czy teoretyków bibliotekoznawstwa. Istotne dla omawianego problemu opinie zawiera zbiór artykułów opublikowanych w 2001 r. pod znaczącym tytułem: *Biblioteki jutra: nowa perspektywa organizacji przestrzennej i funkcjonalnej* (Chruścińska, Kubisz, red., 2001). Autorzy prac omawiając nowe budynki biblioteczne, sporo uwagi poświęcają magazynom, ich umiejscowieniu w bibliotekach oraz organizacji. Remigiusz Lis przedstawił sposób zarządzania magazynem w Bibliotece Śląskiej. Znajduje się tam niezwykle nowatorski i ciekawy magazyn wysokiego składowania połączony z systemem bibliotecznym PROLIB (Lis, 2001). W minionych 20 latach artykułów na temat organizacji przestrzeni magazynowej w bibliotece pojawiło się niewiele tak wyczerpujących, jak tekst Lisa². A przecież nie oznacza to, że funkcję magazynów przejęły w całości oddziały z wolnym dostępem do półek, a problem magazynów i magazynowania przestał interesować bibliotekarzy. Wypowiedź Jolanty Talbierskiej, nowej dyrektorki Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, o potrzebie nowych rozwiązań wskazuje wyraźnie, iż magazyny istnieją, aczkolwiek nieco zapomniane (Talbierska, Bartoszewicz, 2013). Problemy zbiorów przechowywanych poza otwartym dostępem w Bibliotece Uniwersyteckiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (BU) okazały się powodem przeprowadzenia zmian w zarządzaniu zasobami bibliotecznymi. Niniejszy artykuł traktuje o transformacji układu zbiorów wydawnictw zwartych w magazynie tej biblioteki konsekwencjach tego działania. BU od 2007 r. dysponuje nowym gmachem. Budynek jest nowoczesny, przestrzenny, oferujący użytkownikom szeroki zakres usług bibliotecznych, a zbiory są udostępniane w wolnym dostępie, jak również poprzez zamówienia z zamkniętego dla klientów magazynu, który umiejscowiono na najniższej kondygnacji. Przestrzeń magazynowa zajmuje 1 738 m² i jest przeznaczona dla książek, oraz czasopism. Magazyn wyposażono w nowoczesne jezdne regały kompaktowe. Część regałów jest poruszana mechanizmem elektrycznym. Regały mają półki różnej szerokości, jak również głębokości, co daje duży komfort przechowywania np. zbiorów wielkoformatowych. W BU działa system biblioteczny Aleph, którego moduł udostępniania obsługuje m.in. zbiory magazynowe. Czytelnik ma dostęp do zasobu z interfejsu OPAC.

Problem organizacji zbiorów magazynowych w nowym gmachu BU należy postrzegać z perspektywy historii uczelni, której zapleczem naukowym jest biblioteka. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski powstał w 1999 r. z połączenia Akademii Rolniczo-Technicznej (ART), Wyższej Szkoły Pedagogicznej (WSP) i Wydziału Teologicznego Wyższego Seminarium Duchownego

² Niewielkie wzmianki o współczesnych magazynach bibliotecznych można znaleźć w artykułach Liliany Szczygłowskiej (2013), czy Renaty Samotyj (2013).

„Hosianum”. Bibliotekę utworzono z zasobów bibliotek ART i WSP. Oba systemy biblioteczno-informacyjne posiadały rozczłonkowaną sieć filialną, obsługującą liczne wydziały, instytuty i zakłady uczelni. Przez krótki czas po połączeniu uczelni cały system biblioteczny istniał bez większych zmian, prócz koniecznych, np. połączenia działów gromadzenia czy opracowania zbiorów. Jednak dotychczasowe budynki biblioteczne nie stwarzały możliwości zaspokojenia rosnących potrzeb użytkowników. Decyzja o zbudowaniu nowego gmachu była jednocześnie decyzją o fizycznym scaleniu zbiorów. Ideą przyszłej BU były: centralizacja zbiorów i procesów bibliotecznych, wolny dostęp do półek oraz stworzenie przestrzeni społecznej w bibliotece, tzw. trzeciego miejsca. Zaplanowano również dość obszerną część magazynową, która miała pomieścić ok. 60% zbiorów, oraz zapewnić miejsce na kolejne nabytki na ok. 20 lat. W 2007 r. przeniesiono do nowego budynku większą część sieci bibliotecznych, a każdego roku, sukcesywnie, włączano zbiory kolejnej filii bibliotecznej³.

W przypadku wydawnictw zwartych jedynym możliwym ich rozlokowaniem w magazynie było przyjęcie za wytyczną symboli występujących w księgach inwentarzowych sieci bibliotecznych sprzed 2007 r.⁴ Ich rozległość spowodowała konieczność utrzymania takiego porządku książek, który minimalizowałby ewentualne kolizje i eliminował konieczność przedstawiania woluminów. Przestrzeń przeznaczona w magazynie na wydawnictwa zwarte podzielona została na dwie części, w których rozmieszczono w logicznym układzie zasoby obydwu byłych bibliotek uczelnianych. Już od początku zauważono brak ekonomii w zastosowanym układzie: był on niezwykle „powierzchniochłonny”. Wkrótce okazało się też, iż przy całej doskonałej, wydawać by się mogło, logistyce był on również kłopotliwy przy migracjach książek, głównie „spływających” z wolnego dostępu do magazynu. Tymczasowość rozwiązań przyjmowanych przy planowaniu powierzchni magazynowej skutkowałą koniecznością permanentnego przenoszenia księgozbioru przez pracowników (trzeba było wygospodarować miejsce dla nowych zbiorów). Należy zaznaczyć, iż BU oprócz zbiorów kolejno likwidowanych filii bibliotecznych przyjmowała dary, których liczba przekraczała jednorazowo kilka tysięcy woluminów. Zbiory magazynowe w zakresie wydawnictw zwartych obliczano wówczas – w 2010 r. – na około 420 000 woluminów. Wzbogacały je systematycznie m.in. sukcesywnie kupowane nowości wydawnicze. Kierownictwo Oddziału Magazynów zaczęło z obawą przyglądać się miejscu przeznaczonemu w magazynie na te ostatnie, dla których pozostało jedynie 30 wolnych regałów. Podjęto decyzję o konieczności reorganizacji układu książkowych zbiorów magazynowych.

³ W 2010 r. zlikwidowano Bibliotekę Wydziałową Wydziału Nauk Społecznych, a rok później filię biblioteczną obsługującą Wydział Matematyki i Informatyki. Zbiory łącznie wynosiły około 50 tys. woluminów książek.

⁴ Czasopisma ułożono w jednolitym systemie wpływu tytułu do zasobów.

Zespół Oddziału Magazynów, oceniwszy dotychczasowy układ wydawnictw zwartych jako nieefektywny, postanowił wnieść wniosek do przełożonych o zmianę organizacji zbiorów na wydajniejszą. Dyrekcji BU przedstawiono powody, dla których zmiana ustawienia zbiorów była konieczna oraz wskazano zalety przyszłego układu. Bez wątpienia plusem mogło być pozyskanie miejsca na nowe zbiory, łatwość dostępu bibliotekarza do zbiorów, czytelność układu i zmniejszenie ilości przestawień książek. Zastosowaniu nowej organizacji zbiorów mogło ponadto stanowić ułatwienie przy przeprowadzaniu skontrum. Zespół pracowników Oddziału Magazynów BU był przeświadczony o słuszności swego postulatu. Zimą 2010 r. uzyskano zgodę dyrekcji na sformułowanie konkretnego planu działania.

Od tego momentu przedsięwzięcie zaczęło się konkretyzować. Należało zastanowić się nad sposobem osiągnięcia rezerw powierzchniowych z jednoczesnym zachowaniem porządku numerów inwentarzowych. Ekonomiczne ułożenie książek na półkach, z pozostawieniem niewielkiej ilości miejsca na półce na manewry woluminami – to było pierwsze założenie nowej koncepcji. Aby zoptymalizować efekt kompaktowania zbiorów, postanowiono zastosować kryterium wysokości grzbietów. Ułożenie według formatów miało już na pierwszy rzut oka wiele zalet, m.in. zwiększało efektywność wykorzystania regałów – na części regałów umieszczano teraz więcej półek – oraz wpływało na ochronę zbiorów przed zniszczeniem. To ostatnie wynikało z zaopatrzenia każdej półki w podpórki zabezpieczające zbiory przed deformacją oraz zastosowanie pudełek plastikowych lub tekturowych na zbiory delikatne, broszurowe, bindowane itp. Po wielu dyskusjach zdecydowano, iż zasoby będą podzielone na cztery główne formaty (ich nazwy formatów pochodzą od liczby półek na regale): „szóstki” – typowy rozmiar książki – między 18 a 21 cm wysokości grzbietu; „piątki” – 21–24 cm; „siódemki” – 17–18 cm; „ósemki” – książki małe, do 17 cm. Wyodrębniono też woluminy o wyjątkowo dużych rozmiarach, niemieszczące się na typowych regałach, o formatach podłużnych, wystających do przodu, a przez to narażone na zgniecenie podczas przesuwania regałów. Opatrzono ten format nazwą „nietypowe”. Postanowiono do tego typu wydawnictw wykorzystać regały przymocowane do ścian magazynu, nieruchome i o głębszych półkach.

Wydawnictwa broszurowe umieszczone w pudełkach zdecydowano ustawić na regałach sąsiadujących z formatem pięć, argumentując to podobieństwem wysokości obu typów zbiorów. W zasobach magazynowych znajdują się również woluminy, do których dołączone są kasety magnetofonowe lub inne dodatki utrudniające ich przechowywanie. Takie zbiory również umieszczono w pudełkach, by ułatwić ich ustawianie. Przewidziana liczba formatów wydawała się optymalna, choć na tym etapie pracy nie twierdzono, by była to decyzja ostateczna.

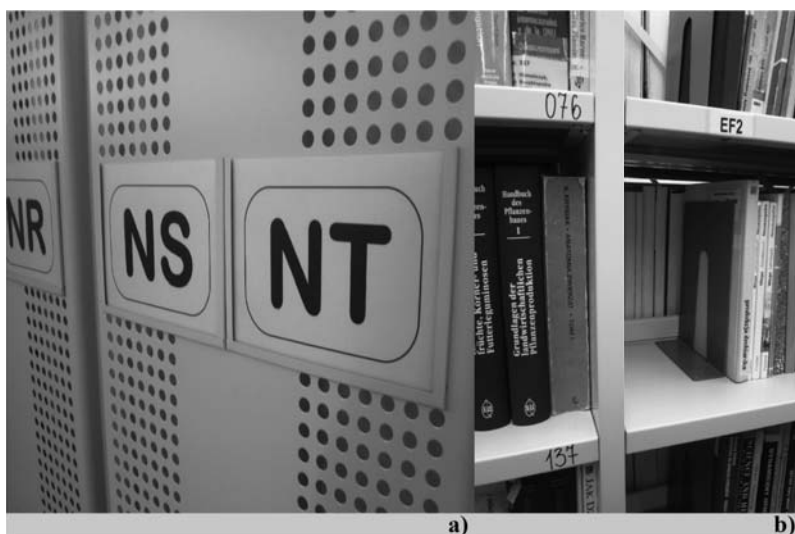
Kolejną kwestią pozostało oznakowanie książek przechodzących transformację, która musiała uwzględniać wymianę etykiet zewnętrznych doku-

mentów. Nowa naklejka zbiorów magazynowych miała być czytelna, zawierać podstawowe informacje ważne dla działów udostępniania i winna być umieszczona w tym samym miejscu na każdym woluminie. Problem ten musiał rozpatrzyć Oddział Komputeryzacji – dane konieczne na etykietce powinny być aktywne przy nanoszeniu zmian w bazie Aleph tak, by było możliwe ich drukowanie.

Plany uwzględniały możliwość wykonywania dodatkowych czynności przy wprowadzaniu zmian w magazynie. Tak więc przewidywano równoczesne przeprowadzenie selekcji księgozbioru magazynowego, kompletowanie zbiorów Kolekcji Dydaktycznej (alternatywna nazwa tego Oddziału – wypożyczalnia podręcznikowa) oraz uzupełnienie opisów bibliograficznych w katalogu elektronicznym. Zgodzono się, że reorganizacja sprzyja retrokonwersji opisów książek wydanych przed 1989 rokiem, dostępnych dotąd jedynie poprzez katalog kartkowy.

Zarys nowego zadania został przedstawiony przełożonym. Zaakceptowano kolejną fazę projektu, co oznaczało dla zespołu przystąpienie do przygotowania szczegółowych założeń. Innowacja budziła emocje nie tylko wśród pracowników Oddziału, ale również w całej Bibliotece. Odczuwano niepokój przed zmianą i obawy przed ewentualną porażką, co uzewnętrzniało się licznymi pytaniami do kierujących zmianami. Dyskusje odbywające się wówczas w zespole były szczególnie cenne dla powstającego planu działania, ponieważ pozwalały odnaleźć pewne luki i niedopatrzenia pomysłu, oraz wskazywały na konieczność ponownego przemyślenia niektórych etapów projektu. Podczas takich spotkań zwracano też uwagę na konieczność wyjaśniania wszelkich działań innym pracownikom biblioteki.

Po pierwsze należało stworzyć plan rozmieszczenia zasobów w nowym układzie. Budynek biblioteczny zbudowany jest z równych modułów architektonicznych, które dzielą magazyn na wyraźne przestrzenie regałowe. Oparcie koncepcji numeru magazynowego na tym rozwiązaniu było naturalne. Uznano za najbardziej ergonomiczne użycie oznaczeń alfanumerycznych. Postanowiono każdy z modułów oznaczyć wielką literą alfabetu. Pominęto litery ze znakami polskimi, tzn. ą, ć, ę, i, ł, ó, oraz wielkie litery I oraz O. Tak powstało trzynaście bloków od A do N oraz wydzielony obszar P – dla wydawnictw o nietypowych kształtach. Następnym krokiem było oznaczenie każdego rzędu regałów kompaktowych w poszczególnych modułach. Dla ułatwienia przyszłej pracy w magazynie uznano za najczytelniejsze w oznakowaniu rzędów regałów ponowne użycie symboli alfabetycznych. Następną kwestią było znalezienie znaku dla regałów w rzędach. Zyskały one swoją własną numerację i tak powstały oznaczenia właściwe dla każdego modułu: AB1 do AB9, AC1 do AC9 itd. aż do końca rzędów. Ideę oznaczeń prezentuje il. 1, gdzie fotografia a) to fronton regału kompaktowego z symbolami literowymi, a fotografia b) to oznaczenie poszczególnych regałów i półek – liczby 076 i 137 oznaczają ostatnie miejsce książek na półce.

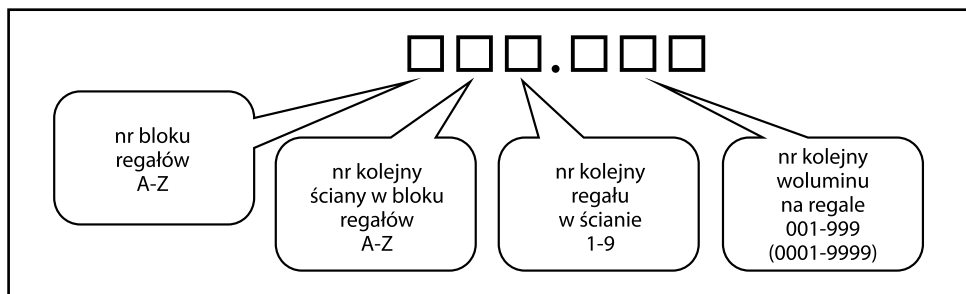

II. 1. Nowe oznaczenia regałów: a) fronton regału kompaktowego z symbolami literowymi, b) oznaczenie poszczególnych regałów i półek – liczby 076 i 137 oznaczają ostatnie miejsce książek na półce (źródło własne, 15.12.2014)

Oznaczenia woluminów w koncepcji numeru magazynowego mają fundamentalne znaczenie dla całości innowacji. Dotychczasowe doświadczenia bibliotekarzy pracujących w magazynie BU wskazywały na liczne pomyłki przy realizacji zamówień czytelniczych czy też przy wkładaniu na półki zwrotów od użytkowników. Było to związane głównie ze zróżnicowaniem symboli inwentarzowych, jak również ze zmęczeniem pracowników przy odczytywaniu wielu liczb użytych w księgach inwentarzowych – dotychczas używano w numeracji inwentarzowej liczb złożonych z zestawu od jednej do sześciu cyfr. Wykryte przypadki pomyłek kojarzone były z tzw. czeskimi błędami, podobieństwami liczb w różnych ciągach inwentarzowych itp. Proponowane znaki w nowym oznaczeniu były konsultowane z Oddziałem Komputeryzacji, w celu uzyskania takiej liczby symboli, która byłaby również korzystna dla zapisu komputerowego i sortowania sygnatur.

Reorganizacja zbiorów magazynowych umożliwiała wprowadzenie rewolucji także w oznakowaniu pojedynczych książek. Nadanie każdemu regałowi oddzielnej numeracji zbiorów na nim ułożonych pozwalało na komfort pracy przy realizacji zamówień czy też przy wkładaniu zwrotów czytelniczych na półki. Uznano, iż po symbolach oznaczających moduł, rząd i kolejny regał będzie umieszczona kropka, a dalsze znaki będą przeznaczone wyłącznie dla wskazania kolejności woluminów na poszczególnym regale. Dla prawidłowości sortowania informacji o zasobach w pro-

gramie Aleph, ustalono, że po kropce w formatach 5, 6, 7, 8 oraz tzw. „nietypowych” wystąpią trzy cyfry, czyli przewidywano maksymalną liczbę egzemplarzy na regale do 999. W ten sposób powstał pierwszy pełny symbol w idei numeru magazynowego: AB1.001 (por. il. 2).

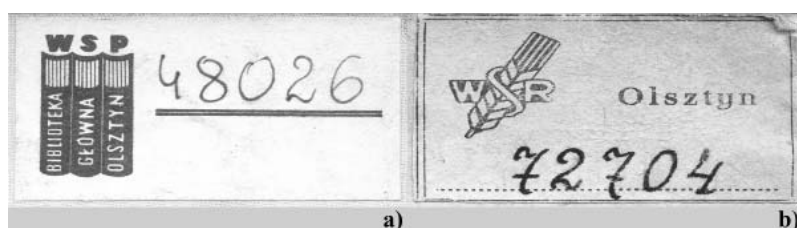
Il. 2. Schemat nowych oznaczeń zbiorów magazynowych (źródło własne 15.12.2014 r.)

Oczywiście, jak w każdej regule i tu wystąpił wyjątek, czyli wspomniane wcześniej wydawnictwa broszurowe umieszczane w tekturowych pudełkach. Na jednym regale przewidziano do 9 999 jednostek tego typu zbiorów, czyli nowe oznaczenie występuje w tym przypadku jako np. AB1.0001.

Dla uzyskania przejrzystości układu uznano, że na poszczególnych półkach, bez względu na format, zostanie umieszczony numer zgodny z ostatnim woluminem na nich stojącym. Zasada ta zdecydowanie pomaga przy realizacji zamówień czytelniczych, jako dodatkowa wskazówka dla bibliotekarza (por. il. 1). Magazynier kierując się ku konkretnej półce, skraca czas trwania realizacji zamówień oraz w przypadku procesu odwrotnego – przy włączaniu książek na półki, sprawdza kilka różnych symboli, co wpływa na koncentrację uwagi przy pracy.

Kolejnym problemem do rozwiązania były dotychczasowe numery inwentarzowe, które miały być umieszczone na naklejce. Należy pamiętać, iż zbiory BU są scalone z wielu oddziałów bibliotecznych i stosowano różne skomplikowane zabiegi dla odróżnienia ciągów inwentarzowych.

Skutkowało to licznymi dopiskami przy sygnaturach, niekoniecznie zgodnymi z pierwotnymi oznaczeniami inwentarzowymi, za to z jednej strony ułatwiającymi pracę bibliotekarza, z drugiej powodującymi zbyt nie rozwinięcie symboliki. W uzgodnieniu z dyrektorem, Oddziałem Kontroli Zbiorów i Oddziałem Komputeryzacji postanowiono ujednolicić te symbole, skrócić je do niezbędnych znaków identyfikujących tomy, a wszelkie oznaczenia literowe umieścić na początku numerów, czyli uczynić je prefiksami. Zabieg ten był konieczny dla odróżnienia dotychczasowych numerów inwentarzowych, przydatnego zwłaszcza przy wszelkiego rodzaju

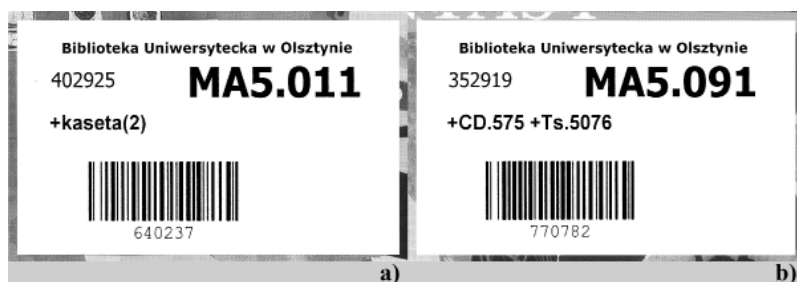

II. 3. Poprzednie wzory naklejek: a) zbiorów Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Pedagogicznej, b) zbiorów Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Rolniczej (przyszłej ART) (źródło własne 15.12.2014 r.)

poszukiwaniach książek i przy selekcji zbiorów. Zastosowanie prefiksów pozwala również na prawidłowe sortowanie się danych w systemie Aleph. Informacja o zmianach znalazła się również na każdej księdze inwentarzowej, jako wskazówka dla pracowników Oddziału Kontroli Zbiorów i osób wyjaśniających sporne kwestie dotyczące poszczególnych woluminów.

Wprowadzana innowacja musiała wpłynąć na wzór naklejki stosowanej w Bibliotece. Zdecydowano, że naklejka na woluminach będzie jednolita dla całości zbiorów, czytelna tak dla bibliotekarza, jak i czytelnika. Opracowujący nowy wzór naklejki starali się, by sprostać temu zadaniu. Nowy symbol zapisano pogrubioną czcionką, zaś stary jest znacznie mniejszy i bez pogrubienia. Oprócz nowych i starych oznaczeń właściwych poszczególnym woluminom na naklejce mieści się informacja o proveniencji (nazwa BU), kod kreskowy oraz dane odnoszące się do ewentualnych dodatków (por. il. 4).

Koncepcja blokowania zbiorów byłaby niespójna, gdyby nie było w niej miejsca na dane o grubości poszczególnych tomów. Grubość tomu pomaga zorientować się, ile miejsca mamy do dyspozycji. Pozwala to na uzupełnianie

II. 4. Nowe wzory naklejek: a) z jednym dodatkiem bez własnego numeru inwentarzowego, b) z wieloma dodatkami z własnymi numerami inwentarzowymi (źródło własne 15.12.2014 r.)

powstałych luk po książkach wycofanych z majątku biblioteki. Do wyznaczenia grubości grzbietu przygotowano szczególną miarkę z wyznaczoną na niej podziałką, która jest jedną z danych istotnych w procesie nadawania numeru magazynowego. Informacje te są zapisane w specjalnych arkuszach wprowadzania każdej książki do systemu, stąd łatwość ponownego wypełnienia ewentualnej luki – należy po prostu odnaleźć dane usuniętego z inwentarza tomu, porównać wymiary nabytku i zaakceptować jego miejsce (bądź nie, a wówczas trzeba szukać innego miejsca w bazie) w układzie.

Kolejnym krokiem było opracowanie metodologii działania pracowników dokonujących zmian. Po pierwsze, wyznaczono obszary pracy nowej koncepcji: ustalono z jakich ciągów sygnaturowych będą pobierane woluminy do wprowadzania zmiany, jak również przygotowano nowe regały do układu. Te ostatnie wybierano spośród regałów z niewielką liczbą książek, by maksymalnie ułatwić proces uzyskiwania wolnej przestrzeni. Dla ułatwienia procedury ustalono także, że zwroty czytelnicze z wybranych do zmian ciągów inwentarzowych nie będą włączane na półki. Od razu będą wędrować do obróbki, co skróci proces tworzenia numeru magazynowego i zracjonalizuje pracę. Podobne postępowanie miało obowiązywać w przypadku zbiorów wpływających z wolnego dostępu.

Ustalono, że należy przygotować regały wzorcowe, na które będą wędrować zbiory już przeznaczone do nowego etykietowania. Sporządzono miarki do formatowania zbiorów. Zdecydowano o lokalizacji wydawnictw umieszczonych w pudełkach, a także o formacie 5, czyli dużych i z reguły ciężkich książkach. Biorąc pod uwagę obciążenia regałów, wybrano dla tych ostatnich regały nieruchome, rozdzielające moduły. Do zapisu danych przygotowano wydruki kontrolne, na których widnieją alfanumeryczne oznaczenia regałów i długości półek (zob. il. 5). Należy pamiętać, że te ostatnie różnią się w całej przestrzeni magazynowej, a brak zachowania tego szczegółu przy transformowaniu danych skutkuje poważnymi konsekwencjami w przypisywaniu regalom zbyt dużej lub zbyt małej liczby egzemplarzy.

Pierwszym etapem przysposobienia książek do numeru magazynowego jest ich wybór, czyli wyjęcie konkretnego tomu z półki lub spośród zwrotów czytelniczych i zweryfikowanie danych w bazie Aleph. Odnosi się to m.in. do naniesienia prawidłowego prefiksu, lokalizacji oraz sprawdzenia dodatków. W tym też momencie książka jest blokowana przez bibliotekarza odpowiednim statusem w bazie Aleph (BM czyli „magazyn w przebudowie”) przed możliwością jej zamówienia przez użytkownika. Tak przygotowane książki przenoszone są na regały wzorcowe z opisanymi na nich formatami i długościami półek. Po przygotowaniu takiej liczby tomów, która zapełnia całą półkę, można umieszczone tu woluminy pobierać w celu nadania numeru magazynowego. Do tego etapu pracy został przygotowany przez Oddział Komputeryzacji odpowiedni raport nazwany „baza magazynowa”, gdzie umieszcza się informacje o przydzielanym poszczególnym woluminom kolejnych numerów

oznaczenie regału				oznaczenie regału	
format książek		6		format książek	
szerokość półek				szerokość półek	
nr półki	ostatni nr na półce	liczba woluminów na półce	nr półki	ostatni nr na półce	liczba woluminów na półce
1			1		
2			2		
3			3		
4			4		
5			5		
6			6		
oznaczenie regału				oznaczenie regału	

a)

oznaczenie regału				oznaczenie regału	
format książek		B		format książek	
nr pudełka		ostatni nr w pudełku	liczba woluminów w pudełku	nr pudełka	
1				1	
2				2	
3				3	
4				4	
5				5	
6				6	
7				7	
8				8	
9				9	
10				10	
oznaczenie regału				oznaczenie regału	

b)

oznaczenie regału				oznaczenie regału	
format książek		N		format książek	
dokładny opis formatu				dokładny opis formatu	
szerokość półek				szerokość półek	
nr półki	ostatni nr na półce	liczba woluminów na półce	nr półki	ostatni nr na półce	liczba woluminów na półce
1			1		
2			2		
3			3		
4			4		
5			5		
oznaczenie regału				oznaczenie regału	

c)

II. 5. Arkusze kontrolne do zapisu bazy magazynowej: a) format 6, b) broszury, c) wydawnictwa o nietypowym formacie (źródło własne 15.12.2014 r.)

w określonym module, rzędzie i regale, oraz o grubości woluminów. Przewidywano, iż baza ta będzie trwale przechowywana w celu ewentualnej kontroli, a zapis pozwoli zachować porządek w przypisywaniu symboli każdemu tomowi. „Baza magazynowa” będzie służyć w przyszłości m.in. do uzupełnienia nowymi zbiorami luk powstałych po książkach zagubionych lub z innych powodów wycofanych z majątku biblioteki. Symbol usuniętego woluminu będzie wykorzystany w przyszłości na oznaczenie nowych zbiorów magazynowych, pochodzących z zakupu, z przesunięć z wolnego dostępu lub księgozbiorów filialnych. Kolejnym krokiem jest przenoszenie danych z raportu do bazy Aleph w zakładce Opis Egzemplarza oraz do wydruków kontrolnych służących do nanoszenia na każdą półkę oznaczenia ostatniego tomu w rzędzie. Wydruki postanowiono przechowywać jako dokumenty archiwalne.

Innym zagadnieniem w opracowywaniu koncepcji numeru magazynowego było fizyczne nanoszenie zmian na książki, czyli oklejanie. Postanowiono, że będą stosowane dwa rodzaje naklejek. Duży format – 41x70 mm – przewidziano w przypadku konieczności zmiany wszystkich danych w dotychczasowej naklejce. Podstawą do zastosowania będzie przede wszystkim czytelność naklejki i kodu kreskowego, a kolejnymi powodami: brak prawidłowej proweniencji, brak informacji o dodatkach czy po prostu brak jakiegokolwiek naklejki. Mały format – pozioma połowa dużego – powinien być używany w przypadku istnienia na książce naklejki z wszystkimi danymi zgodnymi z obecnymi standardami BU. Małą naklejką z informa-

cją o sygnaturze magazynowej i numerze inwentarzowym zakleja się na poprzedniej jedynie dane o numerze inwentarzowym. Stosowane rozmiary naklejek mają również wymiar ekonomiczny.

Tak przygotowany program został wprowadzony w życie w czerwcu 2011 r. Wprawdzie poprzedzony licznymi dyskusjami, szkoleniami i próbami – jednak budził w zespole niepokój: czy zamierzenie przyniesie spodziewane efekty. Ponieważ działanie zakrojone na tak dużą skalę i w okresie bezterminowym – nadawanie numeru magazynowego miało pozostać typowym obowiązkiem bibliotekarzy-magazynierów, nic dziwnego, iż element stresu towarzyszył pierwszym dniom przedsięwzięcia. Starano się przygotować zespół i materiały do pracy, tak by minimalizować błędy, uniemożliwić zatrzymanie pracy, przygotować procedury odnośnie do ewentualnych poprawek zauważonych błędów. Pierwsze dni pracy pokazały, że dopiero praktyka wykazuje słabe punkty każdego przedsięwzięcia oraz weryfikuje pragmatykę działań. Słabością okazał się czas rozpoczęcia akcji, ponieważ w końcu czerwca rozpoczyna się okres urlopowy i zespół rozpoczął działalność w uszczuplonym składzie. Jednak zdecydowano nie odkładać akcji do jesieni z powodu zmniejszającego się miejsca na nabytki. Kolejnym słabym ogniwem okazała się baza magazynowa – elektroniczny arkusz do zapisu nowych danych. Pojawiły się trudności przy koordynacji arkusza z programem Aleph, ale w szybkim czasie udało się zaradzić temu problemowi. Pozostałe słabości powstające w pierwszych dniach pracy nowego systemu wiązały się jednak z zadaniami, które zespół magazynowy realizował dodatkowo.

Przyjęto, że wprowadzanie numeru magazynowego będzie można połączyć z selekcją zbiorów i przekazywaniem tytułów do wypożyczalni podręczników w wolnym dostępie. Wstępne plany obu zadań nie przewidywały trudności, które szybko się pojawiły. Brak ścisłej koordynacji z zespołem Kolekcji Dydaktycznej uniemożliwił przeprowadzenie tej operacji bezkolidyjnie. Skorygowano zamierzenie, ponownie przedyskutowano je z zespołem Kolekcji i postanowiono przesyłać do wolnego dostępu przede wszystkim książki nowe i wracające z wypożyczenia.

Do zmiany w pierwszym etapie transformacji zostały wybrane zbiory najnowsze, tym samym nie było wśród nich egzemplarzy przeznaczonych do selekcji – książek zniszczonych, „zacytanych” czy zdezaktualizowanych. Dokonano pewnej zmiany w procesie wprowadzania numeru magazynowego i postanowiono rozdzielić zadanie: jednym torem transformowano układ, a drugim selekcjonowano starszy księgozbiór. Wybrane do selekcji książki wskazywały wolne miejsca na półkach, toteż łatwiej było szukać regałów przeznaczonych do nowego układu zbiorów. Miało to kapitalne znaczenie dla całego procesu zmiany, ponieważ uznano za istotne minimalizowanie wysiłku fizycznego, który był ogromny przy tak szeroko zakrojonych pracach. Wybrane do selekcji książki podlegały weryfikacji komisji selekcyjnej w Oddziale Kontroli Zbiorów.

Kolejną kwestią, której nie przewidziano w szczegółowym planie reorganizacji zbiorów magazynowych, była potrzeba korekty rekordów bibliograficznych. Okazało się, że zmiana dokonująca się w magazynie sprzyja ewentualnej poprawie opisów, z czego skwapliwie skorzystano. Wszelkie braki w rekordach bibliograficznych, które udało się zauważyć przy transformowaniu układu zbiorów, sygnalizowano w Oddziale Opracowania Zbiorów Zwartych.

Gdy prace dotarły do zbiorów starszych i nie wprowadzonych do katalogu elektronicznego, postanowiono na poziomie magazynu prowadzić akcję powiększania bazy poprzez dołączanie egzemplarzy do już istniejących opisów w katalogu bibliotecznym. Tej czynności również nie przewidywano w planie reorganizacji układu. Tytuły niemające swych rekordów, postanowiono objąć pracami retrokonwersji, do czego dyrekcja BU powołała roboczy zespół katalogujący starszy zasób.

W chwili obecnej (stan na 1 stycznia 2014 r.) reorganizacja układu zbiorów zwartych w magazynie BU jest mocno zaawansowana. Liczba woluminów ze zmienionymi danymi osiągnęła liczbę 255 tys. na około 400 tys. przechowywanych w zamkniętym magazynie. Do transformacji pozostało blisko 30 tys. już istniejących w katalogu elektronicznym, pozostałe 115 tys. egzemplarzy wymaga stworzenia opisów bibliograficznych w katalogu elektronicznym. Zmiany przyczyniły się do uzyskania przestrzeni dla nowych zbiorów – pochodzących z wolnego dostępu, jak i sukcesywnie nabywanych przez bibliotekę Rok 2014 rozpoczęto ze stanem 244 pustych regałów przygotowanych do przyjęcia książek opatrzonych numerem magazynowym, co jest znaczącym osiągnięciem. Przestrzeń tę uzyskano poprzez połączone prace w zakresie zwartego układania zbiorów na półkach, selekcji oraz przekazywania książek do wolnego dostępu.

Czytelność informacji na naklejkach jest znacznym ułatwieniem pracy w realizowaniu zamówień czytelniczych, jak i przy wkładaniu zwrotów na półki. Prostota nowego układu zdecydowanie wpływa na szybkość pracy, która w dobie zarządzania jakością ma niebagatelne znaczenie w procesie obsługi użytkownika i wpływa na poziom jego zadowolenia z usług biblioteczných. Błędy pracownicze w pracy w zmienionym układzie mieszczą się w przewidzianym marginesie błędu. Zdecydowanie zmniejszyła się liczba poszukiwanych egzemplarzy, których „zagubienie” spowodowane było zazwyczaj ich przedstawieniem. Obecnie po blisko trzech latach pracy w nowej rzeczywistości tygodniowo pracownicy poszukują około dwóch woluminów, a w poprzednim układzie taka liczba przedstawień była odkrywana każdego dnia.

Prace nad nowym układem sprzyjają poprawie jakości działania biblioteki. Ważne są wychwycone przez pracowników błędy w lokalizacji czy statusach, które czyniły książkę niedostępną dla czytelnika. Podejmowane prace pozwalają na wymianę nieczytelnych kodów kreskowych, a także na

fizyczne naprawy egzemplarzy, oprawę czy uzupełnienie brakujących stron. Prostota układu wpływa na szybszą realizację zamówień czytelniczych, co przyspiesza obsługę czytelnika. Zgodnie z regulaminem BU czytelnik otrzymuje materiały zamówione z magazynu co dwie godziny. W chwili obecnej prowadzony jest eksperyment polegający na przyspieszeniu realizacji zamówień – co godzinę. Planowana jest zmiana regulaminu w tej kwestii, by użytkownik był obsługiwany coraz szybciej i staranniej, co z pewnością wpłynie pozytywnie na jego odbiór usług bibliotecznych.

Transformacja magazynowa wpłynęła również na wiele innych działań bibliotecznych, m.in. na ogólnobiblioteczną dyskusję na temat dodatków do głównych treści książkowych. Ten problem jest w chwili obecnej na etapie przygotowywania do wprowadzenia nowej instrukcji zapisywania treści dodatkowej w opisie egzemplarzy. Zmiany zachodzące w magazynie wpłynęły również na uporządkowanie oznaczeń numerów inwentarzowych.

Należy zaznaczyć, iż w dyżurach obsługi użytkownika biorą udział pracownicy spoza Oddziału Magazynów i ich opinia była niezwykle ważna dla oceny zadania. Przeprowadzona wśród nich sonda na temat dokonywanej w magazynie operacji pozwoliła na pozytywną ocenę wprowadzonych zmian. Według tych osób zaznajomienie się z nowym układem zajmuje niewiele czasu, a praca nie wymaga tyle wkładu, co poprzednio.

Kolejnym profitem reorganizacji pracy magazynu BU jest dokonanie szerokiej i gruntownej weryfikacji starszych zbiorów. Do selekcji w ciągu dwóch ostatnich lat przeznaczono około 30 tys. tomów, przede wszystkim egzemplarzy zniszczonych. Do selekcji skierowano też książki stare i zdezaktualizowane, czy też zgromadzone w zbyt dużej liczbie egzemplarzy w obrębie tytułu, (m.in. dawne skrypty) – nieadekwatnie do obecnych wymogów studiów.

Działaniem dodatkowym przy realizowaniu zadaniu było przesuwanie do wolnego dostępu tytułów tam potrzebnych. Do Kolekcji Dydaktycznej przeniesiono około 30 tys. egzemplarzy. Rozszerzono ofertę wolnego dostępu do zbiorów podstawowych w procesie dydaktycznym, a także połączono egzemplarze jednego tytułu w wypożyczalni. Przeprowadzane w magazynie zadanie zaktywizowało również pracowników Kolekcji do weryfikowania niektórych obszarów wolnego dostępu i uaktualnienie oferty bibliotecznej. Systematycznie pobierano z magazynu podręczniki i przekazywano drogą zwrotną tytuły nie cieszące się powodzeniem w ostatnich dwóch latach działania biblioteki.

Wyselekcjonowanie zbędnych i zniszczonych zbiorów oraz wzbogacenie wolnego dostępu to tylko niektóre z pozytywnych aspektów transformacji układu zbiorów w magazynie. Kolejnym sukcesem jest współpraca z działami opracowującymi wydawnictwa zwarte. Na początku prac oznaczono w bazie elektronicznej około 21 tys. rekordów wymagających zmian, tzw. „krótkich opisów”, a obecnie jest ich około 4 tys. Systematyczna praca w zakresie retrokonwersji owocuje znaczącym zwiększaniem się informacji bibliograficznych o zasobach BU. Wpływa także na weryfikowanie liczby

egzemplarzy tytułów wydanych przed 1980 rokiem pod kątem ich przydatności w zbiorach biblioteki. Zaangażowanie zespołu magazynowego w zadanie włączania do bazy książek, których opisy bibliograficzne już istnieją w katalogu elektronicznym powoduje pewną niezależność prac i nieabsorbowanie do prostych czynności w module katalogowania programu Aleph fachowców w dziedzinie tworzenia opisów bibliograficznych.

Kolejnym osiągnięciem wynikającym z wprowadzenia innowacji jest zwiększenie wartości kapitału intelektualnego BU, czyli przede wszystkim bibliotekarzy zatrudnionych w Oddziale Magazynów. Co istotne, zmiana ta dokonała się z inicjatywy zespołu i na podstawie własnej koncepcji. Przy surowych konkluzjach wywodzących się z badań bibliotekoznawców, że kultury organizacyjne bibliotek polskich są tradycyjne, konserwatywne, o niskiej tolerancji niepewności, z oporami akceptujące zmiany, jest to wydarzenie zmieniające ten obraz (Jaskowska, 2005, s. 39). Projekt został opracowany niezwykle starannie, wzięto w nim pod uwagę ewentualne problemy oraz oszczędności.

Zespół bibliotekarzy obsługujących magazyn sprawnie wprowadził zmiany i systematycznie pracuje nad dalszymi jej etapami. Pracownicy spotykali się wielokrotnie z nowymi wyzwaniem, którym za każdym razem sprościli. Takim wyzwaniem była m.in. współpraca z Oddziałem Opracowania Zbiorów i decyzja o pomocy w wyszukiwaniu błędnych opisów bibliograficznych. Pracownicy podwyższyli swe umiejętności zawodowe w kwestii oceny rekordów i odróżniania opisów wzorcowych od lokalnych. Dzięki wysiłkowi zespołu magazynowego wprowadzono wiele egzemplarzy do opisów już istniejących w bazie⁵. Niewątpliwie wpłynęło to na podwyższenie kompetencji zawodowych pracowników Oddziału Magazynów. Praca bibliotekarzy przy nadawaniu numeru magazynowego znalazła uznanie w oczach przełożonych i została również materialnie doceniona w postaci nagród rektorskich. Należy zauważyć, iż transformacja układu magazynowego, z całą towarzyszącą temu zadaniu otoczką, wpisuje się doskonale we współczesne wymagania wobec pracowników bibliotek – podwyższanie kompetencji, permanentnej nauki, pracy zespołowej, współpracy z innymi działami w organizacji. Jednak najważniejszym z tej kategorii wymagań jest kreatywność i uniwersalność pracownika, zespół bibliotekarzy zatrudnionych w Oddziale Magazynów dał piękny tego dowód.

⁵ W przedziale wrzesień-grudzień 2013 r. bibliotekarze pracujący w Oddziale Magazynów połączyli blisko dwa tysiące egzemplarzy z odpowiednimi rekordami bibliograficznymi.

Bibliografia

- Chruścińska, J., Kubisz, E. (red.) (2001). *Biblioteki jutra: nowa perspektywa organizacji przestrzennej i funkcjonalnej*. Warszawa: CEBID.
- Jaskowska, B. (2005). Biblioteka w kulturze – kultura w bibliotece : procesy informacyjno-biblioteczne na tle polskiej kultury narodowej. W: H. Ganińska (red.), *Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji: działania i codzienność: materiały konferencyjne, Poznań, 15–17 czerwca 2005*. T. 1 (s. 30–43). Poznań: Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej.
- Lis, R. (2001). Automatyzacja obsługi magazynów w Bibliotece Śląskiej w Katowicach. Magazyn wysokiego składowania. W: Chruścińska J., Kubisz E. (red.), *Biblioteki jutra: nowa perspektywa organizacji przestrzennej i funkcjonalnej* (s. 81–87). Warszawa: CEBID.
- Samotyj, R. (2013). *Biblioteki akademickie Ukrainy: współczesne tendencje i problemy budownictwa*. W: M. Wojciechowska (red.), *Fizyczna przestrzeń biblioteki* (s. 133–146). Gdańsk-Bydgoszcz: Oficyna Wydawnicza Edward Mitek.
- Szczygłowska, L. (2013). Architektura bibliotek. W: Wojciechowska M. (red.), *Fizyczna przestrzeń biblioteki* (s. 22–39). Gdańsk-Bydgoszcz: Oficyna Wydawnicza Edward Mitek.
- Talbierska, J., Bartoszewicz, D. (2013). Nowa dyrektor BUW: Nie wszystko będzie w Internecie. W: *Gazeta.pl*. Pobrane 21 października 2015, z: http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/1,34889,13681205,Nowa_dyrektor_BUW__Nie_wszystko_będzie_w_internecie.html
- Wojciechowska, M. (red.) (2013). *Fizyczna przestrzeń biblioteki*. Gdańsk-Bydgoszcz: Oficyna Wydawnicza Edward Mitek.

Ewa Rudnicka

The process of carrying out changes in the inventory collection of the University Library UWM in Olsztyn

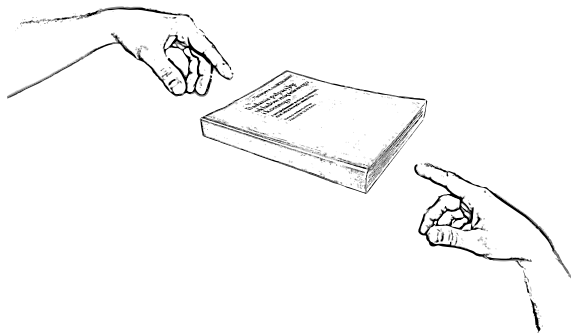
Summary

Contemporary problems with organizing the collections in academic libraries tend to focus around the management of open access collections. However, this does not exhaust the subject. Part of the resources offered by academic libraries are stored in closed warehouses or in component libraries. The issue of library materials available only to the reader through library catalogs is rarely taken up. Usually it appears in the context of the implementation of a new library cataloging system and the following changes in library processing procedures.

The Olsztyn University Library (UL) launched a task defined as the change in the organization of compact sets in June 2011. The concept of a stock number, which consists in giving the volumes an individual mark is an original and economic idea which permits to fully use the storage space, as well as proves the library staff's creativity. The article discusses

the new organization of the collections in the UL's repository and the resulting consequences for all the librarian's activities. The author describes the execution and conceptualisation of the project and carries out the analysis of problems that turn up during the implementation process. Simultaneously, she presents possible solutions and points out the benefits of the implementation of the project for both library staff and users.

Keywords: library collections' management, library repositories, innovations in the libraries, librarians' creativity

BIBLIOTEKARZ A UŻYTKOWNIK: MOŻLIWOŚCI NAKREŚLENIA RELACJI NA PODSTAWIE WYPOWIEDZI UCZESTNIKÓW FORUM INTERNETOWEGO

Procesy komunikacyjne podlegają nieustannym zmianom. Obecnie najistotniejszym nośnikiem zmiany cywilizacyjnej wydaje się być Internet, dzięki któremu wydatnie przeobraża się przestrzeń społeczna. Sieć internetowa umożliwia nie tylko przepływ informacji, ale również przekaz wartości i wzorów kulturowych. Można zaryzykować stwierdzenie, iż głównym celem korzystania z Internetu stało się nie wyszukiwanie informacji, ale nawiązywanie kontaktów i kształtowanie relacji społecznych.

Aktualnie komunikacja w Internecie rozgrywa się najczęściej na Facebooku, którego używa już ponad miliard osób z całego świata (Facebook, 2015). Procesowi komunikowania się w cyberprzestrzeni służą jednak zróżnicowane środowiska internetowe. Patricia Wallace do podstawowych zaliczyła pocztę elektroniczną, forum dyskusyjne i grupy dyskusyjne, synchroniczne rozmowy na kanałach IRC, MUD, metaświaty, a także interaktywne przesyłanie dźwięku i obrazu (2003, s. 12–17). Innej klasyfikacji sposobów komunikowania się w Internecie dokonał Peter J. Murray. Podzielił on komunikację na jednostronną, odbywającą się poprzez strony WWW, bazy danych, prasę internetową oraz interaktywną, która przybiera dwie formy:

- asynchroniczną: poczta elektroniczna, listy dyskusyjne, grupy dyskusyjne, blogi, fora
- synchroniczną: komunikatory, telefonia internetowa, czaty, gry, IRC oraz wideokonferencje (Sobczyk, 2008, s. 53).

Internet jako środowisko badań

Internet przeniknął do większości obszarów ludzkiej aktywności. W nim uczymy się, rozmawiamy, kupujemy oraz realizujemy transakcje biznesowe. Jak pisze Magdalena Miotk-Mrozowska „taka sytuacja wymu-

siła na przedstawicielach nauk społecznych znaczną weryfikację dotychczasowych teorii i wyników badań” (2009, s. 9). Kanadyjski profesor marketingu Robert V. Kozinets zauważa, iż „badacze społeczni coraz częściej dochodzą do wniosku, że nie będą w stanie prawidłowo zrozumieć wielu z najważniejszych przejawów życia społecznego i kulturowego bez włączenia w obszar swych analiz Internetu oraz zapośredniczonych przez komputer form komunikacji” (2012, s. 15).

Jak odnotowują Dorota Król i Anna Mieszkowska „w życiu codziennym postępowanie ludzi jest zahamowane przez wiele czynników, takich jak normy społeczne czy lęk przed oceną innych osób. Zachowanie w Internecie jest w dużej mierze rozhamowane, czyli pozbawione tych ograniczeń” (2009, s. 53). P. Wallace zauważyła, że anonimowość „w istotny sposób wpływa na nasze zachowania i sprzyja pozbyciu się zahamowań” (2005, s. 17). Internet wyzwala niespotykaną do tej pory szczerość, zatem komunikacja w Internecie bywa też bardziej osobista niż rozmowa prowadzona na żywo. Osoby poddane badaniu tradycyjnemu będą raczej udzielać odpowiedzi zgodnych z ogólnie przyjmowanymi normami społecznych (Szpunar, 2010, s. 80), gdyż bezpośredni kontakt z osobą prowadzącą badanie niejednokrotnie wywołuje u respondentów uczucie skrępowania, a nawet wstydu. Natomiast Internet, zapewniając poczucie anonimowości i bezpieczeństwa, umożliwia zebranie bardziej wiarygodnych danych.

Internet nie jest naturalnie idealnym środowiskiem dla badaczy. Narzeczanie internetowe są trudne do analizy, gdyż wątkom brak spójności, ale są też bardziej interesujące i wnoszą do problematyki badawczej zagadnienia, których badacz początkowo w ogóle nie zauważał. Badaniom w sieci zarzuca się „niską jakość, nieprzestrzeganie standardów metodologicznych oraz niski stopień reprezentatywności” (Szpunar, 2010, s. 9). W cyberprzestrzeni postrzeganie „rozmówcy” opiera się bowiem wyłącznie na tekście, a informacje o podstawowych danych, takich jak wiek, czy płeć, da się uzyskać wyłącznie na podstawie analizy komunikatu tekstowego. Przeprowadzając badania, należy mieć na uwadze, iż społeczność internautów znacząco różni się pod względem demograficznym, społecznym i psychologicznym od osób nieposługujących się Internetem. Warto także pamiętać, że Internet stwarza okazję do autokreacji czy przybierania fałszywej tożsamości. W trakcie badania pojawia się także istotny problem natury etycznej – anonimowość osoby badanej i poufność danych. Osoba jest uważana za anonimową, jeśli „badacz lub inne osoby nie potrafią powiązać konkretnych informacji z konkretnymi osobami badanymi” (Frankfort-Nachmias, Nachmias, 2001, s. 102). Poufność zaś oznacza, że „informacje identyfikujące osoby badane nie będą upubliczniane” (Frankfort-Nachmias, Nachmias, 2001 s. 103). Liczne wątpliwości pojawiają się również podczas wykorzystywania treści dostępnych w Internecie. Przeprowadzenie obserwacji na czacie, wywiadu w portalu społecznościowym,

czy też analizy treści bloga lub forum dyskusyjnego powinno być poprzedzone uzyskaniem zgody internautów na korzystanie z ich wypowiedzi. Zwyczajowe zasady etyczne określają jednak, że badacz obserwujący ludzi w miejscach publicznych nie ma obowiązku uzyskiwania od nich zgody. Dlatego też Roger Wimmer i Joseph Dominick są zdania, że analiza bierna prowadzona na stronach internetowych, blogach czy forach dyskusyjnych dostępnych publicznie dopuszcza dowolną analizę i cytowanie bez zgody właściciela witryny. Przystępując do analizy forum dyskusyjnego, należy zwrócić uwagę, czy jest ono dostępne dla wszystkich, czy wysłanie postu wymaga rejestracji i logowania się, czy na stronie www znalazło się zastrzeżenie, iż nie wolno publikować umieszczonych na niej treści, a także czy uczestnicy danego forum spodziewają się prywatności (Wimmer, Dominick, 2008, s. 116). Uzyskanie zgody administratora czy moderatora forum, czy nawet wszystkich członków forum, na korzystanie z treści tam zawartych jest natomiast wskazane, gdy dyskusja dotyczy spraw kontrowersyjnych czy intymnych (Frankfort-Nachmias, Nachmias, 2001, s. 99).

Forum dyskusyjne

Jednym z najbardziej popularnych środowisk porozumiewania się w Internecie są fora dyskusyjne. W *Słowniku terminologii medialnej* forum dyskusyjne określone zostało jako „usługa na stronach WWW umożliwiająca wszystkim użytkownikom wpisywanie własnych wiadomości lub opinii oraz komentowanie wiadomości lub opinii innych użytkowników” (Pisarek, 2006, s. 61). Za pomocą wiadomości – tzw. postów, grupowanych w wątki według tematów, realizowana jest komunikacja asynchroniczna w trybie tekstowym. Oznacza to, że między wysłaniem wiadomości a reakcją na nią występuje wyraźne odroczenie czasowe, czyli latencja (Naruszewicz-Duchlińska, 2011, s. 290).

Fora dyskusyjne „stanowią wspólnotę wybieraną świadomie i dobrowolnie, o charakterze czasowym uwarunkowaną afektywnym zaangażowaniem jej członków, a nie tradycyjnym kryterium przestrzennym” (Naruszewicz-Duchlińska, 2011, s. 338). Czynnikiem zespalałym użytkowników jest przedmiot ich zainteresowań. Celem, dla którego zawiązuje się wspólnoty tego typu, jest chęć wzajemnego zrozumienia, dzielenie się wiedzą, wyjaśnianie i instruktaż. Dla hobbystów i pasjonatów Internet to ogromne źródło wiedzy oraz szansa na odnalezienie osób podzielających ich zainteresowania. Grupy dyskusyjne pełnią więc funkcję integrującą. „Dłuższa w nich koegzystencja nieuchronnie prowadzi do nawiązania więzi z innymi internautami i poczucia przynależności do danego gremium” (Naruszewicz-Duchlińska, 2011, s. 339).

Forum „Książki”

Celem badania o charakterze rozpoznawczym było zaprezentowanie jednej z wielu możliwości jakie stwarza Internet w badaniach bibliotecznych. Przyniosło ono wstępną wiedzę na temat wyobrażenia jakie użytkownicy forum posiadają o bibliotekarzach jako grupie zawodowej. Ze względu na wspomnianą już wcześniej anonimowość Internetu oraz możliwość pozyskania swobodnych i spontanicznych wypowiedzi uznano, iż najbardziej odpowiednim źródłem danych będą wypowiedzi internautów zamieszczone na forum internetowym. Jak już wcześniej wspomniano, badacze Internetu często zwracają uwagę na możliwość kreowania fałszywej osobowości przez internautów. W przypadku omawianego tematu trudno byłoby jednak znaleźć uzasadnienie dla opisywania fikcyjnych osób i wydarzeń, dlatego przyjęto założenie, że wszystkie odnalezione na forach wypowiedzi są prawdziwe.

Kryterium wyboru stanowiła tematyka forum, liczba znajdujących się na nim wypowiedzi na temat bibliotek i bibliotekarzy, oraz możliwość wykorzystania zamieszczonych tam informacji. Analiza postów internautów obejmowała lata 2003–2013 i dotyczyła wypowiedzi członków forum „Książki” w serwisie Gazeta.pl, zgrupowane w dziewięciu wątkach, liczących razem ok. 350 postów. Forum „Książki” jest forum publicznym, wypowiedzi są archiwizowane oraz świadomie udostępniane, dzięki czemu możliwe stało się cytowanie postów. Ponadto jest to platforma komunikacji miłośników książki, osób często korzystających z usług bibliotek, których opinie oparte są na wielokrotnych wizytach w bibliotece i obserwacjach postaw bibliotekarzy. Forum charakteryzuje się dużą aktywnością, codziennie pojawia się na nim kilka nowych wątków i kilkadziesiąt wpisów, posiada dużą liczbę zarejestrowanych uczestników. Wypowiedzieć można się na nim bez rejestracji, jako tzw. gość lub jako stały uczestnik, po wypełnieniu formularza i założeniu konta e-mailowego na portalu Gazeta.pl. Członkowie forum nie są zespołem homogenicznym, lecz tworzą przypadkową grupę. Pochodzą z różnych części kraju, są w różnym wieku, różnej płci, wykonują rozmaite zawody. Łączy ich jednak zamiłowanie do lektury oraz obyczaj korzystania z bibliotek.

Cytowane wypowiedzi są często bardzo obszerne, plastyczne i sugestywne, dlatego przeważnie zamieszczono jedynie fragment wypowiedzi. W niektórych tylko przypadkach wypowiedzi zacytowane zostały w całości. Pod każdym przytoczonym postem autor (lub autorka) podała nick, którym posłużył się uczestnik forum. Problemem, okazała się forma wpisów – często występujący brak polskich znaków, oraz liczne błędy. Dla poprawienia czytelności poprawiono więc pisownię zgodnie z polskimi normami, jak również usunięto tzw. „emotikony”, czyli znaki obrazujące emocje.

W niniejszej analizie nie pojawiają się dane ilościowe, a wszelkie informacje o częstościach mają charakter poglądowy. Wyniki badania nie pretendują do reprezentacji opinii użytkowników bibliotek na temat bibliotekarzy. W doborze postów kierowano się dążeniem do przedstawienia kilku zagadnień. Rozpatrując wypowiedzi członków forum uznano, że można wyodrębnić wśród nich trzy elementarne grupy: kompetencje bibliotekarzy, kultura i cechy osobowości bibliotekarzy, oraz przyczyny wyboru zawodu bibliotekarza.

Niekompetencja pracowników bibliotek niejednokrotnie wywoływała silną irytację forumowiczów. Opisane przez nich sytuacje spowodowane były m.in. nieznajomością literatury, brakiem erudycji oraz niskim poziomem wiedzy fachowej.

Pani w bibliotece dziś sprawiła ze mnie trochę przytkało. Zapytałam mia-nowicie o Kunderę,... a pani na to: „Hm. Nie znam... a to amerykański pisarz?”¹ (dita.von.teese); W mojej osiedlowej [brakuje] pani bibliotekarki kompetentnej, tzn. czytającej od czasu do czasu książki.[...] Książki powkładane w najdziwniejsze miejsca, tak na oko, bo pani nie orientuje się kompletnie w literaturze. Byłam kiedyś świadkiem, jak polecała *Zbrodnię i karę* pewnej blondynce, która przyszła po jakiś kryminał. W zasadzie miała rację (mariareis)².

Poszłam do biblioteki jak co tydzień, widzę siedzi nowy, młody pracownik. Pytam go czy są na stanie jakieś książki ostatniego noblisty w dziedzinie literatury – on nic, za chwilę pyta jakie nazwisko – literuję. On wpisuje do kompa i pyta jak dalej ów się nazywa. Dla mnie to był SZOK. Biblioteka w mieście średniej wielkości. Nie po raz pierwszy mi się to zdarzyło... (gretchen25)³.

Ja znalazłem kiedyś *Święty Graal, święta krew* w regale »Polityka«. Założyłem naiwnie, że to lekka pomyłka i przejrzałem fiszki w katalogu. To nie była pomyłka!” (3promile)⁴.

¹ dita.von.teese (2009). Pani w bibliotece. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,92120775,92120775,pani_w_bibliotece.html

² mariareis (2006). Re: Czego wam brakuje w Bibliotekach. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: .(2010). 005). . . .pl/forum/w,1Bibliotekach http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,41727331,41787038,Re_Czego_wam_brakuje_w_Bibliotekach_.html

³ gretchen25 (2010). Biblioteka Miejska Szk. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,118390173,118390173,Biblioteka_Miejska_szok.html

⁴ 3promile (2006). Re: Czego wam brakuje w Bibliotekach. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,41727331,41787262,Re_Czego_wam_brakuje_w_Bibliotekach_.html

Brakuje też „umiejętności tworzenia księgozbioru; zakupy są nieprze-myślane” (nutta)⁵.

Znam bliżej jedną bibliotekę – kupują tam byle co, co im w ręce wpadnie, co im hurtownik przywiezie; zupełnie nie orientują się w czytelnicznych wymaganiach, w nowościach rynkowych, w pozycjach głośnych i pożądanych (veera)⁶.

Innym problemem okazała się opieszałość w wykonywaniu obowiązków bibliotekarskich.

Brakuje szybkości w dodawaniu zakupionych książek do katalogu. Czy to musi rzeczywiście zajmować 2 lata czy rok? Moim zdaniem na takie opóźnienia nie ma usprawiedliwienia (klnga)⁷.

Czytelnikom przeszkadzały też nieetyczne zachowania.

Kiedys mojej teściowej in spe, starszej pani, wykształconej i odcytanej, która chciała wypożyczyć Masłowską bibliotekarka ODRADZAŁA, mówiąc, że to GŁUPIA książka i „nie będzie się pani podobać”. Wg kodeksu bibliotekarskiego to grzech nr 1! Absolutnie nie wolno takich rzeczy robić. (morgen.stern)⁸.

...Wszystkie nowości czytają najpierw pracownicy, ich rodziny, przyjaciele oraz krewni i znajomi królika. (monikate)⁹.

Po tych oskarżycielskich postach część forumowiczów apelowała o wyrozumiałość dla bibliotekarzy. Niejednokrotnie bowiem atak następował w wyniku nieznamomości specyfiki zawodu. Lepiej zorientowani użytkownicy bibliotek zdawali sobie sprawę, iż bibliotekarz to nie „żywy katalog” i że niekiedy wymagania czytelników wobec bibliotekarzy były wygórowane.

⁵ nutta (2006). Re: Czego wam brakuje w Bibliotekach. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,41727331,41760988,Re_Czego_wam_brakuje_w_Bibliotekach_.html

⁶ veera (2006). Re: Czego wam brakuje w Bibliotekach. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,41727331,41769572,Re_Czego_wam_brakuje_w_Bibliotekach_.html

⁷ klnga (2006). Re: Czego wam brakuje w Bibliotekach. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,41727331,42267719,Re_Czego_wam_brakuje_w_Bibliotekach_.html

⁸ morgen_stern (2005). Re: biblioteki, bibliotekarki...nauka czytania. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,28080031,28097447,Re_biblioteki_bibliotekarki_nauka_czytania.html

⁹ monikate (2010). Re: Książki z biblioteki: (. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,113959155,113995877,Re_Ksiazki_z_biblioteki_.html

A ja mam pytanie – czy bibliotekarz to chodzący katalog wydawniczy? Chyba nie... Bibliotekarz powinien umieć znaleźć interesujące czytelnika informacje w katalogu bibliotecznym, bądź innych źródłach informacji, ale nie musi mieć wszystkiego opanowanego pamięciowo (to nie komputer z określoną bazą danych). I to, że nie zna od ręki odpowiedzi na zadane pytanie lub czytuje inną literaturę niż czytelnicy jego biblioteki nie oznacza, że jest niekompetentny. Jego kompetencja polega m.in. żeby wiedzieć gdzie i jak znaleźć odpowiednią informację (wil-li)¹⁰.

Kompetentna i pracująca z pasją bibliotekarka niedużej osiedlowej/gminnej biblioteki to ktoś, kto orientuje się w nowych kryminałach, wie, jaki romans historyczny polecić emerytce i gdzie leżą poradniki. Znajomość Kundery nie jest jej w niczym potrzebna i nijak nie świadczy o dobrym lub złym wyborze zawodu. (a_m)¹¹.

...a dlaczego uważasz, że bibliotekarz powinien odpowiedzieć z sensem na pytanie o tanatologię francuska? (no chyba, że to tytuł konkretnej książki) on ukończył bibliotekoznawstwo, a nie kulturoznawstwo, więc czemu wymagasz od niego dogłębnej znajomości wszystkich książek w bibliotece (kubissimo)¹².

Szczęśliwie jednak pod adresem pracowników bibliotek pojawiały się też pochwały.

... mnie raz pani zapytała o opinię na temat niszowej książki, którą właśnie oddawałam, ponieważ chciała być zorientowaną w temacie i co powiedzieć innym ewentualnym czytelnikom a sama jeszcze nie zdążyła jej przeczytać” (opty2)¹³.

W moim mieście były trzy biblioteki. ...W większości panie te były miłe, wiedziały, które książki stoją na których półkach, orientowały się w najnowszych trendach... Bibliotekarki nie kpili jawnie z czytelników pożyczających szmirowate książki, ani nie wychwalały gustów tych, którzy wybie-

¹⁰ wil-li (2010), Re: Biblioteka Miejska – szok. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,118390173,118530938,Re_Biblioteka_Miejska_szok.html

¹¹ a_m (2009). Re: pani w bibliotece. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,92120775,92148627,Re_pani_w_bibliotece.html

¹² kubissimo (2005). Re: bibliotekarze? W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,28080031,28169464,Re_bibliotekarze_.html

¹³ opty2 (2009). Re: pani w bibliotece. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,92120775,92144122,Re_pani_w_bibliotece.html

rali tomy z literaturą najwyższego lotu. Panie pracujące w bibliotece były świadome rangi misji, którą wypełniały... (chaucer)¹⁴.

... niedawno przyszedłem z karteczką z zanotowanym spisem interesujących mnie lektur. Okazało się, że większości nie ma w zasobach. A miła pani bibliotekarka wzięła ode mnie moją karteczkę do skserowania. Wie pan – mówi – chcemy wiedzieć co nasi czytelnicy chcą czytać i postaramy się w miarę możliwości uzupełniać naszą bibliotekę. Już w dwóch przypadkach okazało się to prawdą.” (griszah)¹⁵.

Zdaniem forumowiczów wiele do życzenia pozostawiał sposób zachowania się bibliotekarzy, ich złe maniery oraz nieuprzejme traktowanie czytelników:

w jednej z „moich” bibliotek pracuje takie dziewczę, które zawsze wygląda, jakby za chwile miało eksplodować. chroniczny PMS ;) strach o cokolwiek zapytać, a nie daj boże cos przetrzymać” (kubissimo)¹⁶.

Brakuje „uprzejmych bibliotekarek, takich które nie mówią do ciebie per kochanie”. (anggosia1)¹⁷.

Brakuje miłych, uprzejmych, uczynnych... Te, na które trafiam są nieludzkie w moim odczuciu. I jak mówi mój profesor od literatury „Te kobiety paradoksalnie – robią wszystko, żeby człowiekowi książki NIE pożyczyć, a jasna cholera po to tam siedzą” (Aleksandra)¹⁸.

W jednej bibliotece traktują mnie jak gó..arza, pyskując i mając do mnie pretensje dosłownie o wszystko. W drugiej uprzejma pani nie pozwala mi wypożyczać książek, które wg niej są nie dla mnie (Myszor)¹⁹.

¹⁴ chaucer (2005). Re: biblioteki, bibliotekarki...nauka czytania. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,28080031,33678710,Re_biblioteki_bibliotekarki_nauka_czytania.html

¹⁵ griszah (2005). Re: Czego wam brakuje w Bibliotekach? W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,41727331,41949820,Re_Czego_wam_brakuje_w_Bibliotekach_.html

¹⁶ kubissimo (2005). Re: biblioteki, bibliotekarki...nauka czytania. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,28080031,28080476,Re_biblioteki_bibliotekarki_nauka_czytania.html

¹⁷ anggosia1 (2005). Re: Czego wam brakuje w Bibliotekach? W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,41727331,42318803,Re_Czego_wam_brakuje_w_Bibliotekach_.html

¹⁸ Aleksandra (2006). Re: Czego wam brakuje w Bibliotekach? W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,41727331,42132560,Re_Czego_wam_brakuje_w_Bibliotekach_.html

¹⁹ Myszor (2006). Re: Czego wam brakuje w Bibliotekach? W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,41727331,44439003,Re_Czego_wam_brakuje_w_Bibliotekach_.html

Właśnie wróciłam z publicznej biblioteki i mam bardzo niemiłe wnioski. Już któryś raz z kolei jak jestem tam panie bibliotekarki nie przestają mówić! ... Jeszcze bym przeżyła, jakby mówiły po cichu, ale one normalnie mówią pełnym głosem, a czasem nawet krzyczą... (yennka)²⁰.

I w przeciwieństwie do doświadczeń tej forumowiczki:

w mojej bibliotece miejskiej panie milczą... Ale to milczenia jest obraźliwo-przytłaczające, jeśli wiecie o co chodzi... Pani zachowuje się jakby czytelnik przeszkadzał jej w pracy (!). W czytelni jeszcze gorzej – bo przecież trzeba się podnieść i podać tej wrednej zołzie co tu przyszła się czegoś dowiedzieć żądana pozycję (mbmm)²¹.

Najostrzejsza z wypowiedzi – dla jednego z użytkowników bibliotekarki są:

„całym obozem koncentracyjnym zaokularowanych sadystek, dla których idealny świat to świat bez czytelników, którzy... powstrzymać się nie potrafią od zadawania tysięcy pytań, co owym niewiastom nie pozwala na spokojne rozwiązywanie krzyżówek...zamknąć wszystkie biblioteki, uwolnić książki, rozpaść stopy pod bibliotekarkami!!!.” (braineater)²²

Ale to tylko jedna strona portretu bibliotekarzy. Większość internautów o bibliotekarkach wyrażała się pozytywnie i z sympatią. Autorka przytoczyła jednak tylko dwie z takich wypowiedzi, gdyż pozostałe były zwięzłe, ograniczone do określeń takich jak „kompetentne”, „mile”, „sympatyczne”.

Bibliotekarki z biblioteki miejskiej to przeurocze panie gotowe do pomocy, życzliwe, podsuwające dzieła pasujące do jakiegoś tematu, przemykające oczy na pożyczanie znacznie większych niż regulaminowych ilości... (kawa_malinowa)²³.

Ja uwielbiam te (bibliotekarki) ze swojej biblioteki. Znają mnie od przedszkolaka..., panie mówią mi przez te wszystkie lata po imieniu, wyciągają spod biurka nowości, plotkujemy sobie o czytaniu, czytelnikach, czytelnic-

²⁰ yennka (2003). Biblioteki W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: <http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,9894166,9894166,Biblioteki.html>

²¹ mbmm (2003). Re: Biblioteki. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,9894166,9909423,Re_Biblioteki.html

²² braineater (2004). NIE! W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,13483955,13490324,NIE_.html

²³ kawa_malinowa (2005). Re: biblioteki, bibliotekarki...nauka czytania. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,28080031,28080649,Re_biblioteki_bibliotekarki_nauka_czytania.html

twie... Książki mają obstukane, nowości także, żadnych kłopotów z Prostem, Masłowską i Shuty'ego dano mi z komentarzem „przetestujemy na tobie”, moją pracę i obronę przeżywały razem ze mną, czasem pożalimy się razem na ten świat okrutny... (gatta13)²⁴.

Równie niejednoznacznie jak samych bibliotekarzy forumowicze ocenili okoliczności wyboru przez nich drogi zawodowej. Dla niektórych był to wybór ludzi słabych, spokojnych lub chcących się ukryć:

...bibliotekarz to zawód ludzi, którzy nie tyle kochają książki... co pragną się „schować”... z różnych powodów.... a to słabego zdrowia, a to słabej kondycji psychicznej itd... to mało eksponowane miejsce pracy, robota raczej monotonna, wszystkim się wydaje, że lekka i że „będziesz tam mogła czytać”.... że luz jak na rybach...” (Scoutek)²⁵.

...nie wyobrażam sobie kogoś normalnego idącego na bibliotekoznawstwo... Przy takim zalewie interesujących kierunków studiów, to naprawdę są to ludzie specyficzni... Zawód też nie rozwija... Nie, przepraszam wszystkie bibliotekarki, ale mnie cholera by wzięła przy czymś takim ... ja nikogo nie chce obrazić naprawdę, tylko... może to nie są studia dla ludzi ze sporym temperamentem? (Zdanka)²⁶.

Inni zaś postrzegają pracę w bibliotece jako przypadek czy brak innych możliwości:

...zdarzają się jeszcze bibliotekarki jakby z zamierchłej epoki, podejrzewam, że są to panie z jakiegoś nadania, albo zupełnie przypadkowe osoby, które dostały się do biblioteki nie wiadomo po co, bez przygotowania i wykształcenia (morgan_stern)²⁷.

zawód bibliotekarza jest zawodem nisko opłacanym. Nie dziwię się, że oprócz tych, którzy naprawdę kochają książki, trafiają tam po prostu

²⁴ gatta13 (2005). Re: biblioteki, bibliotekarki...nauka czytania. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,28080031,28130268,Re_biblioteki_bibliotekarki_nauka_czytania.html

²⁵ Scoutek (2005). Re: bibliotekarze? W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,28080031,28157593,Re_bibliotekarze_.html

²⁶ Zdanka (2005). Re: bibliotekarze? W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,28080031,28158385,Re_bibliotekarze_.html

²⁷ morgan_stern (2005). Re: biblioteki, bibliotekarki...nauka czytania. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,28080031,28097447,Re_biblioteki_bibliotekarki_nauka_czytania.html

ludzie, którzy nie mogą znaleźć innej pracy. Z drugiej strony biblioteki zapewne mają problem z pracownikami, z tego samego powodu – niskie zarobki. Nie ma się więc co dziwić, że zatrudniają czasem ludzi nie do końca dopasowanych do zawodu (spacey1)²⁸.

Wnioski

Niemożliwym było przedstawienie i omówienie w tej wstępnej analizie wszystkich zachowań i postaw bibliotekarskich, na które zwrócili uwagę internauci, ale nawet tak ograniczona liczba cytowanych powyżej postów pozwala na ukształtowanie wyobrażenia na temat wzajemnych relacji bibliotekarzy i czytelników. Zróżnicowane relacje uczestników forum dają podstawę, by sądzić, iż krzywdzący stereotyp bibliotekarza – nieudacznika wcale nie jest tak mocno rozpowszechniony. W kontaktach sporo jest dystansu oraz zastrzeżeń, ale również nierealnych oczekiwań, wynikających z braku orientacji w obowiązkach bibliotekarzy i możliwościach bibliotek. Portret bibliotekarza wyłaniający się z wpisów na forum „Książki” nie jest jednoznaczny.

Autorka jest zdania, że nawet tak wybiórcza analiza wykazuje jak znaczącym źródłem informacji o użytkownikach bibliotek oraz o ich opiniach jest Internet. To argument za częstszym wykorzystywaniem środowiska internetowego w badaniach bibliotekoznawczych. Niniejszy tekst sygnalizuje jednakże tylko jedną z wielu możliwości jakie stwarza Internet. Badania mogą dotyczyć zarówno użytkowników bibliotek jak i bibliotekarzy. Potrzeby i opinie klientów bibliotek możemy analizować, tak jak powyżej, na materiałach forum internetowego, ale także na Facebooku. Doskonałym miejscem sieciowym umożliwiającym wgląd w czytelnictwo będą serwisy społecznościowe dla czytelników – np. biblionetka.pl, lubimyczytac.pl. Społeczność bibliotekarska, tak jak i inne grupy zawodowe zrzesza się na portalach networkingowych – np. GoldenLine, które są miejscem nieodzownym dla każdego, kto poważnie traktuje swój rozwój zawodowy. Bibliotekarze udzielają się również na forach specjalistycznych np. forum bibliotekarzy cyfrowych Biblioteka 2.0, forum Biblioteki w Szkole oraz publikując prywatne lub instytucjonalne blogi zawodowe.

Internet dostarcza obfitego i nowej jakości materiału badawczego, który warto wykorzystać.

²⁸ spacey1 (2010). Re: Biblioteka Miejska – szok. W: Książki – Forum dyskusyjne. (Gazeta.pl). Pobrane 21 października 2015, z: http://forum.gazeta.pl/forum/w,151,118390173,118428472,Re_Biblioteka_Miejska_szok.html

Bibliografia

- Aouil, B., Kajdasz-Aouil, M. (2007). Internet jako środowisko komunikacyjne. W: M. Tanaś (red.), *Kultura i język mediów* (s. 61–91). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Facebook. (2015). W: *Wikipedia*. Pobrane 2 września 2015, z <https://pl.wikipedia.org/wiki/Facebook>
- Książki – Forum dyskusyjne. (*Gazeta.pl*). Pobrane 21 października 2015, z: <http://forum.gazeta.pl/forum/f,151,Ksiazki.html>
- Frankfort-Nachmias, Ch., Nachmias, D. (2001). *Metody badawcze w naukach społecznych*. Poznań: Zysk i S-ka.
- Kozinets, R. V. (2012). *Netnografia: badania etnograficzne online*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Król, D., Mieszkowska, A. (2009). Jaki kurs internetowy jest atrakcyjny i dla kogo? Rola osobowości, formy e-edukacji oraz sposobów komunikacji. W: L. Rudak (red.), *Wybrane zagadnienia e-edukacji* (s. 47–64). Warszawa, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne.
- Miotk-Mrozowska, M. (2009). *Komunikacja interpersonalna w Internecie*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- Naruszewicz-Duchlińska, A. (2011). *Internetowe grupy dyskusyjne: analiza językowa i charakterystyka gatunku*. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.
- Pisarek, W. (red.) (2006). *Słownik terminologii medialnej*. Kraków: Universitas.
- Sobczyk, D. (2008). Sposoby porozumiewania się w Internecie. W: M. Wawrzak-Chodaczek (red), *Komunikacja społeczna w świecie wirtualnym* (s. 50–60). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Szpunar, M. (2010). *Internet w procesie realizacji badań*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Wallace, P. M. (2003). *Psychologia Internetu*. Przeł. T. Hornowski. Poznań: Dom Wydawniczy Rebis.
- Wimmer, R. D., Dominick, J. R. (2008). *Mass media: metody badań*. Przeł. T. Karłowicz. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

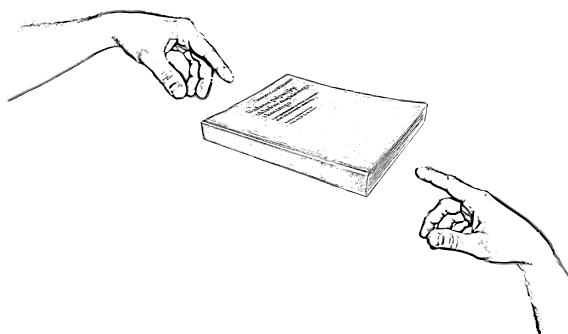
Magdalena Janas

Librarian and user: the possibilities of defining the relationship based on internet forum statements

Summary

The aim of this article is to present the possibilities offered by the Internet (and particularly Internet forums) in librarianship research. The purpose of the study is to bring an answer to the question: what is the image of librarians as a professional group projected by the Internet users? The author analyzes the statements made by members of the Internet forum "Books" on the Gazeta.pl portal.

Keywords: Internet forum, Internet in scientific research, librarians, library users.

NOWOCZESNA BIBLIOTEKA W SPOŁECZEŃSTWIE WIEDZY

Wstęp

Dynamiczny rozwój narzędzi telekomunikacyjnych i informatycznych oraz postęp w procesie digitalizacji tradycyjnych form dokumentów przyczyniły się do stworzenia innowacyjnego rynku usług bibliotecznych. Celem niniejszego artykułu jest ukazanie wpływu nowoczesnych sposobów pozyskiwania informacji na kształt współczesnych biblioteki, z uwzględnieniem oczekiwań i potrzeb społeczeństwa. W badaniach wykorzystałam metodę analizy i krytyki piśmiennictwa oraz wnioski z codziennej obserwacji użytkowników Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. Pozwoliło to na wyodrębnienie kilku czynników determinujących usługi biblioteczne. Wszechobecny proces informatyzacji ma ukazać wpływ, jaki wywiera ona na dalsze kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego i społeczeństwa wiedzy. Współczesne ksiąznice chcąc sprostać wymaganiom użytkowników, muszą nadażać za dynamicznym rozwojem urządzeń techniki komputerowej oraz informacyjnej. Poszerzenie usług bibliotecznych powinno zachęcać do odwiedzania biblioteki. Coraz częściej tradycyjne zasoby zostają wzbogacone o elektroniczne źródła danych, które niewątpliwie cieszą się dużym uznaniem użytkowników. Dzisiejsze biblioteki nadal proponują pozyskiwanie wiedzy za pośrednictwem tradycyjnych druków, jednak coraz bardziej popularna staje się elektroniczna przestrzeń informacyjna zawierająca cyfrowe zasoby biblioteki. Digitalizacja zbiorów, tworzenie baz danych oraz umożliwienie czytelnikom dostępu do międzynarodowych platform edukacyjnych sprawia, że każdy użytkownik biblioteki może uzyskać specjalistyczne informacje ze wszystkich dziedzin wiedzy.

Początkowy etap komputeryzacji bibliotek zakładał wdrożenie systemów pozwalających na dogodne i szybkie przeszukiwanie zbiorów biblio-

tecznych. Obecnie dostęp do zasobów sieciowych i Internetu oraz rozwój urządzeń techniki komputerowej, przyczynił się do postrzegania biblioteki jako nowoczesnej instytucji naukowej. Dynamiczny rozwój technologii informatycznych sprawił, iż większość społeczeństwa posiada podstawowe umiejętności obsługi urządzeń elektronicznych, co w konsekwencji przyczynia się do zwiększenia oczekiwań użytkowników wobec biblioteki (GUS, 2014, s. 1–3). W XXI w. Internet stał się nowoczesnym nośnikiem danych, który za pomocą stron WWW udostępnia informacje w różnorodnych formach: tekstu, dźwięku czy nagrań video. Szybki dostęp oraz nieograniczona pojemność sieci, przyczyniła się do powstania szumu informacyjnego (Głowacka, 2011, s. 2). To zjawisko charakteryzuje się wytwarzaniem nadmiernych ilości informacji, których chaotyczne i niespójne uporządkowanie, nieaktualność, niska jakość i fragmentaryczność utrudnia lub wręcz uniemożliwia dostęp do najbardziej relewantnych odpowiedzi. W takiej sytuacji użytkownik oczekuje od bibliotekarza wskazania odpowiednich narzędzi, źródeł informacji oraz technik wyszukiwania. Obecnie od pracowników bibliotek wymaga się biegłej znajomości języków obcych, umiejętności analitycznego myślenia oraz doskonalenia wiedzy z zakresu elektronicznych źródeł danych. Coraz częściej bibliotekarzy porównuje się do wyspecjalizowanej grupy – brokerów informacji, którzy zajmują się pozyskiwaniem, opracowaniem oraz udostępnianiem specjalistycznych treści.

Celem i misją każdej biblioteki jest zaspokajanie potrzeb informacyjnych. Obszar usług bibliotecznych powinien być dostosowany do potrzeb i oczekiwań środowiska, w którym funkcjonuje. Wykwalifikowana kadra pracownicza jest jednym z filarów działalności biblioteki. Nowoczesny sprzęt komputerowy, tradycyjne i cyfrowe źródła informacji, dostęp do elektronicznych baz danych powinny zachęcić czytelników do korzystania z biblioteki.

Dynamiczne przeobrażenia pozycji biblioteki na rynku usług informacyjno-edukacyjnych stały się przedmiotem wielu rozważań naukowych. Grażyna Piotrowicz opisuje bibliotekę w dwóch wymiarach: elektronicznym i fizycznym (2015, s. 1–11). Porusza kwestie rozwoju techniki komputerowej (Web 1.0, Web 2.0, Web 3.0) oraz związanego z tym procesu permanentnego unowocześniania biblioteki. Coraz częściej użytkownicy, chcąc zaspokoić swoje potrzeby informacyjne, w pierwszej kolejności odwiedzają sieć WWW. Poszukując rzetelnej i sprawdzonej informacji korzystają z e-bibliotek, zwanych bibliotekami cyfrowymi. Ewa Głowacka wymienia kilka charakterystycznych elementów nowego wymiaru biblioteki: zbiory mają postać cyfrową, informacja o zbiorach ma również postać cyfrową, pomoc czytelnikowi i jego obsługa odbywają się poprzez sieci komputerowe, działalność biblioteki: wydawnicza i badawcza jest skomputeryzowana, funkcjonowanie biblioteki jest niezależne od sprzętu i oprogramowania (Głowacka, 2011).

W każdej dziedzinie życia upływający czas przynosi przeobrażenia, które wywierają wpływ na zmianę zachowań społeczeństwa. Chcąc dotrzymać tempa ciągłej ewolucji rynku informacyjnego, biblioteka musi wdrażać coraz nowsze rozwiązania ułatwiające dostęp do danych. Edyta Kołodziejczyk zwraca uwagę na aspekt informacyjny, ale także przedstawia wizerunek biblioteki jako miejsca integracji społeczeństwa poprzez stosowanie innowacyjnych technologii, organizację wydarzeń kulturalnych, otwartość na użytkownika oraz jego potrzeby (Kołodziejczyk, 2014). Ważnym elementem jest budowanie pozytywnego wizerunku biblioteki oraz propagowanie jej usług: branding, *event marketing*, marketing empiryczny, marketing internetowy, marketing mobilny, marketing szeptany, marketing wirusowy (Kołodziejczyk, 2014).

Sabina Cisek wymienia podstawowe funkcje biblioteki: informacyjną, edukacyjną, rozrywkową, intelektualną, estetyczną, substytucyjną, obywatelską, w odniesieniu do społeczeństwa wiedzy oraz społeczeństwa informacyjnego. Celem i misją każdej książnicy jest nieograniczony dostęp do rzetelnej i fachowej informacji. Bezpłatny dostęp do różnego rodzaju źródeł danych jest tym, co wyróżnia bibliotekę na tle innych instytucji. W dobie wszechobecnego dostępu do Internetu ważne jest, aby zapewnić użytkownikowi dostęp do wartościowych i rzeczowych zasobów wiedzy na całym świecie. Większość użytkowników biblioteki korzysta z jej usług w celu wspomagania swojej edukacji. Są to przede wszystkim studenci i uczniowie. Ważne jest, aby środowisko biblioteczne oferowało szereg elastycznych usług mających usprawnić i poszerzyć wiedzę oraz zakres korzystania ze źródeł informacji np.: oferować szkolenia z obsługi baz danych, strategii wyszukiwawczych, komputera, Internetu, udostępniać aktualne informacje w serwisie WWW, upowszechniać cyfrowe zasoby danych. Nie bez znaczenia pozostają również umiejętności bibliotekarza, który musi umiejętnie ocenić i pomóc w realizacji potrzeby informacyjnej użytkowników. Każda biblioteka funkcjonuje „w” i „dla” społeczeństwa. Zwraca się uwagę na równy dostęp do źródeł informacji i wiedzy, wkład w rozwój umiejętności informacyjnych użytkowników, wspieranie edukacji formalnej i ustawicznej, umożliwienie dostępu do danych osobom niemającym wcześniej styczności z biblioteką lub mających problem z realizacją swoich potrzeb informacyjnych (Cisek, 2005, s. 1–3).

W literaturze zagranicznej nowoczesna biblioteka przedstawiana jest jako centrum informacyjne posiadające zbiory zarówno w postaci cyfrowej jak i tradycyjnej. Rozwój urządzeń mobilnych zmusza bibliotekę do tworzenia integracyjnego portalu zasobów, który pozwoli odzwierciedlić strukturę biblioteki w telefonie czy na tablecie. Aktualizacja systemów bibliotecznych jest jednym z niezbędnych narzędzi, które pomogą efektywniej przeszukiwać dostępne zasoby informacyjne (Lin, 2015, s. 1410–1411). Technologia *cloud computing* oparta jest na modelu umożliwiającym dostęp do współdzielonej

puli zasobów obliczeniowych (Mell, Grance, 2011, s. 2). Jiahong Zhong i Yin Lei w artykule *Construction of Digital Library Cloud Service Platform* podkreślają korzyści płynące z zastosowania tej technologii. Funkcjonowanie wirtualnej przestrzeń podzielili na trzy platformy. *Public service platform* umożliwia użytkownikom gromadzenie, przeszukiwanie oraz pobieranie danych. Dzięki *Local cloud service platform* czytelnik otrzyma dostęp do portalu systemu bibliotecznego, umożliwiając zamówienie dokumentu, korzystanie z wypożyczalni międzybibliotecznej oraz stały dostęp do kolekcji zasobów bibliotecznych. Trzecia platforma – *hybrid cloud service platform* – integruje lokalną platformę usług, platformę usług publicznych oraz platformę usług innych firm. Chmura hybrydowa ma za zadanie scalenie danych z różnych źródeł informacji (Zhong, Lei, 2015, s. 2652–2654).

Społeczeństwo informacyjne

Prawo do wygłaszania i prezentowania własnych poglądów, rozwój technologii informacyjnych, przenikanie się odmiennych kultur oraz globalizacja Internetu, doprowadziły do zmiany myślenia i postępowania społeczeństwa. Większość ludzi zaczęła postrzegać siebie nie tylko jako osoby posiadające i chcące pozyskiwać nową wiedzę, ale przede wszystkim jako jednostki zdolne do tworzenia nowych informacji. Coraz częściej naukowcy, politycy czy dziennikarze używają sformułowania „społeczeństwo informacyjne”. Po raz pierwszy to pojęcie pojawiło się na początku lat 60. Tadao Umehara w artykule o teorii i ewolucji użył pojęcia „społeczeństwo informacyjne” w odniesieniu do rynku technologii informatycznych (Nowak, 2012, s. 9). Kilka lat później termin ten spopularyzował Kenichi Koyama w publikacji *Introduction to Information Theory* (Wprowadzenie do teorii informacji). „W 1972 r. Y. Masuda nakreślił program przeobrażeń społecznych w wyniku szybkiego rozwoju sfery informacji i telekomunikacji. Masuda wskazał na cztery fazy podstawowych zmian rozwoju społecznego, w których zmieniające się cele, skala wartościowania, podmiot i przedmiot zainteresowań przemysłu informatycznego, priorytety w badaniach naukowych i wzorzec informacyjny” (Walczak, 2005, s. 20). Thomas Hylland Eriksen podkreślił silną zależność między informacją-produktem a zintegrowanymi technologiami informacyjnymi (Eriksen, 2003, s. 28). Ciekawy jest również punkt widzenia Kazimierza Krajewskiego: „społeczeństwo informacyjne to społeczeństwo zarówno szerokiego dostępu do informacji, jak i faktycznej partycypacji w systemach informacyjnych, czyli w tak zwanej sieci. Informacja staje się podstawowym dobrem i czynnikiem społecznego rozwoju. Sama informacja i dostęp do niej stanowią czynniki samookreślania się członka społeczeństwa” (Krajewski, 2005, s. 50). Definicji społeczeństwa informacyjnego jest bardzo wiele, każda zwraca uwagę na inne elementy. Warto podkreślić powtarzające się najczęściej:

- materializm informacyjny czyli traktowanie informacji jako dobra o charakterze ekonomicznym;
- rozpowszechnienie technologii informatycznych;
- bogactwo informacji i kanałów jej przesyłania;
- łączenie różnych technologii informacyjnych;
- zdominowanie gospodarki przez sektor informacyjny;
- przypisywanie wysokiego statusu dziedzinom zajmującym się rozwojem technologii informacyjnej (Osika, 2007, s. 2).

Spółeczeństwo wiedzy

O społeczeństwie wiedzy zaczęto mówić już na początku lat 60. Peter Drucker i Alvin Toffler podkreślali istotną rolę wiedzy w procesie pozyskiwania informacji (Kwasek, 2014).

Celem społeczeństwa wiedzy jest rozwój ludzkości oparty na ciągłej identyfikacji, transformacji i produkcji nowych informacji. Takie społeczeństwo charakteryzuje koncepcja szerszego wykorzystania technologii informatycznych – krok dalej wobec założeń społeczeństwa informacyjnego. Społeczeństwo wiedzy wychodzi ponad materialną barierę doczesnych nowinek technologicznych, uzupełniając swój zakres o aspekt etyczny, społeczny i polityczny. Pomimo dużego ułatwienia w dostępie do informacji dzięki sieci WWW czy urządzeniom komputerowym, nie należy koncentrować uwagi tylko na Internecie czy innych multimedialnych transferach informacji. Dzięki nabytej wiedzy w procesie edukacji oraz zdolności analitycznego myślenia, społeczeństwo wiedzy powinno sięgać do tradycyjnych źródeł informacji, takich jak czasopisma, książki, podręczniki czy radio. Dynamiczny rozwój urządzeń elektronicznych ułatwia pozyskiwanie wiadomości, ale nie umniejsza to roli placówek oświatowych na kolejnych szczeblach edukacji. Człowiek przechodzi przez różne etapy edukacji, zaspokajając swoje potrzeby informacyjne przez nabycie szeregu wiadomości, które poddane merytorycznej analizie przekładają się na jego wiedzę. Natomiast informacja jest tylko narzędziem pozyskiwania wiedzy (Zachorowska-Mazurkiewicz, 2008, s. 4–5). Samo pojęcie wiedzy odnosi się do ogółu wiarygodnych informacji utrwalonych w ludzkiej pamięci, nabytych w trakcie procesu uczenia się oraz doświadczeń życiowych. Szczególnej wartości nabiera w sytuacji, kiedy dalszy wzrost efektywności np. przedsiębiorstwa, zależy od wiedzy zasobów ludzkich, a nie od rozwiązań technologicznych jakimi dysponuje dana firma. Społeczeństwo wiedzy charakteryzuje się:

- kreatywnością – generowanie nowej wiedzy i pogłębianie istniejącej;
- innowacyjnością – wykorzystywana do poprawiania jakości produktów i ich funkcji;
- umiejętnością określania stopnia relewancji, czyli zastosowania wiedzy w odpowiedni sposób i do odpowiednich celów (Chrapczyńska, 2013, s. 2).

Usługi nowoczesnej biblioteki

Działalność bibliotek, zwłaszcza akademickich, ściśle związana jest z procesem samokształcenia, który skłania człowieka do podejmowania działań zmierzających do rozwijania osobowości i umiejętności. Biblioteka akademicka stanowi kompendium wiedzy z różnych dziedzin nauki. Coraz częściej pojawiają się plany zagospodarowania przestrzeni bibliotecznej tak, aby w jednym miejscu czytelnicy mogli znaleźć informacje z dziedzin pokrewnych. Misją biblioteki jest przede wszystkim wspomaganie procesu samokształcenia studentów. Do najważniejszych funkcji biblioteki akademickiej należą:

- „funkcja edukacyjna – wsparcie programów dydaktycznych – przede wszystkim (ale nie tylko) uczelni macierzystej oraz studiowania indywidualnego,
- funkcja informacyjna – możliwie kompletny serwis informacyjny z ustalonych zakresów wiedzy, a także materiały do badań naukowych,
- funkcja intelektualna – pobudzenie myślowej refleksji w następstwie procesów komunikacji, inspiracja procesów intelektualnych” (Cisek, 2008, s. 15).

Dynamiczny postęp technologii teleinformatycznych i technik informacyjnych wprowadziły zmiany nie tylko na rynku usług bibliotecznych, ale również w zakresie komunikowania się społeczności. Coraz częściej w określeniu pojęcia nowoczesnej biblioteki pomocna staje się koncepcja biblioteki hybrydowej – „jest czymś więcej niż tylko interfejsem oferującym zintegrowane odkrywanie zasobów, niezależnie od tego czy są w formacie analogowym czy cyfrowym, czy są lokalne, krajowe czy międzynarodowe. Biblioteka hybrydowa jest postrzegana jako środowisko z usługami fizycznymi i wirtualnymi wspierającymi zawodową działalność użytkowników od odkrycia informacji do działań i analizy prowadzonych na dostarczonych zasobach” (Szczygłowska, 2006, s. 55). W erze wszechobecnego Internetu, a wraz z nim dostępu do nieograniczonych zasobów informacji, biblioteka powinna umożliwić podtrzymywanie kontaktów interpersonalnych i organizację spotkań.

Biblioteka hybrydowa balansuje na granicy świata rzeczywistego, oferując drukowane źródła informacji, oraz wirtualnego – umożliwiając dostęp do internetowych platform edukacyjnych i cyfrowych baz danych. Dostępność zasobów bibliotecznych jest warunkiem efektywnego kształcenia. Organizowanie szkoleń w zakresie korzystania z usług bibliotecznych pomoże użytkownikom w dotarciu do różnych źródeł informacji. Podstawą optymalnego funkcjonowania każdej organizacji jest płynny, wewnętrzny obieg danych (sprawne opracowanie i włączanie nowych pozycji do księgozbioru, współpraca między bibliotekami wydziałowymi). Aktualizacja katalogu elektronicznego jest niezbędnym procesem w zapewnianiu informa-

cji o zbiorach biblioteki. Nowoczesne rozwiązania techniki informacyjnej pozwalają na wdrożenie zdalnego dostępu do baz danych zawierających: abstrakty, publikacje pełnotekstowe, e-książki, dokumenty elektroniczne, e-kolekcje czy zdigitalizowane obrazy. Wypożyczalnia międzybiblioteczna stanowi ważną komórkę w procesie pozyskiwania i udostępniania publikacji nie tylko na miejscu, ale również dzięki usłudze dostarczania dokumentów drogą pocztową lub elektroniczną. Nowoczesna biblioteka akademicka powinna nieustannie służyć pomocą swoim użytkownikom. Całodobowe urządzenia umożliwiające czytelnikom zwrócenie wypożyczonych dokumentów w dogodnej chwili, są standardem innowacyjnych księżnic. Kontakt czytelników z bibliotekarzami nie ogranicza się już tylko do rozmowy telefonicznej czy bezpośredniej, współczesne medium telekomunikacyjne oferuje np. tzw. Web konsultacje (Konieczna, 2004). Biblioteka hybrydowa powinna oferować nieograniczony dostęp do posiadanych zbiorów cyfrowych, elektronicznych i tradycyjnych. W procesie zaspokojenia potrzeby informacyjnej istotna jest sama informacja o tym, jak korzystać z dostępnych źródeł danych, jak poruszać się po bibliotece, z jakich źródeł należy skorzystać, aby uzyskać właściwe odpowiedzi. Wiele zależy od przygotowania merytorycznego pracowników biblioteki, których określa się mianem brokerów informacji: „to najczęściej funkcjonująca w języku polskim nazwa określająca pośredników pomiędzy zasobami informacyjnymi, a ludźmi i instytucjami zgłaszającymi na nie zapotrzebowanie” (Król, 2004, s. 73). Odpowiednie zagospodarowanie przestrzeni wokół i wewnątrz biblioteki winno wzbudzić u użytkowników poczucie komfortu i bezpieczeństwa. Właściwie dobrany kolor ścian, wygodne, a zarazem funkcjonalne meble, optymalne oświetlenie i temperatura otoczenia oraz dogodne rozplanowanie zbiorów bibliotecznych będzie zachęcało użytkowników do częstszych i dłuższych wizyt (Szczygłowska, 2005, s. 59). Należy pamiętać o tym, iż przestrzeń nowoczesnej biblioteki powinna być tworzona z myślą o społeczeństwie, ale również przez samo społeczeństwo. Niezbędne jest zatem wygospodarowanie powierzchni pod kawiarnię czy wyznaczenie odrębnej przestrzeni wystawowo-galeryjnej (Materska, 2013, s. 122). Nie należy zapominać również o możliwościach jakie daje sieć WWW, dzięki niej biblioteka ma możliwość stworzenia profesjonalnego serwisu prezentującego informacje dotyczące jej działalności, zasobów oraz funkcjonowania.

Użytkownicy nowoczesnej biblioteki

Bardzo ważnym elementem w kreowaniu wizerunku biblioteki jest opinia użytkowników. Warto przeprowadzić cykliczne badania na temat jakości oferowanych usług w bibliotece. Idea biblioteki otwartej dla wszystkich oznacza, że każdy człowiek ma możliwość skorzystania z zasobów księżnicy na miejscu. Taka koncepcja powoduje napływ ludzi z różnych środowisk,

niekoniecznie odwiedzających mury biblioteki w celach edukacyjnych. Pierwsze wrażenie jest najważniejsze, potencjalny użytkownik oczekuje przede wszystkim jasnej i przejrzystej informacji objaśniającej procedurę zapisu do biblioteki, warto więc taką instrukcję zamieścić na stronie internetowej. Kolejnym istotnym elementem jest katalog biblioteczny. Należy zadbać o interfejs przyjazny użytkownikowi, umożliwić złożone oraz proste przeszukiwanie zasobów biblioteki. Kluczowym elementem jest rozmieszczenie zbiorów bibliotecznych tak, aby wyszukiwanie interesujących pozycji przeciętnemu użytkownikowi zajęło kilka minut, a także zadbać o to, aby dotarcie do pożądaných materiałów nie trwało zbyt długo.

Czytelne oznakowanie regałów z książkami oraz sygnatura zawierająca numer głównego działu, regału czy piętra, na którym znajduje się dana pozycja, znacznie ułatwi poruszanie się po bibliotece. Kolejnym ważnym elementem jest czas dostarczenia zamówionej pozycji (magazyn-wypożyczalnia); krótki okres oczekiwania na zamówioną pozycję jest gwarancją satysfakcji użytkownika. Komfortowe wyposażenie biblioteki: komputery z dostępem do Internetu, wygodne krzesła, kanapy, dogodne rozmieszczenia kontaktów, sprawnie działająca sieć Wi-Fi, dostęp do naukowych baz danych, zdalny dostęp do elektronicznych źródeł informacji, umożliwienie użytkownikom wykonania kserokopii, wydruku lub skanów dokumentów, dostosowanie przestrzeni bibliotecznej do możliwości poruszania się osób niepełnosprawnych (windy, odstępy między regałami, szerokie przejścia) czy wygospodarowanie przestrzeni do pracy indywidualnej czytelników są gwarantem zadowolenia użytkowników. Warto podkreślić nieocenioną rolę pracowników. Wśród społeczeństwa pokutuje przeświadczenie, iż w bibliotece pracują osoby starsze, o mało przyjaznej aparycji i podstawowych umiejętnościach informatycznych. Współczesny bibliotekarz to specjalista w wyszukiwaniu informacji, wykorzystujący najnowsze technologie, o wyspecjalizowanych umiejętnościach w korzystaniu z różnych źródeł informacji, potrafiący je zweryfikować i opracować.

Wygląd, funkcjonowanie oraz oferowane usługi biblioteki podlegają nieustannym przemianom. Dostęp do źródeł informacji zmienia się wraz ze zmianą technologii ich udostępniania. Przedstawione w artykule wybrane aspekty rozwoju społeczeństwa, urządzeń informatycznych i komunikacyjnych, wpływ sieci WWW oraz usługi biblioteki nie wyczerpują tematu. Starano się jednak zwrócić uwagę na istotny znaczenie postępu technologicznego w dostępie do informacji oraz oczekiwań użytkowników wobec biblioteki. Nowoczesna książnica powinna być miejscem inspiracji, które przyciąga użytkowników atrakcyjnym zasobem bibliotecznym, bogatą ofertą usług, wyposażeniem, estetyką wnętrza oraz funkcjonalnością. Działalność biblioteki musi być dostosowana do zmieniających się potrzeb społeczeństwa, w którym funkcjonuje. Dynamiczny rozwój urządzeń informatycznych, informacyjnych oraz narzędzi telekomunikacyjnych narzuca pracownikom

bibliotek obowiązek nieustannego poszerzania wiedzy oraz umiejętności. Globalny dostęp do Internetu i jego nieograniczonych zasobów, stał się głównym konkurentem bibliotek, dlatego ważne jest, aby instytucja ta prezentowała swoje zasoby oraz usługi w ciekawy i kompetentny sposób.

Bibliografia

- Chrapczyńska, B. (2013). Nowoczesna biblioteka akademicka wobec wyzwań ery cyfrowej. W: *XII Krajowe Forum Informacji Naukowej i Technicznej: Społeczeństwo – informacja – innowacje – wyzwania ery cyfrowej*, Zakopane, 24–27 września, 2014 r. Pobrane 20 czerwca 2015, z: <http://www.ptin.org.pl/konferencje/12forum/repozytorium/Chrapczynska.pdf>
- Cisek, S. (2008). *Biblioteka uniwersytecka i Nauka 2.0. Nowe wyzwania?* Pobrane 20 czerwca 2015, z: <http://www.slideshare.net/sabinacisek/biblioteka-uniwersytecka-i-nauka-20-nowe-wyzwania-presentation>
- Cisek, S. (2005). Funkcje i role bibliotek naukowych i publicznych w społeczeństwie wiedzy. W: *Zarządzanie wiedzą i informacją w organizacjach pracujących dla wsi i rolnictwa*, Warszawa – 16 września 2005, Waeszawa: Centralna Biblioteka Rolnicza.
- Eriksen, T.T. (2003). *Tyrania chwili*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Głowacka, E. (2011). Jakość bibliotek cyfrowych – aspekty i kryteria oceny. *E-mentor*, 2(39). Pobrane 10 października 2015, z: <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/39/id/828>
- Główny Urząd Statystyczny w Szczecinie (2014). *Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2014 r.* Pobrane 17 listopada 2015, z: http://www.kigeit.org.pl/FTP/PRCIP/Literatura/099_spoleczenstwo_informacyjne_w_polsce_2014_-_notatka.pdf
- Kołodziejczyk, E. (2014). *Miejsce biblioteki akademickiej we współczesnej uczelni*. Pobrane 8 października 2015, z: https://www.google.pl/l?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB0QFjAAAhUKEwiH0sCqw8PIAhUEBywKHV8ND7g&url=http%3A%2F%2Fbg.umcs.lublin.pl%2Fkonferencja%2Fprezentacje%2FMiejsce_biblioteki.ppt&usg=AFQjCNGmB6qqITKrKpW7DK5ciB3JFBVTNg
- Konieczna, D. (2004). Usługi bibliotek akademickich ukierunkowane na potrzeby zdalnego i ustawicznego kształcenia. W: *Ogólnopolska Konferencja Naukowa Nowoczesna Biblioteka Akademicka, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Biblioteka Główna, Olsztyn 20–21 maja 2004*. Pobrane 26 czerwca 2015, z: <http://www.ebib.pl/publikacje/matkonf/nba/konieczna.danuta.php>
- Krajewski, K. (2005). Osobowa podmiotowość i wspólnota a społeczeństwo informacyjne. *Ethos*, 1-2(69–70), 50–62.
- Król, A. (2004). Broker informacji – powstawanie nowego zawodu. *Zagadnienia Naukoznawstwa*, 1(73), 63–76.
- Kwasek, A. (2014). Początek XXI wieku w kontekście nowych technologii i zjawisk społeczno-gospodarczych. *Sztuka Zarządzania*, 55. Pobrane 13 października 2015, z: http://www.wsz-pou.edu.pl/magazyn/?strona=mag_kwasek62&nr=62&p=

- Lin, X. (2014). Technological Innovation Leads the Development of University Library Service. *Applied Mechanics and Materials*, 631–632, 1409–1412. DOI: 10.4028/www.scientific.net/AMM.631-632.1409
- Materska, K. (2013). Różnorodność przestrzeni edukacyjnej bibliotek: na przykładach bibliotek amerykańskich i skandynawskich. W: S. Skórka (red.), *Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej: funkcje i wyzwania w XXI wieku* (s. 121–134). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Mell, P. & Grance, T. (2011). *NIST Cloud Computing Program*. Pobrane 17 listopada 2015, z: <http://csrc.nist.gov/publications/nistpubs/800-145/SP800-145.pdf>
- Nowak, J. (2012). Społeczeństwo informacyjne – geneza i definicje. Pobrane 26 czerwca 2015, z: http://www.silesia.org.pl/upload/Nowak_Jerzy_Spoleczenstwo_informacyjne-geneza_i_definicje.pdf
- Osika, G. (2007). Społeczeństwo wiedzy czy społeczeństwo informacji? W: I. Sobieraj, J. Broda, J. Rąb (red.), *Świadectwo Petera Druckera* (s. 125–135). Zabrze: Stowarzyszenie Na Rzecz Nauki Polskiej. Pobrane 23 czerwca 2015, z: <http://depot.ceon.pl/handle/123456789/1905?show=full>
- Piotrowicz, G. (2015). Współczesna biblioteka akademicka w ujęciu systemowym, integrującym jej przestrzeń fizyczną i elektroniczną. *Biuletyn EBIB*, 1(155), 1–11. Pobrane 24 października 2015, z: <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/321>
- Szczygłowska, L. (2006). „Cybrary” to wciąż biblioteka. W: *II Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej: Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? Łódź, 19–21 czerwca 2006 r.* Pobrane 25 czerwca 2015, z: <http://eprints.rclis.org/9113/1/szczygłowska.pdf>
- Walczak, M. (2005). Uwarunkowania funkcjonowania bibliotek w społeczeństwie informacyjnym. W: J. Chruścińska, E. Kubisz (red.), *Biblioteka w społeczeństwie informacyjnym: edukacja – informacja – media* (s. 19–32). Warszawa: Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej.
- Zachorowska-Mazurkiewicz, A. (2008). *Społeczeństwo wiedzy. Instytucjonalna analiza czynników promujących nowy model społeczny*. Pobrane 23 czerwca 2015, z: <http://www.instytut.info/IIIkonf/referaty/3c/GOW%202007%20zachorowska%20mazurkiewicz.pdf>
- Zhong, J., Lei, Y. (2014). Construction of Digital Library Cloud Service Platform. *Applied Mechanics and Materials*, 687–691, 2652–2655. DOI: 10.4028/www.scientific.net/AMM.687-691.2644

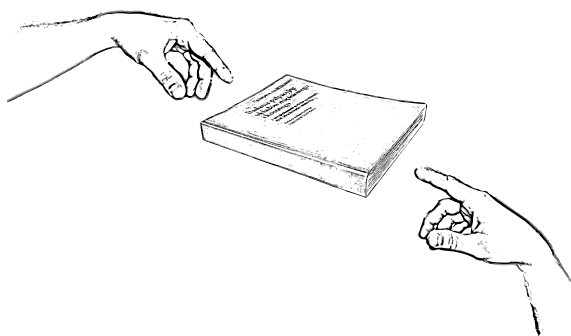
Agnieszka Tomasik

Modern library in the knowledge society

Summary

The article presents the services and capabilities of modern libraries in relation to the knowledge and information society. It discusses how cyberspace, the Internet, computer equipment and telecommunications impact and shape the modern information sector. The paper explains the terms: information broker, information society, knowledge society, information noise, modern library, as well as presents the expectations of the library users. The paper discusses the most important elements related to the functioning of libraries: equipment, functionality, offered services, library staff skills. The author describes the most relevant services from the library users' point of view.

Keywords: Hybrid library, modern library, information society, knowledge society

MARIA KYCLER

Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

AGATA MUC, BOGUMIŁA WARZĄCHOWSKA

Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Z WIZYTĄ W BIBLIOTEKACH ZAGRZEBIA. POBYT SZKOLENIOWY ERASMUS+

Dzięki programowi Erasmus Plus skierowanemu do pracowników uczelni odbyliśmy tygodniową wizytę studyjną w Bibliotece Narodowej i Uniwersyteckiej w Zagrzebiu od 8 do 12 czerwca 2015 r. Jako pracownicy Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego i jednej z bibliotek specjalistycznych – Biblioteki Teologicznej tworzących system biblioteczno-informacyjny Uniwersytetu, byliśmy zainteresowane pracą zarówno centralnej biblioteki Chorwacji, jak również bibliotek specjalistycznych typu Biblioteka Wydziału Filozoficznego, czy Wydziału Teologii Katolickiej. Dzięki dobrej środowiskowej współpracy bibliotekarzy dane nam było również poznać Bibliotekę Miasta Zagrzebia – ciekawy obiekt biblioteczny z profesjonalną kadrą i szerokim oddziaływaniem na życie kulturalno-oświatowe stolicy.

Biblioteka Narodowa i Uniwersytecka w Zagrzebiu (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu)

Przygotowany program szkoleniowy był konsekwentnie realizowany każdego dnia, poczynając od pierwszego, w którym poznałyśmy strukturę organizacyjną biblioteki i jej historię. Biblioteka Narodowa i Uniwersytecka w Zagrzebiu (dalej BNiU) mieści się w okazałym nowoczesnym budynku do którego została przeniesiona w 1995 r. Wcześniejszą siedzibą księżnicy był klasycystyczny budynek z przełomu dziewiętnastego i dwudziestego wieku użytkowany przez lata wspólnie z Archiwum Państwowym. Rozrastający się księgozbiór i nowe technologie informacyjne sprawiły, że dotychczasowe pomieszczenia przestały być funkcjonalne dla nowoczesnego opracowania i udostępniania zbiorów.

Należy podkreślić, że BNiU pełni również funkcję biblioteki akademickiej, obsługując pracowników naukowych i studentów stołecznego uniwer-

sytetu. W obecnym budynku biblioteki uwagę skupia duży przestronny hol na parterze, w którym znaczna część przeznaczona jest na działalność wystawienniczą i promocyjną zbiorów. Regularnie przygotowywane ekspozycje przyciągają nie tylko potencjalnych czytelników biblioteki, ale wzbudzają też zainteresowanie środowiska lokalnego.

Z obszernego holu wejście na teren biblioteki zabezpieczone jest bramkami, przez które mogą wejść osoby zarejestrowane w systemie bibliotecznym i posiadające aktualną kartę biblioteczną. W celu usprawnienia obsługi czytelników na parterze umieszczono w ramach oddziału udostępniania punkt informacyjny, wypożyczalnię miejscową oraz wypożyczalnię międzybiblioteczną. W dalszej części holu znajdują się tradycyjne katalogi kartkowe książek i czasopism oraz wiele stanowisk komputerowych z dostępem do katalogów elektronicznych i baz danych. Dalsza część udostępniania usytuowana jest na czterech piętrach. Na każdej kondygnacji zbiory ustawiono tematycznie według dziedzin wiedzy. Jedno piętro zajmują czasopisma ułożone w porządku alfabetycznym.

BNiU nastawiona jest w znacznym stopniu na samoobsługę czytelników. Większa część zbiorów udostępniana jest w wolnym dostępie 24 godziny na dobę. Naszą uwagę zwróciła imponująca liczba użytkowników we wszystkich czytelniach, a także w pomieszczeniach-kabinach przeznaczonych do indywidualnej pracy czytelników. Nie wszyscy przebywający w bibliotece korzystają z jej zbiorów, znaczna część gości wykorzystuje pomieszczenia biblioteczne jako miejsce cichej i spokojnej pracy. Dział udostępniania to poniekąd wizytówka każdej biblioteki, a w przypadku narodowej ksiąźnicy w Zagrzebiu wizytówka ta wypadła pomyślnie, a liczba czytelników jest godna pozazdroszczenia i naśladowania.

Szkolenie było okazją do przyjrzenia się pracy działów gromadzenia, opracowania i bibliograficznego, w których zatrudnionych jest około 100 osób w jednej olbrzymiej sali. Poszczególne stanowiska robocze oddzielono meblami bibliotecznymi, jednak tego stylu pracy nie można uznać za zbyt komfortowy dla pracowników. Odwiedzając poszczególne stanowiska pracy, poznałyśmy drogę książki od egzemplarza obowiązkowego, zakupu, darów i wymiany po opracowanie formalne i rzeczowe w systemie Aleph; tryb przekazywania książek do siedmiu chorwackich bibliotek uniwersyteckich, mających prawo do egzemplarza obowiązkowego. Na podobnej zasadzie (centralizacja) odbywa się gromadzenie i opracowanie czasopism zarówno o charakterze naukowym, jak i popularnych periodyków i dzienników. Egzemplarz obowiązkowy jest również podstawą opracowania bieżącej chorwackiej bibliografii narodowej, która ukazuje się w trzech seriach: A – Książki, B – Artykuły w czasopismach i monografiach wieloautorskich, C – Czasopisma.

Ciekawie prezentowała się praca w dziale starodruków, gdzie pokazano nam dziedzictwo kulturowe Chorwacji w postaci ksiąg liturgicznych, mszałów i modlitewników, utworów literackich, słowników wielojęzycznych,

dokumentów rękopiśmiennych i druków bibliofilskich, ksiąg pisanych głogolicą i cyrylicą. Nasze zainteresowanie wzbudził także dział grafiki i kartografii z przedwojennymi reprodukcjami prac artystów-grafików chorwackich, ilustracjami do książek, pocztówkami i licznymi mapami Europy (w tym z obszarów Polski) oraz kolekcją map wojskowych. Zapoznano nas również z pracą w dziale muzycznym, w którym obejrzałyśmy ciekawe zbiory partytur i bogatą kolekcję płyt. Pokazano nam także kabiny do indywidualnego słuchania audio i audio-video oraz pomieszczenia pracy muzyków.

Znaczną część szkolenia przeznaczono na dydaktykę biblioteczną, która prowadzona jest regularnie przez zespół merytorycznie przygotowanych pracowników. Uczestnikami szkoleń są zarówno bibliotekarze akademicki ubiegający się o kolejne stopnie awansu zawodowego, jak też bibliotekarze innych typów bibliotek zwłaszcza szkolnych zdobywających nowe kompetencje biblieczne. Osobną grupą szkolonych są studenci bibliotekoznawstwa odbywający obowiązkowe praktyki zawodowe zalecane w programach studiów. Dydaktyka biblieczna to również szkolenia przywarsztatowe, odczyty i prelekcje z nowych technologii informatycznych i baz danych, które na bieżąco służą pracownikom biblioteki.

Warto nadmienić, że w drugim dniu pobytu grupa szkoleniowa z Uniwersytetu Śląskiego zaprezentowała gospodarzom miejsce swojej pracy – Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego. Zasadniczą prezentację pt. *Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka jako zaplecze życia naukowego Katowic* (Središte za informacijske znanosti i Sveučilišna knjižnica kao pozadina znanstvenog života Katowica) poprzedziły informacje dotyczące historii Katowic i życia kulturalno-oświatowego województwa śląskiego. Następnie przedstawiono działalność naukowo-badawczą, a więc wyższe uczelnie Katowic i ich księżnice oraz Bibliotekę Śląską – największą bibliotekę w regionie – publiczną o charakterze naukowym. Omawiając Strukturę Uniwersytetu Śląskiego wymieniono wszystkie wydziały i ich biblioteki specjalistyczne. Obszerłą część prezentacji przeznaczono na CINIbA, ukazując jej nowoczesny budynek, a w nim przestrzeń dla czytelników, pracownie dla personelu bibliotecznego, zaplecze magazynowe dla książek, a także czytelnie, sale komputerowe i dydaktyczne oraz pomieszczenia do indywidualnej i zbiorowej pracy studentów i pracowników naukowych.

Zaprezentowano również dane statystyczne dotyczące stanu zatrudnienia pracowników, zestawienia liczbowe księgozbioru, częstotliwości odwiedzin w czytelniach i wypożyczeń na zewnątrz. Część prezentacji przeznaczono na nowoczesne technologie, bazy danych i system biblieczno-informacyjny uczelni. Prelekcję zamykała informacja o Bibliotece Teologicznej – zapoznano słuchaczy z jej charakterem, omówiono specjalistyczny księgozbiór, formy udostępniania i promocję zbiorów. Obszerłą prezentacja wzbudziła duże zainteresowanie chorwackich bibliotekarzy, o czym świadczyły liczne pytania kierowane do nas w trakcie szkolenia.

Biblioteka Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu w Zagrzebiu (Knjižnica Filozofskog fakulteta – Sveučilište u Zagrebu)

Kolejną placówką włączoną w program szkolenia zawodowego była położona nieopodal BNU, w kampusie uniwersyteckim, Biblioteka Wydziału Filozoficznego (dalej BFW), popularnie nazywana Biblioteką Humanistyczną. Placówka została powołana w roku 2009¹; wówczas materiały biblioteczne 24 bibliotek instytutowych znalazły wspólne miejsce w nowoczesnym gmachu ksiąźnicy wydziałowej. Po konsolidacji, uniwersyteckie zbiory z dziedziny nauk humanistycznych i społecznych liczą ponad 600 000 jednostek, stanowiąc drugą pod względem liczby zgromadzonych dokumentów bibliotekę Chorwacji.

Większość piśmiennictwa zlokalizowana jest w strefie wolnego dostępu na sześciu poziomach, gdzie są ustawione według klasyfikacji systematycznej: poziom 0 – oferuje księgozbiór podręczny: encyklopedie, słowniki, leksykony, wydawnictwa informacyjne o charakterze ogólnym (dział A), a także bieżące roczniki czasopism; poziom 1 – skupia literaturę z dziedziny filozofii, metodologii nauk społecznych, statystyki, psychologii, socjologii, antropologii, pedagogiki i informatologii (dział B); poziom 2 – udostępnia prace z dziedziny historii, historii sztuki, archeologii, etnologii i antropologii kulturowej (dział C); poziomy 3, 4, 5 – prezentują literaturę z zakresu języków i literatur słowiańskich (dział D), gromadzą piśmiennictwo filologiczne z zakresu językoznawstwa ogólnego i porównawczego, teorii literatury i komparatystyki, filologii klasycznej, judaistyki, orientalistyki, skandynawistyki (dział E), a także filologii angielskiej, niemieckiej, niderlandzkiej, włoskiej, rumuńskiej, francuskiej, portugalskiej, hiszpańskiej (dział F). Ponadto znalazła tam miejsce kolekcja cymeliów (dział RARA) i zbiory audiowizualne (dział M). W magazynach zamkniętych na poziomie –1 przechowywane są egzemplarze archiwalne, dublety, książki mniej poczytne i grafiki (łącznie ok. 250 000 jednostek) oraz ponad 3900 tytułów czasopism².

Podstawowym źródłem informacji o zbiorach BFW jest katalog elektroniczny w systemie KOHA, który zawiera opisy bibliograficzne wszystkich typów dokumentów tu zgromadzonych (m.in. książek, czasopism, starych druków, dokumentów elektronicznych, prac dyplomowych, nadbitek, preprintów, materiałów konferencyjnych). Użytkownicy mają również do

¹ Oficjalne otwarcie nowego budynku miało miejsce 11 marca 2009 r. Bryłę biblioteki o powierzchni 8500 m² (osiem kondygnacji: piwnica, parter, pięć pięter i poziom instalacji) wraz z jej wnętrzem i wyposażeniem zaprojektowali Ante Vulin, Dina Vulin-Ileковиć i Borys Ileковиć. Biblioteka szczyci się najnowocześniejszym systemem ochrony materiałów bibliotecznych i systemem ochrony przeciwpożarowej, po raz pierwszy zastosowanymi w Chorwacji.

² W magazynach zapewniono temperaturę 18–20°C i wilgotność powietrza 45–55%; umieszczone tam regały statyczne i przesuwne o łącznej długości półek 10 km są zdolne pomieścić 550 000 woluminów dokumentów. Ponadto na poziomie –1 zlokalizowano archiwum wydziału, które gromadzi przede wszystkim prace magisterskie i doktorskie.

dyspozycji źródła elektroniczne z dziedziny nauk humanistycznych i społecznych – bazy pełnotekstowe, bibliograficzne, faktograficzne oraz repozytorium wydziałowe.

W BWF może jednocześnie przebywać 750 osób. Do użytku czytelników oddano 150 miejsc w czytelni czasopism, około 200 stanowisk komputerowych (w tym część w wydzielonej sali komputerowej), 11 pokoi pracy indywidualnej, sale seminaryjne, a także tradycyjne stanowiska pracy, zorganizowane na każdej kondygnacji. Wizyta w BFW przypadła w czasie sesji egzaminacyjnej. Uwagę zwracała bardzo wysoka frekwencja w czytelniach i strefach wolnego dostępu, gdzie wszystkie (!) miejsca były zajęte przez młodzież przygotowującą się do zaliczeń i egzaminów oraz osoby piszące prace dyplomowe.

Ze zbiorów BWF na miejscu może korzystać każdy zainteresowany, natomiast konto i legitymacja czytelnicza przysługują wyłącznie studentom i pracownikom Wydziału Filozoficznego. Konto zapewnia m.in. dostęp do danych osobowych w katalogu KOHA, umożliwia korzystanie z baz danych i kolekcji czasopism elektronicznych, systemu kształcenia na odległość Omega, komputerów czytelnianych, a także jest używane do logowań do sieci bezprzewodowej wydziału i połączeń z Internetem za pośrednictwem sieci CARNet z domu lub z akademików. Użytkownicy w systemie bibliotecznym wykorzystują dwa rodzaje elektronicznych kart identyfikacyjnych; służą one do wypożyczeń dokumentów w punktach informacyjnych i na urządzeniach samowypożyczających oraz do kopiowania, drukowania i skanowania.

Regulamin zezwala na wypożyczenie studentom i pracownikom administracyjnym sześciu książek na okres dwóch tygodni, nauczycielom akademickim – trzydziestu książek na sześć miesięcy (z możliwością dwukrotnej prolongaty dla wszystkich). Zbiory podręczne (leksykony, słowniki, encyklopedie), podręczniki oznaczone czerwonymi naklejkami z napisem „Do korzystania w czytelni”, a także czasopisma i książki rzadkie można użytkować wyłącznie na miejscu.

Fachową pomocą w korzystaniu z zasobów BWF (wyszukiwanie źródeł informacji, udzielanie informacji bibliograficznych i rzeczowych w oparciu o dostępne źródła drukowane i elektroniczne) służą bibliotekarze pełniący dyżury w punktach informacji na każdej kondygnacji biblioteki. Pracownicy informatoriów prowadzą także zapisy czytelników, wydają karty identyfikacyjne, zamawiają i wypożyczają dokumenty, prolongują wypożyczone książki, nieodpłatnie skanują dokumenty zamówione przez czytelników.

W BWF działa również wypożyczalnia międzybiblioteczna, która doradza zarejestrowanym czytelnikom, jak dotrzeć do literatury spoza zasobu książnicy, lokalizuje i sprowadza zamawiane dokumenty.

Z myślą o potrzebach osób niepełnosprawnych (niewidomych i niedowidzących, dyslektyków oraz czytelników z niepełnosprawnością ruchową) w budynku zastosowano udogodnienia architektoniczne oraz wyposażono go

w specjalistyczny sprzęt i oprogramowanie. Biblioteka świadczy również tej grupie użytkowników specjalne usługi, m.in. kwerendy, wyszukiwanie książek w zbiorach, przygotowywanie kopii cyfrowych, wysyłka dokumentów pocztą, możliwość wypożyczenia dokumentu za pośrednictwem osób trzecich.

Istotnym elementem pracy BWF jest działalność dydaktyczna skierowana do różnych grup użytkowników. Celem programów edukacyjnych dla studentów wszystkich stopni jest prezentacja naukowych źródeł informacji adekwatnych do poziomu nauki oraz nauczanie selekcji, oceny i wykorzystania informacji. Oprócz warsztatów *information literacy* biblioteka oferuje szkolenia z przysposobienia bibliotecznego w tygodniu adaptacyjnym oraz szereg warsztatów rozwijających umiejętność samodzielnego, efektywnego studiowania. Do pracowników naukowo-dydaktycznych kierowane są przede wszystkim szkolenia z zakresu rozwoju otwartych modeli komunikacji naukowej, a także infrastruktury i narzędzi otwartej nauki. Zadaniem BWF jest również wspieranie procesu nauczania na kierunku *Informacja naukowa* poprzez organizowanie zawodowych praktyk studenckich. W ich trakcie adepci zawodu konfrontują wiedzę teoretyczną z praktyką, poznają różnorodność prac wewnętrznych biblioteki akademickiej, uczą się zasad obsługi czytelników. Program *Spacery po bibliotece* skierowany do grup zorganizowanych i pojedynczych osób zapoznaje z rozwiązaniami w zakresie organizacji przestrzeni oraz prezentacji i udostępniania zbiorów tej aktualnie najnowocześniejszej księżnicy naukowej w Chorwacji.

Biblioteka pracuje sześć dni w tygodniu – od poniedziałku do piątku – w godzinach 7.30–20.00, w soboty w godzinach 9.00–14.00; godziny pracy poszczególnych agend są zróżnicowane.

Chorwackie Archiwum Państwowe (Hrvatski državni arhiv)

Oprócz nowoczesnego gmachu BNiU w Zagrzebiu udało nam się odwiedzić wcześniejszą siedzibę księżnicy, w której obecnie mieści się Chorwackie Archiwum Państwowe³. Secesyjny budynek zaprojektowany przez Rudolfa Lubinskyego powstał w latach 1910–1913 i jest uznawany przez współczesnych za najpiękniejszą realizację architektoniczną XX wieku w Chorwacji. Jego wnętrze jest bogato zdobione pracami czołowych artystów i rzemieślników z początku ubiegłego stulecia, natomiast dach budynku jest znany z dekoracji w kształcie zielonych sów symbolizujących mądrość. Archiwum oprócz zabytkowych wnętrz i ciekawych zbiorów proponuje odwiedzającym także szeroki wachlarz usług społecznych. Obok znanych od dawna form, jak publikacje czy wystawy, instytucja ta rozwija turystykę archiwalną – zwiedzanie zabytkowych czytelni, pokazy filmów dokumentalnych, udział w warsztatach lub

³ Wizyta w Archiwum wypadła 9 czerwca, podczas obchodów Międzynarodowego Dnia Archiwów, co pozwoliło zapoznać się szerzej z misją i znaczeniem tej instytucji dla zbiorowej pamięci Chorwatów.

zakup pamiątek. Instytucja wychodzi również na zewnątrz, organizując prelekcje i pokazy w różnych miejscach, m.in. w winiarniach i galeriach.

Biblioteki Miasta Zagrzebia (Knjižnice grada Zagreba)

Ostatni dzień pobytu w Chorwacji został przeznaczony na zwiedzanie Biblioteki Miejskiej (Gradska knjižnica) oraz Biblioteki Wydziału Teologii Katolickiej. Pierwsza z nich została utworzona w 1907 r. i od początku działała jako biblioteka publiczna udostępniająca zbiory wszystkim mieszkańcom Zagrzebia. Z czasem wiele prywatnych księgozbiorów w mieście udostępniono nieodpłatnie i w ten sposób rozpoczęto tworzenie sieci bibliotek publicznych służących lokalnej społeczności. W kolejnych latach do sieci włączano domowe kolekcje książek znanych i zasłużonych Chorwatów, byli to m.in. polityk Božidar Adžija (1927), poeci i pisarze Tin Ujević (1947), Silvije Strahimir Kranjčević (1967), Tin Ujević (1968), August Cesarec (1968), Marija Jurić Zagorka (1969). Obecnie biblioteki publiczne w Zagrzebiu tworzą spójną i dobrze zorganizowaną sieć o nazwie Knjižnica grada Zagreba (dalej KGZ). Rdzeń struktury, pod względem wielkości i wartości kolekcji, stanowią Biblioteka Miejska (Gradska knjižnica) oraz Biblioteka Božidara Adžija (Knjižnica Božidara Adžije). Oprócz nich w ramach sieci działają 42 filie wspomagane przez 2 bibliobusy obsługujące 47 punktów. We wszystkich jednostkach zgromadzono ponad 2 miliony różnego rodzaju zbiorów bibliotecznych, w tym ponad tysiąc tytułów periodyków. Biblioteka może się poszczycić kilkoma specjalistycznymi i jednocześnie cennymi kolekcjami: *Zagrabiensia*, zbiór rzadkich książek i rękopisów RARA, zbiór starych wydań czasopism pochodzących z terenu Zagrzebia, materiały audiowizualne i publikacje elektroniczne. Wszystkie zasoby są centralnie opracowywane w systemie ZAKI stworzonym przez bibliotekarzy KGZ we współpracy z firmą VIVA-Info. System obsługuje większość procesów bibliotecznych; jego moduły wykorzystywane są na etapie gromadzenia zbiorów, tworzenia rekordów bibliograficznych i klasyfikacji dokumentów, ale także udostępniania zbiorów. W obrębie sieci czynności związane z gromadzeniem i opracowaniem nowych zasobów odbywają się centralnie, co znacznie przyspiesza i skraca drogę książki od akcesji do czytelnika. KGZ jest największą tego rodzaju instytucją w Chorwacji i pełni funkcję instytucji centralnej zarówno dla bibliotek publicznych, jak i szkolnych w rejonie miasta Zagrzebia oraz całego województwa. Ze zbiorów mogą korzystać wszyscy chętni, którzy zapiszą się do którejkolwiek z bibliotek sieci i uiszcza odpowiednią opłatę. Pomimo, że w Chorwacji działalność bibliotek publicznych finansowana jest ze środków Ministerstwa Kultury oraz organów założycielskich, czyli władz miejskich użytkownicy mają obowiązek dokonania rocznej opłaty członkowskiej za korzystanie z usług. W ramach KGZ opłata wynosi 50 kun. Dodatkowo pieniądze są pobierane za zniszcze-

nie, zagubienie lub nieterminowy zwrot wypożyczonych dokumentów oraz takie usługi jak: kopiowanie, wypożyczenia międzybiblioteczne, duplikat lub wymiana karty biblioteczej, wyszukiwanie informacji w Internecie itp. Opłaty nie odstraszały użytkowników i nie mają widocznego wpływu na liczbę czytelników. Obecnie w systemie jest zarejestrowanych ponad 130 tysięcy osób. Wciąż rosnący odsetek czytelników oraz powiększający się księgozbiór powodują, że biblioteki publiczne w Zagrzebiu borykają się z brakiem miejsca oraz niewystarczającą obsadą. Całą sieć obsługuje 150 bibliotekarzy. Dodatkowo coraz dotkliwiej odczuwane jest niewystarczające finansowanie ze strony władz miejskich oraz Ministerstwa Kultury. Pomimo trudności finansowych i braków kadrowych, KGZ podejmuje szereg działań, dzięki którym postrzegana jest jako dobrze działająca, zorganizowana i zarządzana instytucja. Uczestniczy lub też sama uruchamia liczne inicjatywy mające na celu promocję zbiorów i przyciągnięcie potencjalnych czytelników. Oprócz działalności typowo bibliotekarskiej dodatkowo prowadzi szkolenia dla bibliotekarzy oraz wydaje różnego rodzaju materiały. Poza publikacjami metodycznymi i zawodowymi, drukuje bibliografie, biuletyny nowości, kalendarze imprez oraz liczne druki ulotne i okolicznościowe, jak przewodniki, ulotki, zakładki itp.

Od 2008 r., dzięki wsparciu finansowemu Ministra Kultury Republiki Chorwacji, KGZ tworzy bibliotekę cyfrową (Digitalizirana zagrebačka baština), którą udostępnia ze swojej strony domowej, a od 2014 r. także poprzez Europeanę. W bibliotece zamieszczane są materiały pochodzące ze zbiorów bibliotek Zagrzebia mające przybliżyć czytelnikom (szczególnie dzieciom i młodym ludziom) kulturalne i naukowe dziedzictwo miasta. Digitalizowane są zwłaszcza *Zagrabiensia* i druki rzadkie RARA, cenne i unikalne dokumenty odnoszące się do chorwackiej historii, dotychczas dostępne tylko w czytelni, często z zastrzeżeniem dotyczącym specjalnego pozwolenia. Na kolekcję składają się: grafiki, materiały kartograficzne, książki, publikacje dla dzieci i młodzieży, druki muzyczne, rękopisy, druki ulotne oraz nagrania dźwiękowe. W ramach wirtualnych wystaw prezentowane są zbiory ikonograficzne przedstawiające dawny Zagrzeb i jego mieszkańców. Pokazywanie tego rodzaju publikacji elektronicznych umożliwia dostęp do informacji o wybitnych obywatelach, instytucjach, muzyce, literaturze, teatrze i innych wydarzeniach kulturalnych i sportowych, które ukształtowały życie codzienne miasta.

Użytkownikami bibliotek publicznych są przedstawiciele wszystkich grup wiekowych i dlatego działalność tego rodzaju instytucji musi być skierowana do jak najszerszego grona odbiorców. Z tego powodu księżnice Zagrzebia oprócz usług bibliotecznych mają w swojej ofercie także bogatą ofertę kulturalną. Przez cały rok organizują różnorodne imprezy kulturalne dla dzieci i dorosłych. Najwięcej wydarzeń ma miejsce podczas obchodów Miesiąca Książki Chorwackiej (od 15 października do 15 listopada), kiedy to na przykład organizowany jest narodowy quiz promujący czytelnictwo

wśród dzieci w wieku szkolnym. Poza tym specjalnie dla dzieci w ramach KGZ w 1993 r. utworzono Chorwackie Centrum Książki Dziecięcej. Dwa lata później Centrum zostało włączone do IBBY (The International Board on Books for Young People) i od tego czasu realizuje ono szereg ważnych funkcji na rzecz promowania i gromadzenia chorwackiej literatury dziecięcej.

Innym ważnym wydarzeniem kulturalnym, skierowanym do wszystkich czytelników jest tzw. „literacki piątek” (Književni petak). Organizowany już od 1955 r. w każdy piątek od lutego do maja, a następnie od października do grudnia w gmachu biblioteki i zazwyczaj przyciąga wielu mieszkańców Zagrzebia. Podczas spotkań piątkowych o literaturze opowiadają wszyscy zainteresowani taką tematyką, przy czym gośćmi „literackich piątków” bywali także znani pisarze spoza Chorwacji, jak np. Jean Paul Sartre, Günter Grass, Jiří Menzel, Alain Filkenkraut, Ismail Kadare, Claudio Magris, Gay Gavriel Kay.

KGZ aktywnie działa nie tylko na rzecz najmłodszych, ale także otwiera się na ludzi zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu wieku, bezdomności czy niepełnosprawności. Do seniorów skierowany jest program „65 plus” mający na celu zintegrowanie społeczności osób starszych oraz ich aktywizacja – zwiększenie udziału w wydarzeniach kulturalnych, naukowych i społecznych miasta. Przede wszystkim w ramach programu osoby, które nie są w stanie samodzielnie przyjść do biblioteki, mogą liczyć na dostarczenie zamówionych książek i czasopism bezpośrednio do własnych domów. Mają ponadto możliwość bezpłatnego udziału w warsztatach plastycznych służących wspieraniu twórczej ekspresji. Mogą także prezentować własne prace podczas cyklicznych wystaw w bibliotece. W ramach programu organizowane są także kursy dokształcające, dzięki którym uczestnicy zdobywają lub poszerzają swoje umiejętności informatyczne lub z zakresu wyszukiwania informacji. W niektórych placówkach organizowane są tzw. spotkania generacji umożliwiające nawiązanie kontaktów pomiędzy seniorami oraz dziećmi w wieku przedszkolnym. Podczas wykładów i warsztatów ludzie starsi dzielą się z najmłodszymi własną wiedzą, mądrością i doświadczeniami.

Kolejny program o nazwie „Książka pod dach” (Knjigom do krova) adresowany jest specjalnie do ludzi bezdomnych i ma na celu wyrównywanie szans w dostępie do informacji, wiedzy i kultury wśród ludzi wykluczonych społecznie. KGZ realizuje go we współpracy z Centrum Wolontariatu w Zagrzebiu (Volonterski centar Zagreb) od 2009 r. Program zakłada zmniejszanie uprzedzeń oraz niwelowanie barier społecznych poprzez wdrażanie konkretnych działań, np. pomoc w odnajdywaniu się na rynku pracy. W bibliotekach za pośrednictwem wolontariuszy podczas warsztatów bezdomni uczą się korzystać z komputera i Internetu, aby w przyszłości samodzielnie dotrzeć do informacji o ofercie pracy, napisać CV i podanie o pracę czy wysłać e-mail. Program jest realizowany przy współudziale i wsparciu

finansowym z EIFL (Electronic Information for Libraries), organizacji non-profit zrzeszającej biblioteki w celu umożliwienia dostępu do wiedzy w krajach rozwijających w Afryce, Azji, Europie i Ameryce Łacińskiej.

Podobne założenia ma realizowany od 2007 r. program o nazwie „Szeroko otwarte drzwi biblioteki” (Knjižnica širom otvorenih vrata). W tym przypadku poprzez zapewnienie podstawowego prawa człowieka do swobodnego dostępu do informacji i wolności słowa dla wszystkich, biblioteka pomaga ludziom niepełnosprawnym odnaleźć się we współczesnym świecie.

Biblioteka Wydziału Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Zagrzebiu (Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

Ostatnią instytucją odwiedzoną przez nas w Zagrzebiu była Biblioteka Wydziału Teologii Katolickiej. Jest to instytucja o bogatej tradycji i cennym księgozbiorze, której korzenie sięgają roku 1669, kiedy to król Leopold I Habsburg wydał dekret o przyznaniu statusu uczelni i przywilejów Akademii Jezuickiej Królewskiego Wolnego Miasta Zagrzebia. Niestety w kolejnych latach kolekcja często zmieniała właścicieli i miejsce przechowywania, a jej rozwój utrudniały różne wydarzenia historyczne. Dopiero powrót Wydziału Teologii Katolickiej na Uniwersytet w Zagrzebiu w 1992 r. spowodował, że placówka otrzymała lepsze warunki materialne i profesjonalny personel. Obecnie księżnica mieści się w odnowionych pomieszczeniach Międzydiecezjalnego Seminarium Duchownego (Međubiskupijsko sjemenište), aczkolwiek powierzchnia jest niewystarczająca dla potrzeb biblioteki wydziałowej. Księgozbiór jest szacowany na ponad 70 tysięcy woluminów, w tym ok. 1500 tytułów czasopism, ale nie wszystkie pozycje są dostępne w katalogu online. Do obsługi procesów bibliotecznych, podobnie jak miało to miejsce w księżnicach publicznych, używany jest tutaj system ZAKI. Gromadzenie materiałów odbywa się przede wszystkim poprzez liczne darowizny od osób duchownych i naukowców, a także poprzez wymianę krajową i zagraniczną oraz zakup. Ze względu na niewystarczającą liczbę zatrudnionych bibliotekarzy (4 osoby), wiele pozycji – szczególnie podarowanych kolekcji – czeka jeszcze na opracowanie. Pomimo trudności etatowych i braku odpowiedniej powierzchni do przechowywania i udostępniania zbiorów, w systemie bibliotecznym zarejestrowano 1200 czytelników, nie tylko z macierzystego wydziału, ale także z innych uczelni oraz spoza środowiska akademickiego. W celu ułatwienia dostępu do zasobów biblioteka jest otwarta od poniedziałku do piątku 10 godzin dziennie (od 9.00 do 19.00), a zmiany pojawiają się jedynie w okresie egzaminów, świąt i urlopów. Podobnie jak to ma miejsce w innych placówkach bibliotecznych w Zagrzebiu, czytelnicy zobowiązani są do wnoszenia opłat rocznych za korzystanie z usług w wysokości 50 kun. Natomiast wypożyczenia na miejscu są bezpłatne i mogą ich dokonywać wszystkie osoby odwiedzające czytelnię.

WYJAZD SZKOLENIOWY DO BIBLIOTEKI UNIwersYTETU W PADWIE W RAMACH PROGRAMU ERASMUS+

Dzięki współpracy międzynarodowej, realizowanej przez Uniwersytet Śląski w ramach programu Erasmus+ dla pracowników uczelni, miałyśmy możliwość uczestniczyć w wyjeździe studyjnym do Biblioteki Uniwersytetu w Padwie od 20 do 24 maja 2015 r. Padwa to stosunkowo niewielkie, aczkolwiek urokliwe dwustutysięczne miasto położone w północno-wschodnich Włoszech w regionie zwanym Wenecja Euganejska. Założono je w IV w. p.n.e., dzisiaj słynie głównie jako ośrodek naukowy, kulturalny i pielgrzymkowy. Tutaj znajduje się słynna bazylika św. Antoniego, którą rokrocznie odwiedzają tysiące pielgrzymów, w tym bardzo wielu Polaków. Jej wnętrza wypełnione są cennymi arcydziełami sztuki, m.in. rzeźbami Donatella i freskami Tycjana. W bazylice zauważa się również akcenty polskie jak kaplica pod wezwaniem św. Stanisława ufundowana przez Mikołaja Ossolińskiego w 1593 r. oraz ołtarz św. Maksymiliana Kolbego z 1979 r. Na nagrobkach i tablicach pamiątkowych widnieje wiele nazwisk polskich obywateli, którzy związani byli głównie z tutejszym uniwersytetem (The history and art, b.d.).

W historycznym centrum miasta uwagę zwracają zabytkowe kamienice, place, muzea i oratoria, w których podziwiać można freski, rzeźby i inne dzieła sztuki i architektury, głównie w stylu renesansowym i gotyckim. Na głównym placu miasta (Prato della Valle), w miejscu dawnego teatru znajdują się rzeźby przedstawiające 78 znanych osobistości związanych z miastem, w tym także polskich królów: Stefana Batorego i Jana III Sobieskiego ufundowane przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Uniwersytet w Padwie (Università degli Studi di Padova, b.d.) jest jedną z najstarszych uczelni europejskich. Założony został w 1222 r. przez profesorów i studentów pochodzących z Uniwersytetu Bolońskiego, przybyłych do Padwy w poszukiwaniu większych swobód obywatelskich i religijnych. Do dnia dzisiejszego motto uniwersytetu brzmi: „Universa universis

patavina libertas” (Wolność Padwy jest absolutnie dla każdego). W czasach reformacji do Padwy przybywało wielu studentów wyznania protestanckiego, którym odmawiano prawa kształcenia na innych uniwersytetach.

Początkowo wykładano tutaj nauki prawne i teologiczne. Studia w tym mieście przyciągały wysokim poziomem medycyny, prawa, astronomii, filozofii i matematyki. Z uniwersytetem związanych było wielu Polaków, zarówno studentów, jak i profesorów. W XVII w. nacja polska liczyła ok. 2000 osób, z czego 1600 stanowili studenci (Wenecja Euganejska, 2013). Studia w tym mieście były bezpłatne, co przyciągało również mniej zamożnych obywateli. Wśród najbardziej znanych Polaków wymienić należy: Mikołaja Kopernika, Jana Kochanowskiego, Jana Zamoyskiego, Klemensa Janickiego, Łukasza Górnickiego, Piotra Myszkowskiego (Przeździecki, 1853, s. 4). W Padwie zachowało się wiele pamiątek po nich, jak również obszerna dokumentacja w księdze zatytułowanej *Album Polaków*. Herbami i nazwiskami polskimi ozdobione są krużganki uniwersyteckie słynnego, renesansowego budynku Palazzo del Bo, który miałyśmy okazję zwiedzić z przewodnikiem. Z racji historycznego znaczenia i architektonicznej unikalności istnieje możliwość zwiedzania budynku kilka razy dziennie w różnych grupach językowych. Słynny dziedzińiec pochodzi z 1493 r., wokół niego rozpościera się podwójna kolumnada. Tutaj pod koniec XVI w. powstał pierwszy teatr anatomiczny, gdzie studenci medycyny zgłębiali tajniki ludzkiego ciała asystując przy przeprowadzaniu sekcji zwłok, siedząc w pionowych, piętrowo usytuowanych rzędach.

Uniwersytet w Padwie składa się z trzynastu głównych wydziałów: Nauk Rolniczych, Sztuki i Filozofii, Ekonomii i Biznesu, Pedagogiki, Inżynierii, Prawa, Matematyki, Fizyki i Nauk Przyrodniczych, Medycyny i Chirurgii, Farmacji, Nauk Politycznych, Psychologii, Statystyki oraz Medycyny Weterynaryjnej. Od wieków jest to uczelnia niezwykle prestiżowa, ciesząca się wielkim uznaniem wśród naukowców i studentów, zajmująca czołowe miejsca w rankingach włoskich uczelni.

Przebywając w Padwie, miałyśmy okazję odwiedzenia kilku bibliotek wchodzących w skład sieci uniwersyteckiej, jak również poznałyśmy bibliotekę publiczną pełniącą rolę biblioteki uniwersyteckiej, a także bibliotekę seminaryjną.

Nasz pobyt w kampusie uczelni rozpoczął się w Bibliotece Nauk Ekonomicznych i Biznesu (Biblioteca di Scienze Economiche e Aziendali, 2000–2015), gdyż rolę koordynatora naszego pobytu pełniła osoba pracująca w tej instytucji. Biblioteka oferuje dostęp do około 30 000 książek, w większości w wolnym dostępie. Do najważniejszych kolekcji zalicza się księgozbiory dwóch włoskich ekonomistów – Giulio Alessio oraz Marco Fanno, którego imieniem nazwana została ksiąznica.

Kolejno zapoznałyśmy się z Emeroteca del Polo di Scienze Sociali – Ca’ Borin (Emeroteca di Ca’ Borin, 2000–2015), w której znajduje się około 400 czasopism naukowych i gazet w wolnym dostępie z dziedziny

nauk społecznych. Ponadto czytelnicy mogą tam korzystać ze zbiorów Centrum Dokumentacji Europejskiej (Centro di Documentazione Europea CDE).

Następnym etapem naszego pobytu szkoleniowego było poznanie Biblioteki Nauk Politycznych (Biblioteca di Scienze Politiche „Ettore Ancieri”, 2000–2015). W jej zbiorach znajduje się 90 000 książek oraz 486 tytułów czasopism w bieżącej prenumeracie. Biblioteka gromadzi także materiały dyplomatyczne poszczególnych państw opublikowane przez ministerstwa spraw zagranicznych w celu dokumentowania krajowej polityki zagranicznej w liczbie około 4200 woluminów. Tematyka zbiorów koncentruje się wokół zagadnień historii nowożytnej i współczesnej, socjologii i nauk politycznych. Zbiory udostępniane są w obszernych czytelniach, w układzie systematycznym w wolnym dostępie. Zaskakuje nieco fakt, że osoby korzystające z wypożyczalni mają także częściowy dostęp do kompaktowych magazynów zbiorów i nie sprawia to nikomu problemów.

Następny dzień spędziłyśmy w Centrum Bibliotecznym Uniwersytetu w Padwie (CAB-Centro di Ateneo per le Biblioteche, b.d.), które koordynuje i zarządza działalnością systemu bibliotecznego w całej sieci uniwersyteckiej, prowadzi działalność szkoleniową i dydaktyczną, zajmuje się także rozwojem usług bibliecznych na rzecz badań naukowych. Jednym z zadań Centrum jest również promocja współpracy międzynarodowej. W ramach tej działalności biblioteka uczestniczyła w latach 2011–2013 w prestiżowym projekcie Linked Heritage, dostarczając dane o swoich obiektach cyfrowych do Europeany. Przebieg prac i efekty współpracy w ramach konsorcjum obejmującego 22 kraje zostały nam przedstawione w formie obszernej, a przy tym interesującej prezentacji. Kolekcja dokumentów dziedzictwa kulturowego przekazanych przez Uniwersytet w Padwie objęła przede wszystkim zbiór 2380 portretów włoskich i zagranicznych botaników, żyjących w okresie od XVII do 1. połowy XX w. Portrety te znajdują się na stałe w zbiorach Biblioteki Ogrodu Botanicznego w Padwie.

W Centrum Bibliotecznym zapoznano nas także z systemem bibliotecznym uczelni (SBA – Sistema Bibliotecario d’Ateneo). Służy on do obsługi 67 tys. studentów oraz 2300 pracowników naukowych, którym uczelnia oferuje dostęp do ponad 2 000 000 książek, 7 000 czasopism drukowanych, 18 000 periodyków elektronicznych, a także około 700 baz danych i innych zbiorów multimedialnych. Te zasoby informacyjne i dokumentacyjne udostępniane są poprzez 39 bibliotek rozmieszczonych w strukturach poszczególnych wydziałów oraz bibliotekę cyfrową, które wspólnie tworzą system biblieczny. Należy podkreślić, że we wszystkich innych bibliotekach naukowych w Padwie funkcjonuje jednolity system biblieczny, co znacznie ułatwia współpracę i kooperację.

Kolejno miałyśmy okazję poznać specyfikę pracy w Bibliotece Historii (Biblioteca di Storia, 2000–2015). Jej zbiory liczą ponad 90 tys. książek oraz 300 tytułów czasopism w bieżącej prenumeracie. Zakres tematyczny

księgozbioru obejmuje nauki historyczne ze szczególnym uwzględnieniem historii średniowiecza, nowożytnej i współczesnej oraz historii regionu. Dostępne są także pozycje dotyczące wczesnego chrześcijaństwa, paleografii, archiwistyki i bibliotekoznawstwa. Udostępnianie materiałów bibliotecznych odbywa się w sześciu czytelnich. Książnica szczyci się 800 starymi drukami, w pełni skatalogowanymi. Istnieje możliwość pobrania katalogu w formacie PDF (Campello, ed., b.d.). Na zainteresowanie zasługują również zbiory specjalne wchodzące w skład projektu DAFNE (District Architecture for Networked Editions), w tym 109 plakatów Włoskiej Republiki Socjalnej RSI. W porozumieniu z IVSREC – dell'Istituto Veneto per la Storia della Resistenza e dell'Età Contemporanea (Istituto veneto per la storia, b.d.) i we współpracy z CAB wdrożony został projekt katalogowania i digitalizacji kolekcji w bazie danych Access.

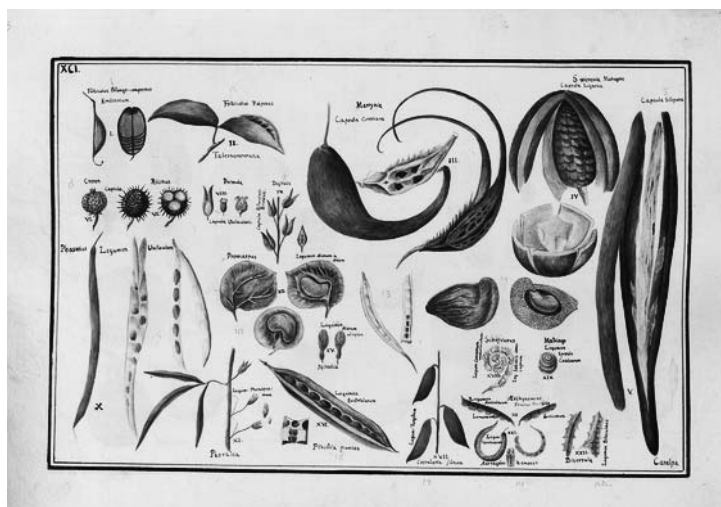
Specyficzną kolekcję przekazał do Biblioteki Historycznej Raffaele Fiengo – dziennikarz „Corriere della Sera” i profesor teorii i techniki języka dziennikarstwa na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Padwie. Z racji pełnionego zawodu zgromadził on pokaźny zbiór artykułów i referatów dotyczących ataku na World Trade Center w Nowym Jorku w dniu 11 września 2001 r. Darowizna została przekazana w celu zachowania publicystycznego dorobku związanego z tym wydarzeniem. Zbiór nazwany został „Fundusz Fiengo” i zawiera ok. 1600 artykułów z włoskich i zagranicznych gazet, obejmujących okres od 12 września do 15 grudnia 2001 r. Artykuły zostały zdigitalizowane i dostępne są w bibliotece.

Odwiedziny w Bibliotece Filozofii (Biblioteca di Filosofia, 2000–2015) koncentrowały się na poznaniu najcenniejszych zbiorów otrzymanych w formie darowizn. Naszą szczególną uwagę zwróciła kolekcja odziedziczona przez uczelnię po wybitnym profesorze historii filozofii Emilio Bodrero, który przez wiele lat związany był z uniwersytetem. Zbiór składa się zarówno z publikacji naukowych, jak i literatury pięknej i pochodzi z domu rodzinnego profesora. Zakres tematyczny księgozbioru jest bardzo różnorodny, dominują pozycje dotyczące filozofii klasycznej, historii sztuki, archeologii, literaturoznawstwa, zaopatrzone często w dedykacje od uczonych i przyjaciół. Księgozbiór jest w pełni skatalogowany oraz częściowo zdigitalizowany. Kolekcja Bodrero obejmuje również materiały archiwalne: rękopisy, notatki, zaproszenia na imprezy kulturalne i naukowe, recenzje, pocztówki, mapy i zdjęcia.

Bardzo interesującą książnicą o charakterze literackim i językowym okazała się Biblioteca Maldura (Biblioteca Maldura, 2000–2015). Książnica podzielona jest na pięć odrębnych punktów usługowych zlokalizowanych w różnych częściach miasta z uwagi na ograniczenia lokalowe. Gromadzi głównie zbiory z zakresu studiów włoskich, anglogermanistyki, filologii romańskiej i słowiańskiej, lingwistyki i nauk o sztuce. Czytelnicy mają możliwość zamawiania materiałów bibliotecznych do wybranej filii. Niewielką część zbiorów stanowią także polonika.

Podczas wizyty w Padwie miałyśmy również okazję zobaczyć unikatowe zbiory Biblioteki Ogrodu Botanicznego (Biblioteca dell' Orto Botanico, b.d.) wchodzącego w skład uniwersytetu. Powstała ona w 1835 r. przy słynnym ogrodzie, obecnie najstarszym tego typu obiekcie na świecie, funkcjonującym w nienaruszonym stanie od 1545 r. W bibliotece zgromadzono wiele cennych starodruków i współczesnych dokumentów. Pierwszy katalog z 1837 r. obejmował 3461 tytułów w 4 920 woluminach, głównie dzieł botanicznych oraz z zakresu zoologii, antropologii i patologii. Aktualnie zbiory obejmują ponad 50 000 książek i rękopisów o dużym znaczeniu historycznym i bibliograficznym. Cenne starodruki i inkunabuły oraz rękopisy pochodzą z kolekcji prefekta ogrodu botanicznego w latach 1760–1794 Giovanniego Marsilii. Jego dziedzictwo liczy 2400 dzieł literatury medycznej i botanicznej w tym ręcznie malowane zielniki.

Wśród zbiorów specjalnych biblioteki na zainteresowanie zasługuje wspomniana ikonoteka obejmująca 2 380 portretów włoskich i zagranicznych botaników. Kolekcja składa się z fotografii, akwareli, obrazów, grafik, szklanych negatywów. Zbiory biblioteczne są w większości zdigitalizowane. Nasz szczególnie zachwyt wzbudziły pięknie zdobione zbiory dokumentów ikonograficznych. Miłym akcentem na zakończenie wizyty w bibliotece była możliwość zobaczenia sąsiadującego z biblioteką ogrodu botanicznego. Znajduje się w nim wiele ciekawych okazów roślin i drzew, których wiek można liczyć w setkach lat (zob. il. 1).

II. 1. Rośliny R. Orto di Padova . Biblioteka Ogrodu Botanicznego – Coll. O.f.g. 42. Źródło: <https://phaidra.cab.unipd.it/collections/cattrani>

Na uwagę zasługuje fakt, że w sieci bibliotek wchodzących w skład Uniwersytetu w Padwie dużą wagę przywiązuje się do jakości obsługi użytkowników. W każdej placówce dostępne są w formie papierowej ankiety badające satysfakcję obsługi czytelników. Ankieta zawiera kilkanaście pytań dotyczących m.in. zadowolenia ze świadczonych usług, opinii o godzinach otwarcia, organizacji przestrzeni, poziomu obsługi, które należy ocenić w skali od 1 do 10. Ponadto czytelnicy mają możliwość zasugerowania zmian w celu podwyższenia standardów działalności biblioteki. Satysfakcja użytkowników jest niezwykle istotna, gdyż wyniki badań ankietowych wpływają pośrednio na poziom finansowania placówek bibliotecznych. Należy dodać, że w każdej z odwiedzanych przez nas bibliotek najbardziej zadziwiła nas wysoka frekwencja. Czytelnie wypełnione były studentami korzystającymi zarówno ze zbiorów bibliotecznych jak i materiałów własnych. W regulaminach udostępniania zastrzegano, że część miejsc zarezerwowanych jest dla pracowników danego wydziału. Elementem odróżniającym biblioteki polskie od włoskich jest fakt powoływania w każdej bibliotece pracownika naukowego, jako koordynatora wspierającego merytoryczną działalność biblioteki, co było pozytywnie oceniane przez bibliotekarzy.

W trakcie naszej wizyty, dzięki sprawnie działającej kooperacji w ramach sieci bibliotek padewskich, miałyśmy możliwość zapoznać się z cenną kolekcją zbiorów teologicznych zgromadzoną w Bibliotece Seminaryjnej (Biblioteca del Seminario Vescovile – della Facolta Teologica del Triveneto – dell'Istituto Filosofico Alisianum, b.d.).

Seminarium w Padwie założone zostało w 1670 r. W zbiorach bibliotecznych instytucji znajdują się unikalne dzieła. Całość podzielona jest na sekcję starożytną oraz nowoczesną. Księgozbiór dawny znajduje się w trzech XVIII-wiecznych salach, w pięknie zdobionych, zabytkowych szafach zaprojektowanych przez znanego architekta Giovanniego Gloria. Zbiory obejmują prestiżową kolekcję inkunabułów, rękopisów, książek drukowanych z XVI–XIX w. oraz zbiorów graficznych i numizmatycznych, jakich nie miałyśmy dotąd okazji oglądać w żadnej z polskich bibliotek. Sekcja antyczna składa się z kilkunastu tysięcy skatalogowanych zbiorów, ujętych w Centralnym Rejestrze Bibliograficznym (SBN). Stało się to możliwe dzięki podpisaniu konwencji z Uniwersytetem w Padwie, co w konsekwencji sprawiło, że biblioteka została włączona do regionalnego systemu rejestracji bibliograficznej (Polo Universitario Veneto del Servizio Bibliotecario Nazionale).

Sekcja nowoczesna zawiera głównie zbiory o tematyce teologicznej, filozoficznej i historycznej. Katalog biblioteczny funkcjonuje w ramach wspólnego, uniwersyteckiego systemu bibliotecznego. Zbiory biblioteczne udostępniane są bez ograniczeń w przestronnych, oszklonych czytelniach od poniedziałku do soboty.

Biblioteca Universitaria di Padova jest biblioteką publiczną podległą Ministerstwu Dziedzictwa Kulturowego i Turystyki. Wizyta w tej książnicy, która

nie wchodzi wszakże w skład sieci uniwersyteckiej w Padwie była ostatnim punktem naszego wyjazdu (Biblioteca Universitaria di Padova, 2002–2014). Placówka, założona w 1629 r., jest jedną z najstarszych włoskich bibliotek uniwersyteckich. Nazwa może być nieco myląca, gdyż biblioteka nie jest jednostką uniwersytecką¹. W 1909 r. mocą dekretu wszystkie biblioteki uniwersyteckie oddzielone zostały od uczelni i podporządkowane Ministerstwu Edukacji, a następnie Ministerstwu Kultury. Główny trzon zbiorów bibliotecznych stanowią darowizny profesorów przekazywane na przestrzeni wieków. Wśród nich wiele jest inkunabułów, starych druków, rękopisów. Przeważa tematyka filozoficzna, prawnicza, medyczna, matematyczna oraz utwory literackie. Do najcenniejszych zbiorów zalicza się egzemplarz dzieła św. Augustyna *O Państwie Bożym (De civitate Dei)* należący do biskupa Ildebrandino Conti.

Historyczne księgozbiory bibliotek padewskich wywarły na nas niezapomniane wrażenie, jak również piękne, zabytkowe budynki, w których mieszczą się nietuzinkowe biblioteki ozdobione freskami, malowidłami i rzeźbami. Atmosfera w nich panująca sprzyja pogłębianiu wiedzy, a praca sprawia satysfakcję bibliotekarzom, którzy ze względu na wysoki poziom umiędzynarodowienia uczelni nie mają problemów z prowadzeniem komunikacji w językach obcych. Biblioteki otwarte są właściwie przez cały dzień i tętnią życiem, jak widać proces digitalizacji zbiorów i masowego udostępniania ich w Internecie nie wpłynął zbyt mocno na statystyki biblioteczne. Możemy życzyć sobie, aby w polskich bibliotekach było podobnie.

Bibliografia

- Biblioteca del Seminario Vescovile – della Facoltà Teologica del Triveneto – dell'Istituto Filosofico Alisianum.* (B.d.). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://www.bibliotecaseminariopda.it/>
- Biblioteca di Scienze Economiche e Aziendali.* (2000–2015). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://bibliotecapinali.cab.unipd.it/biblioteca-di-scienze-economiche-marco-fanno>
- Biblioteca dell'Orto Botanico.* (B.d.). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://www.bibliorto.cab.unipd.it/>
- Biblioteca di Scienze Politiche „Ettore Anichieri”.* (2000–2015). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://bibliotecapinali.cab.unipd.it/biblioteca-di-scienze-politiche>
- Biblioteca di Filosofia.* (2000–2015). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://bibliotecafilosofia.cab.unipd.it/>
- Biblioteca di Storia.* (2000–2015). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://bibliotecastoria.cab.unipd.it/>

¹ Publiczne biblioteki państwowe we Włoszech określane mianem „pubbliche statali” obejmują 46 instytucji, wśród których znajdują się biblioteki narodowe, 9 bibliotek uniwersyteckich niepodlegających uniwersytetom oraz kilkadziesiąt innych zaliczonych do zabytków narodowych.

- Biblioteca Maldura.* (2000–2015). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://biblioteca.maldura.cab.unipd.it/>
- Biblioteca Universitaria di Padova.* (2002–2014). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://www.bibliotecauniversitariapadova.beniculturali.it/>
- CAB-Centro di Ateneo per le Biblioteche.* (B.d.). Pobrane 12 listopada 2015, z: http://bibliotecadigitale.cab.unipd.it/centro_ateneo_biblioteche
- Campello, M. (ed.) (B.d.). *Catalogo del fondo anticol M-ANT.* Padova: Biblioteca del Dipartimento di Storia Università degli Studi di Padova. Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://bibliotecastoria.cab.unipd.it/documenti-pdf/catalogo-antico>
- Emeroteca di Ca' Borin.* (2000–2015). Pobranie 12 listopada 2015, z: <http://emeroteca-caborin.cab.unipd.it/>
- The history and art. (B.d.). W: *The Basilica of St. Anthony.* Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://www.basilicadelsanto.org/ing/visita/storia.asp>
- Istituto veneto per la storia della Resistenza e dell'età contemporanea.* (B.d.). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://manifestirsi.cab.unipd.it/>
- Przeździecki, A. (1853). *O Polakach w Bolonii i Padwie.* Warszawa: Drukarnia Gazety Codziennej.
- Università degli Studi di Padova.* (2015). Pobrane 12 listopada 2015, z: <http://www.unipd.it/en/>
- Wenecja Euganejska.* (2013). Pobrane 12 listopada 2015, z: http://mediolan.msz.gov.pl/pl/polak_we_wloszech/polonika/wenecja_euganejska_1

WYJAZD SZKOLENIOWY W RAMACH PROGRAMU ERASMUS+ (UNIWERSYTET MATEJA BELA, BAŃSKA BYSTRZYCA – SŁOWACJA)

W dniach od 22 do 26 czerwca 2015 r. odbył się wyjazd szkoleniowy pracowników Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, który umożliwił zapoznanie się z działalnością, strukturą i organizacją bibliotek słowackich różnych szczebli. Zwiedziłyśmy m.in. bibliotekę: uniwersytecką (Univerzitná knižnica Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici) i regionalną o charakterze naukowym (Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici). Uczestnictwo w tym projekcie realizowanym w ramach unijnego programu Erasmus+¹ dało możliwość podjęcia szerszej współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy bibliotekarzami z Polski i Słowacji pracującymi w bibliotekach naukowych. Szczegółowy program szkolenia obejmował wizytę w bibliotece uniwersyteckiej (odziały gromadzenia i zakupu zbiorów bibliotecznych, oddziały udostępniania oraz czytelnia zbiorów historycznych), bibliotece regionalnej oraz w kolejnych dniach w bibliotekach znajdujących się na poszczególnych wydziałach uczelni.

W pierwszym dniu wizyty poznałyśmy historię i dzieje Biblioteki Uniwersyteckiej, jak i samej uczelni. Uniwersytet Mateja Bela (UMB) został założony 1 lipca 1992 r. poprzez połączenie Kolegium Ekonomiki Usług i Turystyki w Bańskiej Bystrzycy i Wydziału Pedagogicznego w Bańskiej Bystrzycy. Bańska Bystrzyca ma bogatą tradycję w dziedzinie edukacji i kultury. Pierwsze szkoły przy parafiach datują swoje powstanie na XIII w. W XVII w. powstaje w mieście gimnazjum jezuickie, którego rektorem w kolejnym stuleciu zostaje Matej Bel (1684–1749) – autor wielu dzieł naukowych, historycznych, filozoficznych i kościelno-religijnych, któ-

¹ Informacje dotyczące programu Erasmus+ znaleźć można w artykule Agaty Walczak-Niewiadomskiej, który znajduje się w niniejszym tomie (red.).

rego imię nosi obecnie uniwersytet. W latach 50. i 60. XIX w. miasto było ważnym ośrodkiem kształcenia w języku słowackim. W roku szkolnym 1949/1950 została założona w Bańskiej Bystrzycy filia Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu w Bratysławie, natomiast w 1973 r. miasto stało się siedzibą oddziału Szkoły Biznesu Uniwersytetu Ekonomicznego w Bratysławie. Dwa wydziały (Edukacji oraz Ekonomiki, Usług i Turystyki) stały się podstawą nowej uczelni – Uniwersytetu Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy, który obecnie składa się z sześciu wydziałów. Są to następujące jednostki: Wydział Ekonomiczny (Ekonomická fakulta), Wydział Nauk Humanistycznych (Filozofická fakulta), Wydział Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych (Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov), Wydział Nauk Przyrodniczych (Fakulta prírodných vied), Wydział Pedagogiczny (Pedagogická fakulta), Wydział Prawa (Právnická fakulta) (Historia UMB, b.d.). Obecnie każdy z wyżej wymienionych wydziałów posiada swoją bibliotekę, gdzie udostępnia się wyspecjalizowany księgozbiór, jednak zakup i pozyskiwanie księgozbioru drogą darów czy wymiany odbywa się na szczeblu centralnym biblioteki głównej.

Biblioteka uniwersytecka UMB w Bańskiej Bystrzycy realizuje funkcję biblioteki uczelnianej od 1 stycznia 1993 r., a jej celem jest zapewnienie odpowiedniego zaplecza naukowo-informacyjnego pracownikom i studentom wszystkich kierunków studiów i realizowanych specjalizacji. Podczas pierwszych dwóch dni szkolenia przekazano nam podstawowe informacje o zbiorach biblioteki oraz systemie biblioteczno-informacyjnym, w którym są opracowywane wszystkie nabytki książki. Biblioteka zgromadziła ponad 240 tysięcy książek i periodyków oraz specjalne dokumenty pochodzenia krajowego i zagranicznego z obszaru nauk humanistycznych, społecznych i nauk przyrodniczych. Ponadto biblioteka prenumeruje drukowane czasopisma naukowe (krajowe i zagraniczne), zawodowe oraz periodyki o charakterze popularnym. Książnica zapewnia dostęp do elektronicznych źródeł informacji i baz danych, są to między innymi: bazy w ramach platformy EBSCOhost, Emerald, Scopus, SPRINGERLink i inne. Przetwarza i udostępnia publikacje pracowników naukowo-dydaktycznych oraz prace bakalarskie, magisterskie i doktorskie studentów UMB. Stosowany w bibliotece zautomatyzowany system biblioteczno-informacyjny – ARL (Advanced Rapid Library) pełni funkcję katalogu elektronicznego, oraz umożliwia rezerwację dokumentów, przedłużanie terminu zwrotu książek, a także kontrolę stanu kont bibliecznych czytelników.

W kolejnym dniu wizyty zapoznaliśmy się z pracą oddziału gromadzenia i zakupu materiałów bibliecznych oraz poznaliśmy czytelnię zbiorów historycznych. Czytelnia prezentuje starodruki, w tym jeden z najcenniejszych zabytków głównie ze względu na autorstwo dzieła – pracę z 1735 r., której autorem jest Matej Bel patron uniwersytetu. Biblioteka uniwersytecka systematycznie buduje swój księgozbiór poprzez różne metody akwi-

zycji: zakup, dotacje, wymianę oraz dary. Corocznie publikowana jest lista darczyńców najbardziej zasłużonych w powiększaniu zasobów biblioteki. Najważniejsze informacje o nowościach, ciekawych wydarzeniach związanych z światem książki mających miejsce w bibliotece uniwersyteckiej czy też w bibliotekach wydziałowych, prezentowane są na łamach wydawanego przez bibliotekę czasopisma „Bibliotheca Universalis”, którego naczelnym redaktorem jest Ludmila Homolova, dyrektor uniwersyteckiej ksiąźnicy.

Ciekawym doświadczeniem pobytu szkoleniowego było poznanie struktury oraz zasad funkcjonowania bibliotek wydziałowych w tym głównie Biblioteki Wydziału Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych. Biblioteka usytuowana w pięknie odnowionym zabytkowym budynku, łączy w sobie nowoczesne wnętrza z tradycją zabytkowej architektury. Czytelnia z wolnym dostępem do półek, z zabezpieczeniem w postaci bramek przy wejściu, jest licznie odwiedzana przez pracowników i studentów. Bardzo dobrze wyposażona w materiały informacyjne, zachęca czytelników do korzystania ze swoich zbiorów również poprzez wykorzystanie aplikacji mobilnej wykorzystującej kod QR. Ta nowoczesna forma kontaktu z biblioteką pozwala na utworzenie konta bibliotecznego, zamawianie, przedłużanie i rezerwację książek nie tylko w bibliotece wydziałowej, ale w całej sieci biblioteczej.

Pod koniec wizyty w Bańskiej Bystrzycy, udałyśmy się wraz z pracownicą działu gromadzenia do Państwowej Biblioteki Naukowej (Štátna vedecká knižnica). Biblioteka ta usytuowana jest w centrum miasta, w zabytkowym, historycznym „Domu Župnym”, który łączy w sobie historyczną architekturę z nowoczesnym bibliotecznym wyposażeniem. Naszą wizytę rozpoczęłyśmy od spotkania z dyrektorem Muzeum Literatury i Muzyki Soňą Šváčová, która przybliżyła nam historię biblioteki, cele i zadania jakie realizuje, a także instytucje z którymi współpracuje. Wśród wielu zaprzyjaźnionych bibliotek jest także jedna z polskich bibliotek, a mianowicie Publiczna Biblioteka w Opolu, która współdziała ze słowacką ksiąźnicą już 41 lat.

Muzeum Literatury i Muzyki działa od 1969 r., a od 1 stycznia 2001 r. stanowi wyspecjalizowaną jednostkę organizacyjną Państwowej Biblioteki Naukowej w Bańskiej Bystrzycy (zob. il. 1). Jego działalność jest ukierunkowana na dokumentowanie kultury literackiej i muzycznej regionu Bańskiej Bystrzycy. Duże wrażenie na odwiedzających robiła wystawa ludowych instrumentów muzycznych, z których słynie Słowacja. Ekspozycja ta liczy 250 instrumentów są to m.in.: flety, fujary, dzwonki. Wystawa cieszy się wielkim zainteresowaniem, o czym świadczy fakt zaprezentowania jej w Chinach i Serbii. Muzeum troszczy się o zabezpieczenie w skali ogólnokrajowej specjalistycznej dokumentacji związanej z grą na ludowych instrumentach muzycznych na Słowacji oraz z ich produkcją. W zbiorach znajdują się stare cenne druki, publikacje nowe, twórczość kompozytorów, plakaty, biuletyny, dokumenty archiwalne, rękopisy literackie i muzyczne

dział sztuki i nauki, a także zapisy audiowizualne dzieł, imprez oraz dokumentacja wywiadów z ważnymi osobistościami, fotografie i dzieła plastyczne. Ponadto biblioteka gromadzi zbiory z dziedziny teatrologii, sztuki lalkarskiej czy też scenografii lalkarskiej jak również ludowe i klasyczne instrumenty muzyczne oraz eksponaty rzeczowe i osobiste.

II. 1. Muzeum Literatury i Muzyki. Autor: G. Łącka

W ciągu całego roku do dyspozycji zwiedzających jest 5 ekspozycji muzealnych w Bańskiej Bystrzycy, Tajowie oraz Podkonicach. Ponadto muzeum przygotowuje wiele imprez kulturalnych i edukacyjnych. Na drugim piętrze Państwowej Biblioteki Naukowej miałyśmy okazję podziwiać wystawę literatury miasta i regionu. Ekspozycja ta prezentuje ciekawe sylwetki postaci ze świata literatury poprzez ich osobiste przedmioty, z których korzystali na co dzień.

Państwowej Biblioteka Naukowa (Štátna vedecká knižnica) posiada bogaty księgozbiór i bardzo dobre warunki do korzystania ze zbiorów (również audiowizualnych). Część czytelnianą od magazynowej dzieli piękne atrium, gdzie czytelnicy mogą odpocząć. Ciekawość wzbudzał umieszczony w holu biblioteki informator elektroniczny, który zawiera wszystkie niezbędne informacje dotyczące korzystania z poszczególnych agend biblioteki. Słowacka księżnica może poszczycić się centrami językowymi, wśród których na uwagę zasługują: centrum języków słowiańskich (jego celem

jest promocja kultury narodowej Słowacji), centrum brytyjskie powstałe we współpracy z British Council, centrum niemieckie, a także centrum szanghajskie tzw. Okno Szanghaju powstałe we współpracy z Szanghajską Biblioteką w Chińskiej Republice Ludowej. Ponadto miałyśmy okazję zobaczyć czytelnię czasopism, norm, patentów i starych druków. Duże wrażenie zrobiła na nas czytelnia muzyczna, w której czytelnicy mogą ćwiczyć na znajdujących się tam instrumentach muzycznych.

Na zakończenie naszej wizyty otrzymaliśmy prezenty książkowe, wśród których na uwagę zasługuje monografia *Knižnica v minulosti a súčasnosti* autorstwa Olgi Laukovej. Jest to publikacja jubileuszowa, która powstała z okazji 45-lecia istnienia Štátnej vedeckej knižnicy. Publikacja opisuje dzieje i historię miasta, a także początki założenia w 1926 r. Miejskiej Biblioteki Publicznej, która w 1951 r. zmieniła statut na Wojewódzką Bibliotekę Ludową, a w 1969 r. przyjęła nazwę Państwowej Biblioteki Naukowej. Nazwa ta obowiązuje do dnia dzisiejszego. Biblioteka w Bańskiej Bystrzycy stała się nie tylko miejscem zdobywania wiedzy, ale również ważnym punktem spotkań, doświadczeń, wypoczynku zarówno dla studentów jak i innych użytkowników biblioteki. Jako centrum społeczne pełni przede wszystkim funkcję integracyjną, dzięki czemu przekształciła się w nowoczesną placówkę spełniającą rolę centrum informacyjno kulturowo-rozrywkowego, które przyciąga dużą liczbę użytkowników.

Szkolenie zrealizowane w słowackiej bibliotece uniwersyteckiej w Bańskiej Bystrzycy w ramach programu Erasmus+ było ważnym doświadczeniem zawodowym dla bibliotekarzy pracujących w bibliotekach naukowych. Umożliwiło wzajemną wymianę doświadczeń, zdobycie nowych informacji na temat prowadzonej polityki bibliotecznej w bibliotekach słowackich o charakterze naukowym oraz zintegrowało środowiska bibliotekarzy polskich i słowackich. Życzliwość z jaką nas przyjęto stanowi zachętę do kolejnych wyjazdów zagranicznych w ramach unijnych programów wspierających mobilność edukacyjną studentów i pracowników uczelni.

Bibliografia

História UMB. (B.d.). W: Univerzita Mateja Bela. Pobrane 12 listopada 2015, z:

<https://www.umb.sk/o-nas/informacie/o-univerzite/historia-umb.html>

AGNIESZKA FLUDA-KROKOS
*Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie*

Dorota Pietrzkiewicz : *Ciekawe przypadki z życia książki, czyli „Nie jest grzechem lubić książki dla nich samych...”*. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2015. – 152 s. – ISBN 978-83-64203-41-1. – (Biblioteczka „Poradnika Bibliotekarza” ; nr 23)

Publikacja Doroty Pietrzkiewicz *Ciekawe przypadki z życia książki, czyli „Nie jest grzechem lubić książki dla nich samych...”* (Warszawa 2015) jest 23. pozycją w serii Biblioteczka „Poradnika Bibliotekarza”. Książka składa się z 16 rozdziałów dotyczących historii drukarstwa, książki i bibliotek – 10 tekstów ukazało się na łamach „Poradnika Bibliotekarza” (jeden w 2013 r., dziewięć w 2014 r.), pozostałe nie były publikowane. Obecność zagadnień historycznych na łamach czasopisma wynikała z obchodów rocznicy „650-lecia w służbie książki”¹, której jednym z organizatorów było Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, wydawca „Poradnika Bibliotekarza”, jak i prezentowanej publikacji. Autorka jest doktorantką w Instytucie Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego, asystentką w Zakładzie Bibliotekoznawstwa tegoż Instytutu.

We wstępie od redaktora Jadwiga Chruścińska napisała: „Kolejny tomik »Biblioteczki Poradnika Bibliotekarza« stanowi niespodziankę dla czytelników serii przyzwyczajonych do problematyki współczesnej” (s. 7). Poprzednie 22 tomy dotyczyły m.in. pracy z czytelnikiem, zbiorów, pomocy bibliotecznych². W tomie 23. odbiorca ma okazję zapoznać się ze zjawiskami

¹ W 2014 r. obchodzono rocznicę 650-lecia Uniwersytetu Jagiellońskiego, w akcie powołania którego widnieje zapis mówiący „o funkcjonariuszu powołanym do upowszechniania ksiąg”. Więcej o jubileuszu z tym związanym pod nazwą „650 lat w służbie książki” na stronie wydarzenia (O projekcie, 2014)

² Dotychczas ukazały się: t. 1: C. Markowiak-Luty, *Scenariusze wystaw*, Warszawa 2002; t. 2: I. Żukowska, *Praca z aktywnym bibliotecznym: poradnik metodyczny dla nauczycieli*, Warszawa 2002; t. 3: K. Barańska, *Uroczystości szkolne w edukacji humanistycznej*, Warszawa 2002; t. 4: J. Andrzejewska, *Edukacja czytelnicza i medialna : poradnik metodyczno-programowy dla wszystkich typów szkół i bibliotek*, Warszawa 2003; t. 5: *Edukacja czytelnicza: wybór konspektów*, oprac. tekstu D. Grabowska, Warszawa 2003; t. 6: M. Pietrzak, *Teatrzyk na cały rok: scenariusze spektakli teatralnych i ćwiczenia przeznaczone dla: amatorskich zespołów teatralnych, teatrzyków szkolnych, bibliotekarzy, polonistów, wszystkich lubiących bawić się w teatr*, Warszawa 2004; t. 7: M. Pietrzak, *Retoryka na co dzień: słownik zwrotów popularnych*

związanymi z kulturą książki w Polsce od czasów najdawniejszych średniowiecznych rękopisów, poprzez początki drukarstwa, przykłady szczególnych bibliotek i druków, po historię miłośników ksiąg (ale nie tylko).

Barwną podróż po kulturze książki rozpoczyna autorka tekstem *Słów kilka o średniowiecznych rękopisach polskich i z Polską związanych* (s. 11–20)³, w którym prezentuje 15 najstarszych rękopisów zachowanych w polskich zbiorach, wśród nich m.in. *Kazania postne* (Francja, VIII w.) przechowywane w Bibliotece Kapituły Katedry Krakowskiej, *Ewangeliarz tyński* (Kolonja, ok. 1060–1070 r.) w zbiorach Biblioteki Narodowej, kronikę Galla Anonima (najstarszy odpis z przełomu wieków XIV i XV), także w Bibliotece Narodowej, czy też *Kazania świętokrzyskie* (XIV w.) i *Psalterz floriański* (XIV/XV w.) – obydwie w zasobach polskiej księżnicy narodowej.

W rozdziale drugim – *Wielka księga starych rzemioł* (s. 21–28)⁴ – czytelnik poznaje jedno z arcydzieł polskiej sztuki iluminatorskiej – *Kodeks Baltazara Behema* (Kraków, ok. 1505 r.). Na tom liczący 379 kart składają się trójjęzyczne (język łaciński, niemiecki i polski) odpisy przywilejów i statutów stolicy Korony Królestwa Polskiego oraz przyrzeczenia i ustawy cechowe, a także późniejsze spisy krakowskich rajców, seniorów, roty przysięg, wilkierze i homagia (XVII–XVIII w.). Kodeks, ufundowany i wykonany w sporej części przez B. Behema (poł. XV w. – 1508 r.) lub pod jego nadzorem, ozdobiony jest 27 ilustracjami, w tym herbem miasta Krakowa, sceną *Ukrzyżowania z Marią i Janem* oraz 25 przedstawieniami życia cechów i mieszkańców Krakowa. Cechą charakterystyczną części ilustracji

i często używanych, Warszawa 2005; t. 8: C. Markowiak-Luty, M.A. Luty, *Poetki polskie: scenariusze wystaw*, Warszawa 2005; t. 9: *Święta, święta... wybór konspektów: praca zbiorowa*, pod red. D. Grabowskiej, Warszawa 2007; t. 10: M. Pietrzak, *Rola teatru w edukacyjnej pracy bibliotekarza i nauczyciela*, Warszawa 2007; t. 11: G. Lewandowicz-Nosal, *Biblioteki dla dzieci wczoraj i dziś*, Warszawa 2008; t. 12: *Internet w bibliotece dla dzieci i młodzieży: od teorii do praktyki: poradnik*, praca zbiorowa pod red. G. Lewandowicz-Nosal, Warszawa 2011; t. 13: *Ściąga dla bibliotekarzy: strony www bibliotek, instytucji kultury, fundacji, serwisów informacyjnych, blogów, i inne adresy przydatne w codziennej pracy bibliotekarza*, oprac. G. Bilska, Warszawa 2011; t. 14: A. Żukowska, *Audiobooki w bibliotece*, Warszawa 2012; t. 15: *Ściąga dla bibliotekarzy: strony www bibliotek, instytucji kultury, fundacji, serwisów informacyjnych, blogów i inne adresy przydatne w codziennej pracy bibliotekarza*, oprac. G. Bilska, wyd. 2 popr. i uzupełn., Warszawa 2012; t. 16: M. Dobrowolska, *Seniorzy w bibliotekach publicznych: poradnik*, Warszawa 2012; t. 17: L.T. Nowak, *Asertywność w bibliotece: jak odkryć siłę swojej profesji?: poradnik*, Warszawa 2012; t. 18: B. Klukowski, *E-booki w kraju i na świecie: poradnik*, Warszawa 2012; t. 19: J. Binio, *Miś – zabawka – bohater literacki – wzór wychowawczy: poradnik*, Warszawa 2013; t. 20: B. Klukowski, *Audiobooki w kraju i na świecie: poradnik*, Warszawa 2013; t. 21: A. Arkabus, *Mam 6 lat i gonię świat: poradnik dla bibliotekarzy i nauczycieli bibliotekarzy pracujących z sześciolatkami: poradnik*, Warszawa 2014; t. 22: B.M. Morawiec, *Biblioblog w pigułce: poradnik dla bibliotekarzy*, Warszawa 2014.

³ Pierwodruk: „Po ukończeniu książki skryba tańczy radosnym krokiem”. *Słów kilka o średniowiecznych rękopisach polskich i z Polską związanych*, „Poradnik Bibliotekarza” 2013, nr 12, s. 4–8.

⁴ Pierwodruk: „Poradnik Bibliotekarza” 2014, nr 1, s. 8–13.

jest podwójna perspektywa uzyskana poprzez przestrzeń zamkniętą w formie okna lub drugiego planu (tła) – równie ważnych jak postaci i przedmioty z planu pierwszego. Poza nimi tekst ozdabiają liczne inicjały, floratury i floresy zdobiące litery. Autorka, przedstawiając losy fundatora i jego dzieła (przechowywanie w krakowskim ratuszu, Bibliotece Jagiellońskiej, na Wawelu, w Kaiser Friedrich-Museum, Neuhaus), omówiła szczegółowo sześć miniatur: warsztat iglarzy (k. 293), balwierzy i cyrulików (k. 307), siodlarzy i kołczanników (k. 289), kołodziei i stelmachów (k. 265), garbarzy (k. 276), kuśnierzy (k. 245)⁵. Prezentowany dokument znajduje się na liście polskich propozycji do programu UNESCO „Pamięć Świata”, obejmującego najcenniejsze dokumenty w dorobku ludzkości.

W tekście kolejnym – *O tym, jak kunszt druku zawędrował do Polski* (s. 29–36)⁶ – przedstawiła autorka milowy krok w życiu słowa pisanego – wynalazek Gutenberga i jego początki w Polsce, rozpoczynając prezentację od najstarszego zachowanego druku – jest nim *Almanach Cracoviense ad annum 1474* – kalendarz na rok 1474 autorstwa Piotra Gaszowca, profesora Akademii Krakowskiej. Inkunabuł wydany w krakowskiej oficynie Kasptra Straubego zawierał nie tylko część charakterystyczną dla tego typu wydawnictw, lecz także porady dotyczące zdrowia. Po krótkim omówieniu działalności prekursora drukarstwa na ziemiach polskich, zostały wyliczone i krótko omówione oficyny działające w innych rejonach ówczesnej Polski – drukarnie: Braci Wspólnego Życia w Chełmie, Kasptra Elyana we Wrocławiu, Szwajpolta Fiola w Krakowie, Jakuba Karweysse na Pomorzu oraz Konrada Baumgartena w Gdańsku, Ołomuńcu i Wrocławiu.

Rozdział *Jak ukryte i tajemne księgi przekroczyły próg drukarni* (s. 37–43)⁷ przedstawia ważny nurt piśmiennictwa religijnego – apokryfy, czyli teksty niezaliczone do kanonu *Pisma Świętego*, nazywane także nie-natchnionymi. Powstawały one głównie w oparciu o konkretne wydarzenia z żywotów Jezusa i Marii. Po krótkim wprowadzeniu autorka szczegółowo opisuje trzy wybrane utwory tego gatunku. Pierwszy z nich to *Rozmyślanie o żywocie Pana Jezusa* (znane także jako *Rozmyślanie przemyskie* – od miejsca przechowywania, grekokatolickiej kapituły w Przemyślu), zachowane w niekompletnym odpisie z początku XVI w. i liczące 426 kart. Zbudowany z trzech części (czciień lub capitula) apokryf (cz. 1. – 33 czcienia, cz. 2. – 111 czcień, cz. 3. – 405 czcień), przedstawia życie Marii od Zwiasto-

⁵ Ponadto herb i scenę ukrzyżowania, kolejne miniatury nazwano (za: *Miniatury z Kodeksu Baltazara Behema*, Kraków 2000): *Przyjezdny kupiec* (karta 237), *Kram uliczny* (k. 240), *Warsztat piekarza* (k. 246), *Warsztat krawiecki* (k. 250), *Rymarz* (k. 253), *Warsztat złotniczy* (k. 257), *Warsztat kusznicy* (k. 260), *Herb kapeluszników* (k. 263), *Malarz* (k. 267), *Garniarz* (k. 272), *Ludwisarz* (k. 281), *Warsztat stolarski* (k. 284), *Warsztat szewski* (k. 287), *Warsztat miecznika* (k. 291), *Strzelnica* (k. 295), *Kowal* (k. 297), *Herb mydlarzy* (k. 300), *Herb kaletników* (k. 302), *Bednarz* (k. 305).

⁶ Pierwodruk: „Poradnik Bibliotekarza” 2014, nr 2, s. 17–21.

⁷ Pierwodruk: „Poradnik Bibliotekarza” 2014, nr 3, s. 12–16.

wania do powoływania apostołów przez Chrystusa i jego rozmowie z Piłatem podczas Pasji. Drugi przykład literatury apokryficznej to *Rozmyślenia dominikańskie* o proveniencji krakowskiego klasztoru tegoż zgromadzenia, datowane na pierwszą połowę wieku XVI. 122-kartowy pergamin poza tekstem opisującym Mękę Pańską, zawiera także bogaty materiał ilustracyjny (117 miniatur, inicjały, herb Belina). *Żywot Pana Jezusa Krysta* autorstwa Baltazara Opeca to trzeci z prezentowanych egzemplów, wydany dwukrotnie w 1522 r. – w oficynach Hieronima Wietora oraz Floriana Unglera (nakładem Jana Hallera). Zaznaczyć należy, że B. Opec był nie tyle pełnoprawnym autorem *Żywota*..., co raczej jego tłumaczem i kompilatorem, który dołożył do przekładu polskie utwory wierszowane⁸. Obydwa wymienione wydania różnią się od siebie zarówno w zakresie kształtu tytułu, treści (wersja Unglera, późniejsza o kilka miesięcy, jest rozbudowana), jak i ilustracji (wersja Wietora – 39 całostronicowych drzeworytów autorstwa Hansa Schäufoleina). O popularności dzieła krakowskiego mieszczanina świadczy też ogólna liczba wydań do końca wieku XVIII – 18 polskich i dwa litewskie (s. 41).

Stare druki muzyczne pochodzenia królewieckiego omawia D. Pietrzkiewicz w tekście *O szesnastowiecznym Królewcu, tamtejszych drukarzach i protestanckich drukach muzycznych* (s. 47–54). Przedstawiając drukarzy reformacyjnych tamtego okresu, omawia kolejno działalność oficyn Jana Weinreicha – prekursora czarnej sztuki w Królewcu, Aleksandra Augedeckiego i Jana Daubmanna. Podsumowując dokonania wymienionych impresorów, stwierdza, że drukowane przez nich dzieła przyczyniły się do popularyzacji założeń reformacji oraz rozpowszechnienia śpiewu jako nowej formy okazywania pobożności.

O roli religii w rozpowszechnianiu słowa drukowanego napisała D. Pietrzkiewicz w następnym rozdziale, zatytułowanym *Słów kilka o jezuickich bibliotekach* (s. 55–62)⁹. Zakon Jezuitów sprowadzony do Polski przez Stanisława Hozjusza w 1564 r. od początku swego istnienia skupiał się m.in. wokół działalności edukacyjnej, kształcąc zarówno osoby duchowne, jak i obywateli świeckich w zakładanych przez siebie szkołach, kolegiach, bursach, seminariach, a także tworząc podwaliny takiej działalności pod postacią drukarni i bibliotek. Aktywność tę przerwała kasata zgromadzenia w 1773 r., co jednak nie powstrzymało jezuitów od kontynuowania misji edukacji narodu, którą realizowali w szeregach Komisji Edukacji Narodo-

⁸ Ostatnie ustalenia wydawców *Żywota*, zwłaszcza Rafała Wójcika wskazują na to, że „Baltazar Opec stworzył własną wersję żywota Chrystusa”, a jego kompilacja była „twórcza”, stąd należy go uznać za „autora, a nie jak dotychczas pisano, tłumacza” dzieła (s. 93) (zob. Opec, B. (2014). *Żywot Pana Jezusa Krysta : (1522)*. Wydali i wstępami opatrzyli W. Wydra i R. Wójcik; wstęp ikonograficzny K. Krzak-Weiss . Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza) [Uwaga redaktora naczelnego „Bibliotheca Nostra”, Jolanty Gwioździk].

⁹ Pierwodruk: „Poradnik Bibliotekarza” 2014, nr 7–8, s. 12–16.

wej, Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych i w parafiach. Zgodnie z regułą zakonu książki były stałym elementem funkcjonowania klasztorów, mającym służyć do wypełniania ich podstawowych zadań – pracy duszpasterkiej i dydaktyczno-naukowej, a pozyskiwane były głównie w drodze donacji, lub (od wieku XVIII) zakupów za odpowiednią sumę. Gromadzono niemalże wszystkie wytwory sztuki drukarskiej (poza książkami o treści niemoralnej i frywolnej), łącznie z drukami wpisanymi w indeksy ksiąg zakazanych, te jednak były „wydzielone, osobno przechowywane i specjalnie pilnowane” (s. 57). Poza wyodrębnionymi pomieszczeniami bibliotecznymi, zaplanowanymi w każdym zgromadzeniu, druki przechowywano także w celach zakonników, infirmerii czy jadalni. Po ogólnym omówieniu zasad funkcjonowania librarii zakonnych tego zgromadzenia przedstawiła autorka kilka przykładów, wśród nich księgozbiory z Braniewa (najstarszy, wywieziony w roku 1626, w czasie wojny polsko-szwedzkiej do Uppsali, 1300 dzieł), Pułtuska (5000 woluminów w roku kasaty, trafiły w większości do szkół KEN), Kalisza (10 000 tomów w roku kasaty, rozproszona, częściowo trafiła do Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego), Krakowa (ze szczegółowym opisem losów biblioteki przy kościele św. Barbary – po kasacie częściowo zniszczona i rozproszona), Przemyśla (m.in. z jej zbiorów utworzono bibliotekę publiczną). Podsumowując, podaje, że zasób bibliotek jezuickich wahał się od 10 000 do 20 000 tomów.

Zarys drukarstwa, tym razem warszawskiego, to temat rozdziału *O tym, jak mieszczanie uprawiali drukarstwo w Warszawie* (s. 71–78)¹⁰. Rozpoczynając opowieść od końca XVI w., kiedy to w 1577 r. przybyła do Warszawy tzw. Drukarnia Latająca, założona przez Mikołaja Szarfenberga na polecenie kanclerza Jana Zamoyskiego, omawia autorka pobieżnie działalność kolejnych warszawskich oficyn: Jana Rossowskiego (od 1624 r.) i jego następcy Jana Trepińskiego (od 1635 r.), Piotra Elerta (od 1643 r.) i jego następcy Karola Ferdynanda Schreiberera (od 1682 r., część zasobu po P. Elercie wdowa sprzedała warszawskim pijarom). D. Pietrzkiewicz podaje rok 1692 jako koniec działalności drukarstwa mieszczańskiego w Warszawie i początek monopolu drukarni zakonnych. Wprawdzie w 1726 r. serwitoriat i przywilej na założenie drukarni otrzymał Mikołaj Hebanowski, jednak brak informacji o produkcji jego oficyny. Wśród impresorów z 2. połowy wieku XVIII wymienia autorka Piotra Dufoura, Michała Grölla, Jana Engela, Jana Potockiego, Piotra Zawadzkiego i Wawrzyńca Mitzlera de Kolofa; z innych, realizujących zamówienia na wydawnictwa publicystyczne, czasopisma i druki akcydensove: Karola Malinowskiego, Józefa Mejera, Tadeusza Podleckiego, Tadeusza Włodka i Tadeusza Mostowskiego, konkludując, że „repertuar wydawniczy warszawskich drukarni doby stanisławowskiej wyraźnie uwidacznia zaangażowanie ich właścicieli w sprawy polityczno-społeczne” (s. 77).

¹⁰ Pierwodruk: „Poradnik Bibliotekarza” 2014, nr 5, s. 13–17.

Dwa teksty poświęciła D. Pietrzkiewicz konkretnym tytułom: *Geometra polski to iest nauka rysowania, podziału, przemieniania, y rozmierzania liniy, angulow, figur, y brył pełnych* Stanisława Solskiego (Kraków, oficyna Grzegorza i Mikołaja Schedlów, t. 1 – 1683, t. 2 – 1684, t. 3 – 1686) (s. 63–70), oraz *Compendium ferculorum, albo zebranie potraw* Stanisława Czernieckiego (Kraków, oficyna Jerzego i Mikołaja Schedlów, 1682) (s. 79–86)¹¹. Na omówienie pierwszego z dzieł składa się dość obszerny życiorys samego autora oraz prezentacja zawartości pierwszego polskiego, 3-tomowego podręcznika geometrii i miernictwa. Czternaście zabaw (t. 1 – *Zabawy od I do VI*, t. 2 – *Zabawy od VII do XI*, t. 3 – *Zabawy od XII do XIV*), jak określił sam autor poszczególne części, miało przybliżyć polskim czytelnikom zagadnienia matematyczne. Niestety, jak zauważył w korespondencji z Adamem Adamandym Kochańskim, nie przyniosło to spodziewanych rezultatów. Dopiero wersja skrócona, łacińskojęzyczna, wydana w 1688 r. u Franciszka Cezarego, spotkała się z odzewem w świecie naukowym.

Druga historia, pierwszej polskiej książki kucharskiej, to zarys dziejów oficyny Schedlów oraz opis przywołanej publikacji, dedykowanej księżnej Helenie Tekli Lubomirskiej. Nie przypadkowo pojawiła się ta adresatka – S. Czerniecki przez 32 lata był kucharzem w majątku rodziny Lubomirskich w Nowym Wiśniczu. Całość podzielił autor na cztery części: instrukcję dla kuchmistrza oraz trzy rozdziały z przepisami (pierwszy o potrawach mięsnych, drugi – rybnych, trzeci – mlecznych, pasztetach, ciastach i tortach). O popularności dzieła Czernieckiego świadczy ilość wydań – autorka podaje, że do roku 1783 było ich ok. 20, z kilkoma wariantami tytułu, a wychodziły one spod pras (poza Schedlowymi) wileńskich jezuitów, Sebastiana Fabiana Hebanowskiego i Drukarni Akademii w Wilnie.

Dwa kolejne teksty koncentrują się na księgozbiorach prywatnych, zgromadzonych przez Branickich w Suchej (s. 87–94) oraz Wróblewskich w Wilnie (s. 16–20)¹². Za początek zbiorów suskich, gromadzenie których rozpoczął Aleksander hr. Branicki z małżonką Anną z Hołyńskich, uznaje się zakup biblioteki od Andrzeja Edwarda Koźmiana z Piotrowic w 1852 r. Kolejne nabytki to z roku kolejnego ryciny i rysunki z kolekcji Józefa Ignacego Kraszewskiego (odpowiednio 6000 i 1550 jednostek), biblioteki Feliksa Wesołowskiego, ks. Franciszka Ciesielskiego, Franciszka Nowakowskiego, Karola Łaskiego, część tulczyńskiego zbioru Potockich. W rozrastającym się szybko zasobie znalazły się rękopisy, stare druki, literatura tematyczna, grafiki, obrazy, numizmaty i eksponaty archeologiczne. Kontynuatorem pasji rodziców był Władysław, również stale i konsekwentnie powiększający rodowe zbiory. Po jego śmierci majątek odziedziczyła Anna Branicka, druga żona Juliusza hrabiego Tarnowskiego z Końskich, a w 1932 r. otrzymał go

¹¹ Pierwodruk: „Poradnik Bibliotekarza” 2014, nr 4, s. 13–17.

¹² Pierwodruk: „Poradnik Bibliotekarza” 2014, nr 9, s. 16–20.

jej syn Juliusz. Autorka przedstawiła także postaci bibliotekarzy i kustoszy suskiego zasobu – Franciszka Nowakowskiego, Michała Żmigrodzkiego, Jana Kosska i Józefa Serugi. O ile zbiory nie ucierpiały w czasie I wojny światowej i przez wiele lat służyły swym bogactwem środowisku naukowemu, o tyle kolejna wojna poważnie je naruszyła. Niewielka ich część znajduje się obecnie w Muzeum Narodowym w Warszawie.

Załącznikiem drugiej z opisanych kolekcji była domowa biblioteczka Emilii i Eustachego Wróblewskich, którą pod koniec XIX w. zaczął powiększać ich syn – Tadeusz Stanisław Wróblewski. Liczne zakupy miały służyć realizacji założenia właściciela – powołaniu w Wilnie biblioteki publicznej. W 1912 r. utworzył on Towarzystwo Biblioteki im. Eustachego i Emilii Wróblewskich, w statucie którego wpisany został ów zamiar. W 1924 r. zakupiono na potrzeby księżnicy rezydencji hr. Alfreda Tyszkiewicza, a pięć lat później (w 1929 r.) zasoby oszacowano i ustalono obecność w nich: ok. 40 000 druków w 80 000 woluminów, 18 000 druków ulotnych, 2700 manuskryptów, 7400 autografów, 10 000 rycin i 2500 muzealiów (s. 99). Pieczę nad zbiorami sprawowali kolejno: Helena Drège, Stefan Rygiel, Erwin Koschmider i Stefan Burhardt. Na początku II wojny światowej najcenniejsze zbiory zostały wywiezione do Związku Radzieckiego, skąd nigdy nie powróciły, a kilkanaście miesięcy później, w styczniu 1941 r., ich pozostałość wraz z budynkiem zasiliła Bibliotekę Litewskiej Akademii Nauk. Dopiero w 2010 r. upamiętniono historię zbiorów, dodając do nazwy zapis „im. Wróblewskich”.

Bibliofilem był także Józef Weyssenhoff – bohater kolejnego tekstu (s. 105–112). Przedstawiwszy krótki biogram zbieracza, przeszła autorka do historii biblioteki rodzinnej, której założycielem byli Jan i Józef Weyssenhoff – obydwie postaci związane z ważnymi dla Polski wydarzeniami historycznymi, stąd też i głównie historyczny charakter zbioru, w którym, poza książkami, znajdowały się także ryciny i obrazy. W posiadanie tegoż księgozbioru wszedł Józef Weyssenhoff w 1880 r., by już 15 lat później zgromadzić ponad 8000 woluminów. Ze znanstwem kolekcjonował nie tylko stare druki, lecz także kalendarze, numizmaty i portrety. W swej bibliofilskiej pasji kierował się jedną zasadą: „Gromadząc zbiory, trzeba mieć tę wartość przedmiotów ciągle na oku: co one znaczą lub znaczyć mogą dla nauki i rozkoszy przyszłych pokoleń” (s. 109). W wyniku stopniowego uszczuplania majątku zmuszony był rozprzedawać swoje zbiory. Pomimo jednak tak dotkliwych dla zapalonego kolekcjonera strat, pozostał wierny swej pasji, realizując ją jako rzeczoznawca.

Problem utraty zbiorów poruszyła D. Pietrzkiewicz w tekście poświęconym traktatowi ryskiemu (s. 113–122)¹³ podpisanemu 18 marca 1921 r. Mocą porozumienia pomiędzy Polską a Rosją i Ukrainą zagwarantowano stronie polskiej m.in. „zwrot zagarniętych przez carat archiwaliów, księgo-

¹³ Pierwodruk: „Poradnik Bibliotekarza” 2014, nr 11, s. 14–19.

zbiorów, dzieł sztuki, zbiorów numizmatycznych, mineralogicznych, archeologicznych, zestawów przyrządów naukowych oraz innych trofeów wojennych o wartości historycznej, naukowej i kulturalnej” (s. 114). Po licznych utrudnieniach ze strony rosyjskiej ekspertom polskim (byli to m.in. Piotr Bańkowski, Aleksander Birkenmajer, Edward Chwalewik, Aleksander Czołowski) udało się odzyskać część zagrabionych zbiorów.

Publikację kończą trzy teksty biograficzne, poświęcone postaciom istotnym w historii kultury książki polskiej. Są to kolejno wspomniany już Piotr Bańkowski (12 września 1885 r. – 16 lutego 1976 r.) – uczestnik rewindykacji zbiorów polskich na mocy traktatu ryskiego, historyk literatury, bibliotekarz, archiwista i redaktor (s. 123–130); Tadeusz Przypkowski¹⁴ (12 lipca 1905 r. – 17 grudnia 1977 r.) – historyk sztuki, nauki i astronomii, znawca zegarów, kolekcjoner i bibliofil, miłośnik i twórca ekslibrisów (s. 131–138). Jerzy Giedroyc (27 lipca 1906 r. – 14 września 2000 r.) – bohater ostatniego tekstu, ukazany jest poprzez swoją działalność w ramach emigracyjnego Instytutu Literackiego i wydawanych przez niego „Kultury” (637 numerów), „Zeszytów Literackich” (171 numerów) i serii „Biblioteka Kultury” (378 książek) (s. 139–148).

Rozdziały zawarte w książce przyporządkować można do pięciu grup tematycznych: o rękopisach – 2 (średniowieczne rękopisy polskie i z Polską związane, *Kodeks Baltazara Behema*); konkretnych tytułach – 2 (pierwszy podręcznik geometrii i miernictwa oraz pierwsza książka kucharska); drukarstwie – 4 (początki drukarstwa polskiego, apokryfy drukowane, drukarstwo królewieckie i warszawskie); bibliotekach – 4 (księgozbiory jezuickie, Branickich z Sucheja, Wróblewskich w Wilnie oraz traktacie ryskim) i ludziach (teksty o J. Weyssenhoffie, P. Bańkowskim, T. Przypkowskim i J. Giedroycu). Składają się one na zwartą opowieść o dziejach kultury książki od czasów twórczości rękopiśmiennej po współczesne. Niewątpliwym atutem książki jest materiał ilustracyjny (63 ilustracje) towarzyszący wszystkim niemalże tekstom (z wyjątkiem artykułu poświęconego P. Bańkowskiemu). Stanowi on ważne dopełnienie, zwłaszcza części dotyczącej najstarszych dziejów, do wytworów których dostęp jest ograniczony. Subiektywny wybór zagadnień, jakiego dokonała autorka, pozwala prześledzić kilka wieków w służbie książki poprzez pryzmat 16 przedstawionych zagadnień, odbyć fascynującą podróż z 16 przystankami – „ciekawymi przypadkami z życia książki”.

¹⁴ Pierwodruk: „Poradnik Bibliotekarza” 2014, nr 12, s. 14–17.

Bibliografia

- Chruścińska, J. (2015). Słów kilka od redaktora. W: D. Pietrkiewicz, *Ciekawe przypadki z życia książki, czyli „Nie jest grzechem lubić książki dla nich samych...”* (s. 7–9). Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.
- O projekcie. W: 650 lat w służbie książki. Pobrane 24 października 2015, z: http://www.sbp.pl/650/o_projekcie

BEATA ŻOLEŃDOWSKA-KRÓL
*Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*

Michael F. Bemis : *Library and Information Science: A Guide to Key Literature and Sources.* – Chicago : American Library Association, 2014. – 304 s. ; 26 cm. – ISBN: 978-0-8389-1185-3

Zestawienia bibliograficzne poświęcone dyscyplinom naukowym stanowią niezbędny element każdego warsztatu badawczego. Jak zauważa Jadwiga Sadowska, „[i]m bardziej rozwija się jakaś dyscyplina, tym bardziej potrzebne są jakieś »przewodniki«, które analizowałyby piśmiennictwo, wskazywały, co nowego i gdzie napisano na określony temat. Taką rolę pełnią spisy bibliograficzne dziedzin i zagadnień w odniesieniu do poszczególnych dyscyplin naukowych” (Sadowska, 2009). Wydana w ubiegłym roku książka Michaela F. Bemisa wpisuje się w tę kategorię dokumentów, stanowiąc przewodnik po źródłach informacji anglojęzycznych z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Autor zdobył bogate doświadczenie w zakresie tworzenia bibliografii adnotowanych, zarówno jako przewodniczący komitetu Materials Reviewing Committee of ALA’s Reference and User Services Association (RUSA), jak i opracowujący materiały dla „American Reference Books Annual”, „Library Journal” oraz innych czasopism bibliotekoznawczych i informatologicznych. Jak podkreślił we wstępie, publikacja ta powstała z powodu „needed a current annotated bibliography of library science but couldn’t find one” (s. 11). Zamierzeniem autora było więc zebranie informacji o dostępnych źródłach dotyczących różnych aspektów zawodu bibliotekarza i logiczne ich pogrupowanie. Efekt tych analiz stanowi wykaz książek, czasopism i stron internetowych, jakie ukazały się w latach 2000–2012.

Całość opracowanego materiału poprzedza wprowadzenie, w którym autor omawia cel i kompozycję książki. Czytelnik otrzymuje wyjaśnienie, że opracowana bibliografia nie jest wyczerpująca, a przy doborze źródeł uwzględniono cztery kryteria: tematykę materiałów przedstawiającą problematykę historyczną lub współczesne trendy w bibliotekoznawstwie i informacji naukowej; autora i jego afiliację; wysoką cytowalność prac w literaturze przedmiotu oraz bogaty aparat pomocniczy zawarty w publikacjach (np. tabele, diagramy, instrukcje, *case study*).

Książka została podzielona na 39 rozdziałów, ułożonych alfabetycznie według tematów, z których każdy obejmuje istotny obszar badawczy z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej: 1. *Administration and Management* (Administracja i Zarządzanie), 2. *Architecture* (Architektura), 3. *Associations* (Stowarzyszenia), 4. *Awards and recognition* (Nagrody i wyróżnienia), 5. *Biography, Autobiography and Memoir* (Biografia, autobiografia i wspomnienia), 6. *Careers and Employment* (Kariera zawodowa i praca), 7. *Cataloging and Classification* (Katalogowanie i klasyfikacja), 8. *Censorship and Intellectual Freedom* (Cenzura i wolność intelektualna), 9. *Collection Management* (Zarządzanie zbiorami), 10. *Education and Professional Development* (Edukacja i rozwój zawodowy), 11. *Epistemology and Philosophy* (Epistemologia i filozofia), 12. *Ethics* (Etyka), 13. *Funding and Finance* (Finansowanie i finanse), 14. *Humor* (Humor), 15. *Information Literacy and Bibliographic Instruction* (Umiejętności informacyjne i wskazówki bibliograficzne), 16. *Information Technology* (Technologia informacyjna), 17. *Interlibrary Loan and Document Delivery* (Wypożyczanie międzybiblioteczne i dostarczanie dokumentów), 18. *International Librarianship* (Bibliotekoznawstwo międzynarodowe), 19. *Law* (Prawo), 20. *Libraries, General* (Biblioteki Ogólnie), 21. *Libraries, History of* (Historia Bibliotek), 22. *Library Science, General* (Bibliotekoznawstwo Ogólnie), 23. *Library Science, History of* (Historia Bibliotekoznawstwa), 24. *Marketing, Public Relations, and Advocacy* (Marketing, Public Relations, Rzecznictwo), 25. *Miscellaneous* (Miscellanea), 26. *Patron Services* (Usługi dla użytkowników), 27. *Philanthropy* (Filantropia), 28. *Popular Culture* (Kultura popularna), 29. *Programming* (Programowanie), 30. *Quotations* (Cytowania), 31. *Readers Advisory* (Poradnictwo czytelnicze), 32. *Reading Advocacy, Instruction, and Promotion* (Rekomendacje czytelnicze, poradniki, promocja czytelnictwa), 33. *Reference Work* (Wydawnictwa informacyjne), 34. *Research* (Badania), 35. *Serials* (Wydawnictwa ciągłe), 36. *Special, Academic, and School Libraries and Librarians* (Biblioteki Specjalne, Naukowe, Szkolne i Bibliotekarze), 37. *Statistics* (Statystyka), 38. *Vendors and Suppliers* (Sprzedawcy i Dostawcy zasobów), 39. *Writing and Publishing* (Pisanie i działalność wydawnicza).

Każda z części publikacji podzielona jest według cech formalnych: książki, czasopisma, strony internetowe (artykuły online), bazy danych podejmujące wskazaną tematykę. Najistotniejszą, a zarazem najobszerniejszą część tej bibliografii adnotowanej stanowią książki i czasopisma w wersji drukowanej. Przykładem jest rozdział pierwszy poświęcony zagadnieniom administracji i zarządzania w bibliotekach, w którym zarejestrowano 112 książek i 4 czasopisma. Opis każdej pozycji obejmuje pełną informację bibliograficzną – tytuł, autor/redaktor, wydawca, data publikacji, ISBN lub ISSN oraz adres URL stron internetowych, wraz z charakterystyką podawanej pracy. Niewątpliwym atutem publikacji jest właśnie omówienie treści poszczególnych periodyków i wydawnictw zwartych.

Zwieńczeniem książki są dwa załączniki. Pierwszy zawiera spis oddziałów, poddziałów i filii American Library Association (ALA divisions, chapters and affiliates). W spisie tym obok nazwy każdej jednostki, podana jest jej strona internetowa i ogólna charakterystyka działalności. Drugi załącznik obejmuje listę międzynarodowych i krajowych stowarzyszeń bibliotekarskich (International and National Professional Associations). Jako organizację międzynarodową wskazano International Federation of Library Associations (IFLA), podając jej stronę internetową, krótki opis działalności, datę i miejsce założenia, liczbę członków oraz najważniejsze publikacje. Wykaz organizacji krajowych zamieszczono według obszaru geograficznego, z podziałem na Afrykę, Azję, Europę, Amerykę Łacińską, Amerykę Północną i Oceanię.

Korzystanie z bibliografii, poza alfabetycznym ułożeniem opisów według tematów, ułatwia umieszczona w prawym górnym rogu żywa pagina. Dodatkowo narzędziem pomocniczym w korzystaniu z książki jest wspólny indeks autorski i tytułowy w układzie alfabetycznym (Author and Title Index).

Recenzowany przewodnik należy uznać za pożyteczne przedsięwzięcie wydawnicze. Struktura książki oraz praktyczne treści sprawiają, że jest to bardzo przydatna pozycja dla bibliotekarzy, studentów kierunków bibliotekoznawczych oraz pracowników naukowych. Zebrana literatura stanowi bogate źródło informacji anglojęzycznych dla każdego badacza dyscypliny, jaką jest bibliotekoznawstwo i informacja naukowa, ukazuje bowiem współczesne tendencje jej rozwoju. Stwarza również czytelnikom możliwość zgłębienia prezentowanej tematyki.

Bibliografia

Sadowska, J. (2009). Polskie dziedziczne bibliograficzne bazy danych w perspektywie lokalnej i globalnej. W: *Bibliograficzne bazy danych : kierunki rozwoju*

i możliwości współpracy, Bydgoszcz, 27-29 maja 2006. Pobrane 10 marca 2015, z: <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat19/sadowska.php>

Zdzisław Gębołyś : *Bolesław Ciepiela. Monografia biobibliograficzna.* – Sosnowiec: Progres Wydawnictwo – Druk – Reklama, 2015. – 263 s. : il. [w tym kolor.]; 24 cm. – ISBN 978-83-61919-56-8

Bolesław Ciepiela. Monografia biobibliograficzna opracowana przez Zdzisława Gębołyśa dotyczy, jak podaje we wstępie autor: „zagłębiowskiego pisarza – regionalisty, autora 49 książek, ponad 1 300 tekstów prasowych, monografii miejscowości, jak też opracowań zwartych z zakresu historii kopalnictwa węgla kamiennego, redaktora, oraz członka Stowarzyszenia Autorów Polskich, związanego od urodzenia z Zagłębiem Dąbrowskim, z wykształcenia inżyniera górnictwa, z zamiłowania kronikarza i humanistę – absolwenta Wydziału Górniczego Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, prezesa honorowego Oddziału Będzińskiego Stowarzyszenia Autorów Polskich, wiceprezesa Klubu Kronikarzy Zagłębia Dąbrowskiego im. dr Jana Przemszy-Zielińskiego oraz prezesa Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Górnictwa – Koło »Zagłębie« w Będzinie” (Gębołyś, 2015, s. 19). Ta krótka prezentacja osoby, której jest poświęcona monografia, świadczy o jej szerokich zainteresowaniach i dużej aktywności, a tym samym o sporym dorobku. Zważywszy, że omawiana postać jest nadal twórczo aktywna, w przyszłości należy uwzględnić uzupełnienia podmiotowo-przedmiotowe bibliografii.

Analizując opracowaną monografię od strony treściowej, należy wyodrębnić dwa zasadnicze elementy: biograficzny i bibliograficzny. Ponadto na pracę składają się te wszystkie aspekty formalno-wydawnicze, które są niezbędne przy tworzeniu specjalistycznych monografii biobibliograficznych. Należy wspomnieć, że w omawianym dziele tuż po stronie tytułowej pracy widnieje obszerne *Podziękowanie* bohatera książki skierowane do tych wszystkich, którzy przyczynili się do powstania i promowania publikacji. Następnie zamieszczono *Spis treści* w czterech językach (angielskim, niemieckim, francuskim, rosyjskim) oraz *Układ bibliografii* również w czterech wymienionych językach, wyjaśniający szczegółowo, co składa się na *Bibliografię twórczości Bolesława Ciepieli* i *Bibliografię publikacji o Bolesławie Ciepieli*.

W części wprowadzającej znalazły się również materiały objaśniające, takie jak: *Wykaz ważniejszych skrótów użytych w bibliografii* oraz *Wykaz kryptonimów używanych przez B. Ciepielę*, a także materiały informacyjne tj.: *Wykaz czasopism wykorzystanych w bibliografii*. Analizując zamieszczony wykaz czasopism, trudno nie zauważyć, że zdecydowana większość wymienionych tytułów, to pisma o zasięgu lokalnym i regionalnym, często specjalistyczne o profilu technicznym. W wykazie widnieją również gazety codzienne o zasięgu ogólnopolskim oraz ogólnopolskie periodyki społeczne i religijne. Część wprowadzającą zamyka *Wstęp*, który informuje o celu i założeniach podjętego przedsięwzięcia, a także pokrótce przedstawia dotychczasowy *Stan badań*, zasady *Doboru materiałów*, omawia *Układ bibliografii* i charakteryzuje *Opis bibliograficzny* oraz zamieszczone *Indeksy*. Dużą pomocą przy opracowaniu *Monografii* były przygotowane przez samego B. Ciepielę zestawienia bibliograficzne własnego dorobku (Ciepiela, 2005; Ciepiela 2007) oraz publikacje Z. Gębołyś (Gębołyś, 2004; Gębołyś 2011) i Ireny Modrzyk (Modrzyk, 2007). Autor nie ukrywa, że dołożył wszelkich starań, aby przedstawiona praca była kompletnym zbiorem twórczości B. Ciepieli i opracowań jego twórczości.

Po *Wstępie* wyjaśniającym metodykę tworzenia biobibliografii rozpoczyna się część biograficzna, którą otwiera tekst *Bolesław Ciepiela – szkic biograficzny* informujący o życiu rodzinnym, zdobytym wykształceniu, przebiegu pracy zawodowej, działalności społeczno-organizacyjnej oraz otrzymanych odznaczeniach i wyróżnieniach. Następnie omówiona jest *Działalność twórcza Bolesława Ciepieli* poszerzona o informacje na temat opublikowanych książek i artykułów. Natomiast w kolejnej części pracy zatytułowanej *Pocztówki anonsujące wydane książki* publikacje zaprezentowano w formie zilustrowanych okładek książek. Taki model zapowiedzi wydawniczych jest rzadko spotykaną reklamą i promocją wydanej literatury, a może warto wzorować się na dobrych praktykach.

Dalsza część *Monografii* zawiera *Analizę formalną i treściową dorobku pisarskiego Bolesława Ciepieli*, w której dokonano formalno-piśmienniczej, treściowej i jednostkowo-rzeczowej charakterystyki twórczości publikacyjnej zagłębiowskiego twórcy. Z kolei *Kalendarium życia i twórczości Bolesława Ciepieli* to szczegółowy opis wydarzeń rodzinnych, edukacyjnych, zawodowych, społecznikarskich i hobbystycznych, które w połączeniu z następnym działem zatytułowanym *Bolesław Ciepiela w „obiektywie lat”* przybliżają – dzięki licznym fotografiom – drogę życiową i dokumentują zasługi niestrudzonego twórcy i propagatora kultury. Część biograficzną zamyka *Bibliografia załącznikowa* wykorzystana do opracowania biogramu regionalnego badacza.

Bibliografia twórczości Bolesława Ciepieli to jedna z zasadniczych części *Monografii*, która w układzie chronologicznym dokumentuje twórczy dorobek zagłębiowskiego pisarza od 1955 r. do 2014 r. W opracowanym

spisie znalazły się książki, recenzje, sygnały, rekomendacje i anonse oraz informacje o wydanych książkach. Uwzględniono również opisy patentowe, wynalazki i wzory użytkowe, a także artykuły naukowe, fachowe zawodowe z periodyków i prac zbiorowych oraz artykuły z prasy codziennej i lokalnej. Umieszczono też dokumenty niepublikowane – cenny materiał źródłowy do dalszych badań.

Z kolei *Bibliografia publikacji o Bolesławie Ciepeli* jest dopełnieniem zrębu zasadniczego bibliografii. Zbudowana została również w układzie chronologicznym i obejmuje publikacje od 1962 r. do 2014 r., co świadczy o dość wczesnym zainteresowaniu osobą Ciepeli, wynikającym z jego działalności społecznikarskiej, dorobku pisarskiego i twórczej pracy zawodowej. Zgromadzony materiał zawiera biogramy, wywiady, prezentacje sylwetki, a także otrzymane nagrody, wyróżnienia i obchodzone jubileusze oraz spotkania autorskie, promocje książek i inne wydarzenia i rocznice.

Uzupełnieniem zestawień bibliograficznych są dwa rozbudowane indeksy: nazwisk i przedmiotowy. *Indeks nazwisk* tworzą osoby występujące w pracy z uwzględnieniem licznych pseudonimów i kryptonimów oraz odsyłaczy do rozwiązanych nazwisk. Niestety nie przy wszystkich osobach udało się autorowi rozwiązać inicjał imienia. Z kolei w *Indeksie przedmiotowym* nie uwzględniono zasad doboru haseł, gdyż obok instytucji, nazw miejscowości, pojawiają się nazwiska, których może czytelnik poszukiwać w *Indeksie nazwisk*. *Indeks przedmiotowy* otwiera alfabetyczny wykaz czasopism z odsyłaczami do zrębu głównego bibliografii, następnie w porządku alfabetycznym uwzględniono nazwy instytucji, organizacji, dziedzin wiedzy oraz nazwy geograficzne i osobowe.

W części końcowej pracy znalazł się *Wykaz pocztówek anonsujących wydane książki* z podziałem na: *Książki o górnictwie*, *Książki o regionie*, *Publikacje Klubu Kronikarzy Zagłębia Dąbrowskiego im. J. Przemszy-Zielińskiego*, *Publikacje Stowarzyszenia Autorów Polskich* oraz prace *Inne*. Zamieszczono tu również *Wykaz tabel* oraz *Wykaz ilustracji* z uwzględnieniem życia osobistego, zawodowego i społecznego oraz towarzyszących imprez, jubileuszy, nagród i odznaczeń. Ważnym elementem pracy naukowej są streszczenia, które w omawianej *Monografii* opracowano w językach: polskim, angielskim, niemieckim, francuskim, rosyjskim. Następnie w układzie alfabetycznym przedstawiono *Wykaz darczyńców i osób zaprzyjaźnionych*. Można przypuszczać, że dzięki nim praca mogła ujrzeć światło dzienne. Publikację zamyka *Informacja o Zdzisławie Gębołyśiu, autorze monografii biobibliograficznej B. Ciepeli*.

Zbigniew Gębołyś podjął się niełatwego zadania, opracowując kompletną biobibliografię osoby aktywnej, twórczej i kreatywnej. Zrealizowany zamysł mógł dojść do skutku dzięki determinacji autora, jego pracowitości i rzetelności w doborze materiału oraz dociekliwości badawczej. Omawiane dzieło to nie tylko biobibliografia zagłębiowskiego badacza, to część histo-

rii, kultury i gospodarki Zagłębia Dąbrowskiego ukazana przez pryzmat aktywnej i twórczej pracy konkretnej osoby. Zebrany materiał będzie z pewnością wykorzystany przez nauczycieli, bibliotekarzy, filologów, historyków i socjologów do dalszych pogłębionych badań nad kulturą tego regionu. Przedstawiona praca będzie również inspiracją do prezentowania dorobku innych twórców i regionalistów oraz aktywnych badaczy, o których należy pisać i którym trzeba poświęcić kolejne publikacje.

Reasumując, warto przywołać zamieszczony na okładce omawianej książki fragment recenzji wydawniczej Barbary Pytlos: „należy podkreślić, że opracowanie to pełniej ukazuje życie i dorobek Bolesława Ciepeli. I wybór takiej formy pracy pokazującej całość działań Bolesława Ciepeli na rzecz regionu trzeba uznać za słuszny. A to, że dopełnia go jeszcze bibliografia prac o Bolesławie Ciepeli czyni tę pracę pełniejszą i przydatniejszą dla regionalistów i badaczy zajmujących się Zagłębiem Dąbrowskim z racji wykonywanego zawodu lub sprawowanych funkcji w regionie”.

Bibliografia

- Ciepiela, B. (2007). *Mój dorobek literacki*. Gródków: [B. w].
- Ciepiela, B. (2005). *Moja bibliografia*. Gródków: [B. w].
- Gębołyś, Z. (2004). *Bibliografia zawartości „Ekspresu Zagłębiowskiego”. Bibliografia druków Oficyny Wydawniczo-Autorskiej „SOWA – PRESS”. Słowem wstępnym poprzedził A. W. Jarosz*. Katowice: Gnome.
- Gębołyś, Z. (2011). *Bibliografia Publikacji Klubu Kronikarzy Zagłębia Dąbrowskiego im. Jana Przemszy-Zielińskiego*. Sosnowiec: Stowarzyszenie Autorów Polskich. Oddział w Będzinie, Klub Kronikarzy Zagłębia Dąbrowskiego.
- Gębołyś, Z. (2015). *Bolesław Ciepela. Monografia biobibliograficzna*. Sosnowiec: Progres Wydawnictwo – Druk – Reklama.
- Modrzyk, I. (2007). Bolesław Ciepela – 50 lat współpracy z czasopismem „Wiadomości Górnicze”. *Wiadomości Górnicze*, 11, 627–631.

Biblioteka Nowa

Zarówno Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Biblioteka+ jak i Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa na lata 2014–2020 zakładają przekształcanie bibliotek publicznych w centra dostępu do wiedzy i kultury oraz ośrodki życia społecznego odpowiadające różnym potrzebom i oczekiwaniom użytkowników. W spełnieniu tych wyzwań pomoże zaplanowany przez Instytut Książki na lata 2015–2017 cykl seminariów Biblioteka Nowa. Został on podzielony na seminaria tematyczne: nowe wyzwania, nowe koncepcje, nowa architektura, nowa oferta, nowy bibliotekarz/nowa bibliotekarka. Nadrzędnym celem spotkań jest wypracowanie założeń i kierunków rozwoju polskich bibliotek publicznych na najbliższe lata. Konieczne jest przy tym uwzględnienie doświadczeń bibliotek i bibliotekarzy z innych krajów – zaplanowano więc ich aktywny udział w programie. Przewidziano dwa seminaria w roku: wiosną i jesienią.

Już 15 kwietnia 2015 r. w Krakowie odbyło się pierwsze spotkanie zatytułowane „Biblioteka 2020, czyli nowe wyzwania dla bibliotek publicznych”. Wzięli w nim udział prelegenci z krajów europejskich: Jens Thorhauge z Danii, dyrektor Danish Agency for Libraries and Media; Emmanuel Aziza z Francji, zastępca dyrektora Bibliothèque publique d'information (Centre Pompidou); Klaus-Peter Böttger z Niemiec, dyrektor biblioteki miejskiej w Essen, członek zarządu IFLA i EBLIDA; Brian Ashley z Wielkiej Brytanii, dyrektor ds. bibliotek w angielskim Arts Council. Głos zabrali także przedstawiciele instytucji polskich: Tomasz Makowski, dyrektor Biblioteki Narodowej, Grzegorz Gauden, dyrektor Instytutu Książki i Elżbieta Kalinowska z Instytutu Książki.

W seminarium inaugurującym cykl Biblioteka Nowa uczestniczyło ok. 200 osób. Następných pięć spotkań odbędzie się w innych miastach polskich, m.in. w Warszawie i Wrocławiu.

Źródło:

<http://www.instytutksiazki.pl/edukacja,biblioteki,32707,0,biblioteka-nowa.html>;
<http://www.lustrobiblioteki.pl/2015/04/wyzwania-bibliotek-we-wspczesnym.html>

Izabela Jurczak

Wrocław gospodarzem Światowego Kongresu Bibliotekarstwa i Informacji IFLA

Jedno z najbardziej prestiżowych wydarzeń w świecie bibliotekarskim odbędzie się we Wrocławiu w sierpniu 2017 r. Kilka tysięcy profesjonalistów z branży bibliotekarstwa i bibliotekoznawstwa weźmie udział w Światowym Kongresie Bibliotekarstwa i Informacji IFLA. Decyzja została ogłoszona podczas sesji zamykającej tegoroczny Kongres w Cape Town (RPA) przez prezesa IFLA, Sinikka Sipilä. Będzie to drugi kongres w Polsce (pierwszy odbył się w 1959 r. w Warszawie).

Tak ważne wydarzenie jest kolejnym i szczególnym wyróżnieniem dla Wrocławia, który w 2016 r. będzie Europejską Stolicą Kultury.

Kongres jest wyjątkowym czasem dla bibliotekarzy, którzy mogą wymienić się doświadczeniami, poglądami, ustalić wspólne stanowiska i harmonogram działań w najważniejszych dla środowiskach sprawach. Instytucje i stowarzyszenia licznie biorące udział w przedsięwzięciu mogą wówczas nawiązać i zacieśnić bliską współpracę. Poza tym ważnym elementem wszystkich kongresów IFLA jest tzw. Exhibit, czyli wystawa gromadząca stoiska wystawców-sponsorów prezentujących najnowocześniejsze rozwiązania technologiczne dla bibliotek. Exhibit jest zawsze znakomitą okazją do rozmów o produktach ułatwiających pracę bibliotekarzy.

Kongres we Wrocławiu w 2017 r. będzie doskonałą okazją do uczczenia setnej rocznicy istnienia Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, które powstało w 1917 r. jako Związek Bibliotekarzy Polskich, a od 1927 r. jest członkiem IFLA.

Źródło:

<http://wirtualnywydawca.pl/2015/04/wroclaw-zorganizuje-swiatowy-kongres-bibliotekarzy/>;

<http://www.wroclaw.pl/sierpniowy-kongres-bibliotekarzy-ifla-2017-we-wroclawiu>

Izabela Jurczak

Spring Break z książką

Blisko stu młodych artystów zaprezentowało się podczas trwającego od 23 do 25 kwietnia 2015 r. festiwalu Spring Break Showcase Festival & Conference w Poznaniu. Do wydarzenia dołączyło też kilku popularnych artystów m.in. Mela Koteluk, Ten Typ Mes, Muchy, Skubas, Król czy Tides From Nebula.

Podczas ubiegłorocznej edycji festiwalu artyści, dziennikarze i przedstawiciele branży muzycznej zostali sfotografowani z ulubioną płytą. Podczas tegorocznej specjalnej sesji zdjęciowej poproszono artystów, przedstawicieli branży muzycznej i dziennikarzy, by przynieśli i pokazali swoje ulubione książki. Mogła to być ulubiona książka wszechczasów albo ostat-

nie odkrycie literackie. Wielu artystów podkreślało jak trudnym był dla nich wybór jednej książki zasługującej na wyróżnienie. Czytelnicy określali w paru słowach jakie znaczenie mają dla nich wybrane lektury. Wśród wymienionych pozycji znalazły się m.in.: *Mały książę* Antoine de Saint-Exupéryego, *Kubuś Fatalista i jego pan* Denisa Diderota oraz *Szatańskie wersety* Salmana Rushdiego. Kilkakrotnie wspomniano też pozycje Haruki Murakamiego i Williama Faulknera.

Źródło:

<http://muzyka.onet.pl/koncerty/spring-break-z-ksiazka/tsdbme>

Marta Kunicka

Od pomysłów do publikacji – From ideas to publications

W dniach od 7 do 8 maja odbyła się II Międzynarodowa Konferencja Pulsu Uczelni zatytułowana „Od pomysłów do publikacji”, która skierowana została do szeroko rozumianego środowiska związanego z książką – do studentów, naukowców, wydawców, bibliotekarzy i wszystkich zainteresowanych różnymi aspektami publikowania tekstów naukowych i wydawania czasopism naukowych. Organizatorem spotkania była Państwowa Medyczna Wyższa Szkoła Zawodowa w Opolu.

Tematyka związana z elektronicznym publikowaniem materiałów cieszy się obecnie ogromnym zainteresowaniem, żywo interesują się nią niemal wszyscy pracujący na uczelni.

Spotkanie podzielone było na cztery panele adresowane do poszczególnych grup zawodowych zmagających się z problemami parametryzacji nauki. Pierwszy panel skierowano do wydawców czasopism naukowych. W trakcie jego trwania referenci podejmowali zagadnienia wydawania czasopism z Impact Factorem. Panel stawiał sobie za cel dostarczenie wskazówek na temat procesu wydawania czasopism naukowych, ich umiędzynarodowienia, recenzowania i finansowania.

Panel drugi skierowany był do studentów i doktorantów oraz wszystkich, którzy mierzą się z procesem pisania publikacji naukowych. Celem tej części spotkania było uzyskanie praktycznych umiejętności w zakresie poprawnego przygotowania i napisania pracy naukowej zgodnie ze sztuką tworzenia właściwej struktury tekstu przy odpowiednim doborze treści, z uwzględnieniem wymagań językowych i merytorycznych.

Kolejny panel przeznaczony został dla osób, przed którymi stoi konieczność przedstawienia własnego dorobku naukowego. W szczególności adresowany był do doktorantów i habilitantów, którzy mieli możliwość zapoznania się z procesem samodzielnego przygotowania dokumentacji wymaganej w postępowaniach naukowych.

Ostatni panel, nazwany został debatą branżową i skierowany był do bibliotekarzy jako tych, którzy zarządzają informacją w środowisku naukowym. Część ta poświęcona została mechanizmom i procesom zarządzania informacją oraz kwestii dostępu do informacji w wymiarze indywidualnym i społecznym.

Źródło:

<http://2mkpu.wsm.opole.pl/>

Marta Kunicka

Noc Bibliotek

Uroczysta inauguracja Nocy Bibliotek odbyła się w Bibliotece Narodowej w Warszawie 30 maja 2015 r., od godz. 18.00. Akcja promująca czytelnictwo i biblioteki objęła wiele bibliotek publicznych i szkolnych na terenie całej Polski. Biblioteki biorące udział w akcji stawiają sobie za cel zapoznanie czytelników ze swoimi zbiorami oraz ofertą, jaką kierują do swoich potencjalnych odbiorców.

Okazję tę wykorzystano również, aby – w ramach inicjatywy „Przynieś książkę do biblioteki” – odwiedzający w tę noc biblioteki mogli zasilać ich księgozbiory swoimi książkami. Bibliotekarze natomiast mieli okazję poznawania preferencji czytelników i tworzenia listy poszukiwanych przez nich książek.

Źródło:

<http://nocbibliotek.org/>

Marta Kunicka

Parkowanie z książką w Wilanowie

Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie 30 maja 2015 r. rozpoczęło akcję promującą czytelnictwo wśród gości odwiedzających ogrody historycznej rezydencji królewskiej. To już 10. edycja tego dorocznego programu, którego trwanie zaplanowano tym razem do 31 sierpnia 2015 r.

Dzięki wsparciu rzeczowemu 13 instytucji w parku stanął regał wypełniony książkami, które można zabierać do lektury – do dyspozycji czytających w specjalnych strefach zieleni ulokowano wygodne ławki, w odpowiednio wyposażonej szafie czekały też udostępniane bezpłatnie koce – można je rozkładać w dowolnie wybranym miejscu.

W ramach dodatkowych atrakcji muzeum przygotowało specjalną pieczęć z logotypem akcji (do ostemplowania własnych książek przyniesionych

do parku) oraz cykl warsztatów: Papier papierowi nierówny, czyli historia szeleszczących kartek z drukarni króla Jana III, To moje! Historia exlibrisu, Barokowe łamigłówki, czyli rzecz o stemmatach, Dawne oprawy książkowe, Historia zakładki książkowej.

Po zakończeniu całej akcji – z początkiem września – przewidziano przekazanie warszawskim bibliotekom publicznym wszystkich książek, które wypełniały parkowe regały.

Tegoroczny program „Parkowanie z książką” objęły patronatem medialnym następujące instytucje: serwisy wolnasobota.pl i dzieckowwarszawie.pl, Salon Literacki, Polska Izba Książki oraz Radio Bajka.

Źródło:

<http://teraz-wilanow.pl/parkowanie-z-ksiazka/>; <http://www.pik.org.pl/komunikaty/479/parkuj-z-ksiazka-w-wilanowie>

Izabela Jurczak

TRZY/MAM/KSIAŻKI

W czerwcu b.r. Instytut Książki, w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa, ogłosił konkurs „TRZY/MAM/KSIAŻKI”. Celem konkursu jest wyłonienie najlepszego projektu publikacji skierowanej do rodziców i opiekunów dzieci w wieku poniżej trzech lat. Projekt powinien składać się z 3 elementów (książeczek): 1 – dla dziecka w wieku 0–12 miesięcy, 2 – dla dziecka w wieku 1 rok–2 lata, 3 – dla dziecka w wieku 2–3 lata. Założeniem organizatorów jest, aby projekt ten stał się podstawą do stworzenia wzorcowej propozycji edukacyjnej wprowadzającej dziecko w świat książki.

Zgłoszenia konkursowe spełniające specjalne wymagania edytorskie, które podaje regulamin konkursu, należy przysyłać do 30 października 2015 r. Główna nagroda za najlepszy projekt wynosi 25 000 zł, a wyłoni ją jury w składzie:

- Grzegorz Gauden – dyrektor Instytutu Książki;
- Anna Maria Czernow – prezeska Polskiej Sekcji IBBY, partnera konkursu;
- Marta Lipczyńska-Gil – właścicielka wydawnictwa Hokus-Pokus, naczelna kwartalnika o literaturze dla dzieci i młodzieży „Ryms”;
- Joanna Olech – autorka i ilustratorka książek dla dzieci i młodzieży, recenzentka książek dla młodych, ważna postać świata książki dziecięcej;
- Joanna Rzyska – pedagożka, współwłaścicielka i współtwórczyni wydawnictwa Dwie Siostry, słynącego z nowatorskiego podejścia i niekonwencjonalnych publikacji dla dzieci, docenianych i w kraju, i za granicą;
- Krystyna Lipka-Sztarbałło – uznana ilustratorka z wielkim dorobkiem, która zilustrowała ponad 30 książek dla dzieci, opracowała również

wiele podręczników, zaangażowana w przedsięwzięcia podnoszące jakość książek dla dzieci;

- Maria Deskur – z wykształcenia romanistka, absolwentka Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sorbony, współtwórczyni sukcesu wydawnictwa Muchomor, obecnie Dyrektor Pionu Książek Egmontu, to jej zawdzięczamy pomysł na uwielbianą przez dzieci serię książek o Basi.

Całemu konkursowemu przedsięwzięciu partneruje Polska Sekcja IBBY, a patronat medialny objął „Ryms – kwartalnik o książkach dla dzieci i młodzieży”.

Źródło:

<http://www.institutksiazki.pl/wydarzenia,aktualnosci,33397,oglaszamy-konkurs-trzymamksiazki.html>

Izabela Jurczak

BIBLIOTEKA AWF w KATOWICACH
MATERIAŁY • ZBIORY • WYDARZENIA

OMÓWIENIA • 138

INFORMACJE • 143

NOWOŚCI W ZBIORACH • 148

WYDAWNICTWA AWF • 168

Henryk Kocój : *Dyplomaci sascy o powstaniu listopadowym*. – Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2014. – 380 s. : il. ; 25 cm. – ISBN 987-83-233-3689-1

Najnowsza książka sędziwego już dzisiaj seniora historyków polskich Henryka Kocója zadziwia, a jednocześnie niezwykle pozytywnie zaskakuje. Tylko w pierwszej dekadzie dwudziestego pierwszego stulecia ten znakomity badacz archiwaliów epoki porozbiorowej Rzeczypospolitej, mimo nie najlepszego stanu zdrowia i słabej kondycji fizycznej zdołał opracować i wydać nakładem zasłużonej dla nauki polskiej oficyny – Wydawnictwa Jagiellońskiego aż trzynaście obszernych opracowań książkowych (recenzowana praca jest czternastą, najmniejszej objętości pozycją wydawniczą liczącą tym razem tylko, a może aż 380 stron).

Jak zawsze, także i tym razem, w starannie opracowanym wydawnictwie, z należytą rozważą i powagą, autor podejmuje złożoną problematykę stosunków dyplomatycznych Polski i Saksonii, która zwłaszcza w odniesieniu do okresu Sejmu Wielkiego nie została dotychczas wyczerpująco zbadana i opisana. Autor jest odkrywcą wielu niezwykle cennych materiałów źródłowych zgromadzonych w archiwach zagranicznych, a w recenzowanej, ważnej dla polskiej i europejskiej historiografii pracy *Dyplomaci sascy o powstaniu listopadowym* wychodzi oczekiwaniom naprzeciw. Jak niegdyś Bronisław Dembiński (1858–1939) profesor uniwersytetów Lwowskiego, Warszawskiego i Poznańskiego oraz Władysław Smoleński (1851–1926) i Walerian Kalinka (1826–1886) obecnie Henryk Kocój w interesującej, ciekawej formie, z dużą troską o jakość i wiarygodność przekazu rzuca wyzwanie kolejnym pokoleniom historyków, zwłaszcza tym, których dorobek naukowy obejmuje wydarzenia towarzyszące powstaniu 1830 roku, a tym samym dramatycznemu finałowi tego wiekopomnego zrywu narodowego, by podjęli interpretacje dziejów ojczystych omawianego okresu, co bez wątpienia nie jest łatwym, lecz z całą pewnością ważnym i wdzięcznym zadaniem dla naukowców i publicystów.

Wśród dzieł Kocója znajduje się cenne opracowanie *Powstanie listopadowe w relacjach dyplomatów pruskich, saskich i rosyjskich*, (2008, Wydaw.

UJ). Akredytowani w stolicach europejskich posłowie sascy tego okresu w swych rękopiśmienniczych relacjach pozostawili znaczący ślad swej, niekiedy niezwykle aktywnej działalności dyplomatycznej. Kocój przedstawia je na stronach 369–380 w postaci wybranego i poddanego merytorycznej selekcji aneksu źródłowego – z pierwotnych materiałów źródłowych z Petersburga, Berlina, Wiednia i Paryża zachowanych w państwowym archiwum Drezna. Stwarza to możliwość znacznie szerszego – jak uczynił to niekwestionowany znawca i ekspert w tym zakresie Henryk Kocój ukazania dążeń Polaków do niepodległości – obrony suwerenności swej brutalnie zawładniętej, pogwałconej i stłumionej, będącej w śmiertelnym zagrożeniu państwowości.

Odkrywanie nowych faktów, pracochłonne, wymagające ogromnej cierpliwości twórczej, ustalenia oparte na materiale źródłowym umożliwiając przeprowadzenie pogłębionej analizy przejawów aktywnej działalności dyplomatów saskich we wspomnianych stolicach europejskich. Pozwalają autorowi w szczególności prześledzić niepodważalne faktologicznie zdarzenia i wydarzenia odzwierciedlone w depeszach nadsyłanych do Drezna na ręce ówczesnego ministra spraw zagranicznych Saksonii Johanna Minckwitz. To obszerna praca i niemały wysiłek H. Kocója, niepozbawiony rzetelności, dociekliwości, a przede wszystkim doświadczenia, jakie towarzyszyć muszą zwłaszcza podczas zagranicznych kwerend archiwalnych, za sprawą których trud naukowo-badawczy został uwieńczony sukcesem. Autor stworzył nową, bowiem nowym światłem rozjaśnioną, ocenę tego wielkiego zrywu patriotycznego, zapoczątkowanego w pamiętną noc listopadową.

Obszerna jak wspomniano, konsekwentna, żmudna i wnikliwa praca w archiwach zagranicznych, głównie niemieckich i francuskich, liczne i rzetelnie przygotowane publikacje dotychczasowe (w tym recenzowane dzieło, ale też i te dotyczące Sejmu Wielkiego i Konstytucji 3 maja, Powstania Kościuszkowskiego i Listopadowego) są liczącym się wkładem H. Kocója do polskiej i europejskiej historiografii. Profesor dociekliwie i uparcie penetrował obce archiwa (jedynie rosyjskie pozostają, niestety, wciąż niedostępne, z rzadka tylko udostępniane w sytuacjach szczególnych i zazwyczaj w ograniczonym wymiarze), które zgromadziły cenne dokumenty i dowody, w większości nieznane polskim historykom. W jakże tragicznych dziejach, znaczonych ofiarą krwi i życia bohaterów trzech tragicznych zrywów narodowo-wyzwoleńczych, ważyły się losy Rzeczypospolitej. Ukazują to m.in. rękopisy posłów saskich ze wspomnianych już stolic europejskich, zgromadzone w drezdeńskim archiwum narodowym. To cenne źródło pozwala zrozumieć, jak trudne zadanie podjęli Polacy w latach 1830–1831, przystępując do rozpaczliwej walki na śmierć i życie z zaborcą Rosją. Z tych rękopisów – jest to niewątpliwe odkrycie Kocója – łatwiej nam dzisiaj wyczytać także rolę Prus i Austrii sprzymierzonych z caratem przeciw powstaniu Polaków. Relacje dyplomatyczne, o których mowa, ukazują lekceważący

stosunek do spraw polskich dyplomatów francuskich i brytyjskich, którzy swoje zainteresowania kierowali raczej ku problemom Belgii i Holandii. Ponadto wiele współczesnych mocarstw ujawniało skłonność do uległości Mikołajowi I, który podobnie jak caryca Katarzyna II przypisywał sobie prawo decydowania o losach Polski i Polaków.

Oto poseł saski w Petersburgu Jean Frédéric Lemaistre informuje ministra spraw zagranicznych Saksonii Johanna von Minckwitza o motywach działań Mikołaja I, Iwana Dybicza i Iwana Paskiewicza na poszczególnych etapach powstańczego zrywu, co nie może dziwić. Jego relację charakteryzuje wyraźny, czytelny podziw i szacunek dla poświęcenia i bohaterstwa powstańców. Lemaistre w licznych depeszach relacjonuje przebieg walk, wskazując na ważne szczegóły – chociażby z 5 marca 1831 r. z przebiegu bitwy pod Grochowem, dotyczące strat. Szacunek dotyczył 5 tys. strat ludzkich armii rosyjskiej i sprzętu wojennego. Analizując stan moralny armii, zarzucają Dybiczowi, że ten dysponując armią liczącą 150 tys. żołnierzy, nie potrafił dorównać Suworowowi – porównanie dotyczy 1794 r. – Lemaistre wyraża w depeszach podziw, jakim darzył Polaków za ich waleczność, docenia sztukę walki i eksponuje polską wolę zwycięstwa, deprecjonując jednocześnie wielkie imperium carskie. Istotnym będzie wyselekcjonowanie z rękopisów Lemaistre'a jego trafnych przewidywań, jakoby rząd rosyjski podjął zamiar niszczenia polskiego przemysłu. Jego prognozy okazały się trafne, zasadnym był również wniosek, że Rosja niszcząc polską państwowość (rząd, finanse, przemysł, armia), odbierając prawo Polakom do normalnego życia i rozwoju, prowadziła politykę prowokującą kolejną rewolucję. W depeszy z 15 października 1831 r. Lemaistre ocenia, że Polacy zostali pokonani z powodu panującej wśród nich niezgody. Natomiast jego obszerna i wnikliwa ocena dyplomatycznych zabiegów Francji i Anglii w okresie powstania, zawiera wskazania na niekorzystne następstwa przeciągających się w czasie walk, olbrzymie straty w ludziach i sprzęcie wojennym. Lemaistre wyrażał ponadto uzasadnione obawy, że Rosjanie zawładnąwszy Polską i ustanawiając nad nią rządy zamienią się w dozorców więziennych.

Z kolei w depeszach posła saskiego w Berlinie Emila Karola Watzdorfa do Johanna Minckwitza autor znajduje interesujące odniesienie do generała Józefa Chłopickiego, trzeźwo oceniającego możliwości i zdolności bojowe Polaków. Watzdorf informuje m.in. o kontaktach hrabiego Jezierskiego z carem Mikołajem I. Na skierowane do cara pytanie o utrzymanie w Polsce konstytucji, ten odpowiedział: „wy sami ją zniszczyliście”, zaś indagowany w kwestii ewentualnego utrzymania Królestwa Polskiego – odrzekł: „pierwszy wystrzał armatni z waszej strony i nie ma już więcej Polski”. Tę wypowiedź cara Watzdorf uznał za przedwczesną. Ale do interesujących należy zaliczyć jego opinię na temat oceny konsekwencji wrogiego stosunku księcia Adama Czartoryskiego do carskiego rządu, co było powodem pomi-

nięcia go w obsadzie stanowisk, jakiej w 1815 r. dokonał car Aleksander I, który stanowisko namiestnika powierzył Józefowi Zajączkowi. Watzdorf ocenił, że powstanie popiera jedynie szlachta polska i duchowieństwo, zaś przeciwna jest ludność wiejska. Wyrażał podziw dla „szaleństwa”, jak to nazywał, kobiet walczących z żołnierzami i gotowych na śmierć za ojczyznę. W depeszy z 4 czerwca 1831 r. donosi o zjawisku przygnębienia i rozdźwięku między generalicją, jakie zaistniało w Warszawie po przegranej bitwie pod Ostrołęką. W tej relacji zawarł ostrą krytykę armii rosyjskiej i jej sytuacji, a w kilka dni później opisał okoliczności śmierci feldmarszałka Dybicza pod Pułtuskim.

I interesujące są również informacje przekazywane Minkwitzowi z Wiednia w czasie walk powstańczych przez posła saskiego Emila Uchtritza. Odnoszą się one do przygotowań carskiej armii do wkroczenia do Polski. Depesze zawierają analizę ilości i jakości wojsk a także informacje o zabiegach Polaków na rzecz skutecznej obrony. Uchtritz zarzuca też Dybiczowi brak aktywności i odpowiedzialności za wybuch powstania na Litwie. Poza ostrą krytyką Dybicza przedstawioną w depeszach na tle sytuacji politycznej oraz nastrojów społecznych w Europie, nie oszczędza też generała Skrzyneckiego – naczelnego wodza wojsk polskich, opisuje reminiscencje po utracie przez Sierakowskiego i Dwernickiego 25 tys. żołnierzy w trakcie 15 dniowych walk. Wyraża w depeszach przekonanie o tym, że sprawa polska jest przesądzona i rychło nastąpi kapitulacja, a w depeszy z 4 maja 1831 r. przedkłada Minkwitzowi krytyczną ocenę dotyczącą rozdrobnienia wojsk polskich i niewykorzystanie zwycięstwa pod Iganiami.

Korespondencja dyplomatyczna posła saskiego w Paryżu Konneritza z Minkwitzem w okresie powstania listopadowego dotyczy wielu interesujących spostrzeżeń i obserwacji, takich jak próby naciskania z Paryża i z Londynu na Moskwę, by nie wcielono do Rosji terytorium polskiego po klęsce powstania i żeby pozostawiono Polakom uprawnienia nadane im na Kongresie Wiedeńskim. Konneritz informował też o możliwościach udzielenia pomocy Rosji ze strony Prus na rzecz definitywnego stłumienia powstania i ewentualności wybuchu wojny pomiędzy Prusami a Francją na tym tle. Poseł ten wyrażał przekonanie, że Francuzi przewidują sukces Polaków i nawet kiedy wojska rosyjskie opanowałyby Warszawę, to nie przesądzi to o ujarzmieniu reszty Polski, a Rosja będzie mogła panować jedynie na obrzeżach gdzie stacjonują jej wojska. Dyplomata saski z Paryża w depeszy z 19 lipca 1831 r. informował o przebiegu rozmowy, jaką odbył z ambasadorem rosyjskim w Paryżu Pozzo di Borgo, kiedy ten ubolewał nad niewłaściwym i niewdzięcznym postępowaniem rządu francuskiego wobec Rosji. A wszelkie zabiegi Francji w Petersburgu na rzecz Polaków w jego opinii nie odniosą żadnego skutku, jako że cesarz nie wyraża zgody na żadne mediacje, natomiast jeśli Francja zaakceptuje rozwiązanie siłowe, to Rosja i Prusy wkroczą do Polski w celu stłumienia powstańczego buntu.

Ambasador rosyjski, jak to zostało opisane w depeszy do Dreżna, zwrócił się do posła saskiego, by ten przeprowadził przedsięwzięcia uświadamiające przedstawicieli Polski w Paryżu, że obietnice francuskiego rządu nie mają pokrycia, a jedynie zwodzą ich, proponował też konkretne rozstrzygnięcia – przekonywanie Polaków do odwołania aktu detronizacji i całkowitego zawierzenia cesarzowi, który rzekomo miałby zaoferować korzystne warunki ugody.

Depesze posłów saskich poddane szczegółowej analizie prof. Kocója, ułatwiają nam zrozumienie złożoności i niebywałych trudności, a także barier, jakie w latach 1830–1831 pokonywali Polacy w rozpaczliwej walce z Rosją. Ponadto umożliwiają w większym zakresie prześledzenie polityki Prus i Austrii realizowanej w przymierzu z caratem. Dokumenty wykazują m.in. również ograniczoną aktywność dyplomatów brytyjskich i francuskich, która okazała się marginalna i powierzchowna.

Warto zauważyć, że wiele mocarstw tego okresu wykazywało uległość wobec Mikołaja I, a ten podobnie jak wcześniej caryca Katarzyna II z butą przypisał sobie prawo decydowania o losach Polski i Polaków. Trzeba wyrazić podziw autorowi za przybliżenie nam tych wszystkich kwestii, które wskazują na motywy działań Mikołaja I, Iwana Dybicza czy Iwana Paskiewicza wobec powstania we wszystkich jego przejawach i fazach. Wybór źródeł w prezentowanym opracowaniu jest trafny i niezwykle interesujący.

Szkoda tylko, że to znakomite i wręcz zachwycające rzeczowością, bogactwem zgromadzonych materiałów i rzetelnością ich analizy dzieło, nie zawiera indeksu nazwisk i miejscowości, co nie przesądza wprawdzie o niewątpliwej jego wartości i znaczeniu, ale utrudnia nieco korzystanie z książki. Niewątpliwie jednak praca Kocója ponadto pretenduje do polskiej i europejskiej klasyki w tej kategorii i prezentowanym wymiarze, zwłaszcza że rzuca nowe światło i formułuje nową ocenę patriotycznego zrywu Polaków, jakim było powstanie listopadowe.

Jak wszystkie dzieła Kocója, recenzowana książka ze wszech miar zasługuje, by się nad nią refleksyjnie pochylić i polecić zwłaszcza historykom profesjonalistom, ale także miłośnikom historii, bowiem oparte na źródłach pierwotnych, poprzedzone ciekawym i komunikatywnym wstępem, a ponadto pięknie wydane zasługuje jak sam czcigodny jego Twórca na słowa najwyższego podziwu i uznania.

**AKTUALNY WYKAZ CZASOPISM DOSTĘPNYCH
W BIBLIOTECĘ GŁÓWNEJ AWF
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH**

Czasopisma zagraniczne

1. Acta Gymnica
2. Acta Universitatis Carolinae. Kinesiology
3. Aktiv Laufen
4. Archives of Physical Medicine and Rehabilitation
5. Exercise and Sport Sciences Reviews
6. Exercitatio Corporalis – Motus – Salus
7. Fussballtraining
8. Gait & Posture
9. International Journal of Sports Medicine
10. JOPERD - Journal of Physical Education, Recreation and Dance
11. Journal of Science and Medicine in Sport
12. Journal of Sport and Tourism + on-line
13. Lab Times
14. Leichtathletik
15. Leichtathletiktraining
16. Manuelle Medizin
17. Marketing Science
18. Medicine & Science In Sports Exercise
19. Olympisches Feuer
20. Physio Active
21. Physio Science
22. Pt Zeitschrift für Physiotherapeuten
23. Research Quarterly for Exercise and Sport
24. Science

25. Swimming World Magazine
26. Telesna Kultura
27. Teoria i Praktyka Fizycznej Kultury
28. University Sports Magazine

Czasopisma polskie

I. BIBLIOTEKOZNAWSTWO. INFORMACJA NAUKOWA. BIBLIOGRAFIA

1. Bibliografia Bibliografii Polskich
2. Bibliotekarz
3. Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy
4. Polska Bibliografia Bibliologiczna
5. Przegląd Biblioteczny
6. Rocznik Biblioteki Narodowej
7. Zagadnienia Informacji Naukowej

II. NAUKI EKONOMICZNE. ZARZĄDZANIE. SOCJOLOGIA. PRACA. STATYSTYKA

1. Auxilium Sociale Novum
2. Brief
3. Controlling i Rachunkowość Zarządcza
4. Ekonomista
5. Harvard Business Review Polska
6. Health Problems of Civilization
7. Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula
8. Logistyka
9. Marketing i Rynek
10. Marketing w Praktyce

11. MICE Poland
 12. Nowe Zarządzanie Kryzysowe w Praktyce (pozycja wymiennokartkowa)
 13. Organizacja i Kierowanie
 14. Personel i Zarządzanie
 15. Problemy Jakości
 16. Przegląd Organizacji
 17. Przegląd Polsko-Polonijny
 18. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej
 19. Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego
 20. Rozprawy Społeczne
 21. Scientific Journal. Service Management
 22. Studia Periegetica. Zeszyty Naukowe WWSTiZ w Poznaniu
 23. Szkolnictwo Wyższe : informator statystyczny (tylko dostęp elektroniczny)
 24. Turystyka (seria Informacje i Opracowania Statystyczne) (tylko dostęp elektroniczny)
 25. Zeszyty Historyczne AWF we Wrocławiu
 26. Zeszyty Naukowe. Ekonomiczne Problemy Turystyki / US
 27. Zeszyty Naukowe. Ekonomiczne Problemy Usług / US
 28. Zeszyty Naukowe MWSE w Tarnowie
 29. Zeszyty Naukowe Uczelni Vistula
- III. NAUKA. EDUKACJA. PEDAGOGIKA. SZKOLNICTWO
1. Academia : magazyn PAN
 2. Akademicki Przegląd Sportowy
 3. Auxilium Sociale Novum
 4. Biuletyn Akademii Obrony Narodowej
 5. Chowanna
 6. Deutsch Aktuell
 7. Edukacja Ustawiczna Dorosłych
 8. English Matters
 9. Eunomia : miesięcznik raciborskiej PWSZ
 10. Forum Akademickie
 11. Homines Hominibus. Zeszyty Naukowe WSPiA w Poznaniu
 12. Nauka
 13. Nowa Szkoła
 14. Prawa Dziecka
 15. Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze
 16. Rekord : pismo AWF w Katowicach
 17. Rocznik Pedagogiczny
 18. Rozprawy Społeczne
 19. Studies in Sport Humanities / AWF Kraków
 20. Szkolnictwo Wyższe : informator statystyczny (tylko dostęp elektroniczny)
 21. Szkoła Specjalna
 22. Świat Nauki
 23. Wiedza i Życie
 24. Zeszyty Historyczne AWF we Wrocławiu
- IV. WOJSKO. OBRONNOŚĆ
1. Bezpieczeństwo
 2. Biuletyn Akademii Obrony Narodowej
 3. Nowe Zarządzanie Kryzysowe w Praktyce (pozycja wymiennokartkowa)
 4. Przegląd Obrony Cywilnej
 5. Wiedza Obronna
- V. NAUKI BIOLOGICZNE. EKOLOGIA. ANTROPOLOGIA. BIOCHEMIA
1. Anthropological Review
 2. Antropomotoryka
 3. Aura
 4. Biology of Sport
 5. Human Movement
- VI. MEDYCYNĄ. HIGIENA. REHABILITACJA
1. Acta Balneologica
 2. Aktywność Ruchowa Ludzi w Różnym Wiek
 3. Baltic Journal of Health and Physical Activity
 4. Ból
 5. Fizjoterapia
 6. Fizjoterapia Polska
 7. Food Forum
 8. Health Problems of Civilization
 9. Journal of Physical Education & Health. Social Perspective
 10. Kardioprofil
 11. Medicina Sportiva
 12. Medicina Sportiva Practica
 13. Medycyna Manualna
 14. Medycyna Sportowa
 15. Ortopedia, Traumatologia i Rehabilitacja
 16. Pediatria Polska
 17. Polish Journal of Rehabilitation Research

18. Polski Mercuriusz Lekarski
19. Postępy Rehabilitacji
20. Praktyczna Fizjoterapia & Rehabilitacja
21. Przegląd Medyczny UR i NIL w Warszawie
22. Rehabilitacja Medyczna
23. Rehabilitacja w Praktyce
24. Roczniki PZH
25. Sport Paraolimpijski
26. Sport Paraolimpijski : biuletyn Polskiego Związku Niepełnosprawnych
27. Studia Medyczne
28. Telemedycyjni
29. Terapia : uzależnienia i współuzależnienia
30. Zdrowie, Kultura Zdrowotna, Edukacja
31. Żyjmy Dłużej

VII. WYCHOWANIE FIZYCZNE. SPORT. KULTURA FIZYCZNA. KULTURYSTYKA

1. Akademicki Przegląd Sportowy
2. Aktywność Ruchowa Ludzi w Różnym Wiek
3. Antropomotoryka
4. Asystent Trenera
5. Baltic Journal of Health and Physical Activity
6. Biblioteczka Piłki Nożnej
7. Biology of Sport
8. Biuletyn Sekcji Historii PTNKF
9. Body Life
10. Cross
11. Góry : górski magazyn sportowy
12. Handball Polska
13. Human Movement
14. IDO Movement for Culture
15. Jezyk : biuletyn informacyjny Stowarzyszenia Olimpiady Specjalne Polska
16. Journal of Human Kinetics
17. Journal of Physical Education & Health. Social Perspective
18. Kronika / AWF Poznań
19. Kultura Fizyczna
20. Kulturystryka i Fitness
21. Magazyn Rowerowy
22. Magazyn Trenera
23. Medicina Sportiva
24. Medicina Sportiva Practica

25. Medycyna Sportowa
26. Physical Culture and Sport. Studies and Research
27. Piłka Nożna : tygodnik
28. Piłka Nożna - Trening
29. Polish Journal of Sport & Tourism / AWF Warszawa. ZWWF Biała Podlaska
30. Polska Siatkówka
31. Prace Naukowe AJD w Częstochowie. Kultura Fizyczna
32. Prawo Sportowe (pozycja wymiennokartkowa)
33. Przegląd Sportowy
34. Rocznik Naukowy / AWFIS Gdańsk
35. Roczniki Naukowe WSWFiT w Białymstoku
36. Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu
37. SKI: magazyn dla narciarzy
38. Sport
39. Sport dla Wszystkich
40. Sport Paraolimpijski
41. Sport Paraolimpijski : biuletyn Polskiego Związku Niepełnosprawnych
42. Sport Wyczynowy
43. Studies in Sport Humanities / AWF Kraków
44. Trainer
45. Trends in Sport Sciences
46. Trener
47. Wychowanie Fizyczne i Sport
48. Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne
49. Wychowanie Fizyczne w Szkole
50. Zdrowie, Kultura Zdrowotna, Edukacja
51. Zeszyty Metodyczno-Naukowe / AWF Katowice
52. Zeszyty Naukowe WSKFiT / Pruszków
53. Żagle
54. Żyjmy Dłużej

VIII. KRAJOZNAWSTWO. TURYSTYKA. REKREACJA

1. Aura
2. Cross
3. Folia Turistica
4. Góry : górski magazyn sportowy
5. Hotelarz
6. National Geographic Polska
7. Pamiętnik Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego

-
8. Physical Culture and Sport. Studies and Research	24. Zeszyty Naukowe WSHiT w Częstochowie
9. Plaj	25. Zeszyty Naukowe WSKFiT / Pruszków
10. Problemy Turystyki i Hotelarstwa	26. Zeszyty Naukowe WSTiJO w Warszawie. Turystyka i Rekreacja
11. Problemy Turystyki i Rekreacji / SGTiR	
12. Roczniki Naukowe WSWFiT w Białymstoku	IX. DZIENNIKI, TYGODNIKI, MIESIĘCZNIKI - OGÓLNE
13. Rynek Turystyczny	1. Do Rzeczy
14. Studia Periegetica : zeszyty naukowe WWSTiZ w Poznaniu	2. Dziennik Gazeta Prawna
15. Sudety	3. Polska Dziennik Zachodni
16. Tatarnik	4. Focus
17. Turystyka (seria: Informacje i Opracowania Statystyczne)	5. Gazeta Wyborcza
18. Turystyka i Rekreacja / AWF Warszawa	6. Newsweek Polska
19. Turyzm	7. Polityka
20. Wiadomości Turystyczne	8. Rzeczpospolita
21. Wierchy	9. Sukces
22. Zeszyty Naukowe. Ekonomiczne Problemy Turystyki / US	10. Uważam Rze
23. Zeszyty Naukowe. Ekonomiczne Problemy Usług/ US	11. Wprost

BAZY DANYCH DOSTĘPNE W BIBLIOTECIE GŁÓWNEJ AWF IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

Bazy własne biblioteki:

- PROLIB
Obejmuje całość zbiorów zgromadzonych w Bibliotece Głównej Akademii Wychowania Fizycznego.
- BIBLIOGRAFIA M21
Zawiera dorobek naukowy pracowników AWF (prace zwarte, artykuły, udział w konferencjach naukowych), prace magisterskie i doktorskie oraz Bibliografię Zawartości Czasopism (informacje bibliograficzne o zawartości wybranych tytułów czasopism polskich z zakresu kultury fizycznej, sportu, edukacji obronnej, nauk biologiczno-medycznych, rehabilitacji oraz turystyki i rekreacji).

W ramach serwisu EBSCO:

- Academic Search Complete
- Medline
- SPORTDiscuss with Full Text
- Hospitality and Tourism Complete

W ramach krajowej licencji (na platformie WBN):

- Wydawnictwo ELSEVIER
- Wydawnictwo SPRINGER
- Czasopisma wydawnictwa WILEY & BLACKWELL
- Czasopismo NATURE
- Czasopismo SCIENCE
- Baza WEB OF KNOWLEDGE
- Baza SCOPUS

Na platformie OVID – czasopisma elektroniczne:

- Sports Medicine
- American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation
- Drugs in R & D
- Spine
- Baza MEDLINE(R)

**WYKAZ KSIĄŻEK ZAREJESTROWANYCH
W BIBLIOTECĘ GŁÓWNEJ AWF W KATOWICACH
W II KWARTALE 2015 ROKU**

Encyklopedie ogólne, informatyka, bibliotekoznawstwo, bibliografie, ogólne podstawy wiedzy i kultury

Bibliografia do tematu: Nowoczesne formy kierowania treningiem w sportowych grach zespołowych. Cz. 1, Trening (ogólnie) / [oprac. zbior. pod red. T. Szubra] ; Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie. Działowy Ośrodek Informacji Naukowej. Warszawa : AWF, 1973. (Informator / [AWF Warszawa] ; 1/1973). Sygn.: CZYT. 01

KOWALEWSKI J., KOWALEWSKI M.: *Polityka bezpieczeństwa informacji w praktyce. Stan prawny na 1 września 2014 r.* Wrocław : „Presscom”, 2014. (IT Professional Biblioteka). Sygn.: W 50767

Metody i narzędzia zapisu i udostępniania danych : praca zbiorowa / red. nauk. T. Grabiński, D. Wilk-Kołodziejczyk, M. Woźniak-Zapór. Kraków : Krakowskie Tow. Edukacyjne - Oficyna Wydaw. AFM na zlec. Krakowskiej Akad. im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2014. Sygn.: CZYT. 00

ŻAREK J.: *Bibliografia polskiego piśmiennictwa z zakresu piłki ręcznej za*

lata 1945-1970 / Akademia Wychowania Fizycznego. Działowy Ośrodek Informacji Naukowej. Warszawa : AWF, 1973. Sygn.: CZYT. 01

Filozofia, psychologia, religia

Aksjologiczny wymiar sportu : olimpiada wiedzy i wartości w sporcie / red. Z. Borysiuk, J. Kostorz. Opole : Wyd. Wychowania Fizycznego i Fizjoterapii Politech. Opolskiej : Wyd. Teologiczny Uniw. Opolskiego : Studio „Impreso”, 2014. Sygn.: CZYT. 796.01

BIEL L.: *Integracja sensoryczna : skuteczne strategie w terapii dzieci i nastolatków.* Kraków : Wydaw. Uniw. Jagiellońskiego, cop. 2015. (Psychiatria i Psychoterapia). Sygn.: CZYT. 159.9

CICHOSZ A.: *Inteligencja emocjonalna w ponadczasowym przesłaniu Pierre’a de Coubertina / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2015. Sygn.: W 50756-50860; CZYT. 796.032*

CLAYTON M.: *Zarządzanie stresem czyli Jak sobie radzić w trudnych sytuacjach.*

Warszawa : „Edgard - Samo Sedno”, 2012. (Samo Sedno). Sygn.: CZYT. 159.9

DZIEWIECKI M.: *Psychologia porozumiewania się*. Wyd. 2. Kielce : „Jedność”, 2004. (Psychologia Wychowania). Sygn.: CZYT. 316

GALLWEY T.: *Wewnętrzna gra: tenis : trening mentalny w sporcie i życiu*. Łódź : „Galaktyka”, cop. 2015. Sygn.: W 50853-50854; CZYT. 796:159.9

JANKOWSKA M., WOLFIGIEL B.: *Automotywacja : odkryj w sobie siłę do działania!* Warszawa : „Edgard - Samo Sedno”, 2015. (Samo Sedno). Sygn.: CZYT. 159.9

Podróże i turystyka w perspektywie społecznej, filozoficznej i pedagogicznej : człowiek w globalizującym się społeczeństwie. T. 1 / red. nauk. J. Wyleżałek ; Wyższa Szkoła Turystyki i Języków Obcych w Warszawie. Warszawa : WSTiJO, 2014. Sygn.: CZYT. 338.482/.483

Podróże i turystyka w perspektywie społecznej, filozoficznej i pedagogicznej : człowiek w globalizującym się społeczeństwie. T. 2 / red. nauk. J. Wyleżałek ; Wyższa Szkoła Turystyki i Języków Obcych w Warszawie. Warszawa : WSTiJO, 2014. Sygn.: CZYT. 338.482/.483

Propozycje oddziaływań psychoprolaktycznych dla osób z chorobami układu krążenia ustalone w oparciu o badania kliniczne / red. J. Tylka, B. Ogórek-Tęcza ; [Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie. Instytut Ochrony Zdrowia]. Tarnów : PWSZ, 2012. Sygn.: CZYT. 616.1

WASILKOWSKI T.: *Mars i Wenus grają w siatkówkę* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2012. Sygn.: CZYT. 796.325

Socjologia, statystyka, demografia

DERDA A.: *Aktywny senior*. Wyd. 2. Warszawa : „Edgard - Samo Sedno”, 2014. (Samo Sedno). Sygn.: W 50743; CZYT. 613

DZIEWIECKI M.: *Psychologia porozumiewania się*. Wyd. 2. Kielce : „Jedność”, 2004. (Psychologia Wychowania). Sygn.: CZYT. 316

JANKOWSKA M., WOLFIGIEL B.: *Automotywacja : odkryj w sobie siłę do działania!* Warszawa : „Edgard - Samo Sedno”, 2015. (Samo Sedno). Sygn.: CZYT. 159.9

Podróże i turystyka w perspektywie społecznej, filozoficznej i pedagogicznej : człowiek w globalizującym się społeczeństwie. T. 1 / red. nauk. J. Wyleżałek ; Wyższa Szkoła Turystyki i Języków Obcych w Warszawie. Warszawa : WSTiJO, 2014. Sygn.: CZYT. 338.482/.483

Podróże i turystyka w perspektywie społecznej, filozoficznej i pedagogicznej : człowiek w globalizującym się społeczeństwie. T. 2 / red. nauk. J. Wyleżałek ; Wyższa Szkoła Turystyki i Języków Obcych w Warszawie. Warszawa : WSTiJO, 2014. Sygn.: CZYT. 338.482/.483

PRESSAT R.: *Słownik demograficzny* / oprac. E. Frątczak i A. Ptak-Chmielewska. Warszawa : Szkoła Główna Handlowa. Oficyna Wydaw., 2014. Sygn.: CZYT. 3

Rynek szkół, uczelni i zajęć sportowych oraz jego aktorzy w rzeczywistości wielkomiejskiej / pod red. B. Wiśniewskiej-Paź. Wrocław : Wydaw. Uniw. Wrocławskiego, 2014. (Acta Universitatis Wratislaviensis. Socjologia ; 58). Sygn.: CZYT. 796.01

Polityka, nauki ekonomiczne, gospodarka, prawo, wojskowość

CLAYTON M.: *Zarządzanie czasem : jak efektywnie planować i realizować zadania*.

Warszawa : „Edgard - Samo Sedno”, 2011. (Samo Sedno). Sygn.: CZYT. 331

DZIEDZIC T.: *Rynek lotniczy 2014 : raport* / Instytut Turystyki. Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji. Warszawa : SGTiR, 2014. Sygn.: CZYT. 62/63

Ekonomiczno-finansowe konteksty integracji europejskiej / pod red. A. Dziuby-Burczyk. Kraków : Krakowskie Tow. Edukacyjne - Oficyna Wydaw. AFM na zlec. Krakowskiej Akad. im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2014. Sygn.: CZYT. 336

IZDEBSKI H., ZIELIŃSKI J.M.: *Prawo o szkolnictwie wyższym : komentarz*. Wyd. 2, stan prawny na 28 lutego 2015 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. (Praktyczne Komentarze LEX). Sygn.: CZYT. 378

IZDEBSKI H., ZIELIŃSKI J.M.: *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym : komentarz*. Wyd. 2, stan prawny na 31 grudnia 2014 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. (Praktyczne Komentarze LEX). Sygn.: CZYT. 378

MIKRUT G., PAWEŁCZYK M.: *Wybrane zawody prawnicze na tle kultury fizycznej*. Katowice : [Copy-Right Sławomir Stasiak], 2012. Sygn.: W 51214; CZYT. 34

ROPSKI J.: *Edukacja dla bezpieczeństwa w polskiej szkole i możliwości jej doskonalenia* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2015. Sygn.: W 50751-50754; CZYT. 35

Szkolnictwo, oświata, pedagogika, wychowanie

IZDEBSKI H., ZIELIŃSKI J.M.: *Prawo o szkolnictwie wyższym : komentarz*. Wyd. 2, stan prawny na 28 lutego 2015 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. (Praktyczne Komentarze LEX). Sygn.: CZYT. 378

IZDEBSKI H., ZIELIŃSKI J.M.: *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym : komentarz*. Wyd. 2, stan prawny na 31 grudnia 2014 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. (Praktyczne Komentarze LEX). Sygn.: CZYT. 378

Ku dobrej szkole skoncentrowanej na uczniach. T. 1/ red. nauk. J. Kuźma, J. Pułka. Kraków : Krakowskie Tow. Edukacyjne - Oficyna Wydaw. AFM na zlec. Krakowskiej Akad. im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2014. Sygn.: CZYT. 37

Ku dobrej szkole skoncentrowanej na uczniach. T. 2/ red. nauk. J. Kuźma, J. Pułka. Kraków : Krakowskie Tow. Edukacyjne - Oficyna Wydaw. AFM na zlec. Krakowskiej Akad. im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2014. Sygn.: CZYT. 37

ROPSKI J.: *Edukacja dla bezpieczeństwa w polskiej szkole i możliwości jej doskonalenia* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2015. Sygn.: W 50751-50754; CZYT. 35

Wychowanie przedszkolne / red. wyd. C. Sieniek, R. Maciejczak. Starachowice : Prac. Wydaw. „Helvetica”, 2014. Sygn.: W 50822; CZYT. 796.01

ZENDEROWSKI R.: *Praca magisterska - licencjat : krótki przewodnik po metodologii pisania i obrony pracy dyplomowej : poradnik*. Wyd. 8. Warszawa : „CeDeWu”, 2015. Sygn.: W 50844; CZYT. 378

Turystyka, rekreacja, czas wolny, hotelarstwo, etnologia

BIESIK T.: *Schroniska górskie dawniej i dziś : Beskid Makowski, Beskid Wyspowy, Gorce, Pieniny i Beskid Sądecki*. Białsko-Biała : „Logos” Agnieszka Korzec-Biesik, 2013. Sygn.: CZYT. 796.5

BIESIK T.: *Schroniska górskie dawniej i dziś : Beskid Mały i Beskid Śląski*. Wyd. 2 popr. i uzup. Bielsko-Biała : „Logos” Agnieszka Korzec-Biesik, 2013. Sygn.: CZYT. 796.5

BIESIK T.: *Schroniska górskie dawniej i dziś : Beskid Żywiecki*. Wyd. 2 popr. i uzup. Bielsko-Biała : „Logos” Agnieszka Korzec-Biesik, 2013. Sygn.: CZYT. 796.5

CELUCH K.: *Leksykon przemysłu spotkań : turystyka biznesowa, event marketing, podróże motywacyjne*. Warszawa : „Meeting Planner”, 2015. (Biblioteka Meeting Planner). Sygn.: CZYT. 338.48-6

CELUCH K.: *Managing content, product and motivation in meetings and events industry*. Warszawa : Akademia Finansów i Biznesu Vistula : Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji, cop. 2015. Sygn.: W 51128

CELUCH K.: *Przemysł spotkań : wiedza, produkt, motywacja*. Warszawa : Akademia Finansów i Biznesu Vistula : Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji, cop. 2014. Sygn.: CZYT. 338.48-6

DZIEDZIC E., SANCEWICZ-KLIŚ A.: *Nowy słownik turystyki i hotelarstwa angielsko-polski, polsko-angielski*. Warszawa : „Poltext”, cop. 2015. Sygn.: W 51172-51173; CZYT. 338.48

DZIEDZIC T.: *Rynek lotniczy 2014 : raport* / Instytut Turystyki. Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji. Warszawa : SGTiR, 2014. Sygn.: CZYT. 62/63

KAPUSTA P.: *Słownik turystyki polsko-angielski, angielsko-polski*. Kraków : „Publishing House Dr Lex”, 2014. Sygn.: W 51191

KAPUSTA P.: *Słownik turystyki polsko-rosyjski, rosyjsko-polski*. Kraków : „Publishing House Dr Lex”, 2014. Sygn.: W 51192

KORZENIOWSKI L.F., ZYCH W.: *Zarządzanie w turystyce*. Kraków : EAS, 2015. Sygn.: W 51217-51219; CZYT. 338.486

KRAŚ J.: *Spółeczno-prawne uwarunkowania turystyki w Polsce*. Rzeszów : Wydaw. Uniw. Rzeszowskiego, 2015. Sygn.: CZYT. 338.48

KWILECKI K.: *Rozważania o czasie wolnym : wybrane zagadnienia* / Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfantego. Katowice : GWSH, 2011. Sygn.: W 50714; CZYT. 379.8

LEBIEDOWSKA B., LEBIEDOWSKI M., GAŚECKA A.: *Żegluga śródlądowa w turystyce krajowej i europejskiej* / Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora. Międzywydziałowy Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, Wydział Turystyki, Hotelarstwa i Promocji Środowiska. Pułtusk ; Ciechanów : AH, 2010. (Region, Polityka, Promocja ; t. 8). Sygn.: W 50918; CZYT. 338.48-52

IV Międzynarodowe Targi Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki Agrotavel 2012. Kielce : Wydaw. Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa im. prof. Edwarda Lipińskiego : Kieleckie Tow. Edukacji Ekonomicznej na zlec. WSEiP, 2013. Sygn.: CZYT. 338.48-6

Międzypokoleniowe aspekty turystyki / pod red. nauk. J. Śledzińskiej i B. Włodarczyka. Warszawa : Wydaw. PTTK „Kraj”, 2014. Sygn.: CZYT. 338.48

PETRYŃSKI W., PILAWSKI A., SZYN-DERA M.: *Zarys teorii i metodyki rekreacji ruchowej* / Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfantego. Katowice : GWSH, 2011. Sygn.: W 50716; CZYT. 379.8

Podróże i turystyka w perspektywie społecznej, filozoficznej i pedagogicznej : człowiek w globalizującym się społeczeństwie. T. 1 / red. nauk. J. Wyleżalek ; Wyższa

Szkoła Turystyki i Języków Obcych w Warszawie. Warszawa : WSTiJO, 2014. Sygn.: CZYT. 338.482/.483

Podróże i turystyka w perspektywie społecznej, filozoficznej i pedagogicznej : człowiek w globalizującym się społeczeństwie. T. 2 / red. nauk. J. Wyleżalek ; Wyższa Szkoła Turystyki i Języków Obcych w Warszawie. Warszawa : WSTiJO, 2014. Sygn.: CZYT. 338.482/.483

Przestrzeń w turystyce : znaczenie i wykorzystanie / red. nauk. M. Durydiwka, K. Duda-Gromada ; Uniwersytet Warszawski. Wydział Geografii i Studiów Regionalnych. Warszawa : UW. WGiSR, 2015. Sygn.: CZYT. 338.482/.483

Searching for the scientific identity of tourism research / sci. ed. L. Butowski ; Grupa Uczelni Vistula. Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji. Warsaw : SGTiR, 2014. (Monografie / SGTiR). Sygn.: W 50953

Studia i materiały z dziejów krajoznawstwa polskiego : krajoznawstwo jako przedmiot wszechstronnych badań historycznych oraz praktyki przewodnickiej / [wybór mat. oraz układ t. E. Wieczorek] ; Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Zarząd Główny. Komisja Historii i Tradycji. Warszawa : Wydaw. PTTK „Kraj”, cop. 2014. (Studia i Materiały z Dziejów Krajoznawstwa Polskiego ; t. 8). Sygn.: CZYT. 338.48-52

Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki. T. 9, *Dolina rzeki Warty - przyrodnicze i turystyczne fascynacje : praca zbiorowa* / pod red. Z. Młynarczyka, W. Rosika i A. Zajadacz. Poznań : Bogucki Wydaw. Nauk., 2012. (Turystyka i Rekreacja / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Studia i Prace, ISSN 2080-6795 ; nr 9). Sygn.: W 51081/T.9; CZYT. 338.48-6

WYSOKIŃSKI J.: *Słownik geograficzny, krajoznawczy, turystyczny Polski*. Warsza-

wa : Agencja Promocji Turystyki, 2015. Sygn.: CZYT. 91

Zarządzanie i organizacja przemysłu spotkań w Polsce / red. nauk. K. Celuch. Warszawa : SGTiR, 2014. (Monografie / Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji w Warszawie). Sygn.: CZYT. 338.48-6

Matematyka, nauki przyrodnicze i biologiczne

BĘDZIŃSKI R.: *Biomechanika inżynierska : zagadnienia wybrane*. Wrocław : Oficyna Wydaw. Politech. Wrocławskiej, 1997. Sygn.: CZYT. 577

CHROMIŃSKI Z.: *Wiek biologiczny a sprawność fizyczna uczniów w wieku 10-15 lat* / Instytut Badań nad Młodzieżą. Ministerstwo Oświaty i Wychowania. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 1981. Sygn.: CZYT. 796.012

MALEWSKI K.: *Ekologiczne uwarunkowania aktywności fizycznej : (skrypt z ekologii dla studentów Akademii Wychowania Fizycznego)* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2015. Sygn.: W 51208-51212; CZYT. 502/504

Podstawowe pojęcia mechaniki : [wersja programowana / oprac. H. Sozański ; red. T. Breguła i in.]. Warszawa : Polski Komitet Olimpijski. Wydaw. „Biblioteka Trenera”, 1971. (Biblioteka Trenera. Seria Problemowa). Sygn.: MCZYT 50977

Medycyna

BĄBOL D., KOZAKIEWICZ W.: *Bądź Kozakiem i dbaj o siebie*. Warszawa : „Agora”, 2015. (Biblioteka Gazety Wyborczej). Sygn.: W 50831, 50832; CZYT. 613

BĘDZIŃSKI R.: *Biomechanika inżynierska : zagadnienia wybrane*. Wrocław :

Oficyna Wydaw. Politech. Wrocławskiej, 1997. Sygn.: CZYT. 577

BIAŁACHOWSKI J.T., KOWALEWSKA J.M.: *Kinezyterapia praktyczna w schorzeniach narządów ruchu*. T. 1, *Metodyka badania i oceny chorego dla potrzeb kinezyterapii*. Poznań : Wydaw. Nauk. Wyższej Szkoły Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I, 2014. Sygn.: W 50914/T.1-50916/T.1; CZYT. 615.8

BIEL L.: *Integracja sensoryczna : skuteczne strategie w terapii dzieci i nastolatków*. Kraków : Wydaw. Uniw. Jagiellońskiego, cop. 2015. (Psychiatria i Psychoterapia). Sygn.: CZYT. 159.9

BOROWICZ A.M., WIECZOROWSKA-TOBIS K.: *Fizjoterapia w geriatryi : atlas ćwiczeń* / patr. meryt. Komitet Rehabilitacji, Kultury Fizycznej i Integracji Społecznej PAN. Wyd. 1, dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, cop. 2014. Sygn.: W 50794-50795; CZYT. 615.8

CAŁKA-LIZIS T.: *Repetitorium z postępowania korekcyjnego*. Kraków : AWF, 2013. (Podręczniki / Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie, ISSN 2082-7229 ; nr 5). Sygn.: W 51132-51133; CZYT. 615.8

CELEJOWA I.: *Żywnienie w sporcie*. Wyd. 1, dodr. 3. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2014. Sygn.: W 50814-50815; CZYT. 796:61

CLARK N.: *Jedz i trenuj : poradnik odżywiania dla aktywnych*. Warszawa : „Buk Rower”, 2015. Sygn.: W 51166-51167; CZYT. 796:61

CZEKANOWSKI R.: *Zarys położnictwa i ginekologii oraz mastologia z elementami fizjokinezykoterapii i rehabilitacji*. Warszawa : „Borgis”, 2013. Sygn.: W 51118-51119; CZYT. 618

Człowiek w zdrowiu i chorobie : promocja zdrowia, leczenie i rehabilitacja. T. 2 / pod red. R. Żarowa ; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie. Instytut Ochrony Zdrowia. Tarnów : PWSZ, 2010. Sygn.: CZYT. 613

Człowiek w zdrowiu i chorobie : promocja zdrowia, leczenie i rehabilitacja. T. 3 / pod red. R. Żarowa ; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie. Instytut Ochrony Zdrowia. Tarnów : PWSZ, 2010. Sygn.: CZYT. 613

DAVIES C., DAVIES A.: *Terapia punktów spustowych : praktyczny podręcznik : twój przewodnik po samodzielnym leczeniu bólu* / z przedm. D.G. Simonsa. Białystok : „Vital”, 2015. Sygn.: W 51107-51109; CZYT. 615.8

DERDA A.: *Aktywny senior*. Wyd. 2. Warszawa : „Edgard - Samo Sedno”, 2014. (Samo Sedno). Sygn.: W 50743; CZYT. 613

Diagnostyka funkcjonalna w fizjoterapii / red. nauk. A. Ronikier ; [aut. J. Domaniecki i in.] ; Komitet Rehabilitacji, Kultury Fizycznej i Integracji Społecznej PAN. Wyd. 1, dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: W 51223

Dietoterapia / D. Włodarek [i in.]. Wyd. 1, dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: W 50788-50789

DOBRZYŃSKI B.: *Wydolność fizyczna w świetle praktyki sportowej*. Warszawa : Wydaw. IS, 1986. (Prace i Materiały / Instytut Sportu ; t. 10). Sygn.: CZYT. 796.012

Dzieci z zaburzeniami łączonymi : trudne ścieżki rozwoju / red. nauk. B. Winczura. Kraków : Oficyna Wydaw. „Impuls”, 2012. Sygn.: W 50834; CZYT. 616.8

EVANS P.: *Dieta paleo* / zdj. M. Roper. Bielsko-Biała : „Pascal”, 2015. Sygn.: W 51163; CZYT. 613

Fizjologia wysiłku i treningu fizycznego / red. nauk. J. Górski ; aut. Z. Adach [i in.]. Wyd. 1, dodr. 4. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, cop. 2015. Sygn.: W 50791-50792; CZYT. 796.012

Fizjoterapia w wybranych chorobach narządów wewnętrznych : podręcznik dla studentów / pod red. C. Kucio i Z. Nowaka ; Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2015. Sygn.: W 51011-51015; CZYT. 615.8

FUGIEL J.: *Zmienność rozwoju wybranych zdolności koordynacyjnych na tle budowy morfofunkcjonalnej dzieci i młodzieży z terenów przemysłowych*. Wrocław : Wydaw. AWF, 2014. *Studia i Monografie Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu*, ISSN 0239-6009 ; nr 119). Sygn.: CZYT. 796.012

GALLOWAY J., CLARK N.: *Optymalna dieta dla biegaczy : jedz zdrowo i biegnij po sukces*. Gliwice : „Helion – Septem”, cop. 2015. Sygn.: W 51098-51099; CZYT. 796:61

Jem zdrowo : węglowodany, indeks glikemiczny i inne składniki odżywcze / H. Kunachowicz [i in.]. Wyd. 1, dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: W 50800; CZYT. 613

JÓZEFOWSKI P., KOŁCZ-TRZĘSICKA A., ŻUROWSKA A.: *Zdrowy kręgosłup : [stres, wady postawy, ćwiczenia]*. Warszawa : „SBM”, cop. 2015. (Wademekum). Sygn.: W 51181-51182, 51230; CZYT. 615.8

KAPANDJI A.I.: *Anatomia funkcjonalna*. T. 1, *Kończyna górna* / słowo wstępne R. Tubiana. Wyd. 1 pol., dodr. / red. Rafał Gnat. Wrocław : Elsevier Urban & Partner, cop. 2014. Sygn.: W 50867/T.1-50868/T.1

I Konferencja naukowa „Człowiek w zdrowiu i chorobie” : profilaktyka, pielęgnowanie, rehabilitacja / Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie. Instytut Ochrony Zdrowia. Tarnów : PWSZ, 2008. - Sygn.: CZYT. 613

IV Konferencja Naukowa „Postępy w ocenie zaburzeń rozwoju fizycznego: niedobór wzrostu”, Warszawa, 4.02.2005 : streszczenia referatów i doniesień / [kom. nauk. R. Stupnicki i in.] ; Zakład Fizjologii i Zakład Biometrii Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego. [Warszawa : AWF, 2005]. Sygn.: MCZYT 51028

V Konferencja Naukowa „Postępy w ocenie zaburzeń rozwoju fizycznego: niedobór wzrostu”, Warszawa, 17 lutego 2006 r. : streszczenia referatów i doniesień / [kom. nauk. R. Stupnicki i in.] ; Zakład Biometrii i Zakład Fizjologii Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. [Warszawa : AWF, 2006]. Sygn.: MCZYT 51029

VI Konferencja Naukowa „Postępy w ocenie zaburzeń rozwoju fizycznego: temat wiodący: Niedobór wzrostu w przewlekłych zapaleniach stawów”, Warszawa, 2 czerwca 2007 roku : streszczenia referatów i doniesień / [kom. nauk. R. Stupnicki i in.] ; Zakład Fizjologii oraz Statystyki i Informatyki Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. [Warszawa : AWF, 2007]. Sygn.: MCZYT 51030

VII Konferencja Naukowa „Postępy w ocenie zaburzeń rozwoju fizycznego: niedobór wzrostu w przewlekłych zapaleniach stawów”, 31 maja 2008 : streszczenia referatów i doniesień / [kom. nauk. R. Stupnicki i in.] ; Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Zakład Fizjologii oraz Statystyki i Informatyki. [Warszawa : AWF, 2008]. Sygn.: MCZYT 51031

Medyczne czynności ratunkowe / red. nauk. P. Paciorek, A. Patrzała. Wyd. 1, dodr. 1. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: CZYT. 614

MUSCOLINO J.E.: *Badanie palpacyjne układów mięśniowego i kostnego : z uwzględnieniem punktów spustowych, stref odruchowych i stretchingu*. Wyd. 1 pol., dodr. /red. Z. Śliwiński. Wrocław : Elsevier Urban & Partner, cop. 2014. Sygn.: W 50878/+2DVD-50879/+2DVD; CZYT. 615.8

Neuropsychological rehabilitation : principles and applications / ed. by J. Rajeswaran. Amsterdam [i in.] : Elsevier, cop. 2013. (Elsevier Insights). Sygn.: W 51120

Nutrition and enhanced sports performance : muscle building, endurance, and strength / ed. by D. Bagchi, S. Nair, C.K. Sen. Amsterdam [i in.] : Elsevier, 2013. Sygn.: W 51159, 51234

NOWAK Z.: *Podstawy kompleksowej rehabilitacji kardiologicznej* / patr. meryt. Komitet Rehabilitacji, Kultury Fizycznej i Integracji Społecznej PAN. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: W 50805-50808; CZYT. 615.8

NOWOTNY J., NOWOTNY_CZUPRYNA O., CZUPRYNA K.: *Kinezyjologiczno-funkcjonalne aspekty rehabilitacji : podręcznik dla studentów fizjoterapii i fizjoterapeutów*. [Bielsko-Biała] : „Alfa-Medica Press”, 2015. Sygn.: W 51147-51148; CZYT. 615.8

OSIŃSKI W.: *Gerokinezyjologia : nauka i praktyka aktywności fizycznej w wieku starszym* / patr. meryt. Komitet Rehabilitacji, Kultury Fizycznej i Integracji Społecznej PAN. Wyd. 1, dodr. 1. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, cop. 2015. Sygn.: W 50797-50798; CZYT. 613

PECKENPAUGH N.J.: *Podstawy żywienia i dietoterapia*. Wyd. 1 pol., dodr. / red. D. Gajewska. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2015. Sygn.: W 50890; CZYT. 613

Pielęgniarstwo na rzecz milenijnych celów rozwoju. Cz. 2/ red. Z. Foryś, G.A. Franek, J. Jaśkiewicz ; Wydział Zdrowia i Nauk Medycznych. Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Kraków : Krakowskie Tow. Edukacyjne - Oficyna Wydaw. AFM na zlec. Krakowskiej Akad. im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2014. Sygn.: CZYT. 616

Propozycje oddziaływań psychoprophylaktycznych dla osób z chorobami układu krążenia ustalone w oparciu o badania kliniczne / red. J. Tylka, B. Ogórek-Tęcza ; [Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie. Instytut Ochrony Zdrowia]. Tarnów : PWSZ, 2012. Sygn.: CZYT. 616.1

Ruch : skuteczny środek oddziaływania zdrowotnego / [red.] R. Plinta, M. Kosińska, L. Niebrój. Katowice : „Media Silesia”, 2014. (Eukrasia ; vol. 21). Sygn.: W 51026; CZYT. 615.8

SMITH J.: *Strukturalna praca z ciałem : wprowadzenie dla studentów i praktyków* / red. nauk. wyd. pol. M. Chochowska, M. Wytrążek ; il. R. Britton. Poznań : Wydaw. Wyższej Szkoły Edukacji i Terapii, cop. 2014. Sygn.: W 51141-51142; CZYT. 615.8

STECCO L., STECCO C.: *Manipulacja powięzi w zespołach bólowych układu ruchu : część praktyczna*. Szczecin : „Odnowa”, 2015. Sygn.: W 51184-51185; CZYT. 615.8

VOSS H., HERRLINGER R.: *Taschenbuch der Anatomie*. Bd. 3, *Nervensystem, Sinnessystem, Hautsystem, Inkretsystem*. 2 verb. Aufl. Stuttgart : Piscator Verlag, 1949. Sygn.: CZYT. KKD

WAJDA Z.: *Chirurgia życiowym wyborem, fascynacją*. Gdańsk ; Pelplin : „Bernardinum”, 2014. Sygn.: CZYT. 617

Wellness, spa, anti-aging / red. nauk. A. Sieroń, A. Stanek ; współpr. red. G. Cie-

ślar ; [aut. J. Budziosz i in.]. Wyd. 1, dodr. 1. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: W 50811-50812

Wielka fizjoterapia. T. 1/ pod red. Z. Śliwińskiego i A. Sieronía ; przy współpr. red. A. Stanek. Wrocław : Elsevier Urban & Partner, cop. 2014. Sygn.: CZYT. 615.8

Wielka fizjoterapia. T. 2/ pod red. Z. Śliwińskiego i A. Sieronía ; przy współpr. red. M. Żaka. Wrocław : Elsevier Urban & Partner, cop. 2014. Sygn.: CZYT. 615.8

Wielka fizjoterapia. T. 3/ pod red. Z. Śliwińskiego i A. Sieronía ; przy współpr. red. J. Szczeglińniaka. Wrocław : Elsevier Urban & Partner, cop. 2014. Sygn.: CZYT. 615.8

WOJTANOWSKI W.: *Terapia manualna w korekcji wad postawy* / Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie. Instytut Ochrony Zdrowia. Tarnów : PWSZ ; Tuchów : Poligrafia WSD Redemptorystów, 2008. Sygn.: W 50921; CZYT. 615.8

Współczesne kierunki w medycynie prewencyjnej / pod red. A. Goździalskiej i J. Jaśkiewiczza ; Wydział Zdrowia i Nauk Medycznych. Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Kraków : Krakowskie Tow. Edukacyjne - Oficyna Wydaw. AFM na zlec. Krakowskiej Akad. im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2013. Sygn.: CZYT. 61

Wybrane problemy ratownictwa medycznego. Cz. 1/ red. nauk. B. Lewandowski, M. Wojtaszek. Rzeszów : Wydaw. Uniw. Rzeszowskiego, 2014. Sygn.: CZYT. 614

ŻYLUK A.: *Zespół Sudecka / algodystrofia / CRPS : diagnostyka i leczenie*. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: W 50784; CZYT. 616.7

Nauki techniczne, rolnictwo

DZIEDZIC T.: *Rynek lotniczy 2014 : raport* / Instytut Turystyki. Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji. Warszawa : SGTiR, 2014. Sygn.: CZYT. 62/63

LEBIEDOWSKA B., LEBIEDOWSKI M., GAŚECKA A.: *Żegluga śródlądowa w turystyce krajowej i europejskiej* / Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora. Międzywydziałowy Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, Wydział Turystyki, Hotelarstwa i Promocji Środowiska. Pułtusk ; Ciechanów : AH, 2010. (Region, Polityka, Promocja ; t. 8). Sygn.: W 50918; CZYT. 338.48-52

Organizacja i zarządzanie

CELUCH K.: *Leksykon przemysłu spotkań : turystyka biznesowa, event marketing, podróże motywacyjne*. Warszawa : „Meeting Planner”, 2015. (Biblioteka Meeting Planner). Sygn.: CZYT. 338.48-6

CLAYTON M.: *Zarządzanie czasem : jak efektywnie planować i realizować zadania*. Warszawa : „Edgard - Samo Sedno”, 2011. (Samo Sedno). Sygn.: CZYT. 331

CLAYTON M.: *Zarządzanie stresem czyli Jak sobie radzić w trudnych sytuacjach*. Warszawa : „Edgard - Samo Sedno”, 2012. (Samo Sedno). Sygn.: CZYT. 159.9

PENC J.: *Zachowania organizacyjne w przedsiębiorstwie : kreowanie twórczego nastawienia i aspiracji*. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2011. Sygn.: CZYT. 005

Zarządzanie i organizacja przemysłu spotkań w Polsce / red. nauk. K. Celuch. Warszawa : SGTiR, 2014. (Monografie / Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji w Warszawie). Sygn.: CZYT. 338.48-6

Sport

ADAMCZYK J.: *Wódz : Witalij Kliczko : ciosy i uniki boksera i polityka*. Warszawa : Kurhaus Publishing Kurhaus Media, 2014. (Przywódcy). Sygn.: CZYT. 796.8

Agent : naga prawda o kulisach futbolu. Kraków : „Sine Qua Non”, 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

Aksjologiczny wymiar sportu : olimpiada wiedzy i wartości w sporcie / red. Z. Borysiuk, J. Kostorz. Opole : Wyd. Wychowania Fizycznego i Fizjoterapii Politech. Opolskiej : Wyd. Teologiczny Uniw. Opolskiego : Studio „Impreso”, 2014. Sygn.: CZYT. 796.01

ANCELOTTI C., ALCIATO A.: *Nienasycony zwycięzca*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

AZNAR C.: *Diego Simeone : kolekcjoner tytułów*. Warszawa : „RM”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

BAGIER T.: *Sport województwa katowickiego przedstawia się... : przewodnik sportowy* / [teksty: T. Bagier] ; Wojewódzki Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki w Katowicach. Katowice : WKKFiT, 1971. Sygn.: CZYT. 796(091)

BAGIER T., FISZER J., WYKROTA J.: *Na piłkarskim szlaku : [1944-1984]* / [oprac. J. Wykrota ; statystyka A. Wowra]. Katowice : Okręgowy Związek Piłki Nożnej, [dr. 1984]. Sygn.: CZYT. 796.332

BALICKI F.: *Więcej niż piłka nożna? : St. Pauli jest tą możliwością : Hamburg 2010-2014*. Brzeźnia Łąka : „Poligraf”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

BARTKOWIAK E.: *20 lekcji pływania : już pływam* / Zarząd Główny Szkolnego Związku Sportowego. Warszawa : Wydaw. Geologiczne, 1973. (Biblioteka Szkolnego Klubu Sportowego ; 2). Sygn.: W 50979

Biblia węzłów : 200 najbardziej przydatnych żeglarskich węzłów / tł. M. Jung. Warszawa : Oficyna Wydaw. „Alma-Press”, cop. 2013. (Książki dla Żeglarzy ; 150). Sygn.: CZYT. 797.1/.2

Bibliografia do tematu: Nowoczesne formy kierowania treningiem w sportowych grach zespołowych. Cz. 1, *Trening (ogólnie)* / [oprac. zbior. pod red. T. Szubra] ; Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie. Działowy Ośrodek Informacji Naukowej. Warszawa : AWF, 1973. (Informator / [AWF Warszawa] ; 1/1973). Sygn.: CZYT. 01

BLASIAK B.: *Henryk Kempny*. Bytom : Klub Sportowy „Polonia”, 2014. (Biblioteka 90-Lecia Polonii Bytom ; t. 3). Sygn.: CZYT. 796.332

BOCHENEK J.: *Mistrz Świata Polska 2014* / [tekst J. Bochenek ; zdj. N. Barczyk i in.]. Katowice : „Artimedia”, 2014. Sygn.: CZYT. 796.325

BODYS J., GRZĄDZIEL G.: *Przygotowanie kondycyjne młodzieży w piłce siatkowej* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2012. Sygn.: CZYT. 796.325

BORDEN S.: *Piłka nożna nie tylko dla żółtodziobów czyli Wszystko, co powinieneś wiedzieć o...* Poznań : Dom Wydaw. REBIS, 2015. (Dla Żółtodziobów czyli Wszystko co Powinieneś Wiedzieć o). Sygn.: W 50841-50842; CZYT. 796.332

BYLICA G., KRZYŚKÓW K.: *Spełniony sen o wielkiej piłce : GKS „Ruch” Radzionków : 80 lat klubu* / [tekst, skład i red. G. Bylica i K. Krzyśków]. Bytom : B-Press-Agencja Dziennikarska na zlec. Zarządu GKS „Ruch” Radzionków, [1999]. Sygn.: CZYT. 796(091)

CELEJOWA I.: *Żywienie w sporcie*. Wyd. 1, dodr. 3. Warszawa : Wydaw. Le-

- karskie PZWL, 2014. Sygn.: W 50814-50815; CZYT. 796:61
- CHODAKOWSKA E., KAVOUKIS L., CHOIŃSKI T.: *Trenuj z nami! : uniwersalny trening personalny* / [zdj. M. Klaban]. Warszawa : K.E. Liber, 2015. Sygn.: W 51111; CZYT. 796.8
- CHROMIŃSKI Z.: *Wiek biologiczny a sprawność fizyczna uczniów w wieku 10-15 lat* / Instytut Badań nad Młodzieżą. Ministerstwo Oświaty i Wychowania. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 1981. Sygn.: CZYT. 796.012
- CHRUŚCIŃSKI T.: *Piłka nożna : program szkolenia dla szkół sportowych* / [rozdz. Szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo B. Szewczyk] ; pod red. Z. Zaremby. Warszawa : Resortowe Centrum Doskonalenia Kadr KFiS [Kultury Fizycznej i Sportu], 1987. (Szkola Sportu / Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki.). Sygn.: MCZYT 50993
- CICHOSZ A.: *Inteligencja emocjonalna w ponadczasowym przesłaniu Pierre'a de Coubertina* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2015. Sygn.: W 50756-50860; CZYT. 796.032
- CIEŃCIAŁA C., LEŚNIKOWSKI D.: *Gerard Cieślak : respekt*. Chorzów : „Zibi Media Sport”, 2012. Sygn.: CZYT. 796.332
- CLARK N.: *Jedz i trenuj : poradnik odżywiania dla aktywnych*. Warszawa : „Buk Rower”, 2015. Sygn.: W 51166-51167; CZYT. 796:61
- CUBEIRO J.C., GALLARDO L.: *Messi, Falcao, Ronaldo : [trzy niezwykle przykłady, które pomogą rozwinąć talent u ciebie i twoich dzieci]*. Łódź : „Aha” [właśc. „JK”], 2015. Sygn.: CZYT. 796.332
- DANIELSON T., WESTFAHL A.: *Ukryta przewaga : trening mięśni głębokich*. Łódź : „Galaktyka”, cop. 2015. Sygn.: W 51113-51114; CZYT. 796.8
- DEBERNY K., PŁOSZAJ K., FIREK W.: *Błyszczący sterowiec : Pierre de Coubertin o sporcie i olimpizmie* / [aut komiksu i rys. K. Kulig]. Warszawa : Polski Komitet Olimpijski, 2013. Sygn.: CZYT. 796.032
- DEMEILLÈS L., KRUSZEWSKI M.: *Kulturyztyka dla każdego* / [il. L. Demeillès, A. Lobus]. Wrocław : „Siedmioróg”, 2015. Sygn.: W 50837-50838; CZYT. 796.8
- DIAZ F.J.: *David Villa : napastnik, który przeszedł do historii*. Warszawa : „RM”, 2015. Sygn.: W 51227; CZYT. 796.332
- DOBRZYŃSKI B.: *Wydolność fizyczna w świetle praktyki sportowej*. Warszawa : Wydaw. IS, 1986. (Prace i Materiały / Instytut Sportu ; t. 10). Sygn.: CZYT. 796.012
- DUDEK J., KUROWSKI D.: *NieREAL-na kariera*. Warszawa : „Arskom Group”, 2015. Sygn.: CZYT. 796.332
- DZIEKANOWSKI D.: *Dziekan : autobiografia* / współpr. A. Nakoniecznik. Warszawa : „Akurat”, 2015. Sygn.: W 51224; CZYT. 796.332
- Euro 88 : [offizielles Standardwerk der Fußball-Europameisterschaft 1988]* / [chefred. W. Niersbach]. München : ProSport-Verlag für Sport und Kultur, cop. 1988. (Olympische Sport-Bibliothek). Sygn.: MCZYT 50939
- EVEN-ESH Z.: *Encyklopedia undergroundowego treningu siłowo-kondycyjnego*. Łódź : „Aha” [właśc. „JK”], 2015. (Fit & Active). Sygn.: W 51091; CZYT. 796.8
- FITZGERALD M.: *Bieganie 80/20*. Łódź : „Aha!” [właśc. „JK”], 2015. (Fit & Active). Sygn.: W 50825-50826; CZYT. 796.42/.43

Fizjologia wysiłku i treningu fizycznego / red. nauk. J. Górski ; aut. Z. Adach [i in.]. Wyd. 1, dodr. 4. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, cop. 2015. Sygn.: W 50791-50792; CZYT. 796.012

FORSUND J.: *Henning Berg : z Manchesteru do Warszawy* / [wstęp do pol. wyd. J. Radomski]. Warszawa : „RM”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

FUGIEL J.: *Zmienność rozwoju wybranych zdolności koordynacyjnych na tle budowy morfofunkcjonalnej dzieci i młodzieży z terenów przemysłowych*. Wrocław : Wydaw. AWF, 2014. (Studia i Monografie Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, ISSN 0239-6009 ; nr 119). Sygn.: CZYT. 796.012

GACKA N.: *Zostań fit : nowa Ty w 180 dni : ćwiczenia, dieta, motywacja*. Bielsko-Biała : „Dragon”, cop. 2015. Sygn.: W 50856-50857; CZYT. 796.41

GALLOWAY J.: *Biegi przelajowe : trening metodą Gallowaya*. Gliwice : „Helion – Septem”, 2015. Sygn.: W 50828-50829; CZYT. 796.42/.43

GALLOWAY J., CLAERK N.: *Optymalna dieta dla biegaczy : jedz zdrowo i biegnij po sukces*. Gliwice : „Helion – Septem”, cop. 2015. Sygn.: W 51098-51099; CZYT. 796.61

GALLWEY T.: *Wewnętrzna gra: tenis : trening mentalny w sporcie i życiu*. Łódź : „Galaktyka”, cop. 2015. Sygn.: W 50853-50854; CZYT. 796.159.9

GOLLOB T., OSTAFIŃSKI D.: *Testament Diabła : [44 historie z życia mistrza] / [zdj. J. Pabijan]*. Warszawa : Ringier Axel Springer, [2015]. Sygn.: CZYT. 796.6/.7

GORCZYCA W.: *60 lat polskiego boksu : Polski Związek Bokserski 1923-1983* / [R. Rudowski (rozd. Dzień dzisiejszy polskiego boks)]. [Warszawa] : Polski Związek Bokserski, [1983]. Sygn.: CZYT. 796.8

Górniki Brzeszcze 1922-1992 / [KS Górnik Brzeszcze ; red. wyd. J. Stolarczyk oraz P. Galon i D. Korczyk]. Brzeszcze : KS Górnik Brzeszcze, 1992. Sygn.: CZYT. 796(091)

GROFFIK D.: *Struktura aktywności fizycznej młodzieży 15-17 letniej Górnego Śląska* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2015. Sygn.: W 51203-51206; CZYT. 613

GRZĄDZIEL G.: *Kryteria doboru młodzieży do gimnazjalnych grup szkolenia w siatkarskich ośrodkach szkolnych* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2012. Sygn.: CZYT. 796.325

GRZĄDZIEL G.: *Piłka siatkowa : cechy somatyczne, zdolności motoryczne i wydolność młodzieży siatkarskiej na poziomie gimnazjum* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2012. Sygn.: CZYT. 796.325

GRZĄDZIEL G., SZADE D.: *Piłka siatkowa : zestaw sprawdzianów w zakresie techniki* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2012. Sygn.: CZYT. 796.325

HALSKI F.: *Od Sokoła do MZKS 1920-1995* / współaut. rozdz. A. Kubica, S. Skrzypczak, M. Kurasz. Orzesze : Międzyzakładowy Klub Sportowy, [1996]. Sygn.: CZYT. 796(091)

HANUSZ H.: *Akademicki Związek Sportowy w Polsce Ludowej*. Poznań : „Nauka i Innowacje”, 2014. (Dzieje Akademickiego Związku Sportowego / pod red. R. Wryka ; t. 2). Sygn.: W 50721; CZYT. 796(091)

HARASIMOWICZ M.: *Los Angeles Lakers : złota historia NBA*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2015. Sygn.: CZYT. 796.323

HIEROWSKI J.: *50 lat Klubu Sportowego „Stal” Poręba 1919-1969* / [współpr. S. Kobiński i Z. Zębik]. Bytom : [b.w.], 1969 (Druk. Techniczna). Sygn.: CZYT. 796(091)

HOSKINS T.: *Tenis : 245 ćwiczeń*. Zielonka : „Inne Spacerzy – Sembrador”, 2015. Sygn.: W 50850-50851; CZYT. 796.3

100 Jahre Olympische Spiele der Neuzeit 1896-1996 : [1896 Athinai, 1900 Paris, 1904 St. Louis, 1908 London, 1912 Stockholm / konzeption u. chefred. W.Ph. Knecht]. München : ProSport-Verlag für Sport und Kultur, cop. 1990. (Olympische Sport-Bibliothek). Sygn.: MCZYT 50931

100 Jahre Olympische Spiele der Neuzeit 1896-1996 : [1920 Antwerpen, 1924 Paris Chamonix, 1928 Amsterdam St. Moritz, 1932 Los Angeles Lake Placid / konzeption u. chefred. W.Ph. Knecht]. München : ProSport-Verlag für Sport und Kultur, cop. 1991. (Olympische Sport-Bibliothek). Sygn.: MCZYT 50932

100 Jahre Olympische Spiele der Neuzeit 1896-1996 : [1936 Berlin Garmisch-Partenkirchen, 1948 London St. Moritz, 1952 Helsinki Oslo, 1956 Melbourne/ Stockholm Cortina d'Ampezzo / konzeption u. chefred. W.Ph. Knecht]. München : ProSport-Verlag für Sport und Kultur, cop. 1992. (Olympische Sport-Bibliothek). Sygn.: MCZYT 50933

Intensyfikacja i optymalizacja procesu treningowego w sporcie : wyniki badań Grupy II „Trening i zawody sportowe” Problemu Resortowego 105 za lata 1981-1985 / pod red. A. Wita. Warszawa : Wydaw. IS, 1985. (Prace i Materiały / Instytut Sportu ; t. 2). Sygn.: CZYT. 796.01

Italia World Cup 90 / [Chefred. W. Niersbach]. München : ProSport-Verlag für Sport und Kultur, cop. 1990. (Olympische Sport-Bibliothek). Sygn.: MCZYT 50940

JANOWSKI D.: *Test uzdolnień i sprawności gimnastycznej oraz organizacja rekrutacji chłopców do sekcji gimnastyki sportowej : (na podstawie badań eksperymentalnych)*. Warszawa : Zakład Pomocy Naukowych i Dydaktycznych Akademii Wychowania Fizycznego, 1967. Sygn.: MCZYT 50982

JAROŃSKI T., WYRZYKOWSKI K.: *Rach-ciach-ciach czyli Pchamy, pchamy!* Warszawa : Burda Publishing Polska, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 796

JASTRZĘBSKI Z.: *Wytrzymałość, szybkość i siła specjalna zawodników zespołowych gier sportowych i sportów indywidualnych na różnych etapach przygotowań* / [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWF i S, 2014. Sygn.: CZYT. 796.012

KARNAZES D., FITZGERALD M.: *50 maratonów w 50 dni*. Łódź : „Galaktyka”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

KEANE R., DOYLE R.: *Druga połowa*. Warszawa : Grupa Wydaw. „Foksal”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

Klub Sportowy Rozwój Kopalni Wujek w Katowicach / [oprac. E. Błażyca ; współpr. J. Śledzikowski i in.]. Katowice : [b.w., 2001]. Sygn.: CZYT. 796(091)

KOCHANEK J.: *Ludowy Zespół [Klub] Sportowy [LZS, LKS] „Śląsk” Koszęcin : monografia na 60-lecie*. Koszęcin : [Józef Kochanek], 2008. Sygn.: CZYT. 796(091)

Kopalnia - sztuka futbolu. [T.] 1/ red. M. Wawrzynowski, P. Żelazny. Otwock : „Kopalnia”, 2014. Sygn.: CZYT. 796.332

Kopalnia - sztuka futbolu. [T.] 2/ red. M. Szadkowski, M. Wawrzynowski, Piotr Żelazny. Otwock : „Kopalnia”, [2015]. Sygn.: CZYT. 796.332

KORPAK B.: *Akademicki Związek Sportowy w Trzeciej Rzeczypospolitej*. Poznań : „Nauka i Innowacje”, 2014. (Dzieje Akademickiego Związku Sportowego / pod red. R. Wryka ; t. 3). Sygn.: W 50723; CZYT. 796(091)

KRAJNIEWSKI J.: *Od „Jastrzębia” do „Pioniera” : z dziejów ujejskiego sportu*. Dąbrowa Górnicza : Muzeum Miejskie „Szturgarka”, 2010. Sygn.: CZYT. 796.332

LANGIER J.: *50 lat krakowskiej koszykówki*. Kraków : [b.w.], 1977 (Druk. Wydaw.). Sygn.: CZYT. 796.323

LIČKA W., MAGNUSEK J.: *Zawód: piłkarz*. Ks. 1, *Etap przygotowania podstawowego*. Ostrava : „Montanex”, 2006. Sygn.: CZYT. 796.332

LYDIARD A.: *Wbiec na szczyt* / współpr. G. Gilmour. Gliwice : „Helion – Septem”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

MALEWSKI K.: *Ekologiczne uwarunkowania aktywności fizycznej : (skrypt z ekologii dla studentów Akademii Wychowania Fizycznego)* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2015. Sygn.: W 51208-51212; CZYT. 502/504

MAŁACHOWSKI A.: *50 lat Piasta Gliwice*. Gliwice : MC-WGKS Piast Gliwice, 1995. Sygn.: CZYT. 796(091)

MARZEC H.: *Drzewiej na ringu*. Katowice : Okręgowy Związek Bokserski, 1993. Sygn.: CZYT. 796.8

MARZEC H.: *NKS [Narciarski Klub Sportowy] Dynamit Chorzów*. Chorzów : NKS Dynamit, 2002. Sygn.: CZYT. 796.9

MASZCZYK A.: *Analiza i predykcja dynamiki zmienności światowych wyników konkurencji lekkoatletycznych w latach 1946-2011* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Kato-

wicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2013. Sygn.: W 50746-50749; CZYT. 796.42/.43

Materiały do nauczania koszykówki w szkołach podstawowych / [oprac. K. Książek, J. Dąbrowski] ; Krakowski Okręgowy Związek Koszykówki. Kraków : [KOZK], 1969. Sygn.: MCZYT 51001

MECNER K.: *Lekkoatletyczne Miistrzostwa Europy 1934-2014*. Katowice : Krzysztof Mecner Oficyna Wydawniczo-Usługowa „Mecner Media”, [2015]. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

MECNER K.: *Narciarstwo klasyczne - igrzyska olimpijskie*. Katowice : Krzysztof Mecner Oficyna Wydawniczo-Usługowa „Mecner Media”, [2015]. Sygn.: CZYT. 796.9

MICHAŁSKI L.: *Kulturystryka - muscle IQ*. Toruń : „Literat”, [2015]. Sygn.: W 51094-51095; CZYT. 796.8

MIGA M.: *Wisła Kraków : sen o potędze*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

MIKRUT G., PAWEŁCZYK M.: *Wybrane zawody prawnicze na tle kultury fizycznej*. Katowice : [Copy-Right Sławomir Stasiak], 2012. Sygn.: W 51214; CZYT. 34

MULAK J.: *Bieg mimo przeszkód*. Warszawa : „Sport i Turystyka”, 1988. Sygn.: CZYT. 796

MURPHY T.J., MACKENZIE B.: *Biegacz niezłomny : odkryj potęgę siły oraz mobilności i biegaj bez kontuzji przez całe życie* / przedm. D. Karnazes. Łódź : „Galaktyka”, cop. 2015. Sygn.: W 51084; CZYT. 796.42/.43

Na olimpijskim szlaku 1964 : Polacy na Igrzyskach Olimpijskich w Tokio i Innsbrucku / [kom. red. L. Bednarski i in. ; teksty A. Cendrowski i in. ; oprac. graf. A. Brzezicki]. Warszawa : Polski Komitet Olimpijski, 1965. Sygn.: CZYT. 796.032

- NIEDASZKOWSKI B.: *Joga i ajurweda : przewodnik dla współczesnego człowieka*. Wyd. 2. Łódź : „Galaktyka”, cop. 2015. Sygn.: W 51169; CZYT. 613
- NIŹNIKOWSKI T.: *Efektywność uczenia się złożonych czynności ruchowych a rodzaj informacji zwrotnej*. Biała Podlaska : AWF w Warszawie. WWFiS, 2013. (Monografie i Opracowania / Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej ; nr 18). Sygn.: CZYT. 796.01
- NOWOTARSKI T.: *Silacz Stanisław Radwan : król żelaza i stali*. Sandomierz : Wydaw. Diecezjalne i Drukarnia, [2015]. Sygn.: CZYT. 796.8
- Nutrition and enhanced sports performance : muscle building, endurance, and strength* / ed. by D. Bagchi, S. Nair, C.K. Sen. Amsterdam [i in] : Elsevier, 2013. Sygn.: W 51159, 51234
- OLEJNIK P., PIOTROWSKI L.: *366 dni wokół FC Barcelony*. Poznań : „Mediapunkta.pl” ; Olsztyn : „Edycja”, 2014. Sygn.: CZYT. 796.332
- O’SULLIVAN R., HATTENSTONE S.: *Running : autobiografia mistrza snookera*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2015. Sygn.: CZYT. 796.3
- PAPUCZYS J.: *Tour de France jako przedstawienie kulturowe*. Kraków : Wydaw. UJ, cop. 2015. (Nowe Perspektywy : performatyka / [Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego]). Sygn.: CZYT. 796.6/.7
- 50 lat GKS „Ruch” Radzionków* / [kom. red. S. Basista i in.]. [Radzionków] : GKS „Ruch” Radzionków, dr. 1970. Sygn.: CZYT. 796(091)
- 50 lat Klubu Sportowego Górnik przy kopalni „Anna” w Pszowie* / [oprac. B. Gryszczyk, S. Penar]. Katowice : [b.w., 1974] (Druk. Zakł. Graf.). Sygn.: CZYT. 796(091)
- 50 lat Klubu Sportowego „Wawel-Wirek” w Rudzie Śląskiej* / [oprac. T. Janik i in.]. Ruda Śląska : Klub Sportowy „Wawel-Wirek”, dr. 1970. Sygn.: CZYT. 796(091)
- 50 lat sekcji szermierczej Klubu Sportowego Górnik Radlin 1936-1986*. [B.m. : b.w.], 1986 (Katowice : Zakł. Poligraf. GIG). Sygn.: MCZYT 50729
- 50 lat zawodów w chodzie sportowym o Puchar Obrońców Poczty Polskiej w Gdańsku* / pod red. J. Kisiela. Kalisz : Jarosław Kisiel, 2015. Sygn.: CZYT. 796.42/.43
- Piłka ręczna dla szkół i sekcji sportowych* / [oprac. M. Czok, Z. Rzewuski] ; Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu. Program Podstawowego Szkolenia. Wrocław : GKKFiS, 1981. (Szkola Sportu / GKKFiS) Sygn.: MCZYT 50992
- Polska drużyna olimpijska Monachium 1972* / [Polski Komitet Olimpijski]. Warszawa : „Sport i Turystyka”, 1972. Sygn.: CZYT. 796.032
- Polska lekkoatletyka w latach 1945-1960*. [T. 1]/ oprac. H. Kurzyński ; współpr. D. Grinberg [i in] ; Komisja Statystyczna PZLA. Warszawa : Polski Związek Lekkiej Atletyki : Komisja Statystyczna PZLA, 2014. Sygn.: CZYT. 796.42/.43
- Polska lekkoatletyka w latach 1945-1960*. [T. 2], *Tabele* / oprac. H. Kurzyński, J. Rozum ; współpr. S. Pietkiewicz [i in] ; Komisja Statystyczna PZLA. Warszawa : Polski Związek Lekkiej Atletyki : Komisja Statystyczna PZLA, 2014. Sygn.: CZYT. 796.42/.43
- Pół wieku Klubu Sportowego „Slavia” Ruda Śląska 1919-1969* / [red. T. Dyniewski, C. Skrzypek, T. Szczyrba]. Ruda

Śląska : KS „Slavia”, 1969. Sygn.: CZYT. 796(091)

Program szkolenia - lekkoatletyka : II etap szkolenie ukierunkowane : dla szkół i klubów sportowych / [koncepcja J. Mulak ; aut. B. Dobrzyński i in. ; oprac. L. Nitkowski]. Warszawa : GKKFiS, 1981. (Szkola Sportu / Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu). Sygn.: MCZYT 50991

Projekt: bieganie / [aut. A. Kabengele i in. ; red. E. Ressel]. Bielsko-Biała : „Pascal”, 2015. Sygn.: W 50846-50847; CZYT. 796.42/.43

PRUS G., MENTLEWICZ J.: *Kształtowanie koordynacyjnych zdolności motorycznych u początkujących lekkoatletek*. Katowice : Związek Stowarzyszeń Kultury Fizycznej Makroregion Śląski, [ok. 1995]. Sygn.: W 50973; CZYT. 796.012

Przepisy gry w koszykówkę 1973-1976 / [oprac. M. Paszucha] ; Polski Związek Koszykówki. Warszawa : „Sport i Turystyka”, 1973. Sygn.: MCZYT 51003

Przepisy gry w piłkę koszykową / [tekst oprac. C. Czmocho]. Warszawa : „Sport i Turystyka”, 1953. (Biblioteka Instrukcji i Regulaminów Sportowych). Sygn.: CZYT. KKD

Przepisy piłki koszykowej Międzynarodowej Federacji (F.I.B.A.) / w oprac. Z. Nowaka ; Polski Związek Koszykówki, Siatkówki i Szczypiorniaka. Warszawa : PZKSIS, 1949. Sygn.: CZYT. KKD

Regulamin oceny pracy szkoleniowej / [oprac. J. Mulak i in.] ; Polska Federacja Sportu. Warszawa : [PFS], 1977. Sygn.: CZYT. 796.06

Rynek szkół, uczelni i zajęć sportowych oraz jego aktorzy w rzeczywistości wielkomiejskiej / pod red. B. Wiśniewskiej-Paź. Wrocław : Wydaw. Uniw. Wrocławskiego,

2014. (Acta Universitatis Wratislaviensis. Socjologia ; 58). Sygn.: CZYT. 796.01

Rytm, muzyka, taniec / red. wyd. C. Sieniek. Starachowice : Prac. Wydaw. „Helvetica”, 2012. Sygn.: W 50816-50817

SABIROV Ū.A.: *Anglo-russkij slovar' gimnastičeskich terminov : 6500 slov*. Moskva : „Russkij Azyk”, 1985. Sygn.: CZYT. 796.41

SIEWIERA S., WALOSZEK J.: *Pogoń Zabrze 1945-1996 : historia, ludzie, wydarzenia*. Zabrze : „Pogoń” Zabrze, 1996. Sygn.: CZYT. 796(091)

SIGUERO S.: *Cristiano Ronaldo : perfekcyjna gwiazda*. Warszawa : „RM”, cop. 2015. Sygn.: W 51226; CZYT. 796.332

SIGUERO S.: *Gareth Bale : walijskie tornado*. Warszawa : „RM”, cop. 2015. Sygn.: W 51228; CZYT. 796.332

Ski 89 / [konzeption u. chefred. W.Ph. Knecht]. München : ProSport-Verlag für Sport und Kultur, cop. 1989. (Olympische Sport-Bibliothek). Sygn.: MCZYT 50938

Sport 89 / [konzeption u. chefred. W.Ph. Knecht]. München : ProSport-Verlag für Sport und Kultur, cop. 1989. (Olympische Sport-Bibliothek). Sygn.: MCZYT 50934

Sport Gala 89 / [konzeption u. chefred. W.Ph. Knecht]. München : ProSport-Verlag für Sport und Kultur, cop. 1989. (Olympische Sport-Bibliothek). Sygn.: MCZYT 50935

Sport Gala 91 / [konzeption u. chefred. W.Ph. Knecht]. München : ProSport-Verlag für Sport und Kultur, cop. 1991. (Olympische Sport-Bibliothek). Sygn.: MCZYT 50936

STAMM F.: *Pamiętnik Sztama*. T. 1 / oprac. K. Gryżewski. Wyd. 2. Warszawa :

„Nasza Księgarnia”, 1955. (Biblioteka „Płomyka”). Sygn.: CZYT. KKD

STAMM F.: *Pamiętnik Sztama*. T. 2 / oprac. K. Gryżewski. Wyd. 2. Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1955. (Biblioteka „Płomyka”). Sygn.: CZYT. KKD

SZAFKOWSKA I., SZAFKOWSKI Z.: *Lata 2013-2014 szczecińskiego sportu : fakty i wydarzenia* / [Lubuska Rada Olimpijska, Polskie Towarzystwo Naukowe Kultury Fizycznej. Oddział w Gorzowie Wielkopolskim]. Gorzów Wlkp : [LRO], 2015. Sygn.: W 51126; CZYT. 796(091)

SZCZUDŁO M., CZARNY W.: *Ocena składu ciała, wydolności oraz stylu życia młodzieży uniwersyteckiej wybierającej różny charakter aktywności sportowo-rekreacyjnej*. Rzeszów : Wydaw. Uniw. Rzeszowskiego, 2015. Sygn.: CZYT. 796.012

VI Zimowa Paraolimpiada - Lillehammer'94, 7-20 marzec 1994 : [reprezentacja Polski] / [aut. tekstów W. Kubicki i in.]. Warszawa : „Sigma 7”, 1994. Sygn.: MCZYT 50736

Tennis 89 / [konzeption u. chefred. W.Ph. Knecht]. München : ProSport-Verlag für Sport und Kultur, cop. 1989. (Olympische Sport-Bibliothek). Sygn.: MCZYT 50937

30 lat Aeroklubu Gliwickiego 1955-1985. Gliwice : [b.w., 1985]. Sygn.: MCZYT 50727

Tymczasowy program 2-letnich zaocznych kursów trenerskich / [zesp. red. A. Schmidt i in.] ; Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki. Warszawa : GKKFiT, 1977. Sygn.: MCZYT 50976

WASILKOWSKI T.: *Mars i Wenus grają w siatkówkę* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2012. Sygn.: CZYT. 796.325

WIRZ J.: *Paul Tergat : biegaj z mistrzem!* Gliwice : „Helion – Septem”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

WŁODARCZYK J., TRYHUBCZAK B., OKRĘCKI M.: *Piłka nożna : [historia, legendy, mistrzostwa, puchary]* / [koncepcja albumu M. Rogala ; wybór zdj. M. Rogala]. Warszawa : PWH „Arti”, Artur Rogala, Mariusz Rogala, 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

WRYK R.: *Narodziny i rozwój Akademickiego Związku Sportowego do roku 1949*. Poznań : „Nauka i Innowacje”, 2014. (Dzieje Akademickiego Związku Sportowego / pod red. R. Wryka ; t. 1). Sygn.: W 50719; CZYT. 796(091)

Wspomnienia działaczy Szkolnego Związku Sportowego województwa katowickiego / Szkolny Związek Sportowy. Zarząd Wojewódzki w Katowicach. Katowice : SZS. ZW, 1983. Sygn.: MCZYT 50983

Wybrane problemy doboru i selekcji w sporcie : wyniki badań Grupy I „Nabór i selekcja do sportu” Problemu Resortowego 105 za lata 1980-1985. Cz. 2 / pod red. M. Składa. Warszawa : Wydaw. IS, 1985. (Prace i Materiały / Instytut Sportu ; t. 1). Sygn.: CZYT. 796.01

Wybrane problemy doboru i selekcji w sporcie : wyniki badań Grupy I „Nabór i selekcja do sportu” Problemu Resortowego 105 za lata 1980-1985. Cz. 3 / pod red. M. Składa. Warszawa : Wydaw. IS, 1985. (Prace i Materiały / Instytut Sportu ; t. 1). Sygn.: CZYT. 796.01

Wychowanie przedszkolne / red. wyd. C. Sieniek, R. Maciejczak. Starachowice : Prac. Wydaw. „Helvetica”, 2014. Sygn.: W 50822; CZYT. 796.01

Z Górzycy do Tokio : wspomnienia Edwarda Czernika / [red. M. Kowaleczko przy współpr. uczestników zajęć pn. „Słowo w informacji”]. Górzycy : Urząd Gminy ;

Gorzów Wlkp. : Drukarnia „Sonar”, [2012].
Sygn.: CZYT. 796.42/.43

Z zagadnień wychowawczych w sporcie i dla sportu / Centralny Ośrodek Doskonalenia Kadr Kultury Fizycznej i Turystyki. Warszawa : CODKKFiT, 1970. Sygn.: MCZYT 50997

ZABROCKA A.: *Efektywność procesu treningowego w tańcu sportowym na etapie szkolenia początkowego* / [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWFIS, 2014. Sygn.: CZYT. 793/794

Zbiór ćwiczeń taktycznych w treningu piłkarza / red. wyd. C. Sieniek. Starachowice : Prac. Wydaw. „Helvetica”, 2014. Sygn.: W 50819-50820; CZYT. 796.332

ZIEMIŁSKA A.: *Budowa somatyczna zawodników wysoko kwalifikowanych* / Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie. Warszawa : Polski Komitet Olimpijski. Wydaw. „Biblioteka Trenera” na zlec. AWF, 1973. (Wyniki Badań ; 17). Sygn.: CZYT. 796:572

ŻAREK J.: *Bibliografia polskiego piśmiennictwa z zakresu piłki ręcznej za lata 1945-1970* / Akademia Wychowania Fizycznego. Działowy Ośrodek Informacji Naukowej. Warszawa : AWF, 1973. Sygn.: CZYT. 01

ŻMUDA W., WITKOWSKI Z.: *Edukacja młodych piłkarzy nożnych : technika gry*. Katowice : [„Fall”, Jarosław Fall], 2015. Sygn.: W 50772-50773; CZYT. 796.332

ŻÓŁTOWSKA-DARSKA Y.: *Ronaldo : chłopiec, który wiedział, czego chce*. Warszawa : „Egmont Polska”, 2015. (Nie tylko dla Fana). Sygn.: CZYT. 796.332

Językoznawstwo, nauka o literaturze

DZIEDZIC E., SANCEWICZ-KLIŚ A.: *Nowy słownik turystyki i hotelarstwa angielsko-polski, polsko-angielski*. Warszawa : „Poltext”, cop. 2015. Sygn.: W 51172-51173; CZYT. 338.48

FOURRÉ P.: *Słownik obrazkowy języka francuskiego* / [il. R. Alliot]. Warszawa : Państw. Zakł. Wydaw. Szkolnych, 1964. Sygn.: CZYT. 81

KAPUSTA P.: *Słownik turysty polsko-angielski, angielsko-polski*. Kraków : „Publishing House Dr Lex”, 2014. Sygn.: W 51191

KAPUSTA P.: *Słownik turysty polsko-rosyjski, rosyjsko-polski*. Kraków : „Publishing House Dr Lex”, 2014. Sygn.: W 51192

WIERZYŃSKI M.: *Spokój olimpijski czyli Od Monachium do Montrealu*. Warszawa : „Iskry”, 1976. Sygn.: CZYT. 796(091)

Sztuka, architektura, urbanistyka

NOSKO D., SZOT Z., STACHNIK J.: *Edukacyjna rola Zespołu Tańca Ludowego „Neptun” Gdańskiej Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu (1969-2014)* / Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWFIS, 2014. Sygn.: CZYT. 793/794

OSIP-POKRYWKA M., OSIP-POKRYWKA M.: *Leksykon zabytków architektury Kresów południowo-wschodnich*. Warszawa : „Arkady”, cop. 2014. Sygn.: CZYT. 7/792

PAPUCZYS J.: *Tour de France jako przedstawienie kulturowe*. Kraków : Wydaw. UJ, cop. 2015. (Nowe Perspektywy : performatyka / [Wydaw. Uniw. Jagiellońskiego]). Sygn.: CZYT. 796.6/.7

Geografia, opisy krajów, podróże

BIESIK T.: *Schroniska górskie dawniej i dziś : Beskid Makowski, Beskid Wyspowy, Gorce, Pieniny i Beskid Sądecki*. Bielsko-Biała : „Logos” Agnieszka Korzec-Biesik, 2013. Sygn.: CZYT. 796.5

BIESIK T.: *Schroniska górskie dawniej i dziś : Beskid Mały i Beskid Śląski*. Wyd. 2 popr. i uzup. Bielsko-Biała : „Logos” Agnieszka Korzec-Biesik, 2013. Sygn.: CZYT. 796.5

BIESIK T.: *Schroniska górskie dawniej i dziś : Beskid Żywiecki*. Wyd. 2 popr. i uzup. Bielsko-Biała : „Logos” Agnieszka Korzec-Biesik, 2013. Sygn.: CZYT. 796.5

Studia i materiały z dziejów krajoznawstwa polskiego : krajoznawstwo jako przedmiot wszechstronnych badań historycznych oraz praktyki przewodnickiej / [wybór mat. oraz układ t. E. Wieczorek] ; Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Zarząd Główny. Komisja Historii i Tradycji. Warszawa : Wydaw. PTTK „Kraj”, cop. 2014. (Studia i Materiały z Dziejów Krajoznawstwa Polskiego ; t. 8). Sygn.: CZYT. 338.48-52

WYSOKIŃSKI J.: *Słownik geograficzny, krajoznawczy, turystyczny Polski*. Warszawa : Agencja Promocji Turystyki, 2015. Sygn.: CZYT. 91

Historia, biografie

ADAMCZYK J.: *Wódz : Witalij Kliczko : ciosy i uniki boksera i polityka*. Warszawa : Kurhaus Publishing Kurhaus Media, 2014. (Przywódcy). Sygn.: CZYT. 796.8

Agent : naga prawda o kulisach futbolu. Kraków : „Sine Qua Non”, 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

ANCELOTTI C., ALCIATO A.: *Nienasycony zwycięzca*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

AZNAR C.: *Diego Simeone : kolekcjoner tytułów*. Warszawa : „RM”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

BŁASIAK B.: *Henryk Kempny*. Bytom : Klub Sportowy „Polonia”, 2014. (Biblioteka 90-Lecia Polonii Bytom ; t. 3). Sygn.: CZYT. 796.332

CIEŃCJAŁA C., LEŚNIKOWSKI D.: *Gerard Cieślik : respekt*. Chorzów : „Zibi Media Sport”, 2012. Sygn.: CZYT. 796.332

CUBEIRO J.C., GALLARDO L.: *Messi, Falcao, Ronaldo : [trzy niezwykle przykłady, które pomogą rozwinąć talent u ciebie i twoich dzieci]*. Łódź : „Aha” [właśc. „JK”], 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

DIAZ F.J.: *David Villa : napastnik, który przeszedł do historii*. Warszawa : „RM”, 2015. Sygn.: W 51227; CZYT. 796.332

DUDEK J., KUROWSKI D.: *NieREALna kariera*. Warszawa : „Arskom Group”, 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

DZIEKANOWSKI D.: *Dziekan : autobiografia* / współpr. A. Nakoniecznik. Warszawa : „Akurat”, 2015. Sygn.: W 51224; CZYT. 796.332

EVEN-ESH Z.: *Encyklopedia undergroundowego treningu siłowo-kondycyjnego*. Łódź : „Aha” [właśc. „JK”], 2015. (Fit & Active). Sygn.: W 51091; CZYT. 796.8

FORSUND J.: *Henning Berg : z Manchesteru do Warszawy* / [wstęp do pol. wyd. J. Radomski]. Warszawa : „RM”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

GOLLOB T., OSTAFIŃSKI D.: *Testament Diabła : [44 historie z życia mistrza]* / [zdj. J. Pabijan]. Warszawa : Ringier Axel Springer, [2015]. Sygn.: CZYT. 796.6/.7

KARNAZES D., FITZGERALD M.: *50 maratonów w 50 dni*. Łódź : „Galaktyka”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

KEANE R., DOYLE R.: *Druga połowa*. Warszawa : Grupa Wydaw. „Foksal”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

NOWOTARSKI T.: *Silacz Stanisław Radwan : król żelaza i stali*. Sandomierz : Wydaw. Diecezjalne i Drukarnia, [2015]. Sygn.: CZYT. 796.8

O’SULLIVAN R., HATTENSTONE S.: *Running : autobiografia mistrza snookera*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2015. Sygn.: CZYT. 796.3

SIGUERO S.: *Cristiano Ronaldo : perfekcyjna gwiazda*. Warszawa : „RM”, cop. 2015. Sygn.: W 51226; CZYT. 796.332

SIGUERO S.: *Gareth Bale : walijskie tornado*. Warszawa : „RM”, cop. 2015. Sygn.: W 51228; CZYT. 796.332

STAMM F.: *Pamiętnik Sztama*. T. 1 / oprac. K. Gryżewski. Wyd. 2. Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1955. (Biblioteka „Płomyka”). Sygn.: CZYT. KKD

STAMM F.: *Pamiętnik Sztama*. T. 2 / oprac. K. Gryżewski. Wyd. 2. Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1955. (Biblioteka „Płomyka”). Sygn.: CZYT. KKD

WAJDA Z.: *Chirurgia życiowym wyborem, fascynacją*. Gdańsk ; Pelplin : „Bernardinum”, 2014. Sygn.: CZYT. 617

WIERZYŃSKI M.: *Spokój olimpijski czyli Od Monachium do Montrealu*. Warszawa : „Iskry”, 1976. Sygn.: CZYT. 796(091)

WIRZ J.: *Paul Tergat : biegnij z mistrzem!* Gliwice : „Helion – Septem”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

Z Górzycy do Tokio : wspomnienia Edwarda Czernika / [red. M. Kowaleczko przy współpr. uczestników zajęć pn. „Słowo w informacji”]. Górzycy : Urząd Gminy ; Gorzów Wlkp. : Drukarnia „Sonar”, [2012]. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

ŻÓŁTOWSKA-DARSKA Y.: *Ronaldo : chłopiec, który wiedział, czego chce*. Warszawa : „Egmont Polska”, 2015. (Nie tylko dla Fana). Sygn.: CZYT. 796.332

WYDAWNICTWA AWF

J. Ropski

Edukacja dla bezpieczeństwa w polskiej szkole i możliwości jej doskonalenia
2015

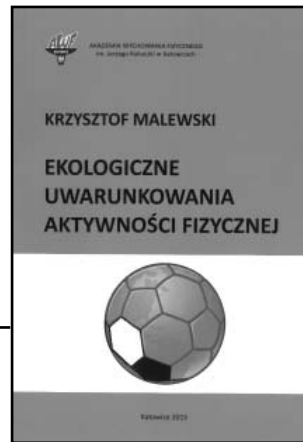
D. Groffik
*Struktura aktywności fizycznej młodzieży
15-17 letniej Górnego Śląska*
2015

K. Malewski

Ekologiczne uwarunkowania aktywności fizycznej

2015

Fizjoterapia w wybranych chorobach narządów wewnętrznych. Podręcznik dla studentów

pod red. C. Kucio i Z. Nowaka

2015

A. Cichosz

Inteligencja emocjonalna w ponadczasowym przesłaniu Pierre'a de Coubertina

2015

Journal of Human Kinetics
Vol. 45, 2015

